

ΛΩΤΡΕΑΜΟΝ

*ΤΑ ΑΣΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΜΑΛΑΝΤΟΡΟΥ*

ΕΚΑΤΗ

ΤΑ ΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΛΝΤΟΡΟΡ

ISBN 960-7437-74-8

Α΄ Ελληνική έκδοση: 1986 ΕΚΑΤΗ

Αριθμός αντιτύπων Δ΄ έκδοσης: 1.000 (χίλια)

Συγγραφέας: Λωτρεαμόν

Μετάφραση: Έλλη Νεζερίτη

Εκτύπωση: Γραφικές Τέχνες Κορακιανίτη

Βιβλιοδεσία: Libro d'oro, Ι. Μπουντάς - Χ. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Επιμέλεια Έκδοσης: Κωστής Νικολάκης

© Δ΄ έκδοσης Φεβρουάριος 2001 Εκδόσεις ΕΚΑΤΗ,

Χ.Κ. Νικολάκης

Εθνικής Αντιστάσεως 94, 146 71 Ν. Ερυθραία

Τηλ.: 8837343 - 8133649 - 8665456

ΛΩΤΡΕΑΜΟΝ

ΤΑ ΑΣΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΜΑΛΝΤΟΡΟΡ

Μετάφραση
ΕΛΛΗΣ ΝΕΖΕΡΙΤΗ

Πρόλογος
ΕΝΤΜΟΝ ΖΑΛΟΥ

ΕΚΑΤΗ

Τὸ πρόβλημα πού γεννιέται στὴ σκέψη ἀπὸ τὰ Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ προκλητικότερα πού ἔγιναν ποτέ. Κι ὅσο περισσότερο ἐξοικειώνεται κανεὶς μ' αὐτὸ τὸ φανταστικὸ ἔργο, τόσο δυσκολότερο γίνεται νὰ βρεθεῖ ἀπάντηση στὰ ἄπειρα ἐρωτήματα πού θέτει.

Ἐχει εἰπωθεῖ καὶ ξαναειπωθεῖ, πὼς δὲν ὑπάρχει ἀερόλιθος στὴ λογοτεχνία. (Ἀφορισμὸς τοῦ Μπωντλαίρ, πού ἔχουν ἀρχίσει νὰ ξεχνᾶνε πὼς εἶναι δικός του). Ὡστόσο, ἂν κάτι παραμένει ἀνεξήγητο, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀπροσδόκητη παρουσία αὐτοῦ τοῦ μεγαλοφυοῦς ἔργου, μὲ τὸ ὁποῖο στὸ τέλος τῆς ἐφηβείας του ἕνας ἄντρας, πού γι' αὐτὸν δὲν ξέρουμε σχεδὸν τίποτα, δίνει μιὰν ἐνοραματικὴ εἰκόνα τοῦ κόσμου, σχεδὸν αὐτόνομη. Κι αὐτὸ, ὄχι γιατί εἶναι δύσκολο νὰ σχολιαστοῦν ἐδῶ οἱ πηγές—ἄλλωστε στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἐπανέλθουμε ἀμέσως—πού εἶναι πάμπολλες καὶ ἀδιάσειστες, ἀλλὰ γιατί ἀπλά μαρτυρᾶνε πὼς ὁ συγγραφέας γνωρίζει τοὺς προγενέστερους του, ἀπ' ὅπου καὶ ἀντλεῖ μέρος τῆς ἐμπνευσῆς του, χωρὶς ὅμως νὰ ἐξηγοῦν γιατί ἔκανε αὐτὸ κι ὄχι τὸ ἄλλο, πού εἶναι καὶ τὸ βασικὸ πρόβλημα. Ξέρουμε πολὺ καλὰ πὼς ὁ Ρακίνας πῆρε τὴν Ἰφιγένεια καὶ τὴ Φαίδρα ἀπὸ τὸν Εὐριπίδη, καὶ πού ὁ ἴδιος πῆρε ἀπὸ τὴν μυθολογία τῆς πατρίδας του. Αὐτὸ ὅμως, χωρὶς νὰ μειώνει σὲ τίποτα τὴν μεγαλοφυΐα τοῦ Ρακίνα, ἐμᾶς δὲν μᾶς λείπει σὲ ποιὰ σημεῖα ἡ Ἰφιγένειά του καὶ ἡ Φαίδρα του εἶναι διαφορετικὲς ἀπὸ κείνες τοῦ Εὐριπίδη.

Ἄν μέσα στὰ ἀνέκδοτα γράμματα τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς δὲν ἀνακάλυπταν πὼς τὸν τίτλο κόμης ντὲ Λωτρεαμόν τὸν εἶχε δώσει ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό του, ἐμεῖς θὰ περιοριζόμαστε

σὲ ὑποθέσεις μόνο. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτό, ἀκόμα κι αὐτὰ τὰ γράμματά του, σὲ τί θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς διαφωτίσουν; Πιὸ ἀσαφὲς πράμα ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία ἐνὸς νέου δὲν ὑπάρχει. Καὶ τοῦτο, γιατί οἱ ἐμπειρίες του δὲν τοῦ ἔχουν δώσει τὴν εὐκαιρία νὰ ἔρθει ἀντιμέτωπος μὲ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό. Αὐτὸς δὲν ξέρει παρὰ ἓνα πράμα. Νὰ γίνεῖ ἐκεῖνο ποῦ θέλει. Συνεπῶς, τὰ γράμματά του θὰ μᾶς δώσουν μιὰ τέλεια λαθεμένη ἀντίληψη γι' αὐτόν. "Ὅχι γιατί τοὺς λείπει ἡ εἰλικρίνεια, ἀλλὰ γιατί ἡ εἰλικρίνειά τους δὲν σημαίνει τίποτα. "Ὅταν ἡ εἰλικρίνεια δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ἐξαιρετο ὄργανο τῆς αὐτοσκοπῆσης, δὲν κάνει τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς ξεγελάει καὶ νὰ πηγαίνει κανεὶς στὰ τυφλά. Οἱ ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς εἶναι αὐτὲς ποῦ τοποθετοῦν τὸν χαρακτήρα μας στὸν πραγματικὸ του χῶρο κι ὄχι τὰ ὄνειρά μας κι οἱ ὀρέξεις μας.

Διαβάζοντας κανεὶς τὰ λιγοστὰ γράμματα τοῦ Λωτρεμόν, ποῦ βρίσκονται στὰ χέρια μας, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ παραδεχτοῦμε πῶς φαίνεται νὰ μὴν ἔχει κι ὁ ἴδιος τίποτα ἀντιληφθεῖ ἀπὸ τὴν καταπληκτικὴ του μεγαλοφυΐα. "Ἡ ἀκόμα, ἡ ἐξάισια ὑπαρξὴ ποῦ ἐκδηλώνεται διαμέσου τοῦ Ἴζιντόρ Ντυκάς, δὲν ἀποκλείεται νὰ μὴν τὸν πληροφόρησε ποτὲ γιὰ τὴν ἴδια τῆς τῆ σπουδαιότητα. Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ γράμματά του, ἡ ἀποδοκιμασία του γιὰ τὸν Μαλντορόρ εἶναι σαφῆς ἀπόδειξη γιὰ τὸ πόσο εὐσταθεῖ ἡ ἄποψή μας. Πρέπει δηλαδὴ γιὰ τὰ συμπεράσματα ποῦ θὰ βγάλουμε γιὰ τὰ Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ, νὰ βασιστοῦμε στὶς πιὸ ἀσαφεῖς γενικότητες, ποῦ ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ μυστικὸ αὐτοῦ τοῦ λυρικοῦ ἔργου νὰ εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα καθολικόν. Ἄντὶ νὰ παρουσιάζεται σὰν ὑστατος μορφασμὸς ἀπελπισίας ἐνὸς μοναδικοῦ ἀνθρώπου, δίνει τὴν ἐντύπωση ἐξομολόγησις ἐμπνευσμένης ἀπὸ χιλιάδες ψυχῆς καὶ ἐκδηλωμένης ἀπὸ μιάν.

Σ' ἓνα γράμμα μὲ ἡμερομηνία 12 Μαρτίου τοῦ 1870, ὁ Ἴζιντόρ Ντυκάς γράφει, πῶς αὐτὸ τὸ βιβλίον τὸ ἔχει φανταστεῖ κάτι σὰν τὸν Μάνφρεντ τοῦ Βύρωνα καὶ τὸν Κόνραντ

τοῦ Μίκιεβιτς, ὅμως κατὰ πολὺ πῖο τρομερό. Ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ, πὼς σκοπὸς τοῦ ἦταν νὰ διεκτραγωδήσει «τὴν πλήξῃ, τὸν πόνο, τὴ θλίψῃ, τὴ μελαγχολία, τὸν θάνατο, τὴν προσκαιρότητα, τὸν Ἄδη κλπ.». Κι ἀπὸ ὅπου διαφαίνεται ἓνα προσωπικὸ ὕφος λογοτεχνικοῦ παιγνιδιοῦ, μιὰ μαγιέρα προκλητικότητας. Ὅταν ὅμως κάνω λόγo γιὰ λογοτεχνικὸ παιγνίδι ἢ πρόκληση, δὲν ἀντιμετωπίζω παρὰ μόνo τὸ σημεῖο ἀπ' ὅπου ξεκινάει ὁ Λωτρεαμόν, καὶ κάθε ἄλλο παρὰ ἐκεῖ πού καταλήγει. Ἀπλῶς θέλω ν' ἀφήσω νὰ ὑπονοηθεῖ, πὼς ἀγνοοῦσε κι ὁ ἴδιος ὅτι εἶχε δημιουργήσει ἓνα κόσμο τραγικοῦ μεγαλείου, ἓνα κόσμο κλειστό, ἀδιαπέραστο, ἀπαραβίαστο, μιὰ πραγματικὴ σφαῖρα ἣ ὁποία θὰ τοῦ ἀνῆκε γιὰ πάντα. Ἦταν πολὺ νέος γιὰ νὰ συλλάβει πλήρως τὸ ἔργο του, ἐνῶ σὲ ἀντιστάθμισμα αὐτὴ ἣ πολὺ του νιότη δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ τὸ ὀλοκληρώσει στὸ ἀκέραιο. Πάντως, δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε, σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες πού ἔχουμε, πὼς τὸ πρῶτο μέρος τοῦ χειρογράφου τοῦ δόθηκε στὸ τυπογραφεῖο τὸ 1868 — πού θὰ πρέπει νὰ σημαίνει πὼς χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1867. Πόσους μῆνες χρειάστηκε νὰ τὸ γράφει δὲν τὸ ξέρουμε, ὅμως γεννήθηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1847. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἔργο, πού εἶναι ἓνα ἄψογο καλλιτεχνικὸ καὶ λογοτεχνικὸ ἐπίτευγμα μιᾶς συγκλονιστικῆς διανόησης, βγήκε ἀπὸ τὴ φαντασία ἐνὸς παιδιοῦ εἴκοσι χρόνων. Γεγονὸς πού δὲν λαβαίνει κανεὶς ὑπ' ὄψη του ὅταν μελετᾶει τὴν περίπτωση Λωτρεαμόν.

Σημειῶστε, πὼς οἱ προτιμήσεις του νὰ ἐξανίσταται, ὅπως τὸ λέει κι ὁ ἴδιος, ἐναντίον τοῦ κακοῦ, τῆς προσκαιρότητας, τῆς μελαγχολίας καὶ τοῦ θανάτου, εἶναι χαρακτηριστικὰ συμπτώματα τῆς ἐφηβείας. Ἀπὸ ἓνα περίεργο φαινόμενο, οἱ περισσότεροι νέοι, τὴν ἐποχὴ τῆς ἐνηλικίωσῆς τους, σκέφτονται περισσότερο τὸν θάνατο παρὰ τὴ ζωὴ. Λὲς κι αὐτὴ ἣ παράδοξη μεταμόρφωση τοῦ παιδιοῦ σὲ ἄνθρωπο ἔχει μιὰ μυστηριώδη ἀναλογία μ' ὅλες τὶς ἄλλες μεταμορφώσεις κχι κυρίως μ' αὐτὴν τοῦ ζωντανοῦ σὲ νεκρό. Δηλαδή

κάποιοι, πού ἡ ὑπόστασή του μᾶς γίνεται ἀκατάληπτη, καί πού τόν ἀποκαλοῦμε νεκρό, πιθανόν ὄχι γιατί δέν ζεῖ πιά, ἀλλά γιατί ξαφνικά ξεφεύγει ἀπό τίς συνειδητοποιημένες συμβατικές κατηγορίες τῆς σκέψης μας. Μόνος του ἄλλωστε ὁ Λωτρεαμόν δίνει τόν χαρακτηρισμό τοῦ στοχασμοῦ του, μ' αὐτή τήν συναρπαστική καί βαθυστόχαστη κουβέντα: «Ἡ ἀντίστροφη παιδαριώδης πλευρά τῶν πραγμάτων». Τί νά θέλησε νά πεῖ μ' αὐτήν τήν ἀντίστροφη πλευρά τῶν πραγμάτων, αὐτό πού κυρίως ἐντυπωσιάζει τὰ παιδιά, ἢ τήν μηδαμινότητα τῶν πραγμάτων γιά ν' ἀσχολεῖται κανεῖς; Ἡ ψυχολογική κατάσταση τοῦ Μαλντορόρ εἶναι γεμάτη ἀπ' αὐτά τὰ μυστήρια, πού ἐπαναλαμβάνω, εἶναι χαρακτηριστικά τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς: ὁ τρόμος, ἡ διαστροφή, ἡ σκληρότητα, ἡ νοσηρότητα, ἡ σύγχυση, καί τὰ ὀποῖα ὄλα μαζί συνιστοῦν μιᾶ σειρά ἀπόψεις πού κάνουν τόν ἄνθρωπο νά παρεκτρέπεται στήν ἡλικία τῆς ὀριμότητας. Εἶναι διαπιστωμένο πῶς κάθε ἄγρια φύση ἔχει κρατήσει μέσα τῆς κάτι τὸ παιδικό. Οἱ ρωμαῖοι αὐτοκράτορες πού παραδίνονταν μέ τόση εὐχαρίστηση σ' ἓνα πραγματικό μεθύσι αἵματος, ἦταν μόλις πιὸ μεγάλοι ἀπὸ τόν Λωτρεαμόν. Ὁ Μαρκήσιος ντὲ Σάντ διατήρησε σ' ὄλη του τῆ ζωὴ ἓνα εἶδος ἀγαθότητας, πού ὀφειλόταν κατὰ μέγα μέρος στήν πολύχρονη ἀπομόνωση καί φυλάκιση, πού τοῦ ἐπέτρεψαν νά παραμείνει γιά πολὺ καιρὸ στὴ σφαῖρα τῆς ἐφηβικῆς ὄνειροπόλησης. Κι εἶναι ἀκριβῶς αὐτό, πού σὲ προχωρημένη ἡλικία τὸν προέτρεπε νά συγχίξει τίς ἀπροσδιόριστες ἀθέμιτες ἐπιθυμίες του, μέ κεῖνα τὰ βασιανιστικά ὀράματα, στὸ ἔπακρο φρικαλέα, καί πού ἡ ζωὴ διαλύει ἔγκαιρα στὰ ἄτομα πού ἀκολουθοῦν τήν ὀμαλὴ διαδοχὴ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλωστε, αὐτὸ πού ἀποδεικνύει τὸ βásiμο αὐτῶν τῶν ἀπόψεων, εἶναι πῶς συχνὰ βλέπουμε ἀνθρώπους μεγάλης ἡλικίας νά ξαναπέφτουν στὸ τέλος τῆς ζωῆς τους σ' ἓνα σαδιστικὸ ἔρωτισμό, δηλαδή τήν στιγμὴ τῆς ἐξασθένησης τῶν φυσικῶν τους δραστηριοτήτων, ζητᾶνε νά συγκρατηθοῦν ἀπὸ

τις εικόνες πού τούς συγκλόνισαν στην διάρκεια τῆς παιδικῆς τους ἡλικίας.

Ἐπομένως, αὐτὸ πού μᾶς συνεπαίρνει, δὲν εἶναι οἱ περισπασμοὶ τοῦ Ἰζιντὸρ Ντυκάς. Ἡ κατάπληξή μας προέρχεται, πὼς ἓνα παιδί, περιγράφοντας τις συνταρακτικὲς παρακρούσεις του, μπόρεσε νὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ τὸ πετύχει, μιὰ γλώσσα δυναμικὴ, ἰσορροπημένη, ἐπιβλητικὴ, μιὰ γλώσσα πού ὑπάρχουν στιγμὲς πού παίρνει σχεδὸν κλασικὴ μορφή, καὶ πού δείχνει μιὰ δύναμη ἔκφρασης, τὸ χάρισμα τοῦ ὕφους, καὶ μιὰ διανοητικὴ αὐτοτέλεια μιᾶς τόσο ἀνατρεπτικῆς δεξιότητάς. Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ ἐξιδανικεύει αὐτὸν τὸν ζοφερὸ κόσμο, ὄχι μόνον μὲ τὸ γλωσσικὸ στοιχεῖο, ἀλλὰ μὲ τὴν παραστατικὴ δύναμη τῶν εἰκόνων του, τὴν ἀνθρώπινη ἀνωτερότητα τοῦ διαβήματός του καὶ τὴν πρωτοτυπία τῶν ἐπινοήσεών του.

Ὁ Λεὸν Μπλουά, πού εἶχε μιὰ ἔμφυτη κλίση γιὰ τὴ συκοφαντία, διηγεῖται πὼς ἦταν τρελός, καὶ ἐπὶ πλέον γράφει: «Αὐτὸ πού ὄλο κι ὄλο ξέρουμε γιὰ τὸν συγγραφέα, εἶναι πὼς πέθανε σὲ μιὰ τρώγλη». Παλιότερα, εἶχε ἐκφραστεῖ μὲ ἀγανάκτηση, πὼς ἐπρόκειτο γιὰ ἔργο σχιζοφρενοῦς. Ἐνῶ ὁ Ρεμὺ ντὲ Γκουρμόν, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴ του σωφροσύνη, ἀφήνει νὰ ἐννοηθοῦν κάποιες ἐπιφυλάξεις του γιὰ τὴν ὠριμότητα τῶν ἱκανοτήτων τοῦ Ντυκάς.

Εἶναι γεγονός πὼς ὁ Ντυκάς ἀκολουθεῖ ἓνα προμελετημένο ἀσύστολο κυνισμό, προσπαθώντας νὰ καταφέρει νὰ τὸν παραδεχτοῦν γιὰ τρελό, δίνοντας ἔτσι μιὰ ὅποιαδήποτε ἔκφραση σὲ αἰσθήματα πού ἀποκλείεται νὰ τὰ συμμεριστεῖ, ἀπὸ συνειδησιακὴ ἀποψη, ἢ πλειονότητα τοῦ μέσου ἀνθρώπου. Τὸ ἄκρως ἀντίθετο δηλαδὴ τῆς πραγματικῆς τρέλας, πού τὸ χαρακτηριστικὸ της εἶναι ἡ ἔλλειψη δυνατότητας νὰ δώσει ἔκφραση σ' ὅτιδήποτε. Ὅρισμένα μάλιστα ἀπ' τὰ κομμάτια τοῦ Μαλντορόρ, εἶναι γραμμένα καὶ διατυπωμένα μὲ τέτοια διάταξη καὶ μεγαληγορία, πού συχνὰ θυμίζουν τοὺς συγγραφεῖς τοῦ Μεγάλου Αἰώνα. Κι αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς

πού θα έπρεπε νά καταστήσει προσεχτικούς αὐτούς πού μέ τόση εὐκολία βρίσκουν σ' αὐτὸ τὸ ἔργο ἴχνη διανοητικῆς παράκρουσης. Τὸ περιεργότερο ὅμως ἀπ' ἕλα εἶναι πὼς κανένας ἀπ' ὄλους αὐτοὺς δὲν διαιστάνθηκε πὼς ὁ Λωτρεαμὸν στοὺς πιὸ τραγικούς ὄραματισμούς του, σ' αὐτοὺς ἀκριβῶς πού διαμφισβητοῦν τὸ λογικὸ του, ἔμεινε ἐπίμονα ὑποταγμένος, δὲν θὰ πῶ στὴν ἐπιρροή —γιατί δὲν εἶναι ἡ σωστή λέξη ἐδῶ— ἀλλὰ στὴν ἀκτινοβολία τῆς ἐπίδρασης τοῦ Ντάντε. Τὸ κομμάτι: «Ἐγὼ σύμμαχος μὲ τὴν πορνεία», φανερώνει σαφῶς τὴν σύμπτυξη τοῦ κειμένου καὶ τοῦ στοχασμοῦ. Κι ἂν οἱ μεταφορικὲς ἔννοιες δὲν ἐπαρκοῦσαν, ὁ τρόπος πού συλλαμβάνει τὸν διάλογο, ὅπως τοῦτοι οἱ τύποι: «Αὐτὴ, σὲ μένα», «Ἐγώ, σ' αὐτήν», θὰ μᾶς ἀποκάλυπταν τὴν ἰδιάζουσα σύνταξή τους, κι αὐτὴ τὴν λίγο ἢ πολὺ ὁμολογουμένη συγγένεια.

Ἄν ἐπιχειρήσει κανεὶς νά συνοψίσει σ' ἓνα σύντομο ἐγχειρίδιο τὴν πληθώρα τῶν εἰκόνων πού ἀποτελοῦν τὴν ὑφή τῶν Ἄσμάτων τοῦ Μαλντορόρ, θὰ βρεῖ πὼς πράγματι ὑπάρχει κάτι πού θυμίζει Θεῖα Κωμωδία. Μιὰ Θεῖα ὅμως Κωμωδία, ἐμπνευσμένη ἀπὸ ἓνα μεγαλοφυῆς παιδί καὶ διαπνεύμενη ἀπὸ παράδοξες διαισθήσεις. Μιὰ Θεῖα Κωμωδία ρομαντικὴ, ἀνεξέλικτη, χωρὶς θέση θεολογικὴ, χωρὶς προσωπικὰ πάθη, ὅπου ὅμως παρουσιάζεται ὅπως καὶ στὸν ἄλλον, ἡ μανία τοῦ τρόμου, τοῦ αἵματος καὶ τῆς καταδίκης. Ὅπως ἐπίσης βρίσκει κανεὶς τὴν ἀδιάλειπτη ἐπίκληση σὲ εἶδη ἀγγέλων, σὰν αὐτοὺς πού ἐπικαλεῖται ὁ Λωτρεαμὸν στὴν ἀρχὴ τοῦ Τρίτου Ἄσματος: «Ἄς ξαναφέρουμε στὴ θύμησή μας, τὰ ὀνόματα ἐκείνων τῶν ἀγγελόμορφων φανταστικῶν ὑπάρξεων, πού ἡ πένα μου στὸ δεύτερο Ἄσμα, ἔβγαλε ἀπὸ ἓνα μυαλὸ πού ὤφειλε τὴ λάμπη του στὸ ἀπαύγασμά τους. Λέμαν!... Λόεγκριν!... Λομπανό!... Χόλτζερ!...». Κι ὑπάρχουν φορὲς, πού αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι μπερδεύονται μὲ τοὺς μυστηριώδεις ταξιδιωτὲς πού περιγράφει ὁ Λωτρεαμὸν νά καλπάζουν στὴν ἀκροθαλασσιά, ἐνῶ ὁ ἄνεμος στριμώχνεται μέσα

στο πανωφόρι τους, κι άλλοτε, μ' αὐτούς τοὺς βρυκόλακες πού παρουσιάζονται στὸν ὀρίζοντα καὶ τρομοκρατοῦν τὶς μονιασμένες οἰκογένειες, ὅπως πάλι, μ' αὐτούς τοὺς θεσπέσιους νέους πού φαίνονται προορισμένοι νὰ γίνουν βορὰ τοῦ Μαλντορόρ: Φάλμερ, Ἐλσενερ, Ρέτζιναλτ, Μέρβυν, Ἄγκον. Οἱ φαινομενικὲς παραδοξολογίες, οἱ μισάνθρωπες προσω-νιμίες, τὸ ἀδιάσειστο κατὰ μαθηματικὸ τρόπο ὀρισμένων ἐκφράσεων, τὰ ξεσπάσματα τῆς ἀπελπισίας πού κατακλύζουν τὰ Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ, πολλὲς φορές μ' ἐμπόδισαν γιὰ νὰ μπορέσω νὰ δῶ τὸ εἶδος τοῦ μυθιστορήματος πού σκιαγραφεῖται ἐκεῖ μέσα, πού ξεπηδάει ἀπὸ σελίδα σὲ σελίδα, πού δὲν παίρνει τέλος ποτέ, καὶ πού μόνο στὸ ἕκτο Ἄσμα διαφαίνεται σὰν εἶδος λυρικοῦ ἐγχειριδίου, γεμάτο συγχρό-νως ἀπὸ σαρκασμοὺς καὶ ἀρκτικὰ φέγγη, ἡ ἀπαρχὴ ἑνὸς Μαύρου μυθιστορήματος γραμμένου ἀπὸ ἓνα μεγάλο συγγραφέα.

Μόνο ἀπὸ ἀγάπη καὶ καθόλου κατὰ τύχη, ὁ Ἄντρέ Μπρετόν κι οἱ σουρεαλιστὲς κατατάσσουν τὰ Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ στὴν ἰδιορρυθμία τοῦ μαύρου μυθιστορήματος, τοῦ Ματουρέν καὶ τοῦ Λιούις. Καὶ σὲ παρένθεση προσθέτω ἐδῶ, πῶς ὁ ἐκδότης στὸν ὁποῖο ἀπευθύνθηκε ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς γιὰ τὴν ἐκδοση τοῦ ἔργου του, ἦταν ὁ ἐκδότης τοῦ Μέλμουθ, πράμα πού ἀποδεικνύει τὴ μεγάλη γνώση πού εἶχε αὐτῆς τῆς τόσο συναρπαστικῆς λογοτεχνίας γιὰ ἓνα νέον ποιητικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Ἄλλωστε, ἀπὸ τὴν ἐκλογή τοῦ ψευδωνύμου του, ὁ Λωτρεαμόν μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὶς ἀρέσκειές του ἐφόσον φανερὰ τὸ ἔχει πάρει ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Εὐγενίου Σύ, πού ὀνομάζεται Λατρεαμόν.

Ἐὰν ἐπιχειροῦσε κανεὶς ἓνα εἶδος ψυχολογικῆς τομῆς στὸ βιβλίον τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς, καὶ ξεχώριζε τὰ θέματα πού κυρίως πραγματεύεται, θὰ ἀνακάλυπτε στὸ βάθος τὴ στόφα τοῦ μπωντλαιρισμοῦ. Δηλαδή, πρὶν ἀπ' ὅλα τὴν ἀπέχθεια στὴ συμβατικὴ ζωὴ, αὐτὸ πού ὁ Μπωντλαῖρ ἀποκαλοῦσε «Ἄστικὸ πνεῦμα». Ἀπέχθεια ὀφειλόμενη ὄχι αὐτῆ

καθ'αυτή στο συναίσθημα τῆς ἀντισυμβατικότητας, πού εἶναι τόσο τὸ ἀπροαίρετο ὅσο καὶ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ ἀπέχθεια πού ὀφείλεται στὴ συνείδηση μιᾶς ἰδιάζουσας ἰδιοσυγκρασίας πού ἔχει μέσα τῆς συσσωρευμένους θησαυρούς πού δὲν μποροῦν ἐλεύθερα νὰ ἐκδηλωθοῦν ἐφόσον ὑφίστανται μιὰ ἔντονη μορφωτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐναντίωση. Ἐπίσης ἀπέχθεια ὀφειλόμενη στὸ γεγονός πὼς αὐτοὶ οἱ θησαυροί, ἢ αὐτὰ τὰ συναισθήματα, ἢ αὐτὲς οἱ συγκινήσεις, δὲν εἶναι καθόλου τάσεις ἀποσαφηνισμένες πού τείνουν νὰ πραγματοποιηθοῦν, ἀλλὰ σωρεῖτες ἀπὸ συγκινησιακὲς δυνάμεις καὶ διϊστάμενες ἐπιθυμίες πού δὲν βρίσκουν στὴ ζωὴ πραγματικὴ διέξοδο. Ἀπροσδιόριστες εὐαισθησίες, κίνητρα, ἐπιδιώξεις, θὰ ἔτειναν νὰ κάνουν νὰ πιστέψει κανεὶς πὼς ἡ ἀνθρώπινη φύση εἶναι εὐθικτὴ ἀπὸ πολλὰ περισσότερα πράγματα πού στὴν πρώτη ματιὰ δὲν συγκεκριμενοποιεῖ. Ἡ μᾶλλον, οἱ νόμοι τῆς ζωῆς, μὲ τὴν ἀδυσώπητη ἀναγκαιότητά τους, πάντοτε καταπνίξανε τὸν ἄνθρωπο κάθε τι πού δὲν συντελοῦσε στὴν ἄμεση ἀνάπτυξή του καὶ στὴν εὐημερία του μὲ τὸν χυδαιότερο τρόπο. Αὐτὲς οἱ συγκινησιακὲς δυνάμεις καὶ αὐτὲς οἱ ἀνατάσεις συχνὰ γίνονται βιώματα μόνο στὰ ὄνειρα, ὄχι πάντα γιὰ νὰ πάρουν μορφή πραγματικότητας γνῶριμες καταστάσεις, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν τάσεις πού μᾶς εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ κατονομάσουμε, καὶ πού γυρεύουν τὴν ἀνάλωσή τους καὶ τὴν πραγμάτωσή τους, καὶ τίς ὁποῖες ἐμεῖς μόλις καὶ ἀντιλαμβανόμαστε. Θᾶλεγε κανεὶς πὼς εἶναι τάσεις καὶ καταστάσεις κρυμμένες, ὅπου ἡ λογοτεχνία ἔχει σὰν ἀποστολὴ νὰ τίς ἐκφράσει εἴτε καταφεύγοντας σὲ διάφορα συμβάντα, εἴτε στὴ διατριβή, εἴτε στὴν ἐμπεριστατωμένη διάλεξη, θίγοντας ἔτσι σημεῖα πολιτικῆς, διαλεκτικῆς ἢ καὶ δικαιοδοσίας.

Ἄν ἡ νεοσυσταθεῖσα σχολὴ βρῆκε μερικὲς ἀπὸ τίς ρίζες τῆς στὸ μαλντορορικὸ ἔργο, αὐτὸ τὸ ἔκανε ἀπὸ ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ὑπόστασή τῆς ἄλλοῦ παρά στὸ ἰσοπέδωμα τῶν συναισθημάτων πού ἀντιπροσωπεύει ἓνα μεγάλο μέρος

τῆς λογοτεχνίας. Θὰ ἔρθει ἡ μέρα, καὶ τὸ ἐλπίζω γρήγορα, ὅπου τὰ Ἔσματα τοῦ Μαλντορόρ θὰ ἀποτελέσουν τὴν ὕλη ἐπιστημονικῶν διατριβῶν. Ἀσφαλῶς θὰ χρειαστεῖ νὰ σχολιαστοῦν οἱ πηγές, ἀλλὰ κι αὐτὸ ἂν γίνεи, δὲ θὰ μᾶς δώσει παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰ τοῦ χρησιμοποιούμενου ὄργάνου. Ἐνῶ ἀντίθετα, ἡ ἀνάλυση κάθε ἐκφραζόμενου συναισθήματος καὶ ἡ συσχέτιση αὐτῶν τῶν συναισθημάτων μεταξὺ τους, θὰ μᾶς ἀποκαλύψει μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀπόρρητες ψυχικὲς διαθέσεις τοῦ συγγραφέα. Ἐδῶ ὅμως θὰ χρειαστοῦν μυαλὰ μιᾶς σπάνιας ὀξύτητος καὶ ἱκανὰ νὰ βροῦν μέσα τους μιὰ ἰδιάζουσα ἀνταπόκριση μὲ τὶς ἰδέες καὶ τὶς ὀρμὲς αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς.

Στὸ γράμμα ποὺ παραθέτουμε πῶς κάτω, αὐτὸς ὁ καταπληκτικὸς νέος ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ πῶς θεληματικὰ ἔγραψε τὸ ἔργο του κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο κι ἀκόμα μὲ κάποια ἠθικὴ ὑστεροβουλία. Σ' αὐτὴ τὴν μαρτυρία δὲν πρέπει νὰ σταθεῖ κανεὶς, ἀλλὰ οὔτε καὶ πρέπει νὰ στέκεται, σ' ὅ,τι δηλώνει ἓνας συγγραφέας. Αὐτὸς ποὺ ξέρει ἐπακριβῶς ἐκεῖνο ποὺ ἤθελε νὰ πεῖ, ἀποδεικνύει μ' αὐτὸ πῶς δὲν εἶχε μεγάλα πράγματα νὰ πεῖ. Ἡ ἐπέμβαση τῆς θέλησης στὰ ἐπιμέρους σημεῖα τῆς ἐργασίας τοῦ νοῦ γιὰ τὴν σύνθεση ἑνὸς βιβλίου —ἐκτὸς ἀπὸ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ ὕφος— δὲν φανερώνει τίποτα ἄλλο, παρὰ τὴν ἐπιπόλαιη ἀντιμετώπιση τοῦ ἐξεταζόμενου πεδίου. Εἶναι αὐτὸ ποὺ συνοψίζει ὁ Ἄντρέ Ζιντ καὶ διατυπώνει μὲ θαυμάσιο τρόπο στὸ τέλος τοῦ ἔργου του Paludes, λέγοντας πῶς ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἐνδιαφέρει κυρίως ἀπὸ ἓνα ἔργο, εἶναι ὅ,τι μπῆκε χωρὶς τὴν θέλησή του καὶ τὸ ὁποῖο ἀποκαλεῖ «ἡ μερίδα τοῦ Θεοῦ». Κι ἡ μερίδα τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ σπουδαιότερο ποὺ ὑπάρχει στὰ Ἔσματα τοῦ Μαλντορόρ.

Στὸ δεῦτερο μέρος τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ποὺ ἔγιναν καὶ οἱ παρατηρήσεις μας, προσθέτει: «Νὰ γιατί, γράφει ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς, ἀλλαξά τελείως τακτικὴ γιὰ νὰ ὑμνήσω ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο, τὴν ἐλπίδα, τὴν προσδοκία, τὴ γαλήνη, τὴν εὐτυχία καὶ τὸ καθῆκον, ὥστε κατ' αὐτὸ τὸν

τρόπο νά ἐπανασυνδέσω μὲ τὸν Κορνήλιο καὶ τὸν Ρακίνα, τὴν ἀποκομμένη ἀλυσίδα τῆς φρόνησης καὶ τῆς ψυχραιμίας, ἀπὸ τοὺς ταλαντούχους τῆς προσποίησης Βολταῖρο καὶ Ζάν-Ζὰκ Ρουσσώ». Αὐτὸ ὅμως τὸ γράμμα ἔρχεται τυπικὰ σὲ τέλεια ἀντίθεση μὲ τὸ μεγάλο του ἔργο, ὥστε μόλις περάσει τὸ πρῶτο ξάφνιασμα, πρέπει νά ἀναζητήσουμε ὅσες μπορούμε δυνατὲς ἐξηγήσεις. Ἡ πρώτη ἀναμφίβολα πὺ μπορεῖ νά δοθεῖ, εἶναι πὺ μὲ τὸ κείμενο αὐτὸ ὁ συγγραφέας κοροϊδεύει, γεγονὸς πὺ ἔρχονται νά τὸ βεβαιώσουν καὶ ἄλλα κείμενα. Τὰ τιτλοφορούμενα κομμάτια «Στιχουργήματα», εἶναι ἡ πλήρης ἄρνηση τοῦ μαλντορορικοῦ πνεύματος. Καὶ τὸ περίεργο εἶναι πὺ γιὰ νά καταραστεῖ αὐτοὺς πὺ τοῦ φαίνονται οἱ πιὸ καταθλιπτικοὶ καὶ πὺ εἶναι, ἄς πῶμε, οἱ προ-μαλντορορικοί, ὁ Ντυκάς τὸ κάνει χρησιμοποιοῦντας τὴν ἴδια γλώσσα καὶ τὴν ἴδια λεκτικὴ φρενίτιδα. Φαίνεται λοιπὸν, πὺ ἡ ὀργὴ τῆς ἀπάρνησός του προέρχεται ἀπὸ δοκιμασίες πὺ ἔχει ὑποστεῖ πρὶν γράψει τὰ Ἔσματα τοῦ Μαλντορόρ ἢ ἀκόμα γράφοντάς τα. Παρ' ὅλο πὺ δὲν ξέρουμε τίποτα γιὰ τὸν συγγραφέα, μπορούμε νά φανταστοῦμε τί εἶδους κλονισμὸ πρέπει νά ἔχει ὑποστεῖ ἓνας νέος μὲ τίς εὐαισθησίες καὶ τὴ φαντασία τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς, γιὰ νά γράψει στὴν πιὸ μεταβατικὴ περίοδο τῆς ζωῆς του, ἓνα τόσο τρομερὸ ἔργο καὶ στοῦ ὁποῖου τὸν ἀντίχτυπο ἔμελλε νά ὑποκύψει τραγικά.

Στὰ «Στιχουργήματα» λέει ἐπίσης: «Οἱ τραγωδίες διεγείρουν τὸν οἶχτο, τὴν φρίκη διὰ τοῦ καθήκοντος. Εἶναι κάτι. Εἶναι κακό. Ὁχι ὅμως τόσο κακὸ ὅσο ὁ μοντέρνος λυρισμός». Ἄν θελήσουμε τώρα νά δεχτοῦμε πὺ ὁ μοντέρνος λυρισμὸς βρῆκε τὴν πιὸ γνήσια καὶ θυελλώδη ἔκφρασή του στὰ Ἔσματα τοῦ Μαλντορόρ, τότε πρέπει νά παραδεχτοῦμε πὺ ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς καταδικάζει μόνος του τὸν ἑαυτὸ του. Αὐτὰ τὰ στιχουργήματα ἄλλωστε, πὺ κακῶς τὰ ξέρουν, ἂν ἀφαιρέσει κανεὶς μιὰ κάποια χυδαιολογία, πὺ ἡ προέλευσή της εἶναι ἀδύνατο νά ἐξηγηθεῖ, εἶναι καταπληκτι-

κῆς εὐφυΐας. Τὸ ἐμπαιχτικὸ στοιχεῖο παρεμβαίνει συχνά, καὶ κυρίως μὲ τὴν διάθεση νὰ ἀντιστρέφει τὶς φράσεις μεγάλων ἠθικολόγων καὶ νὰ βρίσκει μιὰν ἀλήθεια ἀκόμα καὶ στὸ ἀντίθετο ἀπὸ κεῖνο πού αὐτοὶ ἔχουν πεῖ. Ὁ ἐμπαιγμὸς ὁμως δὲν εἶναι παρὰ φαινομενικός. Τὸ παιγνίδι εἶναι βαθύτερο, γιατί ὁ Ἴζιντόρ Ντυκάς διάλεγε τὰ ἀξιώματα πού ἤθελε νὰ ἀντιστρέψει, ὥστε ἡ ἄρνησή τους νὰ ὑποδήλωνε μιὰ βαθύτερη σκέψη ἀπὸ κείνη πού προγενέστερα εἶχε διατυπωθεῖ. Οἱ ἐκτυφλωτικὲς ἀναλαμπές σ' αὐτὰ τὰ κομμάτια ἀλληλοδιαδέχονται ἢ μιὰ τὴν ἄλλη κατὰ τέτοια περίεργη διάταξη, πού ἢ παρωδία, ὁ διασυρμὸς τοῦ ἐγώ του, καὶ ἡ ἔξαρση, δημιουργοῦν μιὰ μάζα τόσο συγκεχυμένη, πού εἶναι δύσκολο νὰ ξεχωρίσει κανεὶς αὐτὸ πού προέρχεται ἀπ' εὐθείας ἀπ' τὸν Λωτρεαμόν, καὶ ἀπ' αὐτὸ πού θὰ ὀνόμαζα «ἀντι-Λωτρεαμόν», γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν ξέρουμε ἂν αὐτὸς πού ἔπεται εἶναι ὁ πρῶτος, ἢ, ἂν δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ πραγματικὸς Ἴζιντόρ Ντυκάς, τοῦ ὁποῖου ἡ μαλντορορική μεγαλοφυΐα ξεπήδησε ἀπὸ κάποια κρίση ἀνεξακρίβωτη. Ὁ Ἴζιντόρ Ντυκάς κάνει ἐπίσης ὑπαινιγμὸ γιὰ τὴν ἠθικολογικὴ δράση τοῦ Μαλντορόρ πού θὰ εἶχε γιὰ σκοπὸ τὴν ἀναπαράσταση τοῦ κακοῦ κατὰ τέτοιον φρικιαστικὸ τρόπο, ὥστε νὰ κάνει τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀλλάζουν γνώμη καὶ νὰ τὸ ἀποφεύγουν. Κι οὔτε πρέπει νὰ ξεχνᾶμε, πὼς σὲ μερικὰ γράμματα πού στέλνει στὸν τραπεζίτη τοῦ πατέρα του, εἶναι ἐκδηλῆ ἢ ἐπιθυμία του νὰ τὸν καθησυχάσει ἐφ' ὅσον ὁ πατέρας Ντυκάς δυσπιστεῖ γιὰ τὸν γιό του. Σὲ κάποιον πιθανὸ ἐκδότη Βερμπρχόφεν, δηλώνει πὼς ἀρνεῖται τὸ παρελθόν του καὶ πὼς ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς θὰ ἐξυμνεῖ τὴν ἐλπίδα. Κι ὅλα αὐτά, ἐπαναλαμβάνω, φανερώνουν ἀπὸ τὴ μιὰ πὼς ὁ Μαλντορόρ ξεπήδησε ἀπὸ μιὰ συγκλονιστικὴ κρίση, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη, πὼς μέσα στὴ σκέψη του ὅπωςδήποτε πάλευαν δυὸ πρόσωπα. Στὰ στιχορρήματα, τὴν στιγμὴ πού καταδικάζει τὴν μορφὴ τῆς τέχνης πού ἦταν ἡ δική του, ἀμέσως παίρνει φωτιὰ κι ἀρχίζει τὸ ἰδιαίχον ὕφος του νὰ καλπάζει, ὁπότε ξαναβρί-

σκουμε τὴν ἴδια εὐχαρίστηση σὲ ὀρισμένους ὀραματισμούς, σὲ ὀρισμένες εἰκόνες, σὲ ὀρισμένα ἀναστατώματα τῆς συνείδησης πού μᾶς εἶναι ἤδη γνωστά ἀπὸ τὸ ἔργο του. Φαίνεται πὼς θέλησε νὰ γράψει τὸν Μαλντορόρ, ὅπως καὶ τὸ λέει, κατὰ τὸν τρόπο πού ἔγραψε τὸν Βέρθερο ὁ Γκαϊτε γιὰ νὰ γιαντρευτεῖ ἀπ' τὸ ρομαντισμό του, ὁ ὁποῖος ρομαντισμός του ὑπῆρχε μέσα του στὴν ἀπολυτότερη μορφή, καὶ παρὰ τὶς διαβεβαιώσεις του, ὁ Μαλντορόρ δὲν κατάφερε νὰ τὸν ἀνακουφίσει τελείως.

Οἱ συγγραφεῖς διερωτῶνται τί θὰ εἶχε γίνει ἂν δὲν πέθαινε τόσο νέος. Κι ὅπως ἐπίσης μιλάνε γιὰ τὸ λαμπρὸ μέλλον πού πῆρε μαζί του. Πάντως ἐγὼ νομίζω πὼς ὁ Λωτρεαμόν δὲν εἶχε μέλλον. Δὲν μπορούσε νὰ πάει μακρύτερα ἀπὸ τὸ ἐκπληκτικὸ του ξεκίνημα. Πρὸς τὰ πίσω δὲν ξαναγυρίζει κανεὶς. Τὸ ἀξιοπρόσεχτο ὅμως εἶναι, πὼς ὁ Ἴζιντόρ Ντυκάς στὶς παραμονὲς ἀκόμα τοῦ πολέμου, παρουσιάζει μιὰν ἐμπειρία ἀνάλογη μὲ κείνη πού θὰ ἔρθει ὁ Ρεμπὼ νὰ ἐπιχειρήσει ἀμέσως μετὰ. Τὴν ἀνησυχία τοῦ Ρεμπὼ τὴν ἀπέδωσαν στὸν πόλεμο, ὅμως καὶ στὸν Λωτρεαμόν εἶναι φανερὴ ἡ ἴδια ἀνησυχία. Αὐτὸ δὲν σημαίνει καθόλου πὼς δὲν εὐσταθεῖ ἡ θεωρία γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Ρεμπὼ, ἀλλὰ ὑπάρχουν μερικοὶ πού συλλαμβάνουν καταστάσεις μέσα στὸ χρόνο πρὶν ἀκόμη τίς ἔχει ἀποκαλύψει ἡ πείρα, ἢ ἂν θέλετε, εἶναι προφητικοί, ἢ ἀκόμη οἱ ἀναταραχῆς πού προκαλοῦνται ἀπὸ ἱστορικὲς κρίσεις, ὀφείλονται σὲ ἀνεξήγητες ἐπιρροὲς πού ἀσκοῦν ἄτομα ἀφάνταστης διεισδυτικότητας πού ἔχουν κατορθώσει νὰ τίς συλλάβουν πρὶν ἀκόμη φτάσουν στοὺς ἄλλους.

*Ἄν ζητήσει κανεὶς νὰ καθορίσει τὸν κεντρικὸ μηχανισμό τοῦ ἔργου, θὰ δεῖ σαφῶς νὰ σχηματίζεται ἓνα εἶδος τραγικοῦ σωρεῖτη πού τείνει νὰ καταλήξει σὲ μῦθο. Τὸ λυρικὸ στοιχεῖο εἶναι ἐκεῖνο πού διέπει τὸ ἔργο καὶ ὅπου αὐτὸς ὁ λυρικὸς χεῖμαρρος, κι αὐτὸ τὸ μεταφορικὸ ντελίριο, καταλήγουν νὰ τοῦ δίνουν μιὰν ἐξελικτικὴ δομὴ. Τὴν ἐντύπωση

ἀποσπασμάτων ἀπὸ μυθιστορήμα δίνουν συχνὰ τὰ πρῶτα κεφάλαια στὰ Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ καὶ σὲ ὀρισμένες μάλιστα περιπτώσεις, πρόκειται γιὰ μιὰ ἀσφυκτικὴ περίληψη, γιὰ μιὰ σύνοψη γεγονότων κάτω ἀπὸ ἓνα ἀμυδρὸ φῶς. Μὲ ὅποιον τρόπο κι ἂν ἀντιμετωπισθεῖ τὸ αἴλημα Μαλντορόρ, παραμένει ἄθικτο. Κάθε λέξη ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν ἀπόδοσή του, μοιάζει νὰ διαστρέφει τὴν πραγματικὴ τῆς παραδοχὴ ὅταν πρόκειται γι' αὐτό. Ὑπάρχουν στιγμές, ποὺ διαισθάνεται κανεὶς ἓνα στοιχεῖο φενάκης. Ὁ ὅρος ὅμως αὐτὸς πρέπει νὰ γίνῃ κατανοητὸς στὴν εὐρύτερη ἔννοιά του, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ ἓνας Μπωντλαίρ. Ἡ φενάκη ἐδῶ δὲν εἶναι δόλος: εἶναι παγίδα γιὰ νὰ συλλάβῃ τὸ ἀδύνατο, εἶναι προσπάθεια νὰ αἰχμαλωτίσῃ μὲ τὸ ἀκαταλόγιστο, εἶναι τέλος μιὰ ἀπευθείας ἐπαφὴ μὲ τὸ μυστήριον, ὅπου κι ὁ ἴδιος ὁ ἀπατεώνας ἔχει τὴν κρυφὴ ἐλπίδα πὼς θὰ κατακτηθεῖ μὲ τὴ σειρά του. Τὸ εἶδος τοῦ μυθιστορήματος ποὺ φαίνεται νὰ ἐπιδιώκει ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς ἀρχίζει νὰ διευκρινίζεται στὸ ἕκτο Ἄσμα, ὅπου βλέπουμε τὸν Μαλντορόρ νὰ γλιστράει στὴν ὁδὸ Βιβιέν, (ἐκεῖ ὅπου ἔχει κατοικήσει ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς), νὰ παραμονεύει μιὰ εὐτυχισμένη οἰκογένεια, νὰ παίρνει ἀπὸ πίσω τὸ νεαρὸ Μέρβυν καὶ νὰ τὸν τυλίγει μὲ τὶς πλεκτάνες του καὶ τὴ μαγεία του. Τὸ δράμα ἐκτυλίσσεται μέχρι ποὺ ἀναμιγνύεται κι ὁ οὐρανὸς στὰ συμβάντα τῆς ὁδοῦ Βιβιέν. Μιὰ μιλιτωνικὴ τραγωδία φαίνεται νὰ προετοιμάζεται σ' ἓνα κλίμα μυθιστορήματος τοῦ Λιούις καὶ τοῦ Ματουρέν. Ἡ ἱστορία ὅμως μένει μετέωρη κι ὁ νεαρὸς Μέρβυν ἐξαφανίζεται μέσα στὴ σιωπῇ, ποὺ εἶναι αὐτὸς τοῦτος ὁ ἐκμηδενισμὸς τῆς ἀπροσδιόριστης ὑπαρξῆς τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς. Ἀκόμα κι οἱ τελευταῖες λέξεις τοῦ βιβλίου δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ συμπεράνουμε τίποτα γιὰ τὶς πραγματικὲς του προθέσεις.

Γιὰ τὸ ὕφος τοῦ Λωτρεαμόν θὰ χρειαζόταν νὰ γραφεῖ μιὰ εἰδικὴ μελέτη. Τὸ κλασσικὸ καὶ τὸ καινούργιο, τὸ ρομαντικὸ καὶ τὸ προφητικὸ συνυπάρχουν ταυτόχρονα σ' αὐτόν.

Σ' ένα καλούπι αύστηρά και απόλυτα παραδοσιακό, παρεμβάλλει τις πιό αναπάντεχες και τολμηρές εικόνες, ένας πλοῦτος προσεγγίσεων ιδεῶν και ἀπροσδοκῆτων ἀλληγοριῶν πού θά δώσουν ἀργότερα ὑπόσταση σ' ἕναν πραγματικό ποιητικό κόσμο. Κι ἂν πρὸς στιγμή διατυπώθηκε κάποια σχετική ἀνάπτυξη τοῦ τρόπου τοῦ σχηματισμοῦ τῆς σκέψης του, δὲν θά πεί πὼς δόθηκε ἐξήγηση σ' αὐτὴ τὴν χωρὶς προηγούμενο αὐθόρμητη δημιουργία τῶν ἀναλογιῶν στὴ γλώσσα μας. Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς ἔχουν κιόλας γίνει παγκόσμια γνωστὲς κι ἄλλες ἐξακολουθοῦν ν' ἀφήνουν κατὰπληκτους τοὺς ἀναγνῶστες τοῦ Μαλντορόρ. Κι ἂν ὑπάρχουν μερικὲς πού συνεπαίρονται ἀπὸ ἕναν ἀκράτητο ρομαντισμὸ—κι εἶναι οἱ λιγότερο ὠραῖες—ἔρχονται ἄλλες σὰν ἀντίβαρο πού ξεπηδοῦν σὰν ὀπτασίες ἀπὸ ἕναν ἄγνωστο κόσμο. Ἡ ἐντύπωση αὐτῆς τῆς προκαλούμενης κατὰπληξης ἀπὸ τούτῃ τὴν ἀλληλουχία τῶν ιδεῶν, εἶναι πολὺ πιό συναρπαστικὴ ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ Λωτρεαμόν, πού συχνὰ πέφτει σὲ μεγαληγορία, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ἰσορροπία τὴν συγκρατεῖ ἕνα συνεχὲς χιοῦμορ. Τὸ χιοῦμορ κατὰ βάση σημαίνει μισανθρωπία. Ὁ Σουίφτ εἶναι ἕνα κλασικὸ παράδειγμα. Ὅταν ὁ Λωτρεαμόν γράφει: «Ὁ ἐλέφας κάθεται νὰ τὸν χαϊδέψουν. Ἡ ψείρα, ὄχι. Αὐτὴ τὴν ἐπικίνδυνη δοκιμὴ δὲν σᾶς τὴν συμβουλεύω νὰ τὴν ἐπιχειρήσετε». Ἡ: «γὰγγραйна εἶναι, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀμφιβάλετε». Ἡ ἀκόμη κι ἄλλα παρόμοια, ὅπου βρίσκει κανεὶς ἕνα στοιχεῖο ἄγνωστο στοὺς κλασικοὺς ὅπως καὶ στοὺς ρομαντικοὺς, καὶ πού δὲν ὑπῆρξε ποτὲ πρὶν ἀπ' αὐτὸν σὲ κανέναν ἄλλο γάλλο συγγραφέα. Ἐνα τέτοιο χιοῦμορ προϋποθέτει μιὰ ὀλόκληρη φιλοσοφία τοῦ κόσμου καὶ μιὰ ἰδιάζουσα διάταξη σαρκασμῶν. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς πού ὑποβαστάζει αὐτὲς τις ἰσορροπημένες καὶ βίαιες μακροσκελεῖς ἐναλλαγές, οἱ ὁποῖες μερικὲς φορὲς θά παρουσιάζονταν σὰν ἐμφαντικὲς, ἂν δὲν γλιστροῦσε ἀμέσως ἐκεῖ, αὐτὸ τὸ δραστικὸ ὄξυ πού τις κάνει αὐτόματα φυσικὲς, ἐφ' ὅσον εἶναι σὰν στημένες πα-

γίδες για τούς άδαεῖς πού κάνουν πώς καταλαβαίνουν. Ἡ ανάμιξη κι ἡ σύνθεση αὐτῶν τῶν στοιχείων, πού δὲν εἶχαν ποτὲ ἔνωθεῖ μέχρι ἐκεῖ, δὲν ἔγιναν ἐπιτευκτές, παρὰ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ παρουσία ἑνὸς μυαλοῦ ἀπόλυτα αὐτόνομου καὶ μιᾶς σύλληψης ἀπὸ ἓνα πνεῦμα μοναδικῆς διαύγειας. "Ὅσο γι' αὐτοὺς πού θὰ ἰσχυριστοῦν πὼς μέσα στὰ "Λσματα τοῦ Μαλντορόρ μπόρεσαν νὰ διακρίνουν τὴν ἐλαχιστότατη διανοητικὴ σύγκριση, ἀποδείχνουν τὴν ἀνεπαρκῆ ἰκανότητα νὰ κρῖνουν. Αὐτὸ πού συμβαίνει στὴν πραγματικότητά, εἶναι πὼς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ λογοτεχνικὴ συνείδηση, βρίσκει κανεὶς στὸ ἔργο τοῦ Λωτρεαμόν μιὰν ἀντίληψη τέτοιας ὀξύτητας καὶ διεισδυτικότητος, πού εἶναι σχεδὸν ἀδιανόητες γιὰ μιὰ τόσο νέα ἀνθρώπινη ὑπαρξη. Ἐμεῖς τὸ μόνο πού μποροῦμε, εἶναι νὰ φέρνουμε φευγαλέα στὴ θύμησή μας τὶς διάφορες φάσεις τῆς μεγαλοφυΐας του. Ἀνήκει στοὺς λόγιους τοῦ μέλλοντος νὰ ἐντυφῆσουν μεθοδικὰ καὶ ἐμπεριστατωμένα πάνω σ' αὐτὲς τὶς φωτοφόρες ὁμορφιές, πού ὄχι μόνο δὲν παύουν νὰ μᾶς καταπλήσσουν, ἀλλὰ ἀφήνουν νὰ ὑποψιαζόμαστε πίσω τους ἀβύσσους περιπτώσεων ἢ διαισθήσεων ἀκόμα πιὸ ἀπροσμέτρητων. Εἶναι γεγονός, πὼς ὅσοι ἐπιχείρησαν νὰ ἀναλύσουν μιὰ ἀποψη τοῦ Μαλντορόρ, παρεμβάλλει μιὰ ἄλλη, καὶ ἀκόμα μιὰ ἄλλη, ὥστε σὲ κάθε νέα ἀνακάλυψη ἢ κεντρικὴ μορφή τοῦ ἐμπνεόμενου νὰ μεταβάλλεται καὶ νὰ συμπληρώνεται μὲ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ γίνεται ἀκόμα πιὸ ἀσύλληπτη. Κι ἐνῶ νομίζει κανεὶς πὼς κάτι ἔχει καταλάβει, ξαφνικὰ ἀντιλαμβάνεται πὼς τὸ μέρος τοῦ μυστηρίου αὐτὸ πού κάνει εἶναι, ν' αὐξάνει μὲ τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἀναλογία πού ἔδειχνε πὼς διαλυόταν. Πάντως τὸ σπουδαῖο εἶναι πὼς προχωρώντας κανεὶς σ' αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ σ' αὐτὸ τὸ βίωμα, δὲν εἶναι νὰ βρεῖ τὴν τελειωτικὴ λέξη: ἀλλὰ νὰ πάει μακρύτερα στὴν ἐξιχνίασή του.

Προσωπογραφία τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς δὲν ἔχουμε κα-

μία*. Κι αυτός ο άνθρωπος που είναι σύγχρονός μας, μάς είναι περισσότερο άγνωστος από τον "Όμηρο, τον Σωκράτη ή τον Καλλιγούλα. 'Ο συγγραφέας του προλόγου της έκδοσης του 1890—ο Λ. Ζενονώ, ο ίδιος ο εκδότης—ο οποίος έχει συναντήσει ανθρώπους που είχαν πλησιάσει τον συγγραφέα του Μαλντορόρ, μάς λέει πώς ήταν ψηλός και καστανός κι είναι αυτό όλο κι όλο που ξέρουμε γι' αυτόν. 'Ο Φελίξ Βαλλοτόν, στο βιβλίο «των Προσωπειών» του Ρεμύ ντε Γκουρμόν, σκιαγραφεί μιὰ εξιδανικευμένη μορφή αυτού του άγνωστου. Παρουσιάζει ένα θαυμάσιο νέο με άγγελική όψη και βλέμμα δυνατό και διαπεραστικό. Κι έφ' όσον έμεις δέν ξέρουμε τίποτα περισσότερο, γιατί νά μην κρατήσουμε αυτή την εικόνα; Οί άγγλοι ζωγράφοι συχνά μεταμόρφωναν τους ποιητές τους, δίνοντάς τους ένα χαρακτήρα ιδανικό και φανταστικό, που θα τους πήγαινε περισσότερο σέ σύγκριση με τὸ τραχύ παρουσιαστικό που είχαν στην πραγματικότητα. Τουλάχιστον έτσι υποθέτουμε. 'Εμένα μου έτυχε νά συναντήσω άγγλους ποιητές στα νειάτα τους και οί όποιοι ζούν ακόμη, που ήταν τότε τόσο ώραϊοί όσο ο Κήτης και ο Σέλλεϋ. "Ας μείνουμε λοιπόν με την εικόνα του Βαλλοτόν. Πιθανόν νά μην έχει καμία σχέση με τον πραγματικό Ντυκάς, αυτό όμως δέ θα τὸ μάθουμε ποτέ. Πάντως, έχει μιάν ιδανική όμοιότητα, θέλω νά πῶ πώς μεταφέρει με μιὰ όνειρώδη ακρίβεια τὸν κόσμο τῶν εικασιῶν, σ' αυτό που μπορούμε νά συλλάβουμε από τὸ πνεῦμα εκείνου του μυστηριώδη περαστικού που μάς άπασχολεί.

Ἡ καταγωγή της οικογενείας του ήταν από τὰ Ἄνω Πυρηναῖα. 'Ο πατέρας του, ο Φρανσουά Ντυκάς, είχε γεννηθεῖ στις Τάρμπ τὸ 1810. "Όταν γεννήθηκε ο Ἴζιντόρ, ο κ. Ντυκάς έκτελοῦσε χρέη έντεταλμένου συμβούλου στο Γαλλικό Προξενεῖο στο Μοντεβιδέο. Καί φαίνεται πώς

* Σημ. τ.Μ. Πρὶν δυὸ χρόνια, τὸ 1978, ανακαλύφθηκε ἡ μοναδική φωτογραφία.

στην ἀρχὴ ὁ Φρανσουὰ Ντυκάς εἶχε μιὰ ἀξιόλογη περιουσία. Πάντως, ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν προέλευση τοῦ συγγραφέα τοῦ Μαλντορόρ, περιβάλλεται ἀπὸ θρύλο. Τὰ ἐξακριβωμένα στοιχεῖα σπανίζουν καὶ τὰ γραπτὰ συχνὰ ἀπουσιάζουν. Πρέπει λοιπὸν κανεὶς ν' ἀκούσει τὶς ἀφηγήσεις πού εἶναι ὁ ἀπόηχος τῆς ἄλλοτε μοντεβιδιανῆς ζωῆς, καὶ πού σίγουρα εἶναι παραποιημένες ἀπὸ ἐξαλλες φαντασίες. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ κ. Ντυκάς ἐπαίρεται συχνὰ γιὰ τὴν καλὴν του περιουσία, δὲ λέει πολλὰ πράματα. Ἀναρωτιέται ὁμως κανεὶς, πῶς ἓνας ἄνθρωπος τόσο πλούσιος εἶχε δεχτεῖ ἓνα τόσο μικρὸ πόστο στὸ Γενικὸ Προξενεῖο τῆς Γαλλίας. Ἄλλες πάλι πληροφορίες τὸν παρουσιάζουν σὰν δανδῆ καὶ γυναικοκατακτητὴ, ἓνα προνομιούχο δὸν Ζουάν, εὐχάριστο συνομιλητὴ. Ἄν τοῦτο ἀλήθευε, θάβρισκε κανεὶς σ' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο, τὸν γεννημένο τὸ 1810, τὸν ρομαντικὸ, αὐτὸν πού πλησιάζει τὸ ἰδανικὸ τοῦ βυρωνισμοῦ, τὸν σύγχρονο Πετρὺς Μπορέλ καὶ Σάρλ ντὲ Λασσαγύ. Ὅποτε, ἂν αὐτὸ εἶναι σωστό, θὰ μπορούσε νὰ ὑποτεθεῖ πῶς ὁ Ἴζιντόρ πραγματώσε στὸν Μαλντορόρ μερικὰ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ ρομαντισμοῦ, ἤδη διάχυτα καὶ ὑποτιθέμενα στὴν καριέρα τοῦ πατέρα του. Σ' ἓνα γράμμα τοῦ νέου γίνεται μνεῖα γιὰ τὴν ἰδιορρυθμία τοῦ πατέρα του. Ἄν τὸ θέσει κανεὶς ἔτσι, ἡ λέξι δὲν μοιάζει μὲ ἀπλὴ δυσανασχέτηση δυσारेστημένου γιοῦ. Δὲν ξέρω τί εἶναι ἐκεῖνο πού μᾶς προειδοποιεῖ πῶς πρόκειται γιὰ ἐκτίμηση. Ὅποτε, στὴν περίπτωσι αὐτῆ, εὐχαρίστως ἐπανερχόμεστε στὴν εἰκασίαν πῶς ἡ ἡφαιστειώδης φύσι αὐτοῦ τοῦ νέου ἦταν κληρονομικὰ προετοιμασμένη ποιὸς ξέρει ἀπὸ ποιά μυστηριώδη φλόγα. Τὸ ἀπομάκρυσμα ὁμως τῶν γενιῶν στέκεται ἐμπόδιο γιὰ νὰ ἐξακριβωθεῖ αὐτό. Εἶναι διάπιστωμένο πῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οἱ νεαροὶ συγγραφεῖς μέμφονται τοὺς γονεῖς τους γιὰ παραφορές, ἀνεπιείκεια ἢ ὠμότητες καὶ εἶναι ἀκριβῶς τὰ κίνητρα πού τοὺς προδιαθέτουν νὰ ἀφιερωθοῦν σὲ κάτι ἄλλο εἴτε ἀπὸ φυσικὴ κλίσι ἢ γιὰ ν' ἀκολουθήσουν μιὰ δι-

φορετική καριέρα έξω από τὰ καθιερωμένα πού ἔτυχαν νὰ βροῦν. Οἱ ἴδιοι ὅμως οἱ γονεῖς εἶναι ἀδύνατο νὰ τοὺς παραδεχτοῦν, γιὰ τὸν λόγο πὼς ὑποφέρουν ἀκριβῶς ἀπὸ αὐτό, καὶ ἡ ἔμφυτη κακοβουλία τους ἀπὸ τὴν ἐναντίωση πού ὑποφέρουν, δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ κρίνουν ὀρθὰ αὐτὰ τὰ προβλήματα.

Γιὰ τὴν μητέρα τοῦ Ἴζιντόρ Ντυκάς ξέρουμε ἀκόμη λιγότερα, ἐκτὸς ὅτι τὴν ἔλεγαν Σελεστίν-Ζακὲτ Νταβεζάκ, κι ὅτι εἶχε γεννηθεῖ τὸ 1822 στὴ Γαλλία. Ἀκόμα δὲν ξέρουμε οὔτε τὴν ἡμερομηνία τοῦ θανάτου της. Ἀπὸ τοὺς ἴδιους πάλι ἀντίλαλους πού εἶναι δύσκολο νὰ ἐπαληθευτοῦν καὶ πού φτάνουν ὡς τ' αὐτιά μας, μαθαίνουμε πὼς ὁ Φρανσουά Ντυκάς ἔχασε μέρος τῆς περιουσίας του στὴ διάρκεια ἑνὸς ταξιδιοῦ πού κράτησε δυὸ χρόνια σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς Νότιας Ἀμερικῆς. Ἐπιστρέφοντας στὸ Μοντεβιδέο, ἴδρυσε μιὰ σχολὴ γαλλικῆς γλώσσας ἡ ὁποία φαίνεται πὼς δὲν εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία, γιὰ τὸ 1887 πεθαίνει μέσα στὴ φτώχεια. Ἀνάμεσα στὶς ἄλλες πληροφορίες πού μᾶς ἐπιφύλαξαν, μᾶς λένε πὼς ἡ βιβλιοθήκη του περιλάμβανε ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἔργα, βιβλία τοῦ Μεριμέ καὶ τὸν «Gaspar de la Nuit» τοῦ Ἀλουΐσιου Μπερτράν. Καὶ πρέπει νὰ θυμηθοῦμε πὼς αὐτὸ τὸ βιβλίον ἦταν σχεδὸν ἄγνωστο στὴ Γαλλία κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 19ου αἰώνα, καὶ πὼς εἶναι ὁ Μπωντλαῖρ αὐτὸς πού τὸ ἔθεσε σὲ κάποια κυκλοφορία. Ἡ θέση τοῦ Μπωντλαῖρ στὰ γράμματα χρονολογεῖται στὴν πραγματικότητα ὀγδόντα χρόνια, δηλαδὴ συγχρόνως μὲ «Τὰ Δοκίμια Σύγχρονης Ψυχολογίας» τοῦ Πῶλ Μπουρζὲ καὶ τὴν ἴδρυση τοῦ συμβολισμοῦ. Ἐπομένως, ἡ παρουσία ἑνὸς τόσο σπάνιου ἔργου στὸ Μοντεβιδέο — ἑνὸς ἔργου πού εἶναι σχεδὸν ἄγνωστο— ἐνισχύει τὴν πεποίθησή μας πὼς ὁ πατέρας Ντυκάς ἦταν ὀπαδὸς τῆς ρομαντικῆς κίνησης. Κι ἂς μὴν πάρουμε αὐτὴ τὴν συσχέτιση κι αὐτὲς τὶς ὑποθέσεις σὰν ἐπιθυμία ν' ἀποδείξουμε στὸν Ἴζιντόρ Ντυκάς τὸ φαινόμενο πού ἄπτεται κατὰ κάποιο τρόπο

μ' αὐτὸ πού λέγεται κληρονομικότητα. Ἀπλῶς θέλουμε νὰ ἀποδείξουμε πὼς μπόρεσε νὰ βρεῖ γύρω του, καὶ μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ σπιτιοῦ του, ὄχι μόνο στὴ βιβλιοθήκη ἀλλὰ καὶ στὶς οἰκογενειακές του ἐπαφές, κάτι πού τὸν προδιάθεσε νὰ ζήσει καὶ νὰ αἰστανθεῖ κατὰ ἓνα τελείως ἰδιάζοντα τρόπο. Ὅπως ἐπίσης μπορεῖ νὰ παραδεχτεῖ κανεὶς πὼς μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὑπερρομαντισμοὺς του, πού θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν ξεπερασμένοι τὸ 1865 στὴ Γαλλία, νὰ ἔπαιρναν ἀπὸ κείνη τὴν ἀπόμακρη τροπικὴ ἀτμόσφαιρα μιὰ καινούρια νειότη, μιὰ δύναμη ξεσπάσματος, μιὰ θεσπέσια εὐφορία, καὶ πού τὸ ὄργιῶδες θέριμά τους τὸ βλέπουμε νὰ ἐκτυλίσσεται σὲ τοῦτο τὸ βιβλίο.

Ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς ἦρθε στὸ Παρίσι μὲ σκοπὸ νὰ δώσει ἐξετάσεις στὴν Πολυτεχνικὴ Σχολὴ καὶ στὴ Σχολὴ Μεταλλειολόγων. Στὰ μαθηματικὰ εἶχε ἐξαιρετικὴ κλίση. Προφανῶς στὸ Παρίσι ἔφτασε κατὰ τὰ μέσα Αὐγούστου τοῦ 1867. Ὁ τραπεζίτης του, ὁ κ. Νταράς, ἔμενε στὴν ὁδὸ Λίλλης. Ὁ Λουὶ Ζενονώ, πού εἶχε ἄμεσες πληροφορίες γιὰ τὸν Λωτρεαμόν, μᾶς λέει πὼς ἔγραφε τὴ νύχτα καθισμένος στὸ πιάνο του, καὶ πίνοντας καφὲ ἀπάγγειλε τὶς φράσεις του πού ἀσφαλῶς αὐτοσχεδίαζε. Κι ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ θαυμάσια ἠχητικὴ τῶν περικοπῶν τοῦ Μαλντορόρ, ὅπου ἡ ἄρμονία τους θὰ ταίριαζε περίφημα μὲ μουσικὴ ἐπένδυση. Στὴν ἀρχὴ ἔμεινε στὸ Νο 23 τῆς ὁδοῦ Νότρ Ντάμ ντε Βικτουάρ, κατόπιν στὸ Νο 32 τοῦ Φομπούργκ Μονμάρτ, καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Νο 15 τῆς ὁδοῦ Βιβιέν γιὰ νὰ ξαναγυρίσει στὸ Νο 7 τοῦ Φομπούργκ Μονμάρτ, ὅπου καὶ πεθαίνει στὶς 23 Νοεμβρίου τοῦ 1870. Ἡ ζωὴ του τελειώνει, ὅπως καὶ τὸ ἔργο του, μέσα σ' ἓνα ἀπέραντο μυστήριον. Ἀπλῶς ξέρουμε πὼς ἐξαφανίστηκε ἀπὸ τοῦτο τὸν κόσμον ὅπως ὁ Μαλντορόρ ἀπὸ τὸ ἔργο του. Τὸν ἔθαψαν σ' ἓνα προσωρινὸ χῶρον τοῦ νεκροταφείου τοῦ Βορρά στὶς 25 Νοεμβρίου τοῦ 1870. Σ' ἓνα του γράμμα μὲ ἡμερομηνία 12 Μαρτίου 1870, ἔχει γράψει αὐτὲς τὶς περίεργες γραμμὲς γιὰ

τις ὁποῖες ἤδη ἔχουμε κάνει νύξη: «Νά λοιπὸν τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ μ' ἔκανε ν' ἀλλάξω τελειῶς τακτική, καὶ ν' ἀφιερῶσω τὴν ποιήσή μου ὑμνῶντας ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο τὴν ἐλπίδα, τὴν προσδοκία, τὴ γαλήνη, καὶ τὸ καθῆκον». Γι' αὐτὴ τὴν μεταστροφή τῆς σκέψης τοῦ ἔχουμε ἤδη κάνει ὑποθέσεις. Πάντως ἐκεῖνο ποῦ εἶναι βέβαιον, εἶναι πὼς ὁ θάνατός του συμπίπτει μὲ τὴν πλήρη ἀποκήρυξη αὐτοῦ ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ὀνομαστῆι μαλντορορικὸ πνεῦμα. Ἀκόμα καὶ στὰ Στιχοουργήματα, ἐπανέρχεται σ' αὐτὴ τὴν πράξη τῆς ἀποκήρυξης καὶ φαίνεται νὰ προβλέπει μιὰ κρυστάλλινη ποίηση ποῦ πρόκειται νὰ εἶναι αὐτὴ τοῦ Μαλλαρμέ καὶ τοῦ Πῶλ Βαλερύ.

«Κεῖνο ποῦ πέτυχε ἡ ποίηση τοῦ προσωπικοῦ ὕφους, ἦταν νὰ ἐξαπατήσῃ κατὰ τὸν τρόπο της καὶ νὰ ἔχει σὰν ἐπακόλουθο τὴν διαστρέβλωση τῆς πραγματικότητος. Γι' αὐτὸ ἄς ξαναπάρουμε τὸ ἀδιάρρηκτο νῆμα τῆς ἀπρόσωπης ποιήσης, ποῦ ἀποκόπηκε ἀπότομα ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ λειψοῦ φιλοσόφου ντὲ Φερνέ καὶ τὴν ἀποβολὴ τοῦ μεγάλου Βολταίρου.

»Φαίνεται νάναί ὠραῖο, ἔξοχο, νὰ συζητᾶμε πότε μὲ συγκατάβαση καὶ πότε ἀφ' ὑψηλοῦ τὰ περὶ τελικῶν προθέσεων, καὶ νὰ διαστρεβλώνουμε ἔτσι ἀτράνταχτες καὶ γνωστὲς συνέπειες. Κάνετε λάθος, γιὰτὶ μεγαλύτερη ἡλιθιότητα ἀπ' αὐτὴ δὲν ὑπάρχει. Ἄς ξαναπάρουμε λοιπὸν τὴν κανονικὴ ἀλυσίδα καὶ νὰ τὴν συνδέσουμε μὲ τὰ περασμένα. Ἡ ποίηση κατ' ἐξοχὴ εἶναι γεωμετρία. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ρακίνα, ἡ ποίηση δὲν ἔχει πάει οὔτε ἓνα χιλιοστὸ μπροστά. Κεῖνο ποῦ κατάφερε ἦταν νὰ κατακυλήσῃ πρὸς τὰ πίσω. Χάρη σὲ ποιούς; Χάρη στοὺς μεγάλους κουφιοκέφαλους τῆς ἐποχῆς μας. Χάρη στοὺς θρασυδείλους, Σατωμπριάν: ὁ Μελαγχολικὸς Μοϊκανός· Σενανκούρ: ὁ Ἄντρας μὲ τὸ μισοφόρι· Ζὰν-Ζὰκ Ρουσσώ: ὁ Μαινόμενος Σοσιαλιστής· Ἄν Ράτσιλντ: τὸ Παλαβὸ Στοιχειό· Ἐντγκερ Πόε: ὁ Μαμελοῦκος τῶν ὀνείρων τοῦ ἀλκοὸλ· Ματουρέν: ὁ Κομπάρσος τοῦ

“Αδῆ· Γεωργία Σάνδη· ὁ Περιτομηθεὶς Ἑρμαφρόδιτος· Θεόφιλος Γκωτιέ· ὁ Μπακάλης χωρὶς ταίρι· Λεκόντ· ὁ Αἰχμάλωτος τοῦ Διαβόλου· Γκαῖτε· ὁ Αὐτόχειρ γιὰ κλάματα· Σαιντ-Μπέβ· ὁ Αὐτόχειρ γιὰ γέλια· Λαμαρτίνος· ὁ δακρυροῶν Πελαργός· Λερμοντώφ· ὁ Βρυχόμενος Τίγρης· Βικτώρ Οὐγκώ· ὁ ἀξιοθρήνητος νεάζων κρεμανταλάς· Μίκιεβιτς· ὁ Ζηλωτῆς τοῦ Σατανᾶ· Μυσσέ· ὁ Κομφεούμενος χωρὶς πνευματικὸ πουκάμισο, καὶ ὁ Μπάύρον· ὁ Ἴπποπόταμος τῶν Ζουγκλῶν τῆς Κόλασης.

»Ἡ ἀμφιβολία, ὑπῆρχε ἀνέκαθεν σ’ ἓνα κάποιο ποσοστό. Τοῦτον τὸν αἰῶνα ὅμως κυρίαρχησε. Τὴν παραβίαση τοῦ καθήκοντος τὴ ρουφᾶμε ἀπ’ τοὺς πόρους μας. Κι αὐτό, μιὰ φορὰ παρουσιάστηκε, δὲν πρόκειται νὰ ξαναπαρουσιαστεῖ».

Πάντως δὲ θᾶπρεπε νὰ δώσει κανεὶς μεγαλύτερη ἔκταση στὸ νόημα τούτων τῶν λόγων ὅπως οὔτε καὶ σ’ αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται σὰν συνέχεια στὰ «Στιχουργήματα». Δὲν ἀποκλείεται νὰ παίξει μ’ αὐτὲς τὶς καινούργιες διαπιστώσεις, ἢ ἀκόμη, νὰ εἶναι μιὰ μεταστροφή χωρὶς ἐπαύριο. Τὰ πάντα μᾶς ἀπαγορεύουν νὰ βγάλουμε συμπέρασμα ἀπ’ αὐτὲς τὶς παραδοξολογίες. Τὸ κάλλος τῶν Ἀσμάτων τοῦ Μαλντορόρ, καὶ τῶν Στιχουργημάτων, ἐγγίζει κατὰ κάποιο τρόπο τὸ ἀπαραβίαστο. Κατὰ πολὺ ἀόριστο τρόπο ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τὴ σαφήνεια τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν κειμένων. Ὅμως, εἶναι σπάνιο ἓνα κείμενο νὰ εἶναι σκοτεινὸ, κι ἂν πραγματικὰ συμβαίνει κάτι τέτοιο, αὐτὸ ἐξαρτᾶται σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ τὸ γεγονός, πῶς ὁ κόσμος μέσα στὸν ὁποῖο κινεῖται ἓνας τέτοιος ἐκκεντρικὸς συγγραφέας, εἶναι ἓνας κόσμος ποὺ τοῦ εἶναι ἀπόλυτα προσωπικὸς, ὅπου δὲν μπορεῖ νὰ περιφέρεται κανεὶς μὲ τόση ἄνεση, μ’ ὅση μέσα σ’ ἐκείνους ποὺ ἔχει γαλουχηθεῖ καὶ γνωρίσει. Κι αὐτὴ εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς. Οἱ προσεγγίσεις ποὺ κάνει κάθε λεπτὸ ἀνάμεσα στὶς σκέψεις του, στοὺς συσχετισμοὺς τῶν ιδεῶν του, στὶς συγκινήσεις του, στὰ δράματά του καὶ στὶς ἀπολαύσεις του, δὲν ἀνήκουν σὲ ἄνθρωπο ὅμοιο μὲ

μᾶς. Ἡ προσπάθεια πού ἐγινε ἦταν νά τοποθετήσουμε καί νά δείξουμε μερικές ἀπό τίς ἐπιδράσεις πού θά μπορούσαν νά εἶχαν κάποια ἐπιρροή σ' αὐτόν. Ὅσο ὅμως προσπαθεῖ κανεὶς νά τόν φέρει στή δική μας κατανόηση, γιά νά συσχετίσει τίς ἰδέες του σ' ἓνα χῶρο ἂν ὄχι γνωστό, τουλάχιστο πού νά μᾶς εἶναι οἰκεῖος, τόσο πιό ἀπρόσιτες τίς αἰσθάνεται. Μὲ τὴν ἀναλογία πού διαφωτίζεται τὸ μυστήριο, μὲ τὴν ἴδια ἀναλογία μέσα μας σκοτεινιάζει.

Ἀποχαιρετώντας τὸν Μαλντορόρ, βλέπει κανεὶς πὼς πράγματι αὐτὸ τὸ παράξενο καὶ θρυλικὸ πρόσωπο δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἀνάμεσά μας παρὰ γιά νά μᾶς πεῖ ὀρισμένα πράγματα, πού μόνον αὐτὸς θά μπορούσε νά πεῖ, καὶ μετὰ ν' ἀποσυρθεῖ χωρὶς νά θελήσει νά δώσει λόγο γιά κεῖνα πού εἶπε. Ἡ ἐντύπωση τῆς ἐκπληξης πού νιώθει κανεὶς μπρὸς στὰ Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ θά σβῆσει μερικά, ὅμως γι' αὐτοὺς πού θά μᾶς διαδεχτοῦν, τὸ ξάφνιασμα δὲν θά εἶναι τόσο μεγάλο ὅσο τὸ δικό μας, χωρὶς αὐτὸ νά σημαίνει πὼς εἶναι δυνατὸ νά ἐξοικειωθοῦν καὶ ν' ἀτενίσουν κατὰ πρόσωπο αὐτὴ τὴν τραγικὴ μορφή. Ἐδῶ ἀκόμη δὲν ἐξοικειωθήκανε νά ἀτενίζουν τὸν Πασκάλ καὶ τὸν Μπωντλαίρ. Οἱ ζοφερὲς μεγαλοφυῆς πάντα ἐλκύουν τὰ πνεύματα λιγότερο ἀπὸ τίς ἄλλες, ἀλλὰ ὅσοι συνεπαίρνονται μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ἀκαταμάχητη δύναμὴ τους, τοὺς παραμένουν προσκολλημένοι μὲ τέτοιο πάθος, πού μοιάζει μ' ἓνα μυστηριῶδες καὶ παρατεταμένο μάγεμα.

Ἐντμόν Ζαλοῦ

Μετά τὸν πρόλογο τοῦ Ἐντμόν Ζαλού (ἔκδοση Κορτί, 1938) —μιὰ ἀπὸ τίς καλύτερες μελέτες πάνω στὸ θρυλικὸ ἔργο τοῦ Ἴζιντόρ Ντυκάς— θὰ προσπαθήσω νὰ δώσω ὅσο πιὸ σύντομα μπορέσω, τὴν περιπλάνησή μου σ' αὐτὸν τὸν ναρκοθετημένο γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, μαλντορορικό χῶρο.

Τὴ λέξη «Λωτρεαμόν», τὴν ἀκούω γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν ἐξάδελφό μου Δημήτρη Μεντζέλο, σὲ ἡλικία πού τίποτα δὲν μποροῦσα νὰ συνειδητοποιήσω, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γοητεία πού ἐξασκοῦσε ὁ ἦχος τῆς στὸ ἀκουσμά τῆς. Θὰ χρειαστεῖ νὰ περάσουν χρόνια, ὡς ἐκεῖνο τὸ βράδυ πού ὁ ζωγράφος Τέλης Βασιλικιώτης, μοῦ ἔδινε νὰ διαβάσω τὰ «Ἀσματα τοῦ Μαλντορόρ», ξαφνιάζοντας ἔτσι τὴ μνήμη μου μὲ τὴ λέξη πού συνδεόταν μὲ τὸν Μεντζέλο. Καὶ τότε εἶναι πού ἀνασκαλεύοντας θὰ δῶ, πὼς ὁ Μεντζέλος ἦταν ὁ πρῶτος πού μίλησε στὴν Ἑλλάδα γιὰ συρρεαλισμὸ καὶ τὴν ἐπίδραση τοῦ Λωτρεαμόν σ' αὐτόν, (Περιοδικὸ «Λόγος» 1933), ὅταν πιά γιὰ τὴν Εὐρώπη ὁ συρρεαλισμὸς εἶχε γίνει κοινὴ κατὰσταση πνεύματος. Ὁ Μεντζέλος ὅμως δὲ θὰ ἀξιωθεῖ νὰ πεῖ περισσότερα γιὰ κεῖνα πού πίστευε καὶ ἦταν τόσο ἐνημερωμένος. Ἐνα χάραμα θὰ φύγει ἀπ' τὴ ζωή, στὴν ἴδια ἡλικία κι ἀπὸ τὴν ἴδια ἀρρώστια μὲ τὸν Λωτρεαμόν. Καὶ τώρα, χωρὶς νὰ θέλω νὰ νομιστεῖ πὼς ἐπαναλαμβάνω τὰ λόγια τοῦ Ζενὲ σὲ μιὰ συνέντευξή του, πὼς κοιμᾶται ἔχοντας κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι του τὴ Βίβλο καὶ τὸν Λωτρεαμόν, ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή τὰ «Ἀσματα τοῦ Μαλντορόρ», δὲν ἔφυγαν ἀπὸ τὰ χέρια μου. Ὅσο διάβαζα καὶ ξαναδιάβαζα αὐτὸ τὸ περίεργο βιβλίο, τόσο ἡ ἔλξη του

μὲ κυρίεως, κἀνοντάς με νὰ πάρω τὴν ἀπόφαση νὰ τὸ δώσω ἑλληνικά, ξέροντας πὼς μπλεκόμεον σὲ περιπέτεια ὅλο σκοπέλους καὶ παγίδες, καὶ πού θὰ κρατοῦσε καιρό. "Ὁμως, ἡ μεγάλη γοητεία αὐτοῦ τοῦ ἔργου, δὲν εἶναι ἡ ἑξαλλη καὶ θελκτικὴ λωτρεαμονικὴ μεγαλοφυΐα, ἀλλὰ ἡ σοφία αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ, πού μπόρεσε νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τίς μοναδικὰς ἀρετὰς πού διέπουν τὴ δόμηση τοῦ Ὀμηρικοῦ Ἔπους, αὐτὸ πού γιὰ τὸν Τ. Ε. Λόουρενς εἶναι: τὸ θαῦμα κατασκευῆς καὶ ποικιλίας, καὶ πού ὁ Λωτρεαμὸν ἐγκολπώνεται καὶ στήνῃ τὸ ἔργο του. Κάτι πού δὲν εἶχε δεῖ κανένας συγγραφέας πρὶν ἀπ' αὐτόν, καὶ πού ἐξακολουθοῦν νὰ μὴ βλέπουν. Συνεπῶς, δὲν εἶναι οἱ βιαιότητες καὶ οἱ παραδοξότητες, πού καθιερώνουν τὰ «Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ» στὴν παγκόσμια λογοτεχνία, ἀλλὰ ἡ ρευστότητα τοῦ κειμένου, πού σπάζοντας τὴ στατικότητα στὸ χῶρο καὶ στὸ χρόνο, φέρνει μὲ μιὰ καταπληκτικὴ γοργότητα, σὲ ἄμεση σχέση συγγραφέα καὶ ἀναγνώστη. Ὁ ρυθμὸς, ἡ καλλιπέπεια τοῦ λόγου, ἡ αὐτόματη ἐπέμβαση στοιχείων πού διακόπτουν τὸ θέμα—χαρακτηριστικὰ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κειμένων—εἶναι αὐτὰ πού συνεπαίρουν τὸν Λωτρεαμὸν, καὶ μένει σκυμμένος καὶ ἀπορροφημένος πάνω ἀπ' τὸ θάμβος τους. Κι αὐτὸ πού θὰ γράφει μὲ τὸ κέφι τῶν νειάτων του, καὶ τὴν ἀγανάκτηση τῆς πίκρας καὶ τῆς ἀπελπισίας πού τὸν δέρνει, θὰ ταρακουνήσει τὰ νερὰ τῆς ἀριστοτεχνικῆς σὲ πλαδαρότητα λογοτεχνίας.

Γεγονὸς εἶναι, ὅσο περίεργο κι ἂν φανεῖ, πὼς μπαίνοντας κανεὶς στὸν μαλντορορικὸ χῶρο, καὶ χωρὶς τὰ πράγματα σὲ τίποτα ν' ἀλλάζουν, ὁ συγγραφέας κάνει ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀναγνώστη στὴν κατανόηση τοῦ ἔργου του. Γι' αὐτὸ, ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας σελίδα τοῦ βιβλίου του λέει: «...μόνον ἂν ὁ ἀναγνώστης διαβάζοντάς το, διαθέτῃ μιὰ κρίση ἀτράνταχτη καὶ μιὰν ὑπερένταση τῆς σκέψης, τουλάχιστον ἴση μὲ κείνη πού τοῦ προκαλεῖ ἡ δυσπιστία του, τότε μόνο τὰ θανάσιμα νοήματα τούτου τοῦ βιβλίου θὰ

διαποτίσουν τὴν ψυχὴ του ὅπως τὸ νερὸ ἢ ζάχαρη». Κι ὅπως εἶναι προνοητικὸς συμπληρώνει: «...κι οὔτε εἶναι φρόνιμο, τὶς σελίδες ποὺ θ' ἀκολουθήσουν νὰ τὶς διάβασει ὁλος ὁ κόσμος. Μόνο λίγοι θὰ γευτοῦνε τοῦτο τὸ φαρμακερὸ καρπὸ χωρὶς νὰ κινδυνέψουν». Ἄσχετα ὅμως γιὰ τὸ ποιὸς πρέπει καὶ ποιὸς δὲν πρέπει νὰ διαβάσει τὸ βιβλίον, ἀφήνει ἔντονα νὰ φανεῖ, ἢ μᾶλλον μᾶς πληροφορεῖ, πῶς μέσα στὸ ἔργο του ὑπάρχει ἀ τ ρ α π ὀ ς, ποὺ ὅσο δύσκολο εἶναι νὰ βρεθεῖ, ἄλλο τόσο εἶναι καὶ νὰ ἀκολουθηθεῖ. Γι' αὐτό, ὅσο προχωρεῖ κανεὶς στὸ κείμενο, οἱ ὑποδείξεις διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλη: «...εἰδοποιῶ αὐτὸν ποὺ μὲ διαβάζει, νὰ προσέξει νὰ μὴ σχηματίσει μιὰ ἀόριστη καὶ κυρίως σφαλερὴ γνώμη, γι' αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον εἶδος τῆς λογοτεχνίας ποὺ ἐπιχειρῶ». Βέβαιος ὅμως καὶ συνάμα καὶ ἀποκαρδιωμένος ἀπὸ τὴ μὴ συμμετοχὴ τοῦ ἀναγνώστη στὸ ἔργο του, τοῦ τὸ λέει καθαρά: «...αὐτὸ ποὺ ξέρεις, εἶναι νὰ συνδυάζεις τὸν ἐνθουσιασμό μὲ τὴν ἀδιαφορίαν... καὶ νὰ μὴ θέλεις νὰ μὲ καταλάβεις. Ποτὲ δὲ θὰ ἤθελα, ὁ ἄνθρωπος νὰ νιώθει ντροπισμένος γιὰ τοῦτες τὶς πικρὲς μου ἀλήθειες, παρ' ὅλο ποὺ δὲν τοῦ μαθαίνω τίποτα καινούργιο. Κι οὔτε πιστεύω πῶς ὁ ἀναγνώστης θὰ μετανοήσει, ἂν ἀντὶ γιὰ τὸ βλακῶδες ἐμπόδιο τῆς εὐπιστίας, προσφέρει τὴν πολύτιμη ὑπηρεσία, νὰ μοῦ δείξει ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ συζητήσῃ μὲ κατανόηση καὶ διάθεση συμπάθειας, τὰ μυστήρια τῆς ποίησης ποὺ βρίθουν ἐδῶ μέσα καὶ ποὺ ἀναλαμβάνω νὰ τοῦ ἀποκαλύψω». Πόσο πιὸ σαφὴς νὰ εἶναι, ὅταν τὸ ξεκαθαρίζει πῶς γιὰ νὰ καταλάβει κανεὶς τὸ κείμενο, δὲν πρέπει νὰ παρασυρθεῖ ἀπὸ τὴν ἐξαλλοσύνη τοῦ περιεχομένου του, ἀφοῦ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ στόχος τοῦ συγγραφέα. Συνεπῶς, αὐτὸ ποὺ ἔχει νὰ κάνει ὁ ἀναγνώστης, εἶναι νὰ προσπαθήσῃ νὰ διεισδύσῃ στὰ συμβολικὰ νοήματα ποὺ διαφαίνονται καὶ νὰ τὰ ἐξετάσῃ μὲ τρόπο ἐπιστημονικὸ μετὰ ἀπὸ καλοπροαίρετη διάθεση γιὰ τὸν συγγραφέα.

Τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ἔργου τοῦ Λωτρεαμόν, ἢ μᾶλ-

λον ή θεμελιακή άρχή του, είναι τὸ διδύναμο σκεπτικό του. Δηλαδή, ή ταυτόχρονη θέση και αντίθεση τῆς σκέψης του, πὸ ὀργανωμένη σὲ μιὰ σχηματικὴ μορφή συγκλίνουσας και ἀποκλίνουσας κίνησης, παίρνει μιὰ τέτοια ἐξαιρετικὴ ρευστότητα, ὥστε μὲ τὴν ἀποκλίνουσα κίνηση νὰ φέρνει στὸ φῶς τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἀσυνείδητου, χωρὶς ὅμως ποτέ ή συνείδηση νὰ χάνει ὀλοκληρωτικὰ τὸν ἔλεγχο. Κι αὐτὸς ὁ παλμὸς τῆς συγκλίνουσας και ἀποκλίνουσας κίνησης, εἶναι τόσο ταχύς, ὥστε συνειδητὸ και ἀσυνείδητο νὰ μοιάζουν πὸς ἐνεργοῦν ὄχι μόνον ταυτόχρονα, ἀλλὰ και μὲ τρόπο καταπληκτικὰ συστηματικὸ. Και σ' αὐτὴ τὴ διελευστίνα συνειδητοῦ και ἀσυνείδητου, ὁ Λωτρεαμὸν χρησιμοποιοεὶ σὰν ὄπλο τῆς προτίμησῆς του τὸ χιοῦμορ, σ' ὄλη του τὴν πολὺμορφη και πολυδύναμη λειτουργικότητα.

Δὲν χωράει ἀμφιβολία πὸς διαβάζοντας κανεὶς τὰ «Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ», ἔχει τὴν ἐντύπωση, πὸς ὁ νοῦς εἶναι ἀδύνατον νὰ σταθεῖ συνεχῶς σ' ἓνα σημεῖο, κι ή προσοχή του νὰ μὴν ξεστρατίσει. Κι εἶναι ἔτσι, γιατί κάθε προσπάθεια συγκέντρωσης ἐκμηδενίζεται ἐξ αἰτίας τοῦ χιοῦμορ, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ ἐκληφθεῖ γιὰ ἀστειολόγημα και νὰ πεταχτεῖ τὸ βιβλίο. Εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ πὸς λέει κι ὁ ἴδιος: «...νὰ ἀποβλακῶνεις δραστικὰ και κατὰ ἀνανεούμενες δόσεις τὴ διανοητικὴ ἱκανότητα τοῦ ἀναγνώστη». Ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῆς λειτουργικότητας τοῦ χιοῦμορ στὰ χέρια τοῦ Λωτρεαμὸν, εἶναι ή οἰκονομία τῶν μέσων. Ἡ ἐνταση τῆς σκέψης στὴ χιουμοριστικὴ φράση εἶναι ἀνάλαφρη, γιὰ νὰ μὴ πεῖ κανεὶς πὸς πρόκειται γιὰ γλωσσολογικὸ τέχνασμα ὅπου κάτω ἀπὸ τὸ ξάφνιασμα τῆς φαινομενικὰ ἀδύνατης ἐντύπωσης, καταρρέει τὸ οἰκοδόμημα τοῦ συνειδητοῦ. Ἐπομένως τὸ χιοῦμορ στὸν Λωτρεαμὸν, μὲ τὴν ἐπιμονή του στὸ διδύναμο σκεπτικό του, παρουσιάζεται σὰν συνεχῆς καταδυναστευση, ὄχι μόνον τοῦ ἑαυτοῦ του ἀλλὰ και τοῦ ἀναγνώστη, ὥσπου στὸ τέλος βλέπουμε τὸ χιοῦμορ ὄλο και νὰ σπρώχνει βαθύτερα τὶς ρίζες του στὸ πλούσιο βίωμα τοῦ

ἀσυνείδητου, δίνοντας ἔτσι τὴν ἐντύπωση μιᾶς διαρκοῦς ἐκδίκησης, συνεχῶς ἀνανεούμενης ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐναλλασσόμενη συγκλίνουσα καὶ ἀποκλίνουσα κίνηση. Αὐτὸ ποὺ ἐπιδιώκει ὁ Λωτρεαμόν μ' αὐτὴ τὴν συγκλίνουσα καὶ ἀποκλίνουσα κίνηση, εἶναι νὰ μᾶς δώσει τὴ θεὰ τῆς ζωῆς στὸ ἀπώγειό της, ποὺ γιὰ τὸν ἥρωά του πρόκειται γιὰ κωμωδία δραματική. Καὶ τοὺς θεμελιακοὺς νόμους αὐτῆς τῆς παράξενης λογικῆς τῆς ἀντιθετικότητας τοὺς βρίσκει κανεὶς στὴν πρώτη στροφή τοῦ 4ου ἄσματος, ὅπου θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθεῖ σὰν τὸ κεφάλαιο τῆς συγκέντρωσης ὅλων τῶν τεχνασμάτων τῆς δομῆς τοῦ ἔργου τοῦ Λωτρεαμόν. Σὰν πρῶτο νόημα, ἔχουμε τὴν ἀπόλυτη ἀδιαφορία: «Πέτρα, δέντρο, ἢ ἄνθρωπος, νὰ εἶναι αὐτὸ ποὺ θ' ἀρχίσει τὸ 4ο ἄσμα». Κατόπιν, ἀκολουθεῖ ὁ νόμος τῆς τέλειαις ἀντίθεσης, ὅπου ὁ Λωτρεαμόν ξαναρχίζοντας τὸν πόλεμο κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας, μᾶς ξαφνιαίνει καταρρίπτοντας μὲ τὰ ἴδια του τὰ λόγια, ὅτι ἔχει πεῖ λίγες γραμμὲς πιὸ πάνω: «...μπορεῖ νὰ πέφτω ἔξω μὲ τὸ νὰ ἰσχυρίζομαι κάτι τέτοιο...», καὶ μετὰ ἀπὸ καινούργιες σκέψεις ποὺ κάνει πάνω στὸ περίεργο τοῦ χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου, καταλήγει νὰ σκέπτεται τὸν ἑαυτό του, καὶ νὰ ἀμφισβητεῖ τὴν ταυτότητά του: «...δὲν πάει πολὺς καιρὸς ποὺ δὲν ἀναγνώριζω πιὰ τὸν ἑαυτό μου!». Κι ἐνῶ ὁ λίβελλος ἐναντίον τῆς ἀνθρωπότητας συνεχίζεται, ξαφνικὰ ξεπετιέται τούτη ἡ αὐτόματη φράση: «Δυὸ στύλοι, ποὺ δὲν ἦταν δύσκολο, κι ἀκόμα λιγότερο δυνατὸν νὰ ἐκληφθοῦν γιὰ μπαομπάμπς, διακρίνονταν στὴν κοιλάδα μεγαλύτεροι ἀπὸ δυὸ καρφίτσες. Στὴν πραγματικότητα ἦταν δυὸ πελώριοι πύργοι...». Τώρα τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, κυλάει σὲ μιὰ ἀβεβαιότητα, ἢ ὁποῖα ὅμως ἀβεβαιότητα ἀφορᾷ μόνο τὴ συνείδηση, ἀφοῦ τὸ ἀσυνείδητο ξέρεي πὼς πρόκειται γιὰ τὴ σεξουαλικότητα: «Δυὸ πελώριοι πύργοι διακρίνονταν στὴν κοιλάδα. Ἔτσι λέω στὴν ἀρχή, ποὺ πολλαπλασιάζοντάς τους ἐπὶ δύο, τὸ γινόμενο ἦταν τέσσερα... δὲν ἔβλεπα ὅμως τὴν

ανάγκη αὐτῆς τῆς ἀριθμητικῆς πράξης...». Ἄλλο ἐπίσης στοιχεῖο τῆς ἀντιθετικότητας πού ἔρχεται νά προστεθεῖ, φυσικά πάντα στήν ἴδια στροφή, εἶναι ἡ ἀ π ο σ ύ ν θ ε σ η τῆς πεποίθησης: «...Καί παρ' ὄλο πού δύο μπακομπάμπς, μέ τήν πρώτη ματιᾶ δέν μοιάζουν μέ δυό καρφίτσες, οὔτε ἀκόμη καί μέ δυό πύργους, ἐν τούτοις, χρησιμοποιώντας κανεῖς ἐπιδέξια τά νήματα τῆς ὀξυδέρκειας, μπορεῖ ἄφοβα νά βεβαιώσει πώς ἔχει ἄδικο, κι αὐτό, χωρίς τὸ ἐλάχιστο ἴχνος φόβου, γιατί δέ θά ἦταν πιά ἐπιβεβαίωση...». Ἐδῶ φυσικά πρόκειται γιά ψυχικά φαινόμενα πού οἱ σχέσεις τους, κάθε ἄλλο παρά σχέσεις ἀντικειμενικές εἶναι πού τίς προκαλοῦν. Ὑστερα, ἔρχονται οἱ περίφημες σ ύ ν θ ε τ ε ς ἀ λ λ η λ ο υ χ ί ε ς, πού ἀντικαθιστοῦν τήν ἔννοια τῶν λέξεων μέ τή μεταφορική τους σημασία, γιά νά ἀκολουθήσουν μετά οἱ ἀτελείωτες φράσεις του, πού ξαφνικά διακόπτει ἀπευθυνόμενος στόν ἀναγνώστη, ὅπου εἶναι καί τὸ σημεῖο πού τά πράγματα μπερδεύονται ἀκόμη πιό πολύ. Κι αὐτό, γιατί ὅταν ἡ μακριᾶ φράση διακόπτεται ξαφνικά μέ τήν ἀνάμιξη προσώπων ἔξω ἀπ' τὸ θέμα, ἡ ἀκόμη προσωπικῶν συναισθημάτων, ὅπως εἶναι: «...ἂν ὁ ἀναγνώστης βρῖσκει τούτη τῆ φράση πολὺ μεγάλη, ἄς μέ συγχωρήσει...», δίνει τῆ δυνατότητα στόν ἀναγνώστη νά παρασυρθεῖ σέ δίνη, πού ὁ συγγραφέας ὄχι μόνον ἀπολαμβάνει, ἀλλά καθιστᾶ καί τῆ σύγκριση ἀδιέξοδη. Ἄλλο πάλι σπουδαῖο χαρακτηριστικὸ τοῦ Λωτρεαμόν, εἶναι ἡ ἐπιμονή του στήν παραδοξότητα τῶν δικαιολογιῶν του, ἰσχυριζόμενος πώς ἡ ἀλήθεια εἶναι ἓνα σ υ ν ο θ ἧ λ ε υ μ α ἂ ν τ ι ν ο μ ι ῶ ν, γιά νά καταλήξει ἀφοῦ ἔχει ὑπνωτίσει ἀρκετὰ τὸν ἀναγνώστη του, λέγοντας: «...ἀναρωτιέμαι καί γῶ ὁ ἴδιος, ἂν ὁ τρόπος πού μίλησα δέν εἶναι αὐτός πού σκοτώνουν μῦγες». Καί τελειώνει τῆ στροφή, ἀφοῦ ἀκυρώνει ὅλα ὅσα μᾶς εἶπε βασισμένα στὸ θέμα τῶν δύο πύργων: «Πολλαπλασιάζοντας τοὺς πύργους ἐπὶ δύο, τὸ γινόμενον ἦταν τέσσερα... Ὅχι... ὄχι... καθόλου δέν ἐβλεπα τήν ἀνάγκη αὐτοῦ τοῦ πολλαπλασια-

σμοῦ! Τριγμοὶ ἀπὸ ἀλυσίδες καὶ στεναγμοὶ λυπητεροί, φτάνανε ὡς τ' αὐτιά μου!»).

Αὐτὸ πού εἶναι ἔκδηλο σ' ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Λωτρεαμόν, εἶναι πὼς πάσκιζε γιὰ τὸ ἀ π ὀ λ υ τ ο καὶ τὴν ἀ λ ῆ - θ ε ι α, κι ἀκόμη, πὼς ἔχει πλήρη συνείδηση τοῦ ἀσυνείδητου. Δὲν ὑπάρχει σημεῖο στὰ "Ἀσματα τοῦ Μαλντορόρ, πὺ νὰ μὴν κυριαρχεῖται ἀπὸ μιὰ συστηματοποιημένη συνείδηση, πὺ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τὴν ἀποκαλεῖ ἀ δ υ σ ὡ π η τ η. Στὸ σύνολό τους τὰ "Ἀσματα τοῦ Μαλντορόρ, εἶναι μιὰ σειρά ἀπὸ φαινομενικὰ ἀπομονωμένες εἰκόνες, πὺ συνδέονται με- ταξὺ τους μὲ τὴ σκέψη, ἢ μᾶλλον μὲ τὴν ἐπίμονη θέληση νὰ δεσπόσει ἡ ἠ θ ι κ ῆ δύναμη στὴ δράση. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἀκοῦμε νὰ μᾶς λέει γιὰ τὸ βιβλίο του: «...ἀκόμα καὶ ἡ ἠθικὴ περαστικὴ ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, δὲν προαιστάνθηκε βλέποντάς το νὰ κατευθύνεται μὲ βῆμα σταθερὸ καὶ ντρίτο, στὶς πιὸ σκοτεινὲς γωνιὲς καὶ τὰ ἀπόκρυφα μύχια κάθε συνείδησης, πὼς μέσα στὶς λαμπαδιασμένες του σελίδες, εἶχε μαχητικὸ ὑποστηρικτὴ». "Οπως ἐπίσης στὴ φοβερὴ στροφή τοῦ «Ἐφηβου», παίρνοντας τὴ θέση τοῦ ἥρωά του τὸν ἀκοῦμε νὰ ψελλίζει: «"Ω! ἐσύ, πὺ τ' ὄνομά σου δὲ θέλω νὰ ἀναφέρω σὲ τούτῃ τὴ σελίδα πὺ καθιερώνει τὸ ἔγκλημα γιὰ πράξη ἱερή, ξέρω πὼς ἡ μακροθυμία σου ὑπῆρξε ἀπέ- ραντη ὅσο τὸ σύμπαν. "Ομως ἐγὼ ὑπάρχω ἀκόμη!» Ἐδῶ βλέπουμε νὰ τὸν πιάνει δέος μπρὸς στὸν ἄνθρωπο μὲ τὴ θεϊκὴ ὑπόσταση, καὶ τὴ λέξη Ἰησοῦς δὲν τὴν βεβηλώνει στὸ στόμα τοῦ Μαλντορόρ, ἄσχετα ἂν ἡ ὀξύμωρη τακτικὴ πὺ ἀκολουθεῖ, ἔχει τὶς ρίζες τῆς στὴ φιλοσοφία τῆς μορφῆς πὺ ἀποφεύγει νὰ ἀναφέρει. Τὸ γεγονὸς πὼς διάλεξε τὴ βιαιότητα καὶ τὴν παραδοξότητα γιὰ νὰ κάνει τὴ διδασκα- λία του, δὲν σημαίνει τίποτα ἄλλο, παρά, πὼς αὐτὸς ὁ ὀργι- σμένος εὐαγγελιστής, ξέροντας πὼς ἡ ἀνθρωπότητα ὄχι μόνο δὲν συνετίστηκε μὲ τὴ θυσία τοῦ "Αλλου... ἀλλὰ ἔγινε χει- ρότερη, ἀλλάζει τρόπο κηρύγματος καὶ παίρνοντας τὰ πάθη τῆς καὶ τὶς ἀδικίες τῆς, τὶς τὰ πετάει κατάμουτρα, πιστεύον-

τας πὼς τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦταν ἀμεσότερα. Καὶ τὸ περὶ ἄλλο εἶναι, πὼς ἐκεῖνο ποῦ τοῦ ἔδωσε παγκοσμιότητα, εἶναι ἡ ἀνορθοδοξία τοῦ σκεπτικοῦ του κι ὄχι ἡ ὀρθοδοξία τοῦ πιστεύω του.

Σ' ἓνα ἄλλο ἐπίσης σημεῖο ποῦ τὰ πράγματα περιπλέκονται, εἶναι ἡ παράξενη ὀνοματολογία ὡς πρὸς τὸ πατρικὸ σύμβολο. Τὸν ἀποκαλεῖ Θεό, Δημιουργό, Παντοδύναμο, Ἄφέντη, Ὑπέρτατο Ὄν, Ἐπουράνιον Ληστή... κάνοντας πάντως χρῆση ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς λέξης «Δημιουργός». Ὑπάρχουν ὅμως φορές, ποῦ στὸν ὄρο «Θεός» εἶναι ἔντονη ἡ διάθεση εὐλάβειας, ὅπως: «...κι ὁ φιλεῦσπλαχνος Θεός ἀς μοῦ δεκαπλασιάσει τὴ δύναμη...», ἢ ἀκόμη: «...ἀφοῦ κι αὐτὸν τὸν φιλεῦσπλαχνο Θεό, ἔκαναν νὰ λυπηθεῖ». Φυσικὰ ὄλο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μύθου γιὰ τὸν συγγραφέα τοῦ Μαλντορόρ, βρίσκεται στὴν πάλη ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Θεοῦ, ποῦ θέλει νὰ ἐκθρονίσει, ἐνῶ στὴν οὐσία τοῦ πράγματος, εἶναι ἡ πάλη γιὰ τὴν ἀποδέσμευση, κι ὁ ἀγώνας γιὰ τὸ αὐτεξούσιο: «Τὴν αὐτοτέλειά μου... ἢ νὰ μὲ κάνουν καλύτερα ἵπποπόταμο!». Στὸ τέλος πιστεύει πὼς θριαμβεῖ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ (Φεῦ! ποῦ εἶναι ἀθάνατος), ἐνῶ αὐτὸς μένει δισυπόστατος: «Ρίχνω ἓνα βλέμμα ἱκανοποίησης στὴ διπλὴ ὑπαρξή ποῦ μὲ συνθέτει, καὶ βρίσκω τὸν ἑαυτὸν μου ὠραῖον!».

Ἐκεῖ πέρα ὅμως ποῦ πρέπει νὰ σταθεῖ κανεὶς, παίρνοντας τὰ γεγονότα μὲ τὴ σειρά, εἶναι ποιὸς πραγματικὰ ὑπῆρξε ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς, χωρὶς νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψη τὰ στοιχεῖα τῶν ἐκάστοτε σχολιαστῶν του. Καὶ στὴν περίπτωση Λωτρεαμόν, δύο γεγονότα δὲν μποροῦν νὰ ἀμφισβητηθοῦν, ἡ ληξιαρχικὴ πράξη τῆς γέννησής του, κι ἡ ἄλλη τοῦ θανάτου του, θέτοντας ἐν ἀμφιβόλω πᾶν ὅ,τι ἔχει λεχθεῖ γι' αὐτόν, καὶ λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη μόνο, αὐτὰ ποῦ μᾶς λέει ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ὅσο γιὰ τὸ ἔργο του, οἱ ἐρμηνεῖες ποῦ τοῦ ἔχουν δοθεῖ συναγωνίζονται τὶς παρερμηνεῖες, κι οἱ σαρκασμοὶ τὴν ἐκπληξή.

Ἀπὸ παλαιότερες μελέτες τῶν βιογράφων τοῦ πατέρα

του, τὰ στοιχεῖα ἀλληλοσυγκρούονται. "Άλλοι τὸν ἀναφέρουν σὰν ἓνα ρομαντικὸ γυναικοκατακτητὴ, κι ἄλλοι σὰν τυχοδιώκτη, πού ἐκεῖνο πού τὸν ἐνδιέφερε ἦταν τὸ χρῆμα, γι' αὐτὸ καὶ τὰ μακρόχρονα ταξίδια του στὴν Κεντρικὴ ἸΑμερικὴ. "Όλα αὐτὰ ὅμως παραμένουν μακρινοὶ ἀντίλλαοι ἀοριστίας. Τὸ πρόσωπο πάντως πού θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπασχολήσει τοὺς σύγχρονους σχολιαστὲς, εἶναι ἡ αἰνιγματικὴ Σελεστὶν Ντυκάς, ἡ ὁποία ὅταν ὁ Λωτρεαμὸν δὲν ἦταν ἀκόμη δύο ἐτῶν πεθαίνει ἢ ὅπως λέγεται κατὰ μίαν μαλντορορικὴ λεζάντα αὐτοκτονεῖ, σὲ ἡλικία 27 ἐτῶν στίς 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1847. Αὐτὴ εἶναι μιὰ πρόσφατη ἀλλὰ σημαντικὴ πληροφορία ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ἸΑλβάρο Γκιγιό-Μυνόζ: «Ἡ Λωτρεαμὸν στὸ Μοντεβιδέο», πού ἀνατρέπει πολλὰ ἀπὸ τὶς εἰκασίες γιὰ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον τοῦ συγγραφέα. ἸΑκόμη κι ὁ ἸΕντμὸν Ζαλού, μὴ ἔχοντας ὑπ' ὄψη τὸ περιστατικὸ τῆς Σελεστὶν Ντυκάς, παρασύρεται σὲ συμπεράσματα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ νεαροῦ Ντυκάς, καὶ γιὰ τὶς διαθέσεις τῶν γονέων του, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει πὼς ἡ διορατικότητά του, δὲν πιάνει τὰ ξεσπάσματα τῆς ἀπελπισίας τοῦ Λωτρεαμὸν λέγοντας: «...ἡ ὀργὴ τῆς ἄρνησῆς του, πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ δοκιμασίες πού ἔχει ὑποστεῖ πρὶν γράψει τὰ ἸΑσματα τοῦ Μαλντορόρ».

Βέβαιο εἶναι, πὼς ἀρχίζοντας νὰ διαβάζει κανεὶς αὐτὸ τὸ βιβλίον, ἐκεῖνο πού τοῦ κάνει ἐντύπωση, εἶναι τὸ μῖσος πού τρέφει αὐτὸ τὸ παιδὶ γιὰ τοὺς γονεῖς του καὶ γενικὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπον. Κι ἡ ἀντίθεσή του γιὰ τὸν ἄνθρωπον, στέκεται μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς ἀρχές τοῦ ἔργου του. Γιὰ νὰ φτάσει ὅμως κανεὶς σ' ὅ,τι ἀφορᾷ αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν ἸΙζιντόρ Ντυκάς, χρειάζεται νὰ πάει ψηλαφίζοντας μέσα ἀπ' τὶς γενικότητες καὶ νὰ ἀπομονώσει τὰ στοιχεῖα πού τὸν ἀφοροῦν, πάντοτε φυσικὰ μέσα ἀπὸ τὸ διδύναμον σπεκτικὸ του. Στίς ἀρχές τοῦ ἔργου του λέει: «Μὲ λίγες γραμμὲς θὰ ἀποδείξω πὼς ὁ Μαλντορόρ ὑπῆρξε καλός, κεῖνα τὰ πρῶτα χρόνια ὅσο ἦταν εὐτυχής. Κατόπιν κατάλαβε πὼς εἶχε γεννηθεῖ

κακός». Ἐδῶ ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ, πῶς ὅσο δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ συνειδητοποιήσει τί γινόταν γύρω του, ἦταν εὐτυχής. Προχωρώντας ὁμοῦς στὴν ἡλικία, φαίνεται πῶς ζεῖ συγκλονιστικὲς καταστάσεις, τὶς ὁποῖες μᾶς δίνει στὴ φοβερὴ στροφή τοῦ «ἐφηβου»: «ὦ! τί ἡδονὴ ν' ἀρπάξεις ἀπ' τὸ κρεβάτι του ἓνα παιδί πού δὲν ἔχει ἰδρώσει ἀκόμα τὸ χνουδι στὸ πάνω χεῖλι... καὶ τὴ στιγμή πού μόνο αὐτὸ δὲν περιμένει, νὰ μπήγεις τὰ νύχια σου στὸ τρυφερό του στῆθος... καὶ στὴ συνέχεια νὰ σκύβεις νὰ τοῦ ρουφᾶς τὸ αἷμα καὶ νὰ γλύφεις τὶς πληγές». Καὶ τὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ τὰ βασικότερα τεκμήρια τῆς αὐτοβιογραφίας του, συνδέοντάς το κανεὶς μὲ τὴ στροφή τοῦ «Σκαραβαίου». Κατόπιν, στὴ στροφή τῆς «Πυγολαμπίδας», ἔφηβος πιά μᾶς λέει πῶς εἶναι φθισικός: «Ἐνθάδε κεῖται ἓνας νέος πού πέθανε φθισικός...». Τὸ γεγονὸς πῶς εἶναι ἄρρωστος, τὸ ἐπαναλαμβάνει σὲ πολλὰ σημεία, κι ἓνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι στὸ τέλος τῆς στροφῆς τοῦ «Ὠκεανοῦ»: «...γιατί ὁμοῦς νὰ ξαναγαυρίζω στὰ φιλικὰ σου χέρια, γιὰ νὰ χαϊδέψουν τὸ μέτωπό μου πού τὸ ψήνει ὁ πυρετός, καὶ στὸ ἄγγιγμά τους πέφτει!». Ὅπως πάλι: «...Σ' εὐχαριστῶ ρινόλοφε, πού μ' ἐξύπνησες μὲ τὸ τίναγμα τῶν φτερῶν σου... λένε πῶς ἦρθες νὰ μοῦ ρουφήξεις τὸ λίγο αἷμα πού μοῦ μένει. Γιατί νὰ τὸ ὑποθέτουμε, δὲν εἶναι τάχα ἀλήθεια;» Στὴ στροφή ὁμοῦς τῶν «Σκύλων», μᾶς παρασύρει σὲ μιὰ ἀνακρίβεια, κάνοντας μνεῖα τῆς μητέρας του: «Μιὰ μέρα ἢ μητέρα μου μοῦ εἶπε: ...ὅταν ἀκοῦς τὰ σκυλιὰ νὰ ἀλυχτᾶνε νὰ κουκουλώνεσαι στὰ σκεπάσματά σου καὶ νὰ μὴν τὰ κοροϊδεύεις... Κι ἀπὸ τότε σέβομαι τῆς πεθαμένης μου τὴν ἐπιθυμία». Ἐδῶ ὁ Λωτρεαμόν, μᾶς λέει λόγια πού δὲν ἄκουσε ποτέ, καὶ εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ σημεία πού ἀσφαλῶς θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἐπιφέρει σύγχιση. Ἄν δὲν βρισκόταν ἡ ληξιαρχικὴ πράξη τοῦ θανάτου τῆς μητέρας του, ὅπως ἔχω ἤδη ἀναφέρει, θὰ συνεχίζαμε νὰ παρασυρόμαστε ὅπως ἔχουν κάνει μέχρι τώρα οἱ σχολιαστὲς του, τονίζοντας τὶς καλὲς προ-

Θέσεις τῶν γονέων νά στείλουν τὸ παιδί τους νά σπουδάσει στή Γαλλία. Τώρα ὅμως ἔχοντας ὑπ' ὄψη, πῶς ὁ Λωτρεαμὸν δὲν γνώρισε μητέρα, τὰ πράγματα ἀλλάζουν καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ποιὸς ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφή τοῦ βρέφους τῶν 19 μηνῶν ὡς τὰ 15 του χρόνια πού γίνεται ἀγόρι καὶ φεύγει γιὰ τὴ Γαλλία, καὶ σὲ ποιούς κοντὰ ἔζησε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια. Ἄν ὁ Φρανσουά Ντυκάς ξαναπαντρεύεται μετὰ τὸ θάνατο τῆς γυναίκας του, αὐτὸ δὲν τὸ ξέρει κανεὶς, καὶ μέχρι τώρα δὲν ἔχει ἀναφερθεῖ τίποτα. Κι λέω μέχρι τώρα, γιατί ἡ ἔρευνα γύρω ἀπ' τὸν Λωτρεαμὸν δὲν πρόκειται νά σταματήσει κι ἔχουμε πολλὰ ἀκόμα νά πληροφορηθοῦμε. Πάντως, τὸ μόνο θετικὸ πού ἔχουμε αὐτὴ τὴ στιγμή στὰ χέρια μας, εἶναι οἱ ὁμολογίες τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα καὶ οἱ ὁποῖες πάντοτε πρέπει νά ἀναχαιτίζουν τὶς συμπερασματολογίες τῶν σχολιαστῶν του. Κι αὐτὲς του οἱ ὁμολογίες εἶναι τὰ ξεσπάσματα τῆς ἀπόγνωσῆς του, ὅπως ἡ στροφή τῆς «Ἀμαξας», πού χάνεται μέσα στὸ σύννεφο τῆς σκόνης μ' ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀδιάφορους ἐπιβάτες, ἐνῶ ἀκούγονται μέσα στὴ νύχτα οἱ σπαραχτικὲς κραυγές του: «Σταματήστε, σᾶς ἰκετεύω. Οἱ γονεῖς μου μὲ ἐγκατέλειψαν. Κι εἶμαι ὀχτῶ χρονῶν παιδί...» Ἐδῶ ἔμμεσα ὁ Λωτρεαμὸν μᾶς πληροφορεῖ πῶς διώχεται, καὶ τὸ πιθανότερο αὐτὸ νά συμβαίνει στὴν Οὐρραχουάη. Κάπου ἄλλοῦ πάλι λέει: «Τὰ χρόνια τῆς δικῆς μου ἀνοιξῆς πέρασαν ψυχρὰ καὶ λυπημένα». Καὶ πιὸ κάτω στὴν ἴδια στροφή συνεχίζει: «Τί ἄγρια νύχτα τούτη ἢ ἀποψινή... κάνει τὸν ἄνθρωπο νά σκιαάζεται καὶ τὸν νέο νά συλλογιέται τὸ κακὸ πού ἔκαναν σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς φίλους του, ἂν αὐτὸς ὁ κάποιος δὲν ὑπῆρξα ἐγώ, τότε πού ἤμουνα παιδί». Τὰ σημεῖα πού θὰ μπορούσαν νά θεωρηθοῦν βιογραφικὰ δὲν εἶναι λίγα, καὶ φαίνεται πῶς οἱ σχέσεις του μὲ τοὺς γονεῖς του ἀποσαφηνίζονται στὴ στροφή τοῦ «Σκαρβαίου», ὅπου ἀπομονώνοντας κανεὶς ὀρισμένες περικοπές, καταλήγει σὲ τούτη τὴ συγκλονιστικὴ ἀποκάλυψη: «Ἄν ἀπὸ μέρους σας ἀνυπομονεῖτε νά μάθετε ὡς ποῦ

θέλει νὰ φτάσει ἡ φαντασία μου, (πού μακάρι νὰ ἦταν πράγματι μόνο φαντασία!), ἀπὸ μέρους μου ἔχω πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ ξεμπερδεύω, λέγοντας αὐτὰ πού ἔχω νὰ σᾶς πῶ, μόνο μιὰ φορά (ποτὲ δύο!), παρ' ὅλο πού κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὲ κατηγορήσει πὼς μοῦ λείπει τὸ θάρρος.»

“Ὅπου καὶ ἀρχίζει τὴν ἀφήγηση τοῦ καπετάνιου πού γυρίζοντας σπίτι του μετὰ ἀπὸ ταξίδι δεκατριῶν μηνῶν: «...βρίσκει τὴ γυναίκα του λεχώνα ἀκόμη, νὰ τοῦ ἔχει δώσει ἓνα κληρονόμο, γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ ὁποίου δὲν παραδεχόταν καμία ὑποχρέωση». Καὶ ἀκολουθεῖ ὁ θάνατος τῆς γυναίκας κείνη τὴν ἴδια νύχτα, μετὰ ἀπὸ ἓνα περίπατο πού τὴν ὀδηγεῖ ὁ ἄνδρας τῆς στὰ τείχη τοῦ Σάν-Μαλό, μὲ φοβερὴ κακοκαιρία. Ἐδῶ ὁ Λωτρεαμόν, χωρὶς νὰ τοῦ λείπει τὸ σθένος, ὁμολογεῖ, μπερδεύοντας μας στὸ ξέφρενο παιγνίδι τῆς φαντασίας του, πού εἶναι ἡ στροφή τοῦ «Σκαρabaίου», στὸ τέταρτο ἄσμα, πὼς εἶναι ὁ ἀ ν ε π ι θ ῦ μ η τ ο ς κ λ η ρ ο ν ὀ μ ο ς τοῦ Φρανσουὰ Ντυκάς. Ὅποτε, ἀκολουθώντας κανεὶς συμπερασματικὰ τὸ δρόμο τῶν δεδομένων, φαίνεται πὼς ὁ Φρανσουὰ Ντυκάς γιὰ λόγους τιμῆς, καλύπτει τὸ γεγονός, καὶ δέχεται τὸ παιδὶ χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἀπ' ὅ,τι μᾶς λέει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, νὰ ἐπισπεύδει μὲ τὸν τρόπο του τὸ χαμὸ τῆς μοιχαλίδας. Κι ἔτσι νὰ δικαιολογεῖται καὶ ἡ ἀδικαιολόγητη καὶ καταφανῆς ψυχρότητα μεταξὺ πατέρα καὶ γιοῦ. Ποιοὶ εἶναι ὁμοῦ αὐτοί, πού τόσο μισεῖ καὶ ἀηδιάζει ὁ Λωτρεαμόν; Ἐπόμενο εἶναι μιὰ τέτοια ἐρώτηση νὰ μείνει χωρὶς ἀπάντηση, ὅπως ἐπόμενο εἶναι, μιὰ τέτοια ἐκρηκτικὴ ὑπαρξη πού μᾶς ξάφνιασε μὲ τὸ πέρασμά της ἀπ' τὴ ζωὴ, νὰ εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα στιγμῆς μεγάλου ἔρωτα, παρὰ ὁ καρπὸς πεζῆς συμβατικότητος.

Καὶ τώρα, φτάνοντας στὸ τέλος τοῦ ὁδοιπορικοῦ μου, μέσα στὶς σελίδες τοῦ μαλντορορικοῦ λαβύρινθου, πού ἀπὸ τὰ δάχτυλά μου τὸ χαρτὶ ἔχει χνουδιάσει, ἔχω νὰ πῶ τοῦτο: μὲ τὸ ἓνα σκέλος στὴ σκέψη καὶ τὸ ἄλλο στὴ μαγεία, σ' αὐτὴν τὴ γοητευτικὴ μαγεία πού αἰσθάνεται κανεὶς ὅταν μεταφέ-

ρεται στὸν ἐσωτερικὸ κόσμο κάποιου ἄλλου, προσπάθησα νὰ
δώσω τὸ πορτραῖτο μιᾶς φωνῆς, συνταυτίζοντας ἀκόμα καὶ
τὴν ἀνάσα μου μαζί της.

Ἑλλη Κ. Νεξερίτη

ΤΑ ΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΛΝΤΟΡΦ

ΠΡΩΤΟ ΑΣΜΑ

Αμποτε νὰ γενεῖ κι αὐτὸς πὸν τόλμησε νὰ διαβάσει τοῦτο τὸ βιβλίον καὶ πρὸς στιγμὴν, ἀπ' τὴν ἀγριοσύνην πὸν τὸ χαρακτηρίζει νὰ κυριευτεῖ, νὰ βρεῖ μέσα ἀπ' τὰ ἔρημα βαλτοτόπια τούτων τῶν σελίδων πὸν τὶς φλομώνει ἢ σκοτεινὰ κι ἢ πίκρα, τὸν τραχὺ καὶ δύσβατο δρόμον του, χωρὶς νὰ χάσει τὸν προσανατολισμό του. Κι αὐτό, μόνο ἂν διαθέτει διαβάζοντάς το μιὰ κρίση ἀτράνταχτη καὶ μιὰ ὑπερένταση τῆς σκέψης τουλάχιστον ἴση μὲ κείνη πὸν τοῦ προκαλεῖ ἢ δυσπιστία του, τότε μόνο, τὰ θανάσιμα νοήματα τούτου τοῦ βιβλίου θὰ διαποτίσουν τὴν ψυχὴν του ὅπως τὸ νερὸ τῆ ζάχαρη. Πάντως, δὲν εἶναι σωστὸ τὶς σελίδες πὸν θ' ἀκολουθήσουν νὰ τὶς διαβάσει ὅλος ὁ κόσμος. Λίγοι εἶναι αὐτοὶ πὸν θὰ γενοῦναι τοῦτο τὸν φαρμακερὸ καρπὸν χωρὶς νὰ διατρέξουν κίνδυνον. Ἐπομένως, ψυχὴν δειλὴν, πρὶν ἀρχίσεις νὰ διεισδύεις ὅλο καὶ βαθύτερα σὲ παρόμοιες ἄγνωρες ξέρες, κάνε μεταβολὴν κι οὔτε βῆμα πρὸς τὰ μπρός. Πρόσεξε καλὰ ὅ,τι σοῦ λέω: στρίψε, ὅπως τὰ μάτια τοῦ γιοῦ ὅταν τ' ἀποτραβᾷ με δέος, μετὰ τὴν ἐκστατικὴν ἀναπόλησιν τῆς μητρικῆς μορφῆς. Ἡ, μᾶλλον, ἄφησε καὶ σένα νὰ σὲ κυβερνήσει κάποιος, ὅπως ἐκείνη ἢ ἀδιόρατη γωνία ἀπὸ τοὺς κρουουλιάρηδες γερανὸς ποῦναι σὲ θέσιν νὰ σκέπτονται, κι ἓνα χειμῶνα ὀλόκληρο μὲ τεντωμένα τὰ πανιὰ πετᾶνε ἀκούραστα μέσα στὴ σιγαλιά, πρὸς ἓνα καθορισμένο σημεῖον τοῦ ὀρίζοντα, ἀπ' ὅπου ξαφνικὰ ἓνας παρᾶξενος καὶ δυνατὸς ἄνεμος σηκώνεται, προμήνυμα τῆς καταιγίδας. Καὶ τότε, ὁ πιὸ γέρικος γερανός, πὸν ἢ θέσιν του εἶναι πάντα μπροστινὸς φρουρός, βλέποντας αὐτό, ἀρχίζει σὰ τὸν ἄνθρωπον πὸν τοῦ κόβει, νὰ σείει τὸ κεφάλιν του καὶ νὰ κροταλίζει συγχρόνως καὶ τὸ

ράμφορ του χωρὶρ νὰ μένει εὐχαριρστημένορ (ὅπωρ οὐτε και γὼ ἂν ἤμοννα ρτὴ θέρη του), ἐνῶ τὸν ξεπουπουλιαρμένο γέ- ρικο λαιμό του, πουῖναι ἰρὸχρονορ μὲ τρεῖρ γενιῆρ ἀπὸ δαύτουρ, τὸν διαπερνάει ἕναρ ρπασμοωδικορ κυματιρμόρ, γιὰ νὰ δώρη ἔτη νὰ καταλάβουνη οἱ ἄλλοι πουῖν τὸν ἀκολουθᾶνη, πὼρ ἠ θύ- ελλα ὄλο και πληρσιάζει. Κι ἀφου κοιτάζει και ξανακοιτάζει ψύχραιμα ὀλόγυρα, μὲ κείνα τὰ μάτια πουῖν τᾶχει μερτώρη ἠ πείρα, ρὴν πρῶτορ πουῖν εἶναι (γιατι μόνο αὐτορ ἔχει τὸ προνό- μιο νὰ δείχνη τὰ φτερὰ τῆρ οὐρᾶρ του ρτουρ ἄλλοιρ γερανορρ τουρ κατώτερορ ρὲ νοημορρνή), μὲ φρόνηρη πολὺ και βγά- ζονταρ τῖρ ρτριγγῆρ κραυγῆρ τουῖ φρουροῖ πουῖν ἀγωνιᾶ γιὰ ν' ἀπωθήρη τὸν κοινὸ ἔχθροῖ, τραβάει μ' εὐλγυρρῖα ἀπὸ τῆν ἄκρη τὸ γεωμετρικοῖ ρηῆμα (πουῖν μπουρη νὰ εἶναι και τρί- γωνο, πὼρ ὁμωρ νὰ δεῖ κανεῖρ ρτὸ ἄπειρο τῆν τρίτη πλευρὰ πουῖν ρηματοῖζον ἀτὰ τὰ παρᾶξενα διαβατικὰ πουλιᾶ), και ὁτε ὄρτα, ὁτε πρῖμα, κάνει τῖρ μανοῦβρη του ρὴν ἄξιορ καπετᾶνιορ, μὲ κείνηρ τῖρ τὄρη δὰ φτεροῦγηρ πουῖν δὲν φαῖ- ροννη νὰ εἶναι μεγαλότερη ἀπὸ ρπουργῖτι. Τὸ πουλι δὲν εἶναι βλάκαρ· κᾶνονταρ ἔτη ἀκολουθεῖ ἕναρ ἄλλο δροῖμο, πῖὸ ἀρφαλῆ, τὸν δροῖμο τῆρ ρκέψηρ.

*

Ἄναγνῶστη, δὲν ἀποκλειῖται νὰ θερ γιὰ ἀρη τούτου τουῖ ἔργου, ἕνα δοξαρρτικοῖ ρτὸ μῖρορ! Ποιορ ρου τὸ εἶπε ὁμωρ, πὼρ δὲ θὰ ρὲ κᾶνω ἐγὼ νὰ κολυμπῆρη ρ' ἄπειρηρ τέτοιαρ ἀπολαῦρηρ, και πὼρ περμένορ μπουρῶμητα μὲ τῆν κοιλιὰ ρὴν καρχαρῖαρ, δὲν θὰ ρουφήξηρη ἀργὰ και χορταρρρτικὰ μέρα ρ' ἐκεῖνο τὸ λάγνο ρκοτάδι—λέρ και θᾶχηρ ἐπίγνωρη τῆρ ρπουδαιότητηρ τῆρ πρᾶξηρ ρου ὅπωρ και τῆρ ρπουδαιότη- τηρ τῆρ ὄχι λιγότερο δικαιολογημένηρ ὄρηξῆρ ρου—, μὲ τὰ ἀκατάδεχτα, μεγαλὰ και λεπτόπερτα ρουθούνη ρου, ὄρο θε- λῆρηρ ἀπ' τῖρ πυρὸφλογηρ μπόχηρ αὐτῆρ τῆρ λύρραρ; Ὅρο γι' αὐτὸ ρὲ βεραιῶνω, πὼρ οἱ δυὸ ριχαμερῆρ τρέπερ τῆρ ἀπαῖ-

σιας μουσούδας σου, θὰ εὐφρανθοῦνε, ὦ τέρας! ἂν σὲ κάθε βαθειὰ ἀνάσα πὸν θὰ παίρνεις, ξαναφουντώνει στὸ μυαλό σου ὄλη ἐκείνη ἢ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀδικία, γιὰ νὰ βάζεις ἔτσι μέσα σου μὲ μιᾶς, τρεῖς χιλιάδες φορές τὴν καταραμένη συνείδηση τοῦ ᾿Υπέρατου ᾿Οντος! Καὶ τὰ ρουθούνια σου πὸν θᾶχουν διασταλεῖ ὅσο δὲν παίρνει ἄλλο, ἀπ' τὴν ἀνείπωτη ἀγαλλίαση, θὰ μένουν ἀσάλευτα σ' ἔκσταση, καὶ δὲν θὰ ζητᾶνε τίποτα καλύτερο, λὲς κι ἡ πλάση θᾶχει μοσκοβολήσει λιβανωτοὺς κι ἀρώματα, γιὰτὶ θᾶναι χορτάτα ἀπὸ μιὰ πλέρια εὐτυχία, παρόμοια μ' ἐκείνη πὸν ζοῦν οἱ ἄγγελοι μεσ' τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν εὐδαιμονία στὰ θεσπέσια τοῦ οὐρανοῦ βασίλεια.

*

Μὲ λίγες γραμμὲς θὰ ἀποδείξω πὼς ὁ Μαλντορόρ ὑπῆρξε καλὸς κεῖνα τὰ πρῶτα χρόνια, ὅσο ζοῦσε εὐτυχῆς. Πάει αὐτό. ᾿Υστερα κατάλαβε πὼς εἶχε γεννηθεῖ κακός: ἔτσι τὸ ᾿θελε ἡ μοίρα! Τὸν χαρακτήρα του τὸν ἔκρουσε ὅσο μπόρεσε ἐπὶ χρόνια, ὥσπου στὸ τέλος ἀπ' αὐτὸ τὸ ζόρισμα πὸν δὲν τοῦ ἦταν φυσικό, ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει κάθε μέρα τὸ αἷμα στὸ κεφάλι του, μέχρι πὸν μὴ ἀντέχοντας ἄλλο μιὰ παρόμοια ζωὴ, ρίχτηκε ἀποφασιστικὰ στὴ σταδιοδρομία τοῦ κακοῦ... σ' αὐτὴ τὴν ἀπολαυστικὴ ἀτμόσφαιρα! Ποιὸς θὰ τό'λεγε! πὼς ὅταν φιλοῦσε τὸ ροδαλὸ πρόσωπο ἑνὸς μικροῦ παιδιοῦ, τοῦ ἐρχόταν ἡ ἐπιθυμία νὰ τοῦπαιρνε τὰ μάγουλα μ' ἓνα ξυράφι, καὶ θὰ τό'κανε συχνά, ἂν ἡ Δικαιοσύνη μὲ τὴν ἀτέλειωτη ἀκολουθία της, τὶς τιμωρίες, δὲν στεκόταν κάθε φορὰ ἐμπόδιο μπροστά του. Δὲν ἦταν ὅμως ψεύτης, τό'λεγε πὼς εἶχε γεννηθεῖ σκληρός. ᾿Ανθρωποι, τὸν ἀκοῦτε; Τολμάει καὶ τώρα νὰ τὸ ξαναλέει μὲ τούτη τὴν πέννα πὸν τρέμει! ᾿Αρα λοιπόν, τὸ κακὸ εἶναι μιὰ δύναμη ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴ θέληση... ᾿Ανάθεμά την! Μὰ γίνεται, νὰ θέλει ἡ πέτρα νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸν νόμο τῆς βαρῦτητας; Δὲ γίνεται. ᾿Αλλο τόσο

δὲν γίνεται νὰ θέλει τὸ κακὸ νὰ συνυπάρξει μὲ τὸ καλὸ.
Εἶναι ἀκριβῶς κεῖνο πὸν ἔλεγα παραπάνω.

*

Ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον μερικοὶ πὸν γράφουν ἐπιζητώντας νὰ τοὺς χειροκροτήσῃ ὁ κόσμος, πλάθοντας μὲ τὴ φαντασία τους μύθους, γιὰ τὶς δῆθεν ἀρετὲς τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς, ἢ, καὶ πὸν μπορεῖ νὰ κρύβουν οἱ καρδιές τους. Μὲ μένα ὁμως, δὲν θὰ συμβεῖ τὸ ἴδιο. Ἐγὼ τὴν μεγαλοφυΐα μου θὰ τὴν χρησιμοποιήσω γιὰ νὰ παρουσιάσω ὅσο πιὸ ὠμὰ μπορέσω τὰ ὄργια τῆς ἀνθρώπινης σκληρότητας! Ὅργια, ὄχι προσποιητὰ κι ἐφήμερα, ἀλλὰ πὸν ξεκινᾷ μὲ τὸν ἄνθρωπο καὶ τελειώνουν μ' αὐτόν. Γιατί νὰ μὴ μπορεῖ ἡ μεγαλοφυΐα νὰ συνυπάρξει μὲ τὴ σκληρότητα, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀπόφαση κρυφῆ τῆς Θεῆς Πρόνοιας; Ἡ, μήπως ὅταν κανεὶς εἶναι σκληρὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ μεγαλοφυής; Ἐγὼ μ' αὐτὰ πὸν θὰ πῶ θὰ τὸ ἀποδείξω. Ἀπὸ σαῶς ἐξαρτᾶται ἂν θὰ εὐαρεστηθεῖτε νὰ μὲ ἀκούσετε... Μὲ συγχωρεῖτε, μὸ φάνηκε πὸς σηκώθηκαν ὀρθὸς οἱ τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ μου. Δὲν εἶναι ὁμως τίποτα, τὸ χέρι μου εἶναι σνηθισμένον νὰ τὶς βάζει εὐκόλα στὴ θέση τους. Αὐτὸς πὸν τραγουδάει μιὰ καβατίνα, ξέρει πὸς δὲν κάνει τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ ἐρμηνεύει στὸ πρόσωπο τοῦ ἡρώα του, σκέψεις μεγαλοψυχίας ἢ κατωτερότητας πὸν ὑπάρχουν σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

*

Στὴ ζωὴ μου, δὲν εἶδα τίποτ' ἄλλο, καὶ δὲν κάνω ἐξαίρεση οὔτε ἕναν, παρὰ ἠλίθιους, μὲ χαρακτηριστικὸ τους γνώρισμα τοὺς λειψοὺς ὤμους κι ἀμέτρητους, ν' ἀποκτηνώνουν τοὺς συνανθρώπους τους καὶ νὰ διαφθείρουν μὲ κάθε τρόπο τὶς ψυχές τους. Καὶ τὸ κίνητρο σ' ἐτοῦτες τὶς ἐνέργειές τους, αὐτοὶ τὸ ὀνομάζουν: δ ὀ ξ α. Βλέποντας αὐτὰ, θέλησα νὰ

γελάσω μὲ τὸν τρόπο πὸν γελᾶν κι οἱ ἄλλοι, μά, ἀπὸ ἔλλειψης συνήθειας, αὐτὸ τὸ ἀλλόκοτο μαϊμούδισμα, στάθηκε ἀδύνατο. Σ' ἓνα λεπιδί μ' ἀκονισμένη κόψη στήριξα τὶς ἐλπίδες μου, σκίζοντας τὶς σάρκες μου στὰ σημεῖα πὸν σμίγουν τὰ χεῖλη. Πρὸς στιγμή, νόμισα πὸς τὸ πέτυχα, ἀλλ' εἶχα γελαστεῖ. Κεῖνο πὸν πῆρα στὴν ἀρχὴν ἀνάμεσα ἀπ' τὰ αἵματα γιὰ γέλιο, ἦταν λάθος. Κάνοντας τὴ σύγκριση, εἶδα πὸς οἱ ἀνθρώποι δὲν εἶχαν τὸ γέλιο τὸ δικό μου. Δὲν εἶχα καταφέρει, οὔτε και τότε νὰ γελάσω. Κι ἔτσι, μέσα σὲ κεῖνο τὸν καθρέφτη πὸν ἔφαχνα νὰ βρῶ τὸ γέλιο, ἀπόλαυσα τὸ κατακρουρηγμένο στόμα μου, ἀπὸ τὴν ἴδια μου τὴ θέληση. Εἶδα ἀνθρώπους, μὲ κεφάλια ἀπαίσια καὶ μάτια τρομερὰ χωμένα μέσ' στὶς σκοτεινὲς κόγχες, νὰ εἶναι σκληρότεροι ἀπὸ τὸ βράχο καὶ πιὸ ἀλύγιστοι ἀπ' τὸ ἀτσάλι. Τοὺς εἶδα, νὰ ξεπερνᾶν τὴ θηριωδία τοῦ καρχαρία, τὴν ἀνθάδεια τῆς νύκτος, τὴν ἀκράτητη μανία τῶν κακούργων, τὶς προδοσίαις τοῦ ὑποκριτῆ, τὰ πιὸ παράξενα καραγκιοζλίκια τῶν παληάτσων, τὴ δύναμη τοῦ χαρακτήρα τῶν παπάδων, καὶ τὶς πιὸ ὑπουλες ὑπάρξεις τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ. Τοὺς εἶδα, νὰ κατατρέχουν τοὺς ἠθικολόγους γιὰ ν' ἀνακαλύψουν τί κρύβουν οἱ καρδιές τους, καὶ νὰ τοὺς καταριῶνται νὰ πέσει ἀπάνω τους ἡ ἀδυσώπητη ἀπὸ ψηλὰ ὄργη. Ἔτυχε πάλι νὰ τοὺς ἰδῶ ὄλους μαζί, ποιὸς ξέρει ἀπὸ ποιόν δαίμονα τῆς κόλασης κεντριζόμενοι, νὰ ὑψώνουν τὴ γροθιά τους ἀπειλητικὰ στὸν οὐρανό, ὅπως τὸ ἔλεεινὸ παιδί στὴ μάνα, καὶ μὲ μάτια κορωμένα ἀπ' τὶς τύψεις καὶ τὸ μῖσος, νὰ μένουν σὲ μιὰ βουβαμάρα νεκρική πὸν τοὺς κατὰτρωγε τὰ σωθικά, ὅσο ἔβλεπαν πὸς δὲν μπορούσαν νὰ ξεστομίσουν τὶς μεγαλεπίβολες ἰδέες τους. Καὶ τόση φρίκη κι ἀδικία εἶχαν αὐτὰ πὸν γένναγε τὸ σάπιο τους μυαλό, πὸν ἔκαναν καὶ τὸ φιλεῦσπλαχνο Θεό, νὰ θλίβεται. Τοὺς εἶδα, ἀπὸ τότε πὸν ἦταν παιδιὰ μέχρι πὸν γίναν γέροι, νὰ βλαστημοῦν καὶ ν' ἀναθεματίζουν σὰν τρελοί, ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ, τὰ πάντα, τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτούς τους, κι αὐτὴ τὴ Θεία Πρόνοια. Τοὺς εἶδα, νὰ

σπρώχουν στην πορνεία γυναίκες και παιδιά και ν' άτιμά-
ζουν έτσι, τὰ μέρη τοῦ κορμιοῦ ποὺ εἶναι τῆς άγνότης.
Τότε, άγριεύουν οἱ θάλασσες, και τὰ νερά τους στά ὕψη
θέν' νὰ φτάσουνε κι ὅ,τι πλεούμενο βρεθεῖ, δὲν ἔχει λυ-
τωμό. Οἱ τυφῶνες κι οἱ σεισμοί, ξεθεμελιώνουν τὰ σπίτια.
Ἡ πανούκλα κι οἱ ἀρρώστιες ἀφανίζουν τὶς φαμίλιες ποὺ
προσεύχονται ἀλλά, ποῦ οἱ ἄνθρωποι νὰ καταλάβουν τί ση-
μαίνουν αὐτά. Τοὺς εἶδα νὰ φουντώνουν ἀπὸ ὀργή, μά, σπά-
νια νὰ χλωμιάζουν γιατί ντραπήκαν γιὰ τὴ διαγωγή τους
πάνω σὲ τούτη τὴ γῆς. Καταιγίδες, ἀδελφές μὲ τοὺς τυφῶ-
νες, στερέωμα ἀχνογάλαζο ποὺ δὲν ἀνέχομαι τὴν ὀμορφιά
σου, θάλασσα ὑποκοίτρα εἰκόνα τῆς καρδιᾶς μου, γῆς, μὲ τοῦ
κόρφου σου τ' ἀνεξιχνίαστο μυστήριο, σεῖς, γείτονες ἀλαρ-
γινοὶ στοὺς διάφορους πλανῆτες, σύμπαν ὀλόκληρο, και σὺ
Θεέ, ποὺ τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησες, μάθε, πὼς εἶσαι σὺ
αὐτὸς ποὺ προκαλῶ: δεῖξε μου ἕναν, μόνον ἕναν ἄνθρωπο
ποὺ νὰ εἶναι καλός! . . . Κι ἡ χάρη σου, ἄς μοῦ δεκαπλασιά-
σει τὴ δύναμη ποὺ ἔχω, γιατί ἀντικρύζοντας αὐτὸ τὸ τέρας,
μπορεῖ νὰ μοῦρθει κόλπος. Πάλι καλὰ ποὺ πεθαίνουν.

*

Αὐτὸ ποὺ χρειάζεται, εἶναι ν' ἀφήσει κανεὶς τὰ νύχια του
δεκαπέντε μέρες νὰ μεγαλώσουν. Ὡ, τί ἡδονή, νὰ βουτᾶς
ἀπ' τὸ κρεβάτι του ἕνα παιδὶ ποὺ δὲν ἔχει ἰδρώσει ἀκόμη
τὸ χνούδι στὸ πάνω χεῖλος, κι ὅπως ἔχει τὰ μάτια του ὀλά-
νοιχτα, νὰ κάνεις δῆθεν περνώντας τὸ χέρι σου ἀπὸ τὸ μέ-
τωπό του, πὼς τοῦ στρώνεις πρὸς τὰ πίσω τὰ ὠραῖα του
μαλλιά. Καὶ μετὰ ξαφνικά, τὴ στιγμή ποὺ μόνο αὐτὸ δὲν
περιμένει, μπήγεις τὰ νύχια σου στὸ τρυφερό του στήθος,
ἔτσι ὁμως ποὺ νὰ μὴν πεθάνει. Λὲν ὠφελεῖ ὁ θάνατός του,
γιατὶ ἀργότερα στερεῖται κανεὶς τὸ θέαμα, τότε ποὺ θὰ τὸ
δέρνουν οἱ συφορές. Καὶ στὴ συνέχεια, ρουφᾶς τὸ αἷμα του
γλύφοντας τὶς πληγές. Κι ὅσο κρατάει αὐτό, ποὺ γιὰ σένα

μακάρι νὰ μὴν τέλειωνε ποτέ, τὸ παιδί σπαράζει ἀπὸ τὸ κλάμα. Δὲν ὑπάρχει τίποτα καλύτερο ἀπὸ τὸ αἷμα του, καὶ μάλιστα τραβηγμένο ἔτσι πὸν λέω, κι ὅπως εἶναι καὶ ζεστὸ ἀκόμη, ἐκτὸς ἂν εἶναι τὰ δάκρυά του, πὸν αὐτὰ ἔχουν τὴν πικρίλα τ' ἀλατιοῦ. "Ἀνθρώπε, τὸ αἷμα σου δὲν τὸ δοκίμασες ποτέ, τότε πὸν κατὰ τύχη ἔκοφες τὸ δάχτυλό σου; Καλὸ πὸν εἶναι, δὲν εἶναι ἔτσι; Δὲν ἔχει καμιὰ γεύση. "Ἀλλωστε καὶ μὲ τὸ κλάμα σου, τὸ ἴδιο ἔχει συμβεῖ. Γιὰ θυμῆσον, μέρα πὸν σὲ βασάνιζαν συλλογισμοὶ λυπητεροί, πὸν ἔφερες τὸ αὐλακωμένο χέρι σου, στὸ μουσκεμένο ἀπὸ κείνο πὸν κυλοῦσε ἀπ' τὰ μάτια κάτωχρο πρόσωπό σου, γιὰ νὰ κατευθυνθεῖ ἀπὸ κεῖ ἀσυναίσθητα στὸ στόμα, κι αὐτὸ ν' ἀρχίσει νὰ ρουφάει χορταστικὲς γουλιές, ἀπὸ κείνη τὴν κούπα ποῦτρεμε ὅπως τὰ δόντια μαθητῆ ὅταν λοξοκοιτάζει ἐκείνον πὸν γεννήθηκε νὰ τὸν καταπιέζει, τὰ δάκρυά σου; Καλὰ εἶναι κι αὐτά, δὲν εἶναι ἔτσι; Γιατὶ ἔχουν τὴν γεύση τοῦ ξυδιοῦ. Θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς, καὶ γιὰ τὰ δάκρυα ἐκείνης πὸν ἀγαπάει παράφορα, ὅμως, τὰ γενστικότερα στὸ στόμα, εἶναι τοῦ παιδιοῦ. Ἡ πολλὴ γεύση βρῖσκεται στὰ δάκρυα τοῦ ἀθῶου, ἐνῶ ἡ ἄλλη μὲ τὸν τρελὸ τὸν ἔρωτα, ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ προδώσει... ἔτσι συμπεραίνω δηλαδή. "Ἄν καὶ γώ, τί θὰ πεῖ φιλία κι ἔρωτας τὰ ἀγνοῶ, καὶ πιθανὸν νὰ μὴ τὰ παραδεχτῶ ποτέ, τουλάχιστον ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ράτσα. Τότε λοιπόν, μιὰ καὶ δὲν συχαίνεσαι τὸ αἷμα σου καὶ τὰ δάκρυά σου, θρέφον ἄφοβα μὲ τὸ αἷμα καὶ τὰ δάκρυα τοῦ ἀθῶου παιδιοῦ. Πάντως, δέσ' του τὰ μάτια ὅσο θὰ τοῦ κατασπαράξεις κεῖνες τὶς σάρκες του πὸν θὰ σπαρταρᾶνε. Κι ἀφοῦ τ' αὐτιά σου ἐπὶ ὤρες χαροῦν τὶς ἱερὲς κραυγές του, ἀπαράλλακτες μὲ τοὺς διαπεραστικὸς ρόγγους πὸν βγάζουν στὴ μάχη τὰ λαρούγγια τῶν πληγωμένων πὸν χαροπαλεύουν, τότε ἀποκολλιέσαι ἀθόρυβα σὰν χιονοστιβάδα καὶ κάνεις δῆθεν πὼς τρέχεις ἀπὸ τὸ διπλανὸ δωμάτιο νὰ τὸ βοηθήσεις. Τοῦ ξαναλύνεις τὰ χέρια μὲ τὶς φλέβες καὶ τὰ νεῦρα τὰ προησμένα, δίνεις τὴν δυνατότητα στὰ τυφλωμένα

μάτια του νὰ ξαναδοῦν, καὶ ξαναστρώνεσαι νὰ γλύφεις τὸ αἷμα του καὶ τὰ δάκρυά του. Πόσο ἀληθινὰ μετανοεῖ κανεὶς τότε! Ἡ ἱερὴ σπίθα πὸν ὑπάρχει μέσα μας καὶ τόσο σπάνια παρουσιάζεται, πάντα ἐκδηλώνεται ἀργά. Κι ὅσο γιὰ τὴν καρδιά, αὐτὴ εἶναι τότε πὸν ξεχειλίζει ἀπὸ κουράγιο νὰ παρηγορήσει τὸν κατασπαραγμένο ἀθῶο: «Παιδί, πὸν λίγο πρὶν μαρτύρησες ἀπὸ τοὺς ἀβάστατους πόνους, πῶς νὰ τὸν πῶ αὐτὸν πὸν μπόρεσε πάνω σου νὰ ἐγκληματίσει! Δυστυχισμένο! Πόσο θὰ πρέπει νὰ ὑπόφερες! Ἄν τ'ὄξερε ἡ μητέρα σου, θὰ κόντευε νὰ πεθάνει ἀπὸ τὴ φρίκη της γι' αὐτοὺς τοὺς μισαροὺς κακούργους, πὸν πίστεψέ με τούτη τὴ φορὰ δὲν εἶμαι ἐγώ. Ἄλιμονο! αὐτὸ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό, τί εἶναι λοιπὸν; Νά'ναι τὸ ἴδιο πράμα, πὸν πότε μὲ λύσσα ἀποδείχνουμε πῶς εἶμαστε ἀνίκανοι νὰ τὸ πράξουμε, καὶ πότε μὲ πάθος τὸ διαιωνίζουμε μὲ τοὺς ἐξωφρενικότερους τρόπους; Ἡ, εἶναι δυὸ πράματα διαφορετικά; Γιὰ μένα, μακάρι νὰ εἶναι τὸ ἴδιο πράμα... γιατί ἂν ὄχι, χάθηκα τὴν ἡμέρα τῆς κρίσης! Παιδί, συχώρεσέ με. Αὐτὸς πὸν τώρα στέκεται μπροστὰ στὸ εὐγενικὸ καὶ ὄσιο πρόσωπό σου, αὐτὸς εἶναι πὸν σοῦσπασε τὰ κόκκαλα καὶ κατάντησε τίς σάρκες σου νὰ κρέμονται κουρέλια γύρω ἀπ' τὸ κορμί σου. Τί εἶναι ὅμως αὐτὸ πὸν μ' ἔσπρωξε νὰ ἐγκληματίσω; Εἶναι ἄραγε παραλήρημα τοῦ ἀρρωστημένου μον μυαλοῦ, ἢ, μύχιο ἐνστικτο πὸν τὸ λογικὸ δὲν μπορεῖ νὰ ὑποτάξει, παρόμοιο μὲ κείνο τοῦ ἀετοῦ πὸν κατασπαράζει τὴ λεία του; Κι ὅταν σκέφτεται κανεὶς, πῶς ὑπέφερα ὅσο τὸ θῦμα μου καὶ γώ! Παιδί, συχώρεσέ με. Ἔλα, μιὰ καὶ βρεθήκαμε σὲ τούτη τὴν πρόσκαιρη ζωὴ, νὰ σφίξει ὁ ἓνας τὸν ἄλλονε στὴν ἀγκαλιά του, καὶ νὰ μείνουμε γιὰ πάντα ἔτσι σὰν ν᾿μαστε μιὰ ὑπαρξὴ καὶ στόμα μὲ στόμα κολλημένο. Πάλι ὅμως ἡ τιμωρία μου δὲν θᾶναι ὀλοκληρωμένη. Γι' αὐτὸ, ἡ σειρά σου τώρα ν' ἀρχίσεις νὰ μὲ ξεσκίζεις συγχρόνως μὲ νύχια καὶ μὲ δόντια χωρὶς νὰ σταματᾷς, καὶ γώ, γι' αὐτὸ τὸ ἐξιλαστήριον ὀλοκαύτωμα, θὰ στολίσω τὸ κορμί μου μὲ γιrolάντες ἀπὸ

ἀνθούς πὸν θὰ σκορπᾶνε εὐωδιές κι ἔτσι, θὰ ὑποφέρουμε κι οἱ δύο. Ἐγώ, γιατί θὰ κατασπαράζομαι, καὶ σύ, γιατί θὰ μὲ κατασπαράξεις... καὶ τὸ στόμα μου στὸ δικό σου κολλημένο. Ἀγόρι μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὰ τόσο γλυκὰ μάτια, θὰ κάνεις τώρα ὅπως σοῦ λέω; Ἄς μὴ τὸ θῆς ἐσύ, τὸ θέλω ἐγώ, θὰ ἀνακουφίσεις τὴ συνείδησή μου.» Ὅποτε, μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια, ἔχει καταφέρει κανεὶς καὶ νὰ καταστρέψει μιὰ ἀνθρώπινη ὑπαρξη, καὶ ν' ἀγαπηθεῖ κι ἀπὸ τὴν ἴδια: πὸν εἶναι κι ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία πὸν μπορεῖ νὰ διανοηθεῖ ὁ νοῦς. Κι ἀργότερα, αὐτὸν πὸν κατάντησες σα-κάτη καὶ ἀνήμπορο νὰ βγάξει τὸ ψωμί του, τὸν βάζεις καὶ σ' ἓνα ἄσυλο. Τότε εἶναι πὸν θὰ σὲ ποῦν καλὸ καὶ δάφνινα στεφάνια καὶ χρυσὰ παράσημα θὰ σκεπάσουν τὰ γυμνά σου πόδια, ὀρθάνοιχτα πάνω ἀπ' τοῦ τάφου τὴ γνωστὴ μορφή. Ὡ ἐσύ, πὸν τ' ὄνομά σου δὲ θέλω ν' ἀναφέρω σὲ τούτη τὴ σελίδα πὸν καθιερώνει τὸ ἔγκλημα γιὰ πράξη ἱερή, ξέρω πὸς ἡ μακροθυμία σου ὑπῆρξε ἀπέραντη ὄση τὸ σύμπαν. Ὅμως, ἐγώ, ὑπάρχω ἀκόμη.

*

Γιὰ νὰ σκορπίσω τὴ φαγομάρα στὶς φασίλιες, ἔγινα μὲ τὴν πορνεία ἓνα. Θυμᾶμαι, τὸ βράδυ πὸν προηγήθηκε αὐτῆς τῆς επικίνδυνης συμμαχίας, εἶδα μπροστά μου ἓναν τάφο, κι ἄκουσα μιὰ πνυγολαμπίδα, μεγάλη σὰν σπίτι νὰ μοῦ λέει: «Διάβασε τὶ γράφει ἡ πλάκα. Θὰ σοῦ φωτίσω ἐγώ. Κι ὄσο γιὰ τὴν ὑψηλὴ διαταγή, δὲν προέρχεται ἀπὸ μένα». Ἐνα φῶς πελώριο κόκκινο σὰν αἷμα, πὸν μόλις τ' ὄσα τριξανε οἱ μασσέλες μου καὶ τὰ χέρια μου πέσανε ξερά, ἔπνιγε τοὺς αἰθέρες κι ἔφτανε ὡς τὸν ὀρίζοντα. Σ' ἓναν μαντρότοιχο ἐρεί-πιο στηρίχτηκα γιὰ νὰ μὴ σωριαστῶ κάτω, καὶ διάβασα: «Ἐνθάδε κεῖται ἓνας νέος πὸν πέθανε φθισικός. Τὸ γιατί, τὸ ξέρετε. Μὴν προσεύχεστε γι' αὐτόν». Ἀμφιβάλλω ἂν πολλοὶ ἄντρες θὰ εἶχαν τὸ κουράγιο τὸ δικό μου, ὅταν ἐκείνη τὴ

στιγμή, μιὰ ὁμορφη γυμνή γυναίκα ἤρθε καὶ ξάπλωσε στὰ πόδια μου. Ἐγώ, σ' αὐτὴν μὲ πρόσωπο λυπημένο: «Μπορεῖς νὰ ξανασηκωθείς». Τὸ χέρι πὸν τῆς ἔδωσα, ἦταν αὐτὸ πὸν στραγγαλίζει ὁ ἀδελφὸς τὴν ἀδελφή. Ἡ πυγολαμπίδα, σὲ μένα: «Πάρε μιὰ πέτρα καὶ σκότωσ' τὴν αὐτὴν. —Γιατί; τῆς λέω. Αὐτὴ σὲ μένα: «Φυλάξου κακομοίρη, κι ἀπὸ τοὺς δυὸ μας, ἐγὼ εἶμαι ἡ δυνατὴ. Καὶ τούτῃ δῶ, τὴ λένε π ο ρ ν ε ἰ α». Μὲ δάκρυα στὰ μάτια, καὶ λύσσα στὴν καρδιά, ἔνωσα νὰ γεννιέται μέσα μου μιὰ δύναμη ἄγνωστη σὲ μένα ὡς τότε. Πῆρα μιὰ μεγάλη πέτρα, πὸν χρειάστηκε κόπος πολὺς νὰ τὴ σηκώσω ὡς τὸ στῆθος μου, κι ἀφοῦ μὲ τὰ μπρότσα μου τὴν ἔβαλα στὸν ὤμο μου, ἀνέβηκα κρατώντας τὴν ἓνα βοννὸ ὡς τὴν κορφή του, ἀπ' ὅπου ἔκανα τὴν πυγολαμπίδα λιῶμα. Τὸ κεφάλι της, μεγάλο σὰν ἀνθρώπινο, χώθηκε στὸ χῶμα, ἐνῶ ἡ πέτρα ὅπως ξαναπήδησε ἔφτασε ἔξω ἐκκλησιῆς σὲ ὕψος, γιὰ νὰ βρεῖ πέφτοντας τούτῃ τὴ φορὰ, τὰ ἤσυχαι νερὰ μιᾶς λίμνης, πὸν γιὰ μιὰ στιγμὴ χαμήλωσαν, στροβιλιστήκανε, σκάβοντας στὴ δίνη τους ἓναν τεράστιο ἀναποδογυρισμένο κῶνο. Ἡ γαλήνη ἀπλώθηκε πάλι στὴν ἐπιφάνεια, καὶ τὸ φῶς ἀπὸ αἷμα, εἶχε γιὰ πάντα σβύσει. «Ἀλίμονο! καὶ τρισαλίμονο! φώναξε ἡ ὁμορφη γυμνή γυναίκα. Τί εἶν' αὐτὸ πὸν ἔκανες;» «Σὲ προτίμησα ἀπὸ ἐκείνη, γιατί λυπᾶμαι τοὺς δυστυχημένους. Δὲ φταῖς ἐσύ, κατόρθωμα τῆς δικαιοσύνης πὸν βασιλεύει εἶσαι». Αὐτὴ, σὲ μένα: «Μιὰ μέρα θὰ μὲ δικαιώσουνε οἱ ἄνθρωποι, αὐτὸ μόνο σοῦ λέω. Ἄσε με νὰ φύγω, νὰ πάω νὰ κούψω τὸν μεγάλο μου καημό, στὰ βάθη τῆς θάλασσας. Μόνο ἐσὺ καὶ τὰ φοιχτὰ τέρατα πὸν βροῖθουν σ' αὐτὰ τ' ἀβυσσαλέα σκοτάδια, δὲν μὲ περιφρονεῖτε. Ἐσύ, εἶσαι καλός. Ἐσὺ πὸν μ' ἀγάπησες, ἀντίο». Ἐγώ, σ' αὐτὴν: «Ἀντίο! Ἀκόμη μιὰ φορὰ ἀντίο! Πάντα ἐγὼ θὰ σ' ἀγαπῶ!... Κι ἀπὸ σήμερα, τῆς ἀρετῆς γίνουμαι ἐχθρός». Γι' αὐτό, ὦ! λαοί, ὅταν ἀκοῦτε τὸ χειμῶνα τὸν ἄνεμο νὰ βογγάει στὴ θάλασσα καὶ στὶς ἀκτές της, ἢ πάνω ἀπ' τὶς μεγάλες πολιτεῖες, πὸν γιὰ μένα εἶναι νεκρὸς

ἀπὸ καιρὸ πολὺ, ἢ νὰ διατρέχει τις παγωμένες πολικὲς ἐκτάσεις, νὰ λέτε: «Αὐτὸ πὸν περνάει, δὲν εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ: εἶναι τῆς πορνείας ὁ πικρὸς ἀναστεναγμὸς ποῦσμιξ μὲ τῇ βαρυνγῶμια τοῦ Μοντεβιδιανοῦ». Παιδιά, ἐγὼ σὰς τὸ λέω αὐτό. Λυπηθεῖτε τους, λοιπόν, καὶ γονατίστε, κι ὅπως οἱ ἄνθρωποι εἶναι πολὺ περισσότεροι ἀπ' τις ψεῖρες, ἅς ἀρχίσουν τις χωρὶς τέλος προσευχές.

*

Μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ὅλα τὰ πράματα καὶ στὴ θάλασσα κοντὰ καὶ στὶς ἐρημιὲς τῆς ἐξοχῆς, φαίνονται βυθισμένα σὲ συλλογισμοὺς λυπητεροῦς, καὶ παίρνουν ἓνα κίτρινο μελαγχολικὸ χροῶμα καὶ ὄψη φανταστικὴ καὶ ἀκαθόριστη. Ἡ σκιά τῶν δέντρων, ἄλλοτε γρήγορα κι ἄλλοτε ἀργά, τρέχει, πάει, ἔρχεται, ἀλλάζοντας κάθε φορὰ σχῆμα πὸν πότε πλαταίνει καὶ πότε γαντζώνεται στὴ γῆς. Τὸν καιρὸ, πὸν σήκωνε καὶ μένα ἢ νειότη στὰ φτερά της, αὐτὸ μ' ἔκανε νὰ ὄνειροπολῶ, μοῦ φαινόταν παράξενο, τὴν ὄρα ὅμως τὸ συνήθισα. Ὁ ἄνεμος μέσα ἀπ' τὰ φύλλα, σιγανομουρμουρίζει τις λάγνες νότες του, κι ὁ γκιώνης τραγουδάει τὸ πικρὸ του μοιρολόι, πὸν ὅσοι τ' ἀκοῦν ἀνατριχιάζουν. Τὰ σκυλιὰ τότε ἀγριεύουν, σπᾶνε τις ἀλυσίδες τους, ἀφήνουν τὰ μακρινὰ ἀγροκτήματα καὶ τρέχουν ἐδῶ καὶ κεῖ μέσα στὴν ἐρημίαν, σὰν νὰ τὰ πιάνει τρέλα. Κάποια στιγμή ὅμως ἐκεῖ πὸν λωσοδέρνουν, ἀπότομα σταματᾶν, καὶ μὲ τὸ μάτι φλογισμένο, κοιτοῦν ἀνήσυχα ὀλόγυρα. Κι ὅπως οἱ ἐλέφαντες, πὸν λίγο πρὶν ξεψυχῆσουν στὴν ἔρημο, ρίχνουν μιὰ τελευταία ματιὰ στὸν οὐρανὸ ὑψώνοντας ἀπελπισμένα τὴν προβοσκίδα τους κι ἀφήνοντας τ' αὐτιά τους ἄβουλα νὰ πέσουν, τὸ ἴδιο καὶ τὰ σκυλιὰ. Μὲ τ' αὐτιά πεσμένα, σηκώνουν τὸ κεφάλι τους, φουσκώνουν κεῖνο τὸν τρομερὸ λαιμὸ κι ἀρχίζουν ν' ἀλυχτᾶνε. Κι ἀκούγονται μέσα στὴ νύχτα, πότε σὰν κλάμα νηστικοῦ παιδιοῦ, πότε σὰν οὐρλιαχτὸ πληγωμένου στὴν κοιλιὰ

γάτου πάνω στα κεραμίδια, τότε σαν τ' άγρια ξεφωνητά
 γυναίκας πού γεννάει, τότε σαν ψυχοραγητό χολεριασμένον
 σέ νοσοκομείο, και τότε σαν ύμνος πού τραγουδάει παιδού-
 λα. Τα σκυλιά γαυγίζουν τ' άστέρια του βορρά και της ανα-
 τολής, του νότου και της δύσης. Γαυγίζουν τὸ φεγγάρι·
 τ' άγριεύουν τὰ μακρινὰ βουνὰ πού μοιάζουν μέσα στη σκο-
 τεινιά σαν γιγάντιοι βράχοι· τὸν κρύο ἀέρα πού ρουφᾶνε
 μ' ὄλα τους τὰ πλεμόνια, γιατί κάνει τὰ ρουθούνια τους ἀπὸ
 μέσα κατακόκκινα και νὰ καίνε σὰ φωτιά· τὴ σιγαλιά της
 νύχτας· τὶς κουκουβάγιες, πού μὲ τὸ πλαγιαστό τους πέ-
 ταγμα, τοὺς ξύνουν τὴ μουσούδα ὅπως κουβαλᾶνε στὸ ράμ-
 φος τους κανέναν ἀρουραῖο ἢ βάτραχο, τροφή γλυκειά και
 ζωντανή για τὰ μικρά τους· τοὺς λαγούς, πού ἐξαφανί-
 ζονται αὐτοστιγμῆς· τὸ ληστή, μετὰ τὸ ἔγκλημα πού τρέ-
 χει νὰ χαθεῖ μὲ τὸ ἄλογό του καλπάζοντας· τὰ φίδια,
 πού ἀναδεύουνε τὰ ρείκια, και κάνουν τὸ τομάρι τους νὰ
 τρέμει και τὰ δόντια τους νὰ τρίζουνε· τὰ ἴδια τους τὰ γαυγί-
 σματα, πού ὅταν τ' ἀκοῦν τὰ πιάνει φόβος· τὰ βατράχια,
 πού κάνουν λυῶμα μ' ἓνα χτύπημα της μασσέλας (αὐτά,
 γιατί νὰ φύγουν ἀπ' τὸν βάλτο;)· τὰ δέντρα, πού τὸ σιγανό-
 δεμα τῶν φύλλων τους, γι' αὐτὰ ἀποτελεῖ μυστήριο πού δὲν
 καταλαβαίνουν, και θέλοντας νὰ τὸ ἀνακαλύψουν, στηλώνουν
 πάνω τους τὰ ἔξυπνά τους μάτια· τὶς ἀράχνες, πού κρεμα-
 σμένες ἀνάμεσα ἀπ' τὰ μακριὰ τους πόδια, σκαρφαλώνουν
 στὰ δέντρα νὰ σωθοῦν· τὰ κοράκια, πού δὲν βρήκανε νὰ φᾶ-
 νε τίποτα ὅλη μέρα, και γυρνᾶνε στὸ λημέρι τους μὲ τὴν
 φτερούγα κουρασμένη· τὰ βράχια στὸ γιαιλό, και τὸ φῶς στὸ
 ἄλμπουρο κάποιου ἀόρατου πλεοόμενου· τὸ βραχνὸ ἄχητό
 πού κάνουν τὰ κύματα, και τὰ μεγάλα ψάρια, πού ὅπως
 κολυμπᾶνε δείχνουν τὴ μαύρη ράχη τους, και μετὰ βυθί-
 ζονται στὴν ἄβυσσο· τέλος, τὸν ἄνθρωπο, πού τὰ κάνει σκλάβ-
 βους. Μετὰ ἀπὸ λίγο, ἀρχινᾶνε πάλι τὸ τρεχαλητό μέσα στὴν
 ἐρημιά, πηδώντας μὲ τὶς ματωμένες τους πατοῦσες, πάνω
 ἀπὸ χαντάκια, δρόμους, χωράφια, πάνω ἀπὸ γρασίδια και

κοφτερές πέτρες. Θά'λεγε κανείς πώς τ' ἄπιασε λύσσα τὰ σκυλιά καὶ ψάχνουν νά'βρουν κάποια πελώρια γούρνα, νὰ σβύσουν τὴ δίψα τους. Τὸ ἀδιάκοπο οὐρλιαχτό τους, τρομάζει ἀκόμη καὶ τὴ φύση. Συφορὰ στὸ στρατοκόπο, πὺν θὰ τὸν βρεῖ στὴν ἐρημιὰ ἢ νύχτα. Οἱ βρυκόλακες θὰ πέσουν πάνω του, θὰ τὸν ξεσκίσουν, θὰ τὸν φᾶνε, μὲ κείνο τὸ στόμα πὺν στάζει αἷμα, γιατί αὐτοὶ ἔχουν τὰ δόντια τους γερά. Τ' ἀγρίμια, μὴ τολμώντας νὰ πλησιάσουν γιὰ νὰ λάβουν μέρος στὴν πανδαισία τῆς σάρκας, στὴ θεά της καὶ μόνον ἐξαφανίζονται τρεμουλιαγμένα. Μετὰ ἀπὸ κάμποσες ὥρες, τὰ σκυλιά, ἀποκαμωμένα ἀπ' τὸ παράδειγμα, σχεδὸν ψόφια, καὶ μὲ τὴ γλώσσα νὰ κρέμεται ἔξω ἀπ' τὸ στόμα, χυμᾶει τό'να στ' ἄλλο, καὶ μὴ ξέροντας τί κάνουν, ἀοχίζει ἓνα ἐξοντωτικὸ ἀλληλοσπάρραγμα μὲ μιὰν ἀπίστευτη γρηγοράδα. Καὶ δὲν εἶναι ξέσπασμα ἀγριότητος αὐτό. Μιὰ μέρα ἢ μητέρα μου, μὲ μάτια πὺν γνάλιζαν μοῦ εἶπε: «Ὅταν εἶσαι στὸ κρεβάτι σου κι ἀκοῦς στὴν ἐρημιὰ τὰ σκυλιά νὰ ἀλυχτᾶνε, νὰ κουκουλώνεσαι στὰ σκεπάσματά σου, κι αὐτὸ πὺν κάνουν νὰ μὴν τὸ κοροῖδεύεις: ἔχουν κι αὐτὰ τὴν ἀκόρεστη δίψα τῆς αἰωνιότητος, ὅπως ἐσύ, ἐγώ, κι ὅλοι αὐτοὶ μὲ τὸ μακρὸν χλωμὸ πρόσωπο. Γιὰ ν' ἀπολαύσεις αὐτὸ τὸ θέαμα, πὺν δὲν τοῦ λείπει ἡ ιερότητα, σ' ἀφήνω νὰ πᾶς νὰ σταθεῖς μπρὸς στὸ παράθυρο». Κι ἀπὸ τότε, σέβομαι τῆς πεθαμένης τὴν ἐπιθυμία. Σὰν τὰ σκυλιά νιώθω καὶ γὼ νὰ μὲ καίει ἡ δίψα τῆς αἰωνιότητος... Δὲν μπορῶ ὅμως καὶ δὲ θὰ μπορέσω ποτὲ νὰ ικανοποιήσω αὐτὴ μου τὴ λαχτάρα! Ἀπ' ὅ,τι μοῦχουν πεῖ, εἶμαι ὁ γιὸς τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας. Περίεργο... κι εἶχα τὴν ἐντύπωση πὺς ἤμουν κάτι πιὸ πολὺ! Στὸ κάτω κάτω ὅμως, τί μ' ἐνδιαφέρει ἀπὸ πὺν ξεφύτρωσα; Φυσικά, ἂν αὐτὸ μπορούσε νὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπ' τὴ δική μου θέληση, θὰ προτιμοῦσα νὰ ἤμουν ὁ γιὸς τοῦ θηλυκοῦ κορχαρία, πὺν ἡ πείνα του κάνει παρέα μὲ τίς θεομηνίες, καὶ τοῦ τίγρη μὲ τὴν περιβόητη ἀγριότητα: γιατί ὅπωςδήποτε ἡ θηριωδία μου, δὲν θὰ ξεπερνοῦσε, ὅπως συμβαίνει τώρα, τὴ δική τους.

Σεῖς, πὸν σταθίκατε καὶ μὲ κοιτᾶτε, πηγαίνετε πρὸ πέτρα. Πέτρα λέω, γιατί ὁ ἀέρας πὸν ἀναδίνεται μὲ τὴν ἀνάσα μου σκορπᾷ φαρμάκι. Κανεῖς ἀκόμα δὲν ἔχει δεῖ τις πρασινιάρεις ρυτίδες τοῦ μετώπου μου, οὔτε τὰ κόκκαλα τοῦ μούτρου μου πὸν ἔχει ρέφει, καὶ ξεπετιῶνται σὰν ρόζοι τεράστιους ψαροκόκκαλον, ἢ σὰν τὰ βράχια πὸν εἶναι γεμάτοι οἱ γιαλοί, ἢ σὰν τὰ ἄλπεια ἀπότομα βουνά, πὸν περιδιάβαινα συχνὰ τότε πὸν στὸ κεφάλι μου εἶχα μαλλιὰ ἄλλο χροῶμα. Κι ὅταν τὶς ἄγριες νύχτες τοῦ χειμῶνα, γυροφέρνω παντέρημος σὰν πέτρα καταμεσῆς τοῦ δρόμου, στὰ μέρη πὸν μένουν ἄνθρωποι, μὲ τὰ μάτια νὰ καῖνε καὶ τὰ μαλλιὰ νὰ τὰ δέρνει ὁ ἄνεμος, σκεπάζω τὸ ἀλλοιωμένο πρόσωπό μου μ' ἓνα κομμάτι βελουδο, μαῦρο σὰν τὴν καπνιὰ πὸν κάθεται μέσα στὶς καμινάδες: γιατί τὰ μάτια δὲν πρέπει νὰ εἶναι μάρτυρες τῆς ἀσκήμιας πὸν μούδωσε χαμογελώντας ἀπὸ κακεντρέχεια τὸ Ὑπέρτατο Ὁν. Κι ὅταν κάθε πρωί, ὁ ἥλιος ἀνατέλει γιὰ τοὺς ἄλλους, σκορπίζοντας τὴ ζεστασιὰ καὶ τὴ χαρὰ χαιρετισμὸ στὴν πλάση, ἐγὼ, μὲ τὴν ὄψη ἀτάραχη καὶ τὰ μάτια καρφωμένα στὰ σκοτάδια τῆς ἀπεραντοσύνης, καθισμένος ἀνακούκουρδα στὸ βάθος τῆς σπηλιᾶς μου πὸν τόσο τὴ λατρεύω, καὶ ζαλισμένος ἀπ' τὴν ἀπελπισία σὰν νᾶχω πιεῖ κρασί, τραβάω λουρίδες μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια ἀπὸ τὸ στῆθος μου τὰ κρέατά μου. Καὶ τὸ ξέρω πὼς δὲν ἔχω προσβληθεῖ ἀπὸ λύσσα! Πὼς δὲν εἶμαι ὁ μόνος πὸν ὑποφέρει! Πὼς ἀναπνέω! Παρ' ὅλα αὐτά, ἐγὼ, σὰν τὸν κατάδικο πὸν σὲ λίγο θ' ἀνέβει στὸ ἰκρίωμα καὶ δοκιμάζει τὰ μούσκουλά του καθὼς ἀναλογίζεται σὲ λίγο τί τὸν περιμένει, κάτι παρόμοιο κάνω. Ὁρθὸς πάνω στὸ ἀχυρένιο στρῶμα μου, καὶ μὲ τὰ μάτια κλεισμένα, ἀργοστρέφω τὸ λαιμό μου ἀπὸ δεξιὰ ἀριστερά, κι ἀπὸ ἀριστερὰ δεξιὰ, ἐπὶ ὀλόκληρες ὥρες, χωρὶς νὰ πέφτω ξερός. Κι ἂν κάποια στιγμή ὁ λαιμός μου, μὴ μπορώντας ἄλλο νὰ συνεχίσει γυρίζοντας ὄλο ἀπ' τὴν ἴδια τὴ φορά, ἀκινήτησει, γιὰ νὰ βαλθεῖ νὰ γυρίζει ἀπ' τὴν ἀντίθετη, κοιτάζω ἀμέσως τὸν ὀρίζοντα,

μέσ' ἀπ' τὰ λιγοστά ξέφωτα πὸν ἀφήνουν οἱ πυκνοὶ θάμνοι
πὸν φράζουν τὴ σπηλιά μου. Δὲν βλέπω ὅμως τίποτα! Τί-
ποτα... λὲς καὶ δὲν εἶναι οἱ κάμποι μὲ τὰ δέντρα πὸν στρο-
βιλίζονται σὰν σὲ χορὸ μπροστά μου καὶ τὰ μακριὰ γαϊτά-
νια τὰ πουλιά πὸν διασχίζουνε τὰ ὕψη. Αὐτὸ εἶναι πὸν μοῦ
σαλεύει τὸ μυαλό καὶ μοῦ φουντώνει τὸ αἷμα... Ποιὸς λοι-
πὸν μὲ χτυπάει κατακέφαλα μ' ἓνα λοστό, λὲς καὶ σφυρὶ
χτυπάει ἄμόνι;

Σκοπεύω ν' ἀπαγγείλω ψύχραιμα καὶ δυνατὰ τὴν κυριό-
τερη στροφή. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀποκαρδιωτικὴ, σεῖς, ἀκού-
γοντάς της δόστε στὸ νόημά της μόνο προσοχή, καὶ φυλα-
χτεῖτε ἀπὸ τὴ θλιβερὴ ἐντύπωση, πὸν σίγουρα θ' ἀφήσει σὰν
σημάδι ἀπὸ καμμένο σίδερο στὰ ταραγμένα πνεύματά σας.
Καὶ μὴ νομίζετε πὼς πρόκειται νὰ βγεῖ ἡ ψυχὴ μου, δὲν
ἔγινα ἀκόμη σκελετός, κι οὔτε καὶ τὰ γεράματα ἀφήσαν
τὴ σφραγίδα τους στὸ μέτωπό μου, γιὰ νὰ θελήσω νὰ πῶ
καὶ γὼ, ὅπως ὁ κύκνος τὴ στιγμή πὸν ξεψυχάει, τὸ τελευταῖο
μου τραγούδι. Βγάλτε λοιπὸν ἀπ' τὸ μυαλό σας, πὼς εἶναι
δυνατὸ παρόμοια σύγκριση νὰ γίνει, καὶ δὲ βρισκόσαστε,
παρὰ μπροστά σ' ἓνα τέρας, πὸν πρὸς μεγάλη μου εὐχαρί-
στηση, σὰς εἶναι ἀδύνατο νὰ δεῖτε τὴ μορφὴ του, παρ' ὅλο
πὸν εἶναι λιγότερο φριχτὴ ἀπ' τὴν ψυχὴ του. Αὐτὸ δὲν θὰ
πεῖ πὼς εἶμαι καὶ κανένας κακοῦργος... Ἄς εἶναι, ἀρκετὰ
πάνω σ' αὐτό. Δὲν πάει πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε πὸν ξαναεῖδα
τὴ θάλασσα καὶ πάτησα τὸ πόδι μου σὲ καράβι. Λὲς κι ἦταν
χτὲς ἀκόμα, πὸν ἔφευγα ἀπὸ κοντά της. Τόσο ἔντονος παρα-
μένουν οἱ ἀναμνήσεις μου. Πάντως ἔσεῖς, ὅσο θ' ἀκοῦτε αὐτὸ
πὸν πρόκειται νὰ σὰς διαβάσω, νὰ κρατηθεῖτε ψύχραιμοι,
τουλάχιστον ὅσο ἐγώ, καὶ δὲν χρειάζεται ν' ἀνεβαίνει τὸ αἷμα
στὸ κεφάλι σας, στὴ σκέψη, τί σοῦ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη
καρδιά.

Ἦ! χταπόδι μου, ἐσύ, μὲ τὴ μετάξινη ματιὰ! Ἐσύ, ψυχὴ
τῆς ψυχῆς μου ἀχώριστη. Ἐσύ, ὁ ὁμορφότερος ἀπ' ὅλους
μας στὸ γήινο πλανήτη, κι ἀφέντης σ' ἓνα σεράι μὲ τετρα-

κόσια βίτουλα, ἐσύ, πὸν μέσα σου συμφώνησαν νὰ θροναστοῦν, σὰν σὲ φυσική τους κατοικία, ὅλες οἱ θεῖες χάρες, καὶ μ' ἄρρηχτο δεσμὸ νὰ σμίξουν μὲ τὴν κινήσιόδοτρα θεσπέσια ἀρετὴ σου, γιατί μὲ μένα νὰ μὴν εἶσαι; Νὰ νιώθω τὴν ὑδραργυρένια σου κοιλιὰ στ' ἄλουμινένιο μου τὸ στῆθος, καὶ καθισμένοι οἱ δύο μας σὲ κάποιον βράχο στὸ γιालό, ν' ἀπολαμβάνουμε τὸ θέαμα πὸν λατρεύω τόσο!

Γέρο-ὠκεανέ, μὲ τὰ κρουσταλλένια κύματα, συγκρίνοντάς σε μοιάζεις, μὲ τὶς μούσκουλες τότε πὸν ξεχλωριάζουν, καὶ βλέπουμε στὴ ράχη τους ἀσπριδερὰ ξεφτίδια. Μιὰ μαυρίλα εἶσαι, ἀπέραντη, προσκολλημένη στὸ κορμί τῆς γῆς: μ' ἀρέσει αὐτὴ ἢ σύγκριση! Γι' αὐτό, στὴ θέα σου καὶ μόνο, μιὰ βουὴ λυπητερὴ χωρὶς σταματημὸ ξεφεύγει ἀπὸ μέσα σου, πὸν ἀντὶς νὰ τὴν πάρουν γιὰ τὸν ψίθυρο τῆς γλυκειᾶς σου αὔρας, περνάει ἀφήνοντας σημάδια ἄσβυστα στὴν κλονισμένη τὴν ψυχὴ, καὶ ξαναφέρνεις ἄθελα τὶς πιὸ πολλὰ φορὲς, στὴ θύμηση τῶν ἐραστῶν σου, πόσο σκληρὰ δοκιμάζεται ὁ ἄνθρωπος πρωτογνωρίζοντας τὸν πόνο, καὶ πὸν αὐτὸς μετὰ, δὲν τὸν ἀποχωρίζεται ποτέ. Χαῖρε, ὠκεανέ!

Γέρο-ὠκεανέ, ἡ τελειότητα τοῦ σφαιρικοῦ σου σχήματος, πὸν τόσο ἰλαραίνει τὴν αὐστηρὴ ἔκφραση τῆς γεωμετρίας, ἐμένα δὲν μοῦ θυμίζει παρὰ τὰ μικρὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου, πὸν εἶναι τόσα δα, ἀπαράλλαχτα μὲ τοῦ ἀγριόχοιρον, καὶ καταστρόγγυλα μὲ κείνα τῶν πουλιῶν τῆς νύχτας. Ὡστόσο ἐτοῦτος, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου περνεῖται γιὰ ὠραῖος. Πάντως ἐγὼ ὑποπτεύομαι, πὸς αὐτὸ τὸ κάνει περισσότερο ἀπὸ φιλότιμο, καὶ πὸς πραγματικὰ γιὰ τὴν ὁμορφιά του ἀμφιβάλλει. Τότε, γιατί νὰ κοιτάζει μὲ τόση περιφρόνηση τοῦ συνανθρώπου του τὴ μορφή; Χαῖρε ὠκεανέ!

Γέρο-ὠκεανέ, σὺ εἶσαι τὸ σύμβολο, γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς αὐτὸ πὸν εἶναι: πάντα ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἑαυτὸ σου. Σὺ, δὲν ἀλλάζεις, ἔτσι πὸν νὰ γίνεσαι ἀγνώριστος. Κι ἂν τύχει κάπου τὰ κύματά σου νὰ σηκώνονται βουνά, πιὸ μακριά, σὲ κάποια ἄλλη ζώνη, κυλᾶνε ἤρεμα γαληνεμένα. Τοῦ λόγου σου,

δὲν εἶσαι σὰν τὸν ἄνθρωπο, πὸν σταματᾶει στὸ δρόμο, νὰ δεῖ δυὸ καπροδόντικα σκυλιὰ πιασμένα ἀπ' τὸ λαιμὸ νὰ τρώγονται, καὶ πὸν δὲν σταματᾶει ὅταν ἀπὸ μπροστά του περνᾶει κηδεῖα, καὶ πὸν τὸ πρῶν εἶναι στὰ κέφια του, καὶ τὸ βράδν στὶς ἀκεφιές του, καὶ πὸν σήμερα γελᾶει κι αὔριον κλαίει. Χαῖρε, ὦκεανέ!

Γέρο-ὦκεανέ, καθόλου δὲν εἶναι ἀπίθανο ἀπ' ὅ,τι κρύβουνε οἱ κόρφοι σου, νὰ εἶναι ὠφέλιμο γιὰ τὸ μελλοντικὸ καλὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς τώρα, τοῦ ἔδωσες τὴ φάλαινα, ἀλλὰ δὲν ἀφήνεις εὐκολὰ τ' ἀπληστα μάτια τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν νὰ μαντέψουν τὰ χίλια μυστικά πὸν διέπουν τὴν ἰδιαίτερη ὀργάνωσή σου: σύ, εἶσαι μετριόφρων. Δὲν μοιάζεις τοῦ ἀνθρώπου, πὸν συνεχῶς κανχίεται γιὰ τιποτένια πράματα, Χαῖρε, ὦκεανέ!

Γέρο-ὦκεανέ, τὰ διάφορα εἶδη τῶν ψαριῶν πὸν τρέφεις, δὲν ὀρκίστηκαν ποτὲ πὸς εἶναι ἀδέλφια. Τὸ κάθε εἶδος ἔχει τὴν ξεχωριστὴ του τὴ ζωή. Οἱ ἰδιοσυγκρασίες κι ἰδιομορφίες πὸν τόσο διαφέρουν μεταξὺ τους, ἐξηγοῦν μὲ τὸν πιὸ ἱκανοποιητικὸ τρόπο, αὐτὸ πὸν στὸ πρῶτο κοίταγμα φαίνεται ἀνωμαλία. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπο, μόνον πὸν αὐτὸς δὲν ἔχει τὰ ἴδια ἐλαφροντικά. Ἐνα κομμάτι γῆς, τὸ ἔχουν καταλάβει τριάντα ἑκατομμύρια ἀνθρώπινες ψυχές, κι ἔχουν σφηνωθεῖ σὰν ἀγκωνάρια γιὰ νὰ τὸ χωρίζουν ἀπὸ τὴ γῆς πὸν συνεχίζεται, πιστεύοντας πὸς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ μὴν ἔχουν καμὴν ἀνάμιξη στὴν ὑπαρξὴ τοῦ γείτονά τους. Κι ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο ὡς τὸν μικρότερο, ζοῦν ὅπως οἱ ἄγριοι, τρυπωμένος ὁ καθένας στὴ σπηλιά του, καὶ σπάνια παίρνει τὴν ἀπόφαση νὰ πάει νὰ δεῖ τὸν συνάνθρωπό του, πὸν καθισμένος ἀνακούκουρδα κι αὐτὸς σὲ κάποιαν ἄλλη σπηλιά, ζεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Ἡ μεγάλη πανανθρώπινη οἰκογένεια, εἶναι μιὰ οὐτοπία πολὺ μέτριας λογικῆς. Ἐξάλλον, ὦκεανέ, ἡ ἔννοια τῆς ἀχαριστίας ξεπηδάει ἀπὸ τὸ θέαμα πὸν παρουσιάζουν τὰ ζωοδότρα στήθια σου. Γιατὶ ἀμέσως τρέχει ὁ νοῦς, σ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς

ἀναρίθμητους γονιούς, τοὺς τόσο ἀχάριστους πρὸς τὸ Δημιουργό, πὸν τοῦ ἐγκαταλείπουν τὸν καρπὸ τῆς σιχαμερῆς τους ἔνωσης. Χαῖρε, ὦκεανέ!

Γέρο-ὦκεανέ, τὸ μέγεθος τοῦ ὄγκου σου, δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ παρὰ μὲ τὸ μέτρο τῆς ἐνεργητικῆς δύναμης πὸν χρειάστηκε γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ τὸ σύνολο τῆς μάζας σου. Κι οὔτε γίνεται νὰ σ' ἀγκυλιάσουν μὲ μιὰ ματιά. Γιὰ νὰ σὲ ἀπολαύσουν, χρειάζεται ἡ ὄραση νὰ περιστρέφει ἀδιάκοπα τὸ τηλεσκόπιό της στὰ τέσσερα σημεία τοῦ ὀρίζοντα, σὰν τὸν μαθηματικὸ πὸν πρὶν προβεῖ στὴ λύση μιᾶς ἀλγεβρικῆς ἐξίσωσης, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐξετάσει χωριστὰ τὶς διαφορὰς δυνατὰς περιπτώσεις καὶ μετὰ νὰ καταπιαστεῖ μὲ τὴν ἐπαλήθευσή της. "Ὅσο γιὰ τὸν ἄνθρωπο, αὐτός, γιὰ νὰ παίρνει διαστάσεις, ρίχνει μέσα του ὅ,τι πιὸ θρεπτικὸ ὑπάρχει, καὶ κάνει κάθε προσπάθεια ἱκανὴ νὰ τοῦ τὸ ἐξασφαλίσει. "Ἄς φουσκώνει λοιπὸν ὅσο θέλει αὐτὸς ὁ ἀξιολάτρευτος βάρταχος, καὶ σὺ νὰ μένεις ἤσυχος· τὶς διαστάσεις τὶς δικές σου, ἀποκλείεται νὰ τὶς πάρει. "Ἐτσι τουλάχιστο φαντάζομαι. Χαῖρε, ὦκεανέ!

Γέρο-ὦκεανέ, τὰ νερά σου εἶναι πικρά. "Ἐχουν τὴν ἴδια γεύση τῆς χολῆς, πὸν στάζει ἡ κριτικὴ στὶς Καλὰς Τέχνας, στὶς Ἐπιστῆμες καὶ γενικὰ στὰ πάντα. Κι ἂν τύχει κάποιος νὰ εἶναι μεγαλοφυῆς, αὐτοὶ τὸν βγάζουν βλάκα, καὶ τὸν ἄλλον μὲ τὸ λιγερὸ κορμί, ἀπαίσιο καμπούρη. Σίγουρα, ὁ ἄνθρωπος θὰ πρέπει νὰ αἰσθάνεται ἔντονα τὴν ἀτέλειά του, γιὰ νὰ τῆς κάνει τέτοια κριτικὴ, πὸν ἄλλωστε κατὰ τὰ τρία τέταρτα, ὀφείλεται στὸν ἴδιο. Χαῖρε, ὦκεανέ!

Γέρο-ὦκεανέ, οἱ ἄνθρωποι, παρὰ τὴν τελειότητα τῶν μεθόδων τους, καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα τῆς ἐξερεύνησης πὸν διαθέτουν, ἀκόμα δὲν κατάφεραν νὰ μετρήσουν τὸ ἰλιγγιώδες βάθος τῶν ἀβύσσων σου. Τὶς πιὸ βαρεῖες καὶ μακριῆς βολίδες τους, κάθε φορὰ ἀπαράδεχτες τὶς βγάζεις. Πάντως στὰ ψάδια αὐτὸ ἐπιτρέπεται: στὸν ἄνθρωπο ἀπαγορεύεται. "Ὅμως ἐγώ, πολλὰς φορὰς ἔχω ἀναρωτηθεῖ, ποιὸ βάθος ἀπ' τὰ δυὸ

νὰ εἶναι τὸ ἀπροσμέτρητο: τὸ βάθος τοῦ ὠκεανοῦ ἢ τῆς καρδιᾶς τοῦ ἀνθρώπου! "Ὅπως πάλι πολλές φορές, ὀρθὸς πάνω σὲ καράβι ἔφερνα τὸ χέρι μου στὸ μέτωπό μου, ἐνῶ τὸ φεγγάρι τραμπαλιζόταν ἀνάμεσα στὰ κατάρτια, κι ἔπιανα τὸν ἑαυτό μου νὰ παραμερίζει ὅλα ὅσα θὰ ἔπρεπε νὰ μὲ ἀπασχολοῦν, προσπαθώντας νὰ λύσω αὐτὸ τὸ δύσκολο πρόβλημα! Μάλιστα, ποιό ἀπ' τὰ δυὸ εἶναι τὸ πιὸ βαθὺ κι ἀδιείσδυτο: ὁ ὠκεανός, ἢ, ἢ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου; "Ἄν ὅμως τριάντα χρόνια πείρα ζωῆς, μποροῦν νὰ γύρουν τὴν πλάστιγγα πρὸς τὴ μία ἢ τὴν ἄλλη λύση, ἅς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ πῶ, ὅτι παρὰ τὸ βάθος τοῦ ὠκεανοῦ, σύγκριση μὲ τὴν ἀνθρώπινη καρδιά δὲν μπορεῖ νὰ γίνει. Γνώρισα ἀνθρώπους ἐνάρετους, πὺν ὅταν πέθαναν στὰ ἐξῆντα τους τὰ χρόνια, οἱ ἄλλοι ὅλοι παραδέχονταν φωνάζοντας: πὺς σὲ τούτῃ τῇ γῆς μόνο καλὸ εἶχαν κάνει. Ἐλεημοσύνες δηλαδή, κι αὐτὸ ἦταν ὅλο. Χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶναι ἄσκημο, διερωτᾶται κανεὶς πόσα ἄλλα ἀκόμη δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ εἶχαν κάνει. Δηλαδή, ποιός μπορεῖ νὰ καταλάβει, γιατί δυὸ ἐραστὲς πὺν μέχρι χτὲς ὁ ἕνας λάτρευε τὸν ἄλλον, ἀπὸ παρανόηση μιᾶς λέξης, χωρίζουν, παίρνοντας ὁ ἕνας τὴν ἀνατολὴ κι ὁ ἄλλος τὴ δύση, μὲ τὴν ψυχὴ περονιασμένη ἀπὸ τὸ μῖσος, τὴν ἐκδίκηση, τὸν ἔρωτα, τὶς τύψεις, καὶ σφιχτοδιπλωμένος ὁ καθένας τους στῆς περηφάνειας του τὴν ἐρημιά, δὲν ξαναβλέπονται πιά. Κι εἶναι ἀπὸ τὰ θαύματα, πὺν ἀνανεώνονται κάθε μέρα κι εἶναι ὅλο καὶ πιὸ θαυματουργά. "Ἡ τὸ ἄλλο, ποιός μπορεῖ νὰ καταλάβει, γιατί οἱ ἄνθρωποι, ὄχι μόνο εὐφραίνονται μὲ τὶς ἀναπόφευκτες συφορὲς πὺν βρίσκουν τοὺς συνανθρώπους τους, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ μ' αὐτὲς τῶν πιὸ ἀγαπημένων φίλων τους, ἐνῶ συγχρόνως θλίβονται; Καὶ γιὰ νὰ κλείσω τὴ σειρὰ, τελειώνω μὲ τοῦτο τὸ ἀναντίρρητο παράδειγμα: ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὑποκρισία λέει ναί, καὶ σκέφτεται ὄχι. Ἐτσι ἄλλωστε ἐξηγεῖται, πὺς, οἱ κάπροι τῆς ἀνθρωπότητος ἔχουν τόση ἐμπιστοσύνη οἱ μὲν στοὺς δέ, καὶ δὲν εἶναι ἐγνωστὲς. Ἄπ' ὅ,τι φαίνεται, ἢ ψυχολογία ἔχει νὰ κάνει ἀκόμη προόδους. Χαῖρε, ὠκεανέ!

Γέρο-ὠκεανέ, εἶσαι τόσο δυνατός, πὸν οἱ ἄνθρωποι χρειά-
στηκε νὰ ξοδευτοῦν γιὰ νὰ τὸ μάθουν. Καὶ παρ' ὄλο πὸν ἐπι-
καλέστηκαν ὄλη τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ μυαλοῦ τους... γιὰ
νὰ δεσπόσουν πάνω σου, πάλι δὲν τὰ κατάφεραν. Βρῆκαν τὸν
μάστορά τους. Θέλω νὰ πῶ, βρῆκαν κάτι πιὸ δυνατό ἀπὸ
αὐτούς. Κι αὐτὸ τὸ κάτι ἔχει ἓνα ὄνομα. Καὶ τ' ὄνομα εἶναι:
ὠκεανός! Καὶ τέτοιο τρόπο τοὺς ἐμπνέεις, πὸν ἀποκαλύπτον-
ται σὲ σένα. Παρ' ὄλα αὐτὰ ὁμως ἐσύ, τὶς πιὸ βαρειές τους
μηχανές, τὶς κάνεις νὰ στροβιλίζονται ἀνάλαφρα μὲ χάρη καὶ
σβελλάδα. Τοὺς κάνεις γυμνάσια, πότε νὰ παίρνουν πῆδους
ὡς τὸν οὐρανό, καὶ πότε κεῖνες τὶς περιφημες βουτιές ὡς τὰ
τρίσβαθα τῶν ἡγεμονιῶν σου, πὸν θὰ τὶς ζήλευε κι ἓνας
ἀκροβάτης. Κι εἶναι πανευτυχεῖς, ὅταν δὲν τοὺς τυλίγεις ὀρι-
στικὰ στοῦ ἀναβρασμοῦ σου τὰ ἀναδιπλώματα, γιὰ νὰ πᾶνε
νὰ δοῦν χωρὶς νὰ πάρουν τραῖνο, κάτω στὰ ὑδρόβια σπλά-
χνα σου, πῶς περνοῦν τὰ ψάρια καὶ προπαντὸς οἱ ἴδιοι. Ὁ
ἄνθρωπος λέει: «Εἶμαι ἐξυπνότερος ἀπ' τὸν ὠκεανό». Μπο-
ρεῖ. Καὶ μᾶλλον ἔτσι πρέπει νᾶναι. Μόνο πὸν ὁ ὠκεανός
δὲν ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ὅσο ὁ ἄνθρωπος ἀπ' τὸν
ὠκεανό: ἀπόδειξη δὲν χρειάζεται. Γιὰ τοῦτο, κι ὁ πατριάρ-
χης παρατηρητής, πὸν εἶναι σύγχρονος μὲ τὶς πρῶτες ἐπο-
χὲς τοῦ μετέωρον πλανήτη μας, χαμογελάει ἀπὸ οἶκτο, ὅταν
παραβρίσκει στὶς ναυμαχίες πὸν δίνουν τὰ ἔθνη. Ὁρίστε,
καμιὰ ἑκατοστὴ ἀπὸ δαῦτα τὰ μεγαθήρια πὸν ἔβγαλε ἡ ἀν-
θρωπότητα ἀπ' τὰ χέρια της, γιὰ νὰ καταποντιστοῦν μέσα
σὲ δευτερόλεπτα, ἔχοντας γιὰ ὑπόκρουση τὶς στομφώδεις
διαταγὲς τῶν ἀνωτέρων, τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν πληγωμέ-
νων καὶ τοὺς γδούπους τῶν κανονιῶν, κι ὄλη αὐτὴ ἡ ἀντάρα,
ἐπίτηδες φτιαγμένη γιὰ τὸν ἀφανισμό τους. Τώρα τὸ δράμα
φαίνεται πῶς τελείωσε, καὶ ὁ ὠκεανός τὰ πῆρε ὄλα στὴν
κοιλιά του. Τί μπούκα τρομερή! Πρὸς τὰ κάτω, ἐκεῖ πὸν
ἀρχίζει τὸ ἄγνωστο πρέπει νὰ εἶναι πελώρια! Τέλος, γιὰ
ἐπιβράβευση αὐτῆς τῆς ἡλίθιας κωμωδίας, πὸν οὔτε κἂν ἐν-
διαφέρον ἔχει, βλέπει κανεὶς στὰ ὕψη, κάποιον ἀργοπορη-

μένο ἀπ' τὴν κούραση πελαργό, πὸ χωρὶς νὰ σταματήσει τὸ πέταγμά του, ἔχει βαλθεῖ καὶ φωνάζει: «Γιὰ στάσου!... αὐτὸ καθόλου δὲν μ' ἀρέσει! Κάτω ὑπῆρχαν μαῦρες κουκίδες, κι ὥσπου ν' ἀνοιγοκλείσω τὰ μάτια μου: ἐξαφανίστηκαν». Χαῖρε, ὠκεανέ!

Γέρο-ὠκεανέ, ὦ μεγάλε μόνε, ὅταν διατρέχεις τὴ μεγαλειόβολη ἐρημιὰ στὰ φλεγματικά σου βασίλεια, μὲ τὸ δίκιο σου ὑπερηφανεύεσαι γιὰ τὸ ἔμφυτο μεγαλεῖο σου καὶ γιὰ τ' ἀληθινὰ ἐγκώμια πὸ βιάζομαι νὰ σοῦ πλέξω. Κι ὅπως σιγολικνίζεσαι ἠδονικὰ ἀπ' τὴ ροὴ τῶν ἀόρατων νοθοῶν μορίων τῆς μεγαλόπρεπης νοχέλειάς σου, πὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλειωδέστερα χαρίσματα πὸ σοῦδωσε ὁ πλάστης, ξεδιπλώνεις μέσα σ' ἓνα σκοτεινὸ μυστήριον, πάνω σ' ὀλόκληρη τὴ θεία ἐπιφάνειά σου, τὰ κύματά σου τὰ ἀσύγκριτα, σίγουρος γιὰ τὴν αἰώνια δύναμή σου. Κι ἀκολουθοῦν παράλληλα, τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο ἀπὸ ἀπόσταση μικρὴ, καὶ κεῖ πὸ τὸ ἄνα πάει νὰ σβύσει, τρέχει τ' ἄλλο μεγαλώνοντας νὰ τὸ βρεῖ, συντροφευμένα ἀπ' τὴ μελαγχολικὴ βουὴ τ' ἀφροῦ πὸ σβύνει, γιὰ νὰ μᾶς προειδοποιεῖ πὸς τὰ πάντα ἀφρὸς εἶναι στὴ ζωὴ. (Ἔτσι κι οἱ ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, αὐτὰ τὰ ζωντανὰ κύματα, πεθαίνουν μονότονα τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, χωρὶς ν' ἀφήνουν ἀφρὸ, χωρὶς ν' ἀκούγεται βουή.) Καὶ ξαποσταίνει πάνω τους μ' ἐμπιστοσύνη τὸ ταξιδιάρικο πουλί, κι ἀφήνεται στὶς ἀγέρωχες κινήσεις τους, ὥσπου νὰ ξεκουράσουν οἱ φτεροῦγες του τὰ κοκκαλά τους καὶ νὰ βρουν πάλι τὴ δύναμη νὰ συνεχίσουν τὴν ἐναέρια πορεία τους. Πόσο θὰ τῷθελα κι ἡ ἀνθρώπινη ἐξοχότητα νὰ ἦταν ἡ ἐνσάρκωση τῆς δικῆς σου ἀνταύγειας. Πολλὰ ὅμως ζητάω, κι αὐτὴ ἡ ἀληθινὴ εὐχὴ εἶναι δοξαστικὴ γιὰ σένα. Τὸ ἠθικὸ σου μεγαλεῖο, εἰκόνα τοῦ ἄπειρον, εἶναι ἀσύλληπτο ὅπως ἡ σκέψη τοῦ φιλόσοφου, ὁ ἔρωτας τῆς γυναίκας, ἡ θεία ὁμορφιὰ τοῦ πουλιοῦ, κι οἱ στοχασμοὶ τοῦ ποιητῆ. Ὁραιότερος κι ἀπὸ τὴ νύχτα εἶσαι. Ἀπάντησέ μου, ὠκεανέ, θέλεις νὰ γίνεις ἀδελφός μου; Ἀγρίεψε τότε λοιπόν... ἀγρίεψε ἀκό-

μα... ἀκόμα πιὸ πολὺ, ἂν θὲς νὰ σὲ συγκρίνω μὲ τὸ Θεὸ ὅταν ἐκδικιέται. Τέντωσε λοιπὸν τὰ μπλάβα γαμπά σου νύχια καὶ χάραξε πάνω στὸ ἴδιο σου τὸ στήθος δρόμο... Ξεδίπλωσε τὰ τρομερά σου κύματα, ἀπαίσιε ὠκεανέ, πὸν μόνο ἐγὼ σὲ ξέρω, γι' αὐτὸ μὲ βλέπεις γονατιστὸ στὰ πόδια σου. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ προσποιητὸ του μεγαλεῖο, ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ μοῦ ἐπιβληθεῖ: ἐνῶ, ἐσύ! "Α! ὅταν προχωρεῖς μὲ κεῖνο τὸ πανύψηλο καὶ τρομερὸ λοφίο, μὲ ξεχυμένες ὀλόγυρα τὶς σγουρὲς καπέτες σου, ἴδια κόμμωση τελετήs, συναρπαστικὸς καὶ ἄγριος, κυλώντας τὰ κύματά σου ἀπανωτὰ μ' ἐπίγνωση τοῦ τί εἶσαι, ἓνα μούγκρισμα χωρὶς σταματημὸ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ κατάβαθα τοῦ στήθους σου, λὲς καὶ σὲ βαρραίνουν τύφεις, πὸν κάνεις νὰ τρεμουλιάζουν ἀκόμα κι ὅσοι σὲ ἀπολαμβάνουν ἀπ' τὸ γιालό, καὶ πὸν ἐμένα μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐξηγήσω, βλέπω πὼς δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ λέγομαι ὁμοίος σου. Νά γιατί, μπρὸς στήν ὑπεροχὴ σου θὰ σοῦδινα ὄλη μου τὴν ἀγάπη (παρ' ὅλο πὸν κανεὶς δὲν τὸ φακτάζεται πόσο λάτρης τοῦ ὠραίου εἶμαι), ἂν δὲν μ' ἔκανες νὰ σκέφτομαι μὲ λύπη μου τοὺς συνανθρώπους μου, πὸν μαζί σου φτιάχνουν τὴν πιὸ εἰρωνικὴ ἀντιπαραβολὴ καὶ κωμικὴ ἀντίθεση πὸν εἶδανε ποτὲ στή δημιουργία: δὲν γίνεται νὰ σ' ἀγαπῶ, κι αὐτὸ πὸν νιώθω εἶναι ἀπέχθεια μόνο. Γιατὶ ὁμως νὰ ξαναγυρίζω γιὰ χιλιοστὴ φορὰ στὰ φιλικὰ σου χέρια, γιὰ νὰ χαϊδέψουν τὸ μέτωπό μου πὸν τὸ ψήνει ὁ πυρετός, καὶ στ' ἄγγιγμά τους πέφτει! Τίποτα δὲν ξέρω ἀπ' τὴν κρυμμένη μοίρα σου, κι ὁμως ὅ,τι σὲ ἀφορᾷ μ' ἐνδιαφέρει. Πές μου λοιπὸν ἂν εἶσαι σὺ τοῦ Σατανᾶ τὸ στέκι. Πές' το μου... πές' το μου, ὠκεανέ (σὲ μένα μόνο γιὰ νὰ μὴ λυπήσεις ὅσους ἀκόμα τίποτ' ἄλλο δὲν ἐγνώρισαν παρὰ τὴν οὐτοπία), κι ἂν εἶναι ἡ ἀνάσα του πὸν προκαλεῖ τὶς τρικυμίες καὶ στέλνει τ' ἄρμυρὰ νερά σου ν' ἀγγίξουνε τὰ σύννεφα. Πρέπει νὰ μοῦ τὸ πεῖς, γιατί θὰ μὲ εὐχαριστήσεις νὰ ξέρω τὴν κόλαση τόσο κοντὰ στὸν ἄνθρωπο. Θέλω τούτῃ ἢ στροφῇ νὰ εἶναι ἡ τελευταία πὸν κάνω σὲ σένα ἰκεσία.

Γι' αὐτὸ θέλω νὰ σὲ χαιρετήσω ἀκόμα μιὰ φορὰ καὶ νὰ σοῦ πῶ ἀντίο! Γέρο-ὠκεανέ, μὲ τὰ κρυσταλλένια κύματα... Γέμισαν δάκρυα τὰ μάτια μου, καὶ δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ συνεχίσω. Νιώθω πὼς ἦρθε ἡ στιγμή νὰ ξαναγυρίσω στοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ χυδαῖο ὕφος. "Ὁμως... κουράγιο! " Ἄς προσπαθοῦμε νὰ παίρνουμε τὴ μοῖρα μας σὲ τούτη τὴ γῆς, πὼς ἐκπληρώνουμε καθῆκον. Χαῖρε, ὠκεανέ!

*

Τὴν ὥρα ποῦ θὰ πεθάνω (κι αὐτὸ τὸ γράφω στοῦ θανάτου μου τὸ κρεβάτι), δὲν πρόκειται νὰ μὲ δοῦν τριγυρισμένο ἀπὸ παπάδες. Τὴν ὥρα κείνη, θέλω νὰ μὲ λικνίζει τὸ κύμα φουρτουνιασμένης θάλασσας, ἢ νὰ στέκομαι σ' ἓνα βουνό... καὶ μὲ τὰ μάτια, ποτὲ πρὸς τὰ πάνω· τὴν ἐκμῆ-δένηση ποῦ μὲ περιμένει τὴν ξέρω. " Ἄλλωστε, γιὰ μένα δὲν θὰ ὑπάρχει ἔλεος ὥστε νὰ ἐλπίζω. Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποῦ ἀνοίγει τὴν πόρτα τούτης τῆς κάμαρας ὅπου χαροπαλεύω; Τὸ εἶπα, δὲν θὰ μπεῖ κανεὶς. " Ὅποιος κι ἂν εἶσαι νὰ τοῦ δίνεις. " Ἄν ὅμως φαντάστηκες, πὼς μπορεῖ νὰ διακρίνεις στὸ μούτρο τὸ δικό μου ποῦ εἶναι ἴδιο μὲ τῆς ὕαινας (αὐτὴ τὴν παρομοίωση τὴν συνηθίζω, παρόλο ποῦ ἡ ὕαινα εἶναι ὁμορφότερη καὶ πιὸ εὐχάριστη στὸ μάτι ἀπὸ μένα), σημάδι πόνου ἢ φόβου, εἶσαι γελασμένος: τότε, κόπιασε. Τί ἄγρια χειμωνιάτικη νύχτα, τούτη ἢ ἀποψινή. Τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης μαίνονται ἀπ' ὀλοῦθε, ποῦ κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ σκιαζεται καὶ τὸν νέο νὰ συλλογιέται τὸ κακὸ ποῦ ἔκαναν σὲ κάποιον ἀπ' τοὺς φίλους του, ἂν αὐτὸς ὁ κάποιος δὲν ἦμουν ἐγώ, τότε ποῦ ἦμωνα παιδί. Καὶ νά'θελε ὁ ἄνεμος, ποῦ τὰ λυπητερὰ σφυρίγματα του κάνουν τὴν ἀνθρωπότητα νὰ θλίβεται, ποῦ εἶναι σύγχρονη κι αὐτὴ μὲ τὴ ζωὴ τ' ἀνέμου, νὰ μὲ σήκωνε στὰ γεροκόκκαλα φτερά του καὶ νὰ μὲ περιέφερνε λίγο πρὶν ξεψυχίσω, ἀνάμεσα στὸν ἀνυπόμονο γιὰ τὸν θάνατό μου κόσμο, γιὰ νὰ χαρῶ ἀθέατος (ὁ ἀδελφὸς ποῦ

τοῦ ἀρέσει νὰ βλέπει τὰ ἔργα τῶν ἀδελφῶν του χωρὶς νὰ φαίνεται) ἀκόμη μιὰ φορά, τὰ ἄπειρα παραδείγματα τῆς ἀνθρώπινης θηριωδίας. Καὶ τότε, ὁ ἀετός, τὸ κοράκι, ὁ ἀθάνατος πελεκάνος, ἡ ἀγριόπαπια, ὁ ταξιδιάρης γερανός, ὅπως θὰ εἶναι ξύπνιοι καὶ τουρτουρίζοντας ἀπὸ τὸ κρῦο, θὰ μὲ δοῦν νὰ περνᾶω μέσ' ἀπ' τῶν ἀστραπῶν τῆ λάμψη σκιάχτρο φριχτό, μὰ εὐχαριστημένο, καὶ δὲν θὰ ξέρουν τί σημαίνει αὐτό. Στὴ γῆς πάλι, ἡ ὄχιά, τοῦ φρύνου τὸ χοντρὸ μάτι, ὁ τίγρης, ὁ ἐλέφαντας, κι ἐπίσης στὴ θάλασσα, ἡ φάλαινα, ὁ καρχαρίας, ἡ ζύγαινα, ἡ κακομούρα ρίνα, τὸ δόντι τῆς πολικῆς φώκιας, θὰ διερωτηθοῦν, τί εἶδους καταστρατήγησῃ τοῦ φυσικοῦ νόμου εἶν' αὐτή. Κι ὁ ἄνθρωπος, τρεμάμενος καὶ βαριαναστενάζοντας, θὰ κολλήσῃ στὴ γῆς τὸ κούτελό του. «Ἔτσι εἶναι, ὅλους σᾶς ξεπερνᾶω σ' ὀρμέμφυτη σκληρότητα, μόνο πὺ δὲν ἦταν ποτὲ στὸ χέρι μου ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ δαύτη. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος, πὺ παρουνσιαζόσαστε γονατιστοὶ μπροστά μου; Ἡ μήπως γιὰτὶ μὲ βλέπετε, φαινόμενο πρωτόφαντο, νὰ διασχίζω σὰν τρομερὸς κομήτης τὴν αἰμόφυρτη οἰκουμένη; (Ἐπ' τὸ τεράστιο σῶμα μου, πὺ σπρώχνει ὁ σίφοννας σὰν μαῦρο σύννεφο μπροστά του, πέφτει βροχὴ ἀπὸ αἷμα). Καθόλου μὴν φοβόσαστε, παιδιὰ, καὶ γὼ δὲν πρόκειται νὰ σᾶς καταραστῶ. Τὸ κακὸ πὺ μου κάνατε εἶναι πολὺ μεγάλο, ὅπως πολὺ μεγάλο εἶναι καὶ τὸ κακὸ πὺ σᾶς ἔκανα ἐγὼ, γιὰτὶ ἦταν μὲ τὴ θέλησή μου. Σεῖς, πήρατε τὸ δρόμο σας, ὅπως καὶ γὼ τὸν δικό μου. Δυὸ δρόμοι ἴδιοι, δυὸ δρόμοι αἰσχροί, πὺ ἦταν ἀναπόφευκτο νὰ συναντηθοῦμε, κι ὁ ἀντίχτυπος μοιραῖος καὶ στοὺς δυὸ). Τότε οἱ ἄνθρωποι, ξαναπαίροντας κουράγιο θ' ἀνασηκώσουν τὰ κεφάλια τους σιγὰ-σιγὰ καὶ θὰ τεντώσουν τὸν λαιμό τους ὅπως τὰ σαλιγκάρια, γιὰ νὰ δοῦν αὐτὸν πὺ τοὺς μιλάει ἔτσι. Εὐθὺς ὁμως τὸ ξαναμμένο μοῦτρο τους ἀλλοιωμένο ἀπὸ τὰ ἐκδηλα φοβερὰ πάθη, θὰ κάνει ἕναν τέτοιο μορφασμό, πὺ θὰ τρομάξουνε κι οἱ λύκοι. Καὶ μὲ μιὰν ἀφάνταστη ἀνακούφιση θὰ τιναχτοῦνε πάνω. Καὶ τί κατάρες τότε,

καὶ στριγγλιῆς ἔχουν ν' ἀκουστοῦν, ἐπειδὴ θὰ μ' ἔχουνε ἀναγνωρίσει. Δὲν θὰ μείνει ἀγρίμι στὴ γῆς πὺν νὰ μὴν τρέξει κοντὰ τους, γιὰ ν' ἀκούσει τὰ παρὰξένα ξελαρυγγίσματά τους. Ἐνῶστε λοιπὸν ζῶα καὶ ἄνθρωποι, ὄλο τὸ μεταξὺ σας μίσος ἐναντίον μου, ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ σας, ἀφοῦ σ' αὐτὸ συναινεῖ ὀλόκληρο τὸ σύμπαν. Ἄνεμοι πὺν μὲ βαστᾶτε, σηκῶστε ἀκόμα πιὸ ψηλά, τὴν μοχθηρία τὴ φοβᾶμαι. Κι ἂς χαθοῦμε σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ τὰ μάτια τους, ὄντας μάρτυρας ἀκόμα μιὰ φορὰ γιὰ τὶς συνέπειες ποῦχουν τὰ πάθη, ὥστόσο ἱκανοποιημένος... Σ' εὐχαριστῶ, ρινόλοφε, πὺν μ' ἐξύπνησες μὲ τὸ τίναγμα τῶν φτερῶν σου, ἐσένα, πὺν ἢ μύτη σου ἀνασηκώνεται ἀπὸ ἓνα λειρὶ σὰν πέταλο ἀλόγου. Ὅμως, αὐτὸ πὺν δυστυχῶς διαπιστώνω εἶναι, πὺν ἢ ἀρρώστια μου ἦταν παροδικὴ καὶ νιώθω μὲ ἀηδία νὰ ξαναγυρίζω στὴ ζωὴ. Ὑπάρχουν μερικοὶ πὺν λένε, πὺν ἦρθες νὰ μοῦ ρουφήξεις τὸ λίγο αἷμα πὺν μοῦ μένει. Γιατί νὰ τὸ ὑποθέτουν, δὲν εἶναι τάχα ἀλήθεια;

*

Τοῦ λόγου του, πὺν δὲν ξέρει νὰ κλαίει (γιατὶ τὸν πόνο του τὸν καταπίνει πάντα), παρατήρησε πὺν βρισκόταν στὴ Νορβηγία. Στὰ νησιὰ Φερόε, εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσει αὐτοὺς πὺν ἔχουν τὴ μανία κρεμασμένοι ἀπὸ νὰ σκοινί, νὰ ψάχνουν μέσα στὶς βαθιεῖς χαράδρες τῶν ἀπόκρημνων βράχων γιὰ τὶς γωνιῆς πὺν ἀφήνουν τ' αὐγά τους τὰ θαλασσοπούλια. Κι ἔμεινε κατάπληκτος, ὅταν πρόσεξε, πόσο εἶχαν φροντίσει τὰ τριακόσια μέτρα τὸ σκοινί, πὺν συγκρατοῦσε ἀπὸ ψηλὰ τὸν κνηγὸ, νὰ εἶναι γερό. Παρ' ὅλα ὅσα λένε πὺν δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινη καλοσύνη, αὐτὸς βρισκόταν μπροστὰ σ' ἓνα τέτοιο τρανὸ παράδειγμα, πὺν τό'βλεπε καὶ δὲν πίστευε στὰ μάτια του. Πάντως, ἂν ἦταν αὐτὸς πὺν θᾶπρεπε νὰ φροντίσει γιὰ τὸ σκοινί, θὰ τό'χε ἔτσι πετσόκῶπει, ὥστε νὰ σπάσει κι ὁ κνηγὸς νὰ γκρεμιστεῖ στὴ θάλασσα! Κάποιο βράδυ, πῆρε τὸ δρόμο γιὰ ἓνα νεκροταφεῖο,

κι οἱ νέοι πού βρίσκουν εὐχαρίστηση νὰ βιάζον τὰ πτώματα ὠραίων γυναικῶν πού πέθαναν πρὶν ἀπὸ λίγο, μπόρεσαν, ἂν τὸ θέλησαν, νὰ παρακολουθήσουν τὴν παρακάτω συζήτηση, διάχυτη στὸ μέρος πού γινόταν μαζί καὶ ἡ δράση.

— Σωστὸ δὲν εἶναι, νεκροθάφτη, πὼς θάθελες μαζί μου νὰ πιάσεις τὴν κουβέντα; Ἐδῶ ἀκόμη κι ὁ φυσητήρας σηκώνεται ἀγάλι-ἀγάλι ἀπὸ τὰ βάθη τῆς θάλασσας καὶ βγάζει τὸ κεφάλι του ἔξω ἀπ' τὸ νερό, γιὰ νὰ δεῖ τὸ καράβι πού περνάει ἀπὸ κεῖνα τ' ἀπόμερα λημέρια. Τὸ σύμπαν ὀλόκληρο κι ἡ περιέργεια ἀντάμα γεννηθῆκαν.

— Φίλε, δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀρχίσω τὴ συζήτηση μαζί σου. Πάει τόση ὥρα πού οἱ γλυκειὲς τοῦ φεγγαριοῦ ἀκτίνες ἔχουν κάνει τὰ μάρμαρα στοὺς τάφους νὰ γυαλίζουν. Εἶναι ἡ ὥρα τῆς σιωπῆς. Ἡ ὥρα, πού πολλοὶ ὄνειρεύονται πὼς βλέπουν γυναῖκες ν' ἀκολουθοῦν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, σέροντας τὰ γεμάτα κηλίδες αἵματα σάβανά τους, σὰν μαῦρος οὐρανὸς κατὰστικτος ἀπὸ ἀστέρια. Καὶ κείνος πάλι πού κοιμᾶται, σὰν τὸν μελλοθάνατο ἀναστενάζει ὥσπον νὰ ξυπνήσει, καὶ νὰ παραδεχτεῖ πὼς ἡ πραγματικότητα εἶναι τρεῖς χειρότερη ἀπὸ τὸ ὄνειρο. Καὶ τοῦτο δῶ τὸν τάφο πρέπει νὰ τὸν σκάψω, μὲ τὸ ἀγόγγυστο γιὰ τὴν κούρασή του φτιάρι μου, γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμος αὔριο πρωί. Ὅταν κάνεις κάτι σοβαρό, δὲν μορεῖς νὰ κάνεις δυὸ πράματα μαζί.

Νομίζει πὼς τὸ νὰ σκάβει ἓνα τάφο, εἶναι σοβαρὴ δουλειά!

— Νομίζεις πὼς εἶναι σοβαρὴ δουλειὰ νὰ σκάβεις ἓνα τάφο;

— Τὸ νὰ κομματιάσει ὁ ἄγριος πελεκάνος τὸ στήθος του, γιὰ νὰ τὸ δώσει στὰ μικρά του νὰ τὸ καταβροχθίσουν, μὴ ἔχοντας ἄλλον γιὰ μάρτυρα, παρὰ μόνον αὐτὸν πού ἤξερε νὰ δημιουργήσει μιὰ τέτοια ἀγάπη γιὰ νὰ ντροπιάζει τοὺς ἀνθρώπους, παρ' ὄλο πού ἡ θυσία εἶναι μεγάλη, εἶναι κατανοητό. Τὸ νὰ κλείνεται σπίτι του ἓνας ἄντρας, μὴ θέλοντας κανέναν ἄλλον γιὰ συντροφιά, παρὰ τὸν πόνο του

καὶ τὸ τσιγάρο, ἐπειδὴ βροῆκε τὴ γυναῖκα πὺ λάρρευε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ φίλου του, κι αὐτὸ εἶναι κατανοητό. Τὸ νὰ φλομώνει τὸ μυαλὸ ἐνὸς μαθητῆ ἀπὸ τὸ μίσος, πὺ εἶναι χρόνια ἐσωτερικὸς σ' ἓνα λύκειο καὶ πὺ αὐτὰ τοῦ φαίνονται αἰῶνες, γιὰτὶ ἔχει πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του ἓναν τιποτένιο τῆς μόρφωσης, πὺ δὲν κάνει τίποτα ἄλλο, παρὰ νὰ κρατεῖ ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ κι ἀπ' τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωὶ, τὰ μάτια του συνεχῶς καρφωμένα σ' αὐτόν, ἔτσι πὺ τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ πάει νὰ σπάσει, κι αὐτὸ τὸ καταλαβαίνω. Κι ὅτι ἀπ' τὴ στιγμή πὺ θὰ τὸν ρίξουνε στὴν ἀπομόνωση μέχρι πὺ πλησιάζει ἡ ὥρα νὰ βγεῖ, ἓνας ἐπίμονος πυρετὸς τοῦ χλωμιάζει τὴν ὄψη, σμίγοντάς του τὰ φρύδια καὶ βαθουλώνοντάς του τὰ μάτια, καὶ πὺς τὴ νύχτα σκέφτεται γιὰτὶ δὲν θέλει νὰ κοιμηθεῖ, καὶ τὴν ἡμέρα πετάει ἡ σκέψη του πάνω ἀπ' τοὺς τοίχους τοῦ οἴκου τῆς ἀποκτήνωσης ὄσπου τὸ σκάει, ἢ πὺ τὸν ξαναρίχνουν στὸ μπουντρούμι σὰν μολυσμένο, κι αὐτὸ εἶναι κατανοητό. Ὅμως, νὰ σκάβεις ἓνα τάφο, πολλὰ φορὰς ξεπερνάει κάθε φυσικὴ δύναμη. Πὺς θέλεις, ξένη, τὸ φτυὰρι νὰ μετατοπίζει τούτη τὴ γῆς, πὺ στὴν ἀρχὴ μᾶς τρέφει καὶ κατόπι γίνεται τὸ κρεβάτι τοῦ ἀναπαμοῦ μας, προφυλαγμένο ἀπ' τοὺς βοριάδες τοῦ χειμῶνα πὺ φυσομανοῦν σὲ τοῦτες ἐδῶ τὶς παγερὲς περιοχὰς, ὅταν αὐτὸς πὺ τὸ κρατᾶει στὰ τρεμουλιάρικα χέρια του, ἀφοῦ ἔχει περάσει ὅλη τὴν μέρα ψηλαφίζοντας σπασμωδικὰ τὰ μάγουλα τῶν ἄλλοτε ζωντανῶν γιὰ νὰ πάρουν ἄδεια εἰσόδου στὸ βασιλείο του, βλέπει τὸ βράδυ γραμμένη μὲ πύρινα γράμματα πάνω σὲ κάθε ξύλινο σταυρό, τὴν παράσταση τοῦ τρομαχτικοῦ προβλήματος, πὺ ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἔχει ἀκόμη λύσει: εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀθάνατη ἡ ψυχὴ; Τὸν πλάστη πάντοτε τὸν δόξασα καὶ τὸν δοξάζω, ὅμως, ἂν μετὰ τὸ θάνατό μας παύουμε νὰ ζοῦμε, τότε, γιὰτὶ νὰ βλέπω τὶς περισσότερες νύχτες, τοὺς τάφους ν' ἀνοίγουν κι οἱ κάτοικοί τους ν' ἀνασηκώνουν μὲ προσοχὴ τὰ μολυβένια σκέπαστρα, γιὰ νὰ βγοῦν νὰ πάρουν δροσερὸν ἀέρα;

— Σταμάτησε τὴ δουλειά. Ἡ συγκίνηση σ' ἔχει τσακίσει. Σὰν καλάμι μου φαίνεσαι ἀδύνατος καὶ θᾶναι τρέλα νὰ συνεχίσεις. Θὰ πάρω τὴ θέση σου ἐγὼ πὺν ἔχω δύναμη. Κάνε στὴν ἄκρη, κι ὁρμήνευέ με ὅπου νομίζεις πὺς ἡ δουλειὰ δὲν γίνεται καλῆ.

Τί γεροδεμένα πὺν εἶναι τὰ μπράτσα του. Χαίρεσαι νὰ τὸν βλέπεις τὸ χῶμα νὰ φτναρίζει!

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη, τὴ σκέψη σου ἀμφιβολία ἀνώφελη νὰ τὴν ταράζει: κι ὅλοι τοῦτοι δῶ οἱ τάφοι στὸ νεκροταφεῖο, πὺν ἔναι σκόρπιοι λὲς κι εἶναι λουλούδια σὲ ἀγρὸ (παρομοίωση φυσικὰ κάθε ἄλλο παρὰ ἀληθινῆ), μόνο μὲ τὸν ψύχραιμο διαβίτη τοῦ φιλόσοφου γίνεται νὰ προσδιοριστοῦν. Ὅι ἐπικίνδυνες παρακρούσεις, μπορεῖ καὶ τὴν ἡμέρα νὰ μᾶς βροῦν, ὁμως, ἐκείνη κυρίως πὺν τὶς φέρνει εἶναι ἡ νύχτα. Γι' αὐτό, μὴ σοῦ κάνουν κατάπληξη οἱ φανταστικοὶ ὁραματισμοὶ πὺν θαρροῦν τὰ μάτια σου πὺς βλέπουν. Σὲ κάποια στιγμή τῆς ἡμέρας, πὺν θὰ τύχει τὸ πνεῦμα σου νὰ εἶναι ἡσυχό, ἂν ρωτήσεις τὴ συνείδησή σου, θὰ σοῦ πεῖ μὲ βεβαιότητα, πὺς ὁ Θεὸς πὺν ἔφτιασε τὸν ἄνθρωπο μ' ἓνα μικροῦτσικο κομματάκι ἀπ' τὴ δική του εὐφυΐα, διακρίνεται ἀπὸ μιὰ καλοσύνη ἀπέραντη, καὶ τὸ ἀριστούργημά του, μετὰ τὸν ἐπίγειο θάνατό του, τὸ δέχεται πάλι στὶς ἀγκάλες του. Νεκροθάφτη, γιατί κλαῖς; Γιατί αὐτὰ τὰ δάκρυα, λὲς κι εἶσαι γυναίκα; Κεῖνο πὺν πρέπει νὰ θυμᾶσαι, εἶναι πὺς σὲ τοῦτο τὸ ξυλάρμενο καρᾶβι, βρισκόμαστε μόνο γιὰ νὰ ὑποφέρουμε. Κι εἶναι τιμὴ στὸν ἄνθρωπο, πὺν ὁ Θεὸς τὸν ἔκρινε ἄξιο ν' ἀνταπεξέροχεται στὰ μαρτύρια πὺν τὸν ὑποβάλλει. Μίλα, ἀφοῦ πρῶτα εὐχηθεῖς ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς ψυχῆς σου, νὰ γινόταν κι ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ βασανίζοταν τόσο, καὶ λέγε, ἂν ἔχεις καὶ σὺ παρόμοια μὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων γλώσσα, ἀπὸ τί θὰ ἦταν φτιαγμένο αὐτὸ πὺν λέγεται δύναμη ψυχῆς, ἰδανικὸ πὺν ὁ καθένας πασκίζει νὰ τὸ φτάσει;

— Ποῦ εἶμαι; Δὲν εἶμαι πια αὐτὸς πὺν ἤμουννα; Μιὰ δυνατὴ πνοὴ παρηγοριᾶς ξαστέρωσε τὸ κεφάλι μου, σὰν

τ' ἀνοιξιάτικο ἀγέρι πὸν ζωντανεύει στοὺς γέρονς τὴν ἐλπίδα. Ποιὸς νᾶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πὸν ἡ γλώσσα του ἡ θεία, εἶπε πράματα πὸν δὲν θὰ μπορούσαν νὰ εἰπωθοῦν ἀπ' τὸν καθένα. Ποιά ὁμορφιά μουσικῆς, στή μελωδία τῆς φωνῆς του! Προτιμῶ ν' ἀκούω αὐτὸν νὰ μιλάει, παρὰ τοὺς ἄλλους νὰ τραγουδᾶνε. Ὡστόσο, ὅσο περισσότερο τὸν προσέχω, τόσο τὸ πρόσωπό του δὲν μοῦ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη. Ἡ ὄλη του ἔκφραση ἔρχεται σὲ τέλεια ἀντίθεση μὲ κεῖνα τὰ λόγια πὸν μόνον ἡ θεία φώτιση θὰ μπορούσε νὰ ἐμπνεύσει. Στὸ κάπως ἀναδιπλωμένο ἀπ' τὶς ρυτίδες μέτωπό του ὑπάρχει ἓνα στίγμα ἀνεξάλειπτο. Τί στίγμα νά'ναι αὐτὸ πὸν τὸν γερονάει πρόωρα, τιμῆς ἢ ἀτιμίας; Μήπως αὐτὲς του οἱ ρυτίδες θὰ πρέπει νὰ κοιτάζονται μὲ δέος; Δὲν ξέρω ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ μάθω φοβᾶμαι. Πάντως νομίζω, παρ' ὄλο πὸν δὲν λέει αὐτὸ πὸν σκέφτεται, πὸς ἔχει λόγους νὰ ἐκδηλώνεται ἔτσι ὅπως ἔκανε, σπρωγμένος ἀπὸ τὰ κουρελιασμένα ἀπομεινάρια κάποιας ἀφανισμένης καλοσύνης μέσα του. Σκέψεις, πὸν σὲ μένα εἶναι ἄγνωστες, τὸν ἔχον ἀποροφήσει, καὶ βάζει ὄλη του τὴ δύναμη σὲ μιὰ δουλειὰ πὸν δὲν ἔχει ξανακάνει. Μούσκεψε τὸ πετσί του ἀπ' τὸν ἰδρώτα, καὶ δὲν τὸ ἔχει πάρει εἶδηση. Εἶναι πιὸ ἀξιολύπητος κι ἀπ' τὰ αἰσθήματα πὸν προκαλεῖ ἓνα μωρὸ στήν κούνια. Τί σκυθρωπὸς πὸν εἶναι!... Ἀπὸ ποιούς κόσμους ἔρχεσαι;... Ξένε, ἐπίτρεπέ μου νὰ σ' ἀγγίξω. Ἄφησε τὰ χέρια μου, πὸν σπάνια ἀγκαλιάζουν τὰ κορμιὰ τῶν ζωντανῶν, νὰ τ' ἀκουμπήσω στὸ ἀρχοντικὸ κορμί σου. Ὅ,τι κι ἂν συμβεῖ, ἐγὼ θὰ ξέρω πὸν νὰ κρατηθῶ. Αὐτὰ τὰ μαλλιά, εἶναι τὰ ὠραιότερα πὸν ἔχω ἀγγίξει στή ζωὴ μου. Ποιὸς θὰ τολμοῦσε νὰ πεῖ, πὸς ἐγὼ δὲν ἔχω ἰδέα ἀπὸ ποιότητα μαλλιών.

—Ὅταν ἀνοίγω τάφο, ἀπὸ μένα τί γυρεύεις; Τὸ λιοντάρι ὅταν χωνεύει, κεῖνο πὸν εὐχεται εἶναι νὰ μὴν τὸ ἐνοχλοῦνε. Κι ἂν δὲν τὸ ξέρεις, μάθε το. Ἄντε, κάνε τὸ κέφι σου καὶ τέλειωνε γρήγορα.

— Αὐτὸν ποὺ μὲ τὴν ἐπαφή μου τὸν διαπερνᾶνε ρίγη, κάνουντάς με καὶ μένα νὰ ριγῶ, δὲν χωράει ἀμφιβολία πὼς εἶναι ἀπὸ σάρακα. Πρόκειται γιὰ πραγματικότητα... καὶ δὲν ὄνειρεύομαι καθόλου! Ποιὸς εἶσαι ἐσὺ, λοιπόν, ποὺ σκυψες κεῖ πέρα καὶ σκάβεις τὸν τάφο, ἐνῶ ἐγὼ σὰν τὸν τεμπέλη ποὺ τρώει τῶν ἄλλων τὸ ψωμί, δὲν κάνω τίποτα; Τέτοια ὥρα οἱ ἄνθρωποι κοιμοῦνται, ἢ θυσιάζουν τὴν ἀνάπαυσή τους γιὰ χάρη τῆς μάθησης, κι ἀπὸ τὸ σπίτι του κανεὶς δὲν λείπει. Κι ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἀφοῦ προσέξει νὰ μὴν ἀφήσει τὴν πόρτα ἀνοιχτὴ καὶ μποῦν οἱ κλέφτες, κλειδώνεται στὴν κάμαρή του, ἐνῶ οἱ στάχτες στὸ παλιὸ τζάκι ἔχουν τὸν τρόπο νὰ δίνουν ἀκόμα στὸ χῶρο θαλπωρὴ μ' ὅ,τι τοὺς ἀπομένει. Τοῦ λόγου σου ὁμως δὲν κάνεις σὰν τοὺς ἄλλους, καὶ τὰ ροῦχα σου δείχνουν ἄνθρωπο φεομένον ἀπὸ χῶρα μακρινή.

— Παρ' ὄλο ποὺ δὲ νιώθω κούραση, τὸ βρίσκω περιττὸ νὰ συνεχίσω τὸ σκάψιμο τοῦ τάφου. Ἔλα τώρα, γδύσε με, γιὰ νὰ μὲ βάλεις ὕστερα μέσα.

— Ἡ κουβέντα πό' χουμε ἀνοίξει οἱ δυὸ μας ἐδῶ καὶ μερικὰ λεπτά, εἶναι τόσο παρὰξενη, ποὺ δὲν ξέρω τί νὰ σοῦ ἀπαντήσω...

Νομίζω πὼς τοῦτος θέλει νὰ παίξει.

— Ἔλα, ἔλα, ἄστεινόμενον. Δὲν χρειάζεται ὅ,τι λέω νὰ τὸ παίρνεις στὰ σοβαρά.

Ἔτοιμος εἶναι νὰ πέσει ἀπ' τὴν ἐξάντληση, κι ὁ νεκροθάφτης τρέχει νὰ τὸν κρατήσει.

— Τί ἔχεις;

— Ναί, ναί, ἔτσι εἶναι, ψέματα ἔλεγα... ὅταν ἄφηνα τὸ φτιάρι... πὼς δὲν ἤμουν κουρασμένος... βλέπεις πρώτη φορὰ καταπιάνομαι μὲ τούτη τὴ δουλειά... μὴν προσέχεις ὅ,τι λέω.

Ἡ γνώμη ποὺ σχημάτισα, ὅσο πάει καὶ βγαίνει ἀληθινή: κάποιος μὲ βάσανα τρομερὰ πρέπει νὰ εἶναι τοῦτος. Μακάρι νὰ βγεῖ ἀπ' τὸ νοῦ μου ἢ σκέψη νὰ τὸν ρωτήσω.

Τὸν λυπᾶμαι τόσο, πὸν καλύτερα νὰ μείνω μὲ τὴν ἀμφιβολία. Ἄλλωστε εἶναι βέβαιο, πὼς κι ἴδιος δὲν θὰ θελήσει ν' ἀπαντήσει: σὲ μιὰ τέτοια κατάσταση, ὑποφέρει κανεὶς διπλά, ἀνοίγοντας τὴν καρδιά του.

— Ἄσε με νὰ βγῶ ἀπὸ τοῦτο τὸ νεκροταφεῖο. Θέλω νὰ πάρω πάλι τὸ δρόμο μου.

— Τὰ πόδια σου δὲν σὲ βαστᾶνε ἄλλο, καὶ θὰ χαθεῖς ὅπως θὰ τριγωνᾶς. Ἐκεῖνο πὸν ἔχω ὑποχρέωση νὰ κάνω, εἶναι νὰ σοῦ προσφέρω ἓνα ξυλοκρέβατο, αὐτὸ ἔχω, δὲν ἔχω ἄλλο. Κι ἔχε μου ἐμπιστοσύνη, ἢ φιλοξενία δὲ θὰ ζητήσῃ νὰ παραβιάσῃ τὰ μυστικά σου.

— Ὡ ψεῖρα σεβαστή, ἐσὺ μὲ τὸ στερημένο ἀπὸ ἔλυτρα κορμί, μιὰ μέρα μὲ μάλωσες πολὺ γιατί δὲν εἶχα ἐκτιμῆσει ὅσο ἔπρεπε τὴν ὑψηλὴ νοημοσύνη σου, πὸν δὲν ἀφίγεται καὶ τόσο εὐκόλα νὰ διαβαστεῖ. Ἴσως νὰ εἶχες δίκησο, ἀφοῦ οὔτε καὶ τώρα αἰσθάνομαι γιὰ τοῦτον καμιὰ εὐγνωμοσύνη. Φανέ τοῦ Μαλντορόο, πὸν ὀδηγεῖς τὰ βήματά του;

— Τὸ σπίτι μου, εἴτε εἶσαι ἓνας κακοῦρογο, πὸν μετὰ τὸ φορικὸ δὲν εἶχε τὴ φρονιμάδα νὰ πλύνει μὲ σαποῦνι τὸ δεξί του χέρι, πράμα εὐκόλο νὰ ἀναγνωριστεῖ ἐξετάζοντας τὸ χέρι, εἴτε εἶσαι ὁ ἀδελφὸς πὸν ἔχασε τὴν ἀδελφή, εἴτε κάποιος διωγμένος ἀπ' τὸ θρόνο του μονάρχης, τὸ ἀνάκτορό μου πράγματι μεγαλόπρεπο, εἶναι ἄξιο νὰ σὲ δεχτεῖ. Δὲν εἶναι φτιαγμένο ἀπὸ διαμάντια οὔτε ἀπὸ πολύτιμα πετράδια, γιατί εἶναι ἓνα κακοχτισμένο φτωχὸ καλύβι, πὸν ἔχει ὅμως αὐτὸ τὸ πολυθρύλητο καλύβι, ἓνα ἱστορικὸ παρελθόν, πὸν τὸ ἀνανεώνει καὶ τὸ διαιώνίζει τὸ παρόν. Ἄν μποροῦσε νὰ μιλήσει, θὰ σ' ἀφηνε κατάπληκτο, ἐσένα πὸν ἔχω τὴ γνώμη πὼς τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ σοῦ κάνει ἐντύπωση. Πόσες φορὲς αὐτὸ καὶ γώ, δὲν εἶδαμε νὰ παρελαύνουν ἀπὸ μπρὸς μας τὰ φέρετρα γεμάτὰ κόκκαλα πὸν σὲ λίγο θὰ ἦταν πιὸ σαρακοφαγωμένα κι ἀπ' τὸ προβάζι τῆς πόρτας πὸν ἀκούμπαγα. Οἱ ὑπήκοοί μου, πὸν μετροημὸ δὲν ἔχουν, κάθε μέρα ὄλο καὶ πληθαίνουν. Κι οὔτε ἔχω ἀνάγκη κάθε τόσο νὰ κάνω

ἀπογραφὴ γιὰ νὰ ξέρω τί μοῦ γίνεται. Ἐδῶ, εἶναι ὅπως καὶ στοὺς ζωντανούς. Ὁ καθένας πληρώνει φόρο ἀνάλογο μὲ τὸ πλούσιο ἐνδιαίτημα ποὺ διάλεξε. Κι ἂν κανένας τσιγκούνης ἀρνεῖται νὰ καταβάλει τὴ δόση του, ἔχω διαταγὴ νὰ κάνω ὅπως οἱ κλητῆρες, λέγοντάς του κατάμουτρα: πὼς ἀπὸ δῶ δὲν λείπουν οὔτε τὰ τσακάλια, οὔτε τὰ ὄρνια, ποὺ θὰ τοὺς ἔκανε ὄρεξη ἓνα καλὸ τσιμποῦσι. Εἶδα νὰ περνᾶνε στὴ σειρὰ κάτω ἀπ' τὰ λάβαρα τοῦ θανάτου: αὐτὸς ποὺ ὑπῆρξε ὠραῖος, κι αὐτὸς ποὺ γέρασε χωρὶς νὰ ἀσκημίρει. Εἶδα τὸν ἄντρα, τὴ γυναῖκα, τὸ ζητιάνο καὶ τοὺς γιοὺς τῶν βασιλιάδων. Εἶδα τὶς αὐταπάτες τῆς νύκτες καὶ τοὺς σκελετοὺς τῶν γερόντων. Εἶδα τὴ μεγαλοφυΐα, τὴν τρέλα, τὴν τεμπελιά καὶ τὸ ἀντίθετό της. Εἶδα τὸν δόλιο καὶ τὸν εἰλικρινή, τὸ προσωπεῖο τοῦ ἀλαζόνα καὶ τὴν μετριοφροσύνη τοῦ ταπεινοῦ. Εἶδα τὸ ὄργιο ἀνθοστεφανωμένο καὶ τὴν ἀγνότητα προδομένη.

— Μὰ καὶ βέβαια, τὸ στρώμα σου δὲν τ' ἀρνοῦμαι ποὺ εἶναι ὅ,τι μοῦ χρειάζεται, ὥσπου νὰ ξημερώσει, καὶ ποὺ δὲν θὰ ἀργήσει ἄλλωστε. Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ὑποδοχὴ σου... Νεκροθάφτη, ὠραῖο εἶναι ν' ἀπολαμβάνεις τὰ ἐρείπια πολιτειῶν, ὠραιότερο ὁμως εἶναι ν' ἀπολαμβάνεις τὰ ἐρείπια τῶν ἀνθρώπων!

*

Ὁ ἀδελφὸς τῆς βδέλλας περπατοῦσε στὸ δάσος μὲ βῆμα ἀργό. Συχνὰ σταματᾷ, ἀνοίγοντας τὸ στόμα του κάτι νὰ πεῖ. Κάθε φορὰ ὁμως, τὸ λαρύγγι του σφίγγει καὶ ξανακαταπίνει κεῖνο ποὺ ἤθελε νὰ ξεστομίσει, ὥσπου στὸ τέλος φωνάζει: «Ἄνθρωπε, ὅταν ἀπαντᾷς ἀναποδογυρισμένο φόφιο σκύλο, σφηνωμένο σὲ νεροδεσιὰ ποὺ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ περάσει, μὴν πᾶς καὶ σὺ σὰν τοὺς ἄλλους νὰ βουτήξεις μὲ τὸ χέρι σου τὰ σκουλίκια ποὺ βγαίνουν ἀπ' τὴν τουμπανιασμένη του κοιλιὰ γιὰ νὰ τὰ ἐπιθεωρήσεις κατάπληκτος, καὶ μετὰ ἀνοίγοντας ἓνα σουγιὰ νὰ λιανίσεις κάμποσα ἀπὸ

δαῦτα, λέγοντας στὸν ἑαυτό σου, πὼς κάποτε καὶ σὺ δὲν θά'σαι καλύτερος ἀπ' τὸν σκύλο. Ποιὸ μυστήριο γυρεύεις; Ἄφοῦ οὔτε ἐγώ, οὔτε τὰ τέσσερα κοπαῖα πτερόγυια τῆς θαλάσσιας ἀρκούδας τοῦ Ἀρκτικοῦ ὠκεανοῦ, δὲν μπορέσαμε νὰ βροῦμε τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς. Γιὰ πρόσεξε, κοντεύει νὰ νυχτώσει καὶ σὺ βρίσκεσαι ἐδῶ ἀπ' τὸ πρωί. Τί θὰ ποῦν οἱ δικοί σου μὲ τῆ μικρὴ σου ἀδελφή, νὰ σὲ δοῦν νὰ φτάνεις ἔτσι ἀργά; Πλύνε τὰ χέρια σου, καὶ πάρε ξανὰ τὸν δρόμο γιὰ κεῖ πὸν κοιμᾶσαι... Αὐτὸ τὸ πλάσμα πέρα κεῖ στὸν ὀρίζοντα ποιὸ εἶναι, πὸν τολμάει ἔτσι ἄφοβα νὰ μὲ πλησιάζει μ' αὐτὰ τὰ πλάγια χοροπηδήματα; Ἀρχοντιά καὶ γλυκειὰ πραότητα πὸν τὴν ἔχει! Τὸ βλέμμα του, ἂν καὶ ἤρεμο, εἶναι βαθύ. Καὶ τὰ τεράστια ματόκλαδά του καθὼς παίζουν μὲ τ' ἀγέρι, μοιάζουν ζωντανά. Ἄγνωστο μοῦ εἶναι. Σὰ στηλώνει ὁμως ἐκεῖνα τὰ πελώρια μάτια του, τρεμούλα πιάνει τὸ κορμί μου. Κι αὐτὸ ἔχω νὰ τὸ πάθω, ἀπὸ τότε πὸν βύζαινα τὰ ξερὰ ρογοβύζια αὐτοῦ πὸν λέγεται μάνα. Ἐνα ἐκτυφλωτικὸ φῶς σὰν φωτοστέφανος τὸ περιβάλλει. Ὅταν μίλησε, τὰ πάντα σίγησαν στὴ φύση κι ἓνα ῥίγος τὴ διαπέρασε. Ἄφοῦ σ' ἀρέσει νά'ρθεις πρὸς τὰ μένα, γιατί βρίσκεις πὼς κάτι σὲ τραβάει, δὲν ἔχω ἀντίρρηση. Ὡραῖος πὸν εἶναι! Καὶ πόσο κόπο μοῦ κάνει νὰ τὸ λέω. Κάποιος ἰσχυρὸς θὰ πρέπει νά'σαι τοῦ λόγου σου, γιατί τὸ περίλυπο σὰν τὸ σύμπαν κι ὠραῖο σὰν τὴν αὐτοκτονία μουτρο σου, ξεπερνάει τὸ ἀνθρώπινο. Φρίκη μοῦ προκαλεῖς. Προτιμῶ νὰ βλέπω ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἓνα φίδι τυλιγμένο στὸ λαιμό μου, παρὰ τὰ μάτια σου...

— Τί!... βάτραχα, ἐσύ!... χοντροβάτραχε!... κακομοίρη βάτραχε!... Νὰ μὲ συγχωρεῖς!... καὶ πάλι νὰ μὲ συγχωρεῖς!... Ὅμως ἐσύ, ἐδῶ στὴ γῆς μὲ τοὺς καταραμένους, τί ἔρχεσαι νὰ κάνεις; Τίς ὀμπιασμένες πὸν ζέχρανε φουσκάλες σου, τί τίς ἔκανες κι ἔγινες τόσο συμπαθητικός; Ὅταν κατέβηκες ἀπὸ πάνω, ὕστερ' ἀπὸ ὑψηλὴ διαταγή, μὲ ἀποστολὴ νὰ παρηγορήσεις κάθε ράτσας ὑπαρξὴ ζωντανή,

κι ὄρμησες στὴ γῆς λὲς κι ἦσουνα περδικογέρακας, μὲ τὰ φτερὰ ἀκούραστα μετὰ ἀπὸ κείνη τὴν ὑπέροχη μακρινὴ διαδρομὴ, ἐγὼ σὲ εἶδα! Καημένε βάτραχε! Νᾶξερεις πόσο μὲ συνέπαιρνε καὶ μένα τότε ἢ σκέψη τῆς αἰωνιότητος, ταυτόχρονα μὲ τὸ ἀκατόρθωτο ἀπὸ μέρους μου. Κι ἔλεγα μέσα μου «Νά, ἀκόμη ἓνας πὺν εἶναι ἀνώτερος ἀπ' ὄλους τούτους ἐδῶ στὴ γῆς: κι αὐτὸ ἀπὸ βούληση θεία. Γιατὶ καὶ γὼ νὰ μὴν ἤμουν ἔτσι; Πρὸς τί ἢ τόση ἀδικία στὶς ἄνωθεν ἐπιταγές; Εἶναι ἓνας παράφρονας ὁ Δημιουργός, παρ' ὄλο πού' ναι παντοδύναμος καὶ τρομερὴ ἢ ὀργή του!» Ἀπὸ τότε πὺν μοῦ παρουσιάστηκες, μονάοχη τοῦ βάλτου καὶ τῆς στέρας, μ' ὄλην ἐκείνη τὴ δόξα πὺν ἀνήκει μόνο στὸ Θεό, κάπως μὲ παρηγόρησες, ὄμως τὸ σαλεμένο λογικὸ μου καταποντίζεται στὴν ἄβυσσο μπρὸς στὸ τόσο μεγαλεῖο! Ποιὸς εἶσαι, λοιπόν; Μεῖνε... μεῖνε ἀκόμη στὴ γῆς! Μάζεψε πάλι τ' ἄσπρα σου φτερὰ, καὶ πάψε νὰ κοιτάζεις πρὸς τὰ πάνω μὲ τ' ἀνυπόμονα ματόκλαδά σου... Κι ἂν πάλι φύγεις, νὰ φύγουμε μαζί!»

Ὁ βάτραχος κάθησε στὰ πισινὰ μεριά του (πὺν τόσο μοιάζουν μὲ κείνα τοῦ ἀνθρώπου!) κι ἐνῶ οἱ καβουρίδες, οἱ γυμνοσάλιαγκοι καὶ τὰ σαλιγκάρια ἔτρεχαν νὰ ἐξαφανιστοῦν στὴ θέα τοῦ θανάσιμου ἐχθροῦ τους, ἔλαβε τὸ λόγο λέγοντας τοῦτα: «Ἄκουσέ με, Μαλντορόρ. Παρ' ὄλη τὴν ἀπάθεια τοῦ καθρέφτη πὺν παρουσιάζει τὸ μοῦτρο μου, ἂν πρόσεξες, δὲ νομίζω νὰ ὑστερῶ σὲ νοημοσύνη ἀπὸ σένα. Κάποτε, μὲ ἀποκάλεσες στήριγμα τῆς ζωῆς σου κι ἔκτοτε δὲν διέψευσα τὴν ἀφοσιωμένη ἐμπιστοσύνη πὺν μοῦ ἔδειξες. Ἐνας κάτοικος τοῦ καλαμιώνα εἶμαι, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ὄμως χάρη στὴν ἐπαφὴ μαζί σου, καὶ παίρνοντας μόνο ὄ,τι καλὸ εἶχες, ξύπνησε ὁ νοῦς μου κι ἔτσι μπορῶ νὰ σοῦ μιλήσω. Ἦρθα νὰ σὲ τραβήξω ἀπὸ τὸ χάος. Αὐτοὶ πὺν θέλουν νὰ λέγονται φίλοι σου, τὰ χάνουν βλέποντάς σε χλωμὸ καὶ κροτωμένο, κάθε φορὰ πὺν σὲ συναντοῦν στὰ θέατρα, στὶς ἐκκλησιές, στὶς πλατεῖες, ἢ σφίγγοντας δυὸ

νευρικά σκέλια σ' ἐκεῖνο τὸ ἄλογο πὸν δὲν καλπάζει παρὰ μόνον νύχτια, κουβαλώνοντας τὸν κύριό του φάντασμα, τυλιγμένον σ' ἓνα μαῦρο μακρὸν μαντύα. Διωχτες αὐτὲς τὶς σκέψεις, πὸν προκαλοῦν στήν ψυχὴ τὸ κενὸ τῆς ἐρημιᾶς, καὶ καΐνε κι ἀπὸ τῆ φωτιὰ περισσότερο. Τὸ λογικὸ σου εἶναι τόσο ἄρρωστο, πὸν δὲν εἶσαι σὲ θέση νὰ τὸ καταλάβεις καὶ γι' αὐτὸ τὸ παίρνεις πὸς εἶναι φυσικὸ σου, κάθε φορὰ πὸν ξεστομίζεις αὐτοὺς τοὺς παραλογισμούς, πὸν δὲν τοὺς λείπει ἓνα μακάβριο μεγαλεῖο. Δυστυχησμένε! Καὶ τί δὲν εἶπες ἀπ' τῆ μέρα πὸν γεννήθηκες; ὦ, θλιβερὸ ἀπομεινάρη κάποιας ἀθάνατης μεγαλοφυΐας, πὸν μὲ τόσο μεράκι εἶχε φτιάσει ὁ Θεός! Συφορὲς μόνον προκάλεσες, φριχτότερες κι ἀπὸ τὸ θέαμα πὸν δίνουιν πεινασμένοι πάνθηρες! Καλύτερο θὰ τό'χα, τὰ βλέφαρά μου νὰ μὴν ἄνοιγαν, κι ἀπ' τὸ κορμί μου νὰ λείπανε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, παρὰ ἂν σκότωνα ποτὲ ἄνθρωπο, αὐτὸς νὰ μὴν ἦσουν ἐσύ! Τόσο σὲ μισῶ! Γιατί νὰ ἔχεις αὐτὸ τὸ χαρακτήρα πὸν μὲ κάνεις νὰ σαστίζω; Μὲ ποιὸ δικαίωμα ἐσύ, κουβαλήθηκες ἐδῶ στὴ γῆς, νὰ κοροϊδεύεις αὐτοὺς πὸν τὴν κατοικοῦν, βρωμερὸ ἀπόβρασμα, ξεχαρβαλωμένο ἀπ' τὸν σκεπτικισμό; Ἄν δὲν σ' ἀρέσει γύρισε ξανά στοὺς κόσμους ἀπ' ὅπου ἦρθες. Ὁ κάτοικος τῆς πολιτείας νιώθει ξένος νὰ μένει στὸ χωριό! Ξέρουμε πὸς στὸ ἄπειρο ὑπάρχουν πλανῆτες πολὺ πιὸ εὐρύχωροι ἀπ' τὸν δικό μας καὶ τὰ πνεύματα αὐτῶν ἐκεῖ πάνω ἔχουν τέτοια ὀξύνοια, πὸν ὁ δικός μας νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβει. Ἄντε, λοιπόν, πήγαινε!... χάσον ἀπὸ τούτῃ τὴ γῆς πὸν κινεῖται!... καὶ δεῖξε μας τὴ θεία ὑπόστασή σου, πὸν ὡς τώρα ἤθελες νὰ κρύβεις. Ἐτοιμάσου γιὰ τὸ ἀνοδικὸ σου πέταγμα, τὸ ταχύτερο πὸν γίνεται στὴ σφαῖρα πὸν ἀνήκεις, καὶ πὸν ἐμεῖς δὲν ἔχουμε καμιὰ διάθεση ν' ἀποζητᾶμε, ξιπασμένε! γιατί ἀκόμα δὲν κατάφερα νὰ ξεχωρίσω ἂν ἔχω νὰ κάνω μ' ἄνθρωπο ἢ μὲ κάτι περισσότερο ἀπ' ἄνθρωπο! Χαῖρε λοιπόν, κι ἐλπίδα νὰ ξαναβρεῖς στὸ δρόμο σου τὸν βάτραχο δὲν ὑπάρχει. Σὺ ἦσουν ἢ αἰτία νὰ πεθάνω. Ἐγὼ φεύγω γιὰ τὴν

αἰωνιότητα, πηγαίνω νὰ ἐκλιπαρήσω νὰ σοῦ δοθεῖ συχώ-
ρευση!))

*

Ἄν εἶναι λογικὸ νὰ βασιζέται κανεὶς στὴν πρώτη ἐν-
τύπωση τῶν φαινομένων, αὐτὸ τὸ πρῶτο τραγούδι, τελειώ-
νει ἐδῶ. Γι' αὐτό, μὴν εἴστε ἀστηροὶ μ' αὐτὸν ποὺ ἀκόμη
δοκιμάζει τὴ λύρα του: καὶ ἀναδίνει ἓνα τόσο πάραξενο ἤχο!
Ὡστόσο, ἂν θελήσετε νὰ εἴστε ἀμερόληπτοι, θ' ἀναγνωρίσετε
πὼς μέσα στὶς ἀτέλειές του ὑπάρχει ἓνα ἔντονα ἰδιάζον ὕφος.
Ὅσο γιὰ μένα, θὰ ξαναστρωθῶ στὴ δουλειὰ γιὰ νὰ παρου-
σιάσω τὸ συντομότερο ποὺ γίνεται τὸ δεύτερο ἄσμα. Τὸ
τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα θὰ δεῖ τὸν ποιητὴ του (κι οὔτε εἶναι
ἀπαραίτητο ν' ἀρχίσει κανεὶς μ' ἓνα ἀριστούργημα, ἀλλὰ
ν' ἀκολουθήσει τὸ φυσικὸ νόμο). Γεννήθηκε στὶς ἀμερικάνι-
κες ὄχθες τῆς ἐκβολῆς τοῦ Λα Πλάτα, ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε
δύο λαοὶ ἀντίπαλοι, ἀμιλλῶνται σὲ ὕλικὴ καὶ πνευματικὴ
πρόοδο τώρα. Τὸ Μπουένος Ἀῦρες, ἡ βασίλισσα τοῦ Νότου,
καὶ τὸ Μοντεβίντεο ἢ κοκέτα, δίνουν τὰ χέρια φιλικὰ πάνω
ἀπ' τὰ ἀσημίζοντα νερὰ τοῦ μεγάλου κόλπου. Ὁ αἰώνιος
ὅμως πόλεμος, ἔστησε στὴν ὑπαιθρο τὸν καταστρεπτικὸ του
θρόνο καὶ μὲ χαρὰ θερίζει ἀνυπολόγιστα θύματα.

Χαῖρε, γέροντα, καὶ φέρονε με στὸ νοῦ σου ἂν τύχει καὶ
μὲ διάβασες. Κι ἐσὺ, νέε ἄνθρωπε, μὴν ἀπελπίζεσαι καθόλου,
γιατὶ μέσα στὸ ξωτικό, παρὰ τὴν ἀντίθετη γνώμη σου
γι' αὐτό, ἔχεις ἓνα φίλο. Κι ἂν λογαριάσεις καὶ τὸ *acarus*
sarcopte ποὺ προκαλεῖ τὴν ψώρα, τότε θ' ἄχεις δύο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΑΣΜΑ

Ποῦ νὰ πῆγε κείνο τὸ πρῶτο τραγούδι τοῦ Μαλντορόρ, ἀπὸ τότε ποῦ τὸ μπουκωμένο μὲ φύλλα μπελλαντόνας στόμα του, τ' ἄφησε νὰ ξεφύγει μέσα ἀπ' τὰ βασίλεια τῆς ὀργῆς, σὲ στιγμή συλλογισμοῦ; Ποῦ νὰ πῆγε κείνο τὸ τραγούδι... Καὶ δὲν τὸ ξέροννε σωστά. Κι οὔτε εἶναι τὰ δέντρα κι οἱ ἄνεμοι ποῦ τὸ κρατήσανε. Ἀκόμα καὶ ἡ ἠθική, περαστική ἀπὸ τὸ μέρος κείνο, δὲν προαιστάνθηκε βλέποντάς το νὰ κατευθύνεται μὲ βῆμα σταθερὸ κι εὐθύ, στὶς πιὸ σκοτεινὲς γωνιὲς καὶ τὰ ἀπόκρυφα μύχια κάθε συνείδησης, πὼς μέσα στὶς λαμπαδιασμένες του σελίδες, εἶχε μαχητικὸ ὑποστηρικτὴ. Πάντως, αὐτὸ ποῦ ἔχει ἐξακριβωθεῖ ἀπὸ τότε εἶναι, πὼς ὁ ἄνθρωπος μὲ τοῦ βάτραχου τὸ πρόσωπο, δὲν ἀναγνωρίζει πιά τὸν ἑαυτό του καὶ συχνὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ παροξυσμοὺς μανίας ποῦ τὸν κάνουν νὰ μοιάζει μὲ ἀγρίμι. Καὶ δὲν φταίει αὐτός. Ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ ἀνέκαθεν πίστευε μὲ τὰ βλέφαρα χαμηλωμένα ἀπ' τοὺς ὑάκινθους τῆς μετριοφροσύνης, πὼς ἦταν ἓνα κράμα καλοῦ μ' ἐλάχιστο ποσοστὸ κακίας. Ξαφνικὰ ὅμως ἐγώ, τοῦ βγάζω στὸ φῶς τὴν καρδιά του καὶ τὶς δολοπλοκίες του, πληροφοροῦντάς τον ἀκριβῶς γιὰ τὸ ἀντίθετο, καὶ πὼς ἂν τὸ ἐλάχιστο ποσοστὸ δὲν ἦταν τὸ καλὸ, δὲν θὰ μπαῖναν στὸν κόπο οἱ νομοθέτες νὰ τὸ συγκρατήσουν γιὰ νὰ μὴν τ' ἀφήσουν νὰ γίνει καπνός. Ποτὲ δὲν θά'θελα ὁ ἄνθρωπος νὰ νιώθει αἰώνια ντροπιασμένος γιὰ τοῦτες τὶς πικρὲς μου ἀλήθειες, παρ' ὅλο, ποῦ δὲν τοῦ μαθαίνω τίποτα καινούργιο. Ἄλλωστε, δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ πιάσει ἡ εὐχή μου ἀφοῦ πηγαίνει ἐνάντια στοὺς φυσικοὺς νόμους. Καὶ πράγματι, τοῦ ἀρπάζω κείνη τὴ μάσκα ἀπ' τὸ πανοῦργο καὶ γεμάτο λάσπη πρόσωπό του,

κάνοντας ἔτσι νὰ πέφτουν ἕνα-ἕνα, σὰ βῶλοι ἀπὸ ἔλεφαντό-
δοντο σὲ ἀργυρῆ λεκάνη, τὰ ὄσια ψέματά του πὸν ξεγελάει
μὲ δαῦτα τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό: κι ὅπως φαίνεται, δὲν τῷχει
κατὰ νοῦ οὔτε τίς στιγμὲς πὸν λογικεύεται καὶ ἡμερεύει
ἀπ' τὸν ἑγωισμό του, νὰ κρῦψει μέσ' στὰ χέρια του τὸ πρό-
σωπό του. Γι' αὐτὸ κι ὁ ἥρωας πὸν βάζω στὴ σκηνή, μι-
σήθηκε θανάσιμα πολεμώντας τὴν ἀνθρωπότητα, πὸν πί-
στευε πὼς ἦταν ἀτρωτὴ, ταμπουρωμένη πίσω ἀπ' τὰ ἡλί-
θια κατεβατὰ περὶ φιλανθρωπίας, πὸν βρίζουν ὅπως οἱ κόκ-
κοι τῆς ἄμμου σ' αὐτὰ τὰ βιβλία, καὶ πὸν τὸ μόνο πὸν ἔχω
νὰ τοὺς ἀξιολογήσω, σὲ στιγμὲς πὸν θέλω νὰ ξεκουράσω
τὸ μυαλό μου, εἶναι τὸ τόσο βλακῶδες, κωμικὸ καὶ ἐνοχλη-
τικὸ τοῦ πράγματος. Τί θάβρισκε, τῷχε προβλέπει. Τὸ νὰ
χαράζουμε τὸ ἄγαλμα τῆς καλοσύνης στὸ μέτωπο τῶν
περσικῶν πὸν στιβάζονται στὶς βιβλιοθήκες, δὲν φτάνει.
Νάσαι, λοιπόν, ἀνθρώπε! γυμνὸς σὰν τὸ σκουλίκι, μπρὸς
στὴν ἀστραφτερῆ ρομφαία μου! Γονατιστὸς σὲ ἱκετεύω,
ἄσ' τὴν τὴν τακτικὴ πὸν ξέρεις καὶ δὲν εἶναι πιά καιρὸς
γιὰ νὰ κάνεις τὸν σπουδαῖο: ὑπάρχει κάποιος πὸν παρακο-
λουθεῖ καὶ τὴν παραμικρότερη κίνηση τῆς ἐνοχῆς ζωῆς σου.
Στὸ ἀόρατο πλεμάτι τῆς πεισματωμένης του παρατηρητι-
κότητος, βρίσκεσαι τυλιγμένος. Καμιὰ ἐμπιστοσύνη μὴν τοῦ
ἔχεις. Ἄλλοῦ γυρίζεις, ἐσένα κοιτάζει. Τὰ μάτια του κλίνει,
ἐσένα βλέπει. Τίποτα δὲν τοῦ ξεφεύγει. Καὶ μπορεῖ νὰ πλη-
ροφορήσει αὐτὸν πὸν κάνει πὼς τὸ ἀγνοεῖ, παίρνοντας πάντα
τίς ἀναγκαῖες προφυλάξεις, πὼς οἱ λύκοι κι οἱ κακοῦργοι δὲν
τρώγονται μετὰξὺ τους: τέτοια συνήθεια δὲν τὴν ἔχουν. Ἐ-
πομένως, δὲν ἔχεις τίποτα νὰ φοβηθεῖς γιὰ νὰ ἐμπιστευθεῖς
στὰ χέρια του τὴ φροντίδα τῆς ὑπαρξῆς σου: πὸν τόσο ξέρει
πὼς θὰ τὴν καθοδηγήσει. Κι οὔτε νὰ νομίσεις, πὼς πρόθεσή
του εἶναι νὰ λάμψει στὸν ἥλιο, τὸ γεγονὸς πὼς σὲ διόρθωσε.
Δὲν τὸν ἐνδιαφέρεις καὶ τόσο, γιὰ νὰ μὴν πεῖ πὼς λίγο τὸν
ἐνδιαφέρεις. Κι ἀκόμη δὲν ἔφτασα στὴν πραγματικὴ ἀλή-
θεια, σ' αὐτὸ τὸ καλοπροαίρετο μέσο, τοῦ τί ἀκριβῶς ἐπι-

διώκω. Αὐτὸ πὸν θέλει εἶναι νὰ σοῦ κάνει κακό, φυσικὰ πάντοτε μὲ τὴν πειθῶ, ὥστε νὰ γίνεις καὶ σὺ σὰν αὐτὸν ἔλεεινός, γιὰ νὰ σ' ἔχει παρῆα ὅταν σημάνει ἡ ὥρα, στὸ βάραθρο τῆς κόλασης πὸν χάσκει. Ἡ θέση του, ἀπὸ καιρὸ καθορισμένη, βρίσκεται ἐκεῖ πὸν βλέπει κανεὶς μιὰ σιδερένια κρεμάλα μὲ λαιμαριές καὶ ἀλυσσίδες νὰ κρέμονται ἀπὸ δαύτη. Κι ὅταν τὸ πεπρωμένο θὰ τὸν κουβαλάει κάτω ἐκεῖ, ἡ μακάβρια χοάνη δὲ θά'χει γευτεῖ ὀρεχτικότερο κελεπούρι, ὅπως κι αὐτὸς δὲ θά'χει ἀπολαύσει ἰδανικότερη διαμονή. Νομίζω πὸς μιλάω μὲ τρόπο ἐπίτηδες πατρικό, ὥστε ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ παραπονεθεῖ.

*

Πῆρα τὴν πέννα πὸν θὰ στήσει τὸ δεύτερο τραγούδι... σύνεργο ἀδραγμένο ἀπὸ φτερούγα ρούσου θαλασσαετοῦ! Τί πάθανε ὁμως τὰ δάχτυλά μου; Μὲ τὸ πὸν πάω ν' ἀρχίσω νὰ δουλεύω, παραλύουν οἱ κλειδώσεις μου. Κι εἶναι ἀνάγκη νὰ γράφω... Τίποτα! Τὸ ἐπαναλαμβάνω πὸς εἶναι ἀνάγκη νὰ γράφω τὴ σκέψη μου: εἶναι δικαίωμά μου ὅπως κι ἄλλουνοῦ, νὰ ὑποταχθῶ σ' αὐτὴν τὴν ἔμφυτη διάθεση... Πάλι τίποτα! Ἡ πέννα δὲν προχωρεῖ... Γιὰ δεῖτε μακριὰ στὴν ἔξοχὴ πὸς ἀστράφτει. Τὴν οἰκουμένη διατρέχει ἡ καταιγίδα. Βρέχει... Ὅλο βρέχει... Πὸς βρέχει! Ὁ κεραυνὸς πὸν ἔπεσε... ὄρμησε ἀπ' τὸ μισάνοιχτο παράθυρό μου καὶ χτυπώντας με στὸ μέτωπο μ' ἔριξε χάμου. Κακόμοιρο ἀγόρι! ἄρκετὰ σημαδεμένο ἦταν τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ τὶς πρόωρες ρυτίδες καὶ τὴν ἐκ γενετῆς του ἀσκήμια, γιὰ νὰ μὴν τοῦ χρειαζότανε κι ἡ μακριὰ οὐλὴ ἀπ' τὸ θειάφι! (Ἐνῶ ἡ πληγὴ θ' ἀργήσῃ νὰ γιατρευτεῖ, μοῦ φάνηκε πὸς ἔκλεισε.) Γιατί ὁμως αὐτὴ ἡ θύελλα, καὶ γιατί νὰ παραλύσουν τὰ δάχτυλά μου; Νά'ναι προειδοποίηση ἀπὸ πάνω, γιὰ νὰ μὲ ἐμποδίσῃ νὰ γράφω καὶ νὰ σκεφτῶ καλύτερα πρὶν προβῶ σ' αὐτὸ πὸν ἔχω κατὰ νοῦ, διυλίζοντας πρῶτα τὸν ἀφρὸ τοῦ

τετράγωνου στόματός μου; Πάντως ὁ κρεαννὸς δὲν μ' ἔκανε νὰ φοβηθῶ, κι οὔτε θὰ μ' ἔνιαζε μιὰ λεγεῶνα ἀπὸ δαύτους! Ὡστόσο, ἂν κρίνω ἀπὸ τὴν πληγὴ στὸ μέτωπό μου, οἱ πράκτορες τῆς οὐράνιας ἀστυνομίας, μὲ πολὺ ζῆλο φέρουν σὲ πέρας τὴν ἐλεεινὴ τὸς ἀποστολή. Ὅσο γιὰ τὸν Παντοδύναμο, δὲν εἶμαι ἐγὼ αὐτὸς πὺν θὰ τὸν εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴν σκοπευτικὴ του δυνάμει, πὺν στέλνοντας τὸν κρεαννὸ μου χωρὶς τὸ πρόσωπο ἀκριβῶς στὰ δύο, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ μέτωπο πὺν εἶναι κι ἐπικίνδονο τὸ τραῦμα: ἀφήνω ἄλλον νὰ τὸν συγχαρεῖ! Πάντα οἱ θύελλες χτυποῦν τοὺς δυνατώτε- ροὺς τοὺς. Ὡστε ἔτσι λοιπὸν, φριχτὲ Θεέ, μὲ τῆς ὀχιάς τὸ πρόσωπο, μὴ ὄντας εὐχαριστημένος μὲ τὸ νὰ μὲ σπρώχνεις στὴν τρέλα, φλομώνοντας τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ ἀγανάχτηση και τὸ μυαλό μου ἀπὸ ὀργή, θάνατος ἀργὸς και σίγουρος, θεώρησε πρέπον ἢ ἐξοχότητά σου ὕστερ' ἀπὸ ὄριμη σκέψη, νὰ κάνει νὰ τρέξει κι ἀπὸ τὸ μέτωπό μου ἕνα φλυτζάνι αἷμα!... Σοῦ εἶπε ὅμως κανεὶς, τίποτα ποτέ; Τὸ ξέρεις πὺς καμιὰ ἀγάπη δὲν σοῦ ἔχω και μόνο σὲ μισῶ; Γιατί λοιπὸν ἐπιμένεις; Πότε ἐπιτέλους ἢ συμπεριφορὰ σου θὰ εὐαρεστηθεῖ νὰ σταματήσει νὰ κρύβεται κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐπιδείξεις τῆς παλαβομάρας; Μίλησε εἰλικρινὰ σὰν νὰ μιλᾷς σὲ φίλο: δὲν εἶναι ἢ ἀμφιβολία πὺν σὲ κάνει νὰ παίρ- νεις μὲ τόση βιασύνη, τὴ στιγμὴ τοῦ ἀποτρόπαιου κατα- τρεγμοῦ σου, αὐτὸ τὸ νηφάλιο ὕφος, γιὰ νὰ μὴ τυχὸν κανένα ἀπὸ τὰ σεραφεῖμ σου τολμήσῃ ν' ἀντιληφθεῖ τὸ ὄλο μα- σκαρλίκι; Θυμὸς πὺν σὲ πιάνει τώρα! Μάθε λοιπὸν, πὺς ἂν μ' ἄφηνες νὰ ζήσω στὸ ἴδιο ἀμπρὶ μὲ τοὺς καταδιωγμοὺς σου, ἢ εὐγνωμοσύνη μου θὰ σοῦ ἦταν αἰώνια... Ἐμπρὸς Σουλτάνε, ἀπάλλαξέ με μὲ τὴ γλώσσα σου ἀπὸ τοῦτο τὸ αἷμα πὺνχει λερώσει τὸ πάτωμα. Ἡ ἐπίδεση τῆς πληγῆς ἔγινε: ὅταν σταμάτησε ἢ αἵμοραγία, ἔπλυνα τὸ μέτωπό μου μ' ἀλατόνερο κι ἔφερα τὶς γάζες σταυρωτὰ στὸ πρόσωπό μου. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν: νὰ μουσκέφουν στὸ αἷμα, μόνο τέσσερα πονκάμισα και δύο μαντήλια. Ποιὸς θὰ μπορούσε

νὰ πιστέψει, πὼς ὁ Μαλντορόρ μὲ τὸ πελιδνὸ σὰν πεθαμέ-
 νου πρόσωπο, εἶχε στίς ἀρτηρίες του τόσο αἷμα. Κι ὁμοῦ
 ἔτσι εἶναι. Μπορεῖ νὰ ἦταν αὐτὸ ὄλο κι ὄλο τὸ αἷμα ποὺ εἶχε
 στὸ κορμί του, κι αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀπόμεινε νὰ εἶναι ἐλάχιστο.
 "Ἄντε λιμάρικο σκυλί, φτάνει. "Ἄσε τὸ πάτωμα, γέμισε
 ἢ κοιλιά σου. "Ὅπου νά'ναι θ' ἀρχίσεις νὰ ξερονᾶς. "Ἄντε χόρ-
 τασες, πήγαινε στὴ γωνιά σου. Σὲ πελάγη εὐτυχίας κολυμπᾶς
 ποὺ γιὰ τρεῖς μέρες δὲν θὰ σκεφθεῖς τὴν πείνα, χάρη στὰ
 αἰμοσφαίρια ποὺ κατέβασες μ' ἐκδηλη βουλιμία στὸ λαρόγγι
 σου. Λέμαν, πάρε ἐσὺ μιὰ σκούπα. Μακάρι νὰ μποροῦσα
 νά'παιρνα καὶ γὼ ἄλλη μιὰ, μοῦ λείπει ὁμοῦ ἢ δύναμη. Τὸ
 καταλαβαίνεις πὼς μοῦ λείπει ἢ δύναμη, δὲν εἶναι ἔτσι;
 Τὰ δάκρυά σου νὰ ξαναμποῦν στὴ θήκη τους, γιατί θὰ μὲ
 κάνεις νὰ πιστέψω πὼς δὲν ἔχεις τὸ κουράγιο ν' ἀτενίζεις
 ψύχραιμα τὸ μεγάλο σημάδι ἐνὸς μαρτυρίου, ποὺ γιὰ μέ-
 να ἔχει χαθεῖ στὸ σκοτάδι τῶν χρόνων ποὺ ἔχουν κυλήσει.
 Θὰ πᾶς νὰ φέρεις ἀπ' τὴ βρύση δυὸ κουβάδες νερό, καὶ μιὰ
 ποὺ τὸ πάτωμα πλύθηκε, βάλε τὰ ἐσώρουχα στὸ διπλανὸ δω-
 μάτιο. Κι ἂν ξανάρθει ἀπόψε ἢ πλύστρα, — ποὺ πρέπει νά'ρ-
 θει, — τίς τὰ δίνεις. "Ἐτσι πολὺ ὁμοῦ ποὺ ἔβρεξε ἐδῶ καὶ μιὰ
 ὥρα καὶ συνεχίζει νὰ βρέχει, δὲν νομίζω νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ σπίτι
 της. "Ἄν σὲ ρωτήσῃ ἀπὸ ποῦ εἶναι αὐτὸ τὸ αἷμα, δὲν εἶσαι
 ὑποχρεωμένος νὰ τῆς ἀπαντήσῃς. "Ἐξαντλημένος ποὺ νιώ-
 θω! "Ἄς εἶναι. Τὴ δύναμη νὰ σηκώσω τὸν κοντυλοφόρο
 καὶ νὰ τριβολίσω τὴ σκέψη μου θὰ τὴν ἔχω. Καὶ τί κέρδισε
 ὁ Δημοουργὸς μὲ τὸ νὰ μὲ τρομάξει λὲς κι ἤμουνα παιδί,
 κρύβοντας τὸν κεραυνὸ μέσα στὴν καταιγίδα; Ἡ ἀπόφασή
 μου νὰ γράψω, παραμένει ἀμείωτη. Αὐτὲς οἱ γάζες πολὺ
 μ' ἐνοχλοῦν, κι ἡ κάμαρά μου μυρίζει αἷμα...

*

Ποτὲ νὰ μὴν ἔρθῃ ἢ μέρα, ποὺ ὁ Λόεγκριν καὶ γὼ, θὰ
 περνᾶμε στὸ δρόμο πλάι-πλάι, χωρὶς νὰ κοιταχτοῦμε, σκουν-

τώντας τὸν ἀγκώνα μας, σὰ δυὸ βιαστικοὶ περαστικοί. Οὔτε θέλω νὰ τὸ βάζει ὁ νοῦς μου, πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ συμβεῖ αὐτό! Τέτοιον θέλησε νὰ φτιάσει τὸν κόσμον, ὁ Ὑψιστος: καὶ θὰ δειχνε περισσότερη φρονιμάδα, ἂν σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα πὸν χρειάστηκε ν' ἀνοίξει τὸ κεφάλι μιᾶς γυναίκας, χτυπώντας το μ' ἓνα σφυρί, ξεχνοῦσε τὴν αὐτὴν ὑπόστασή του, καὶ μᾶς ἀποκάλυπτε τὰ μυστήρια ὅπου σφιδάζει μέσα σὲ δαῦτα, σὰν ψάρι στὸ ἀμπάρι, ἢ ὑπαρξή μας. Ὅμως, ἔτσι πολὺς καὶ μεγάλος πὸν εἶναι, αὐτὸ μᾶς τὸ δίνει νὰ τὸ καταλαβαίνουμε μὲ τὴν δύναμη τῶν ἐπινοήσεών του. Ἄν κάποτε συνδιαλεγόταν μὲ τοὺς ἀνθρώπους, δλες οἱ ντροπὲς θὰ ξεπήδαγαν στὰ μούτρα του. Τί ἄθλιος πὸν εἶσαι! γιατί δὲν κοκκινίζεις; Σὰ νὰ μὴν μᾶς ἔφτανε ἡ στρατιά ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς καὶ ψυχικοὺς πόνους πὸν μᾶς περικυκλώνει, σκαρφίστηκε: τὸ μυστικὸ τῆς ξεσκισμένης μοίρας μας, νὰ τὸ κρατήσῃ ἀπόρητο. Τὸν ξέρω ἐγὼ τὸν Παντοδύναμο... ὅπως κι αὐτὸς ξέρει ἐμένα. Κι ἂν τύχει νὰ βρεθοῦμε στὸ ἴδιο μονοπάτι, μόλις μὲ πάρει τὸ μάτι του ἀπὸ μακριὰ πὸν τίποτα δὲν τοῦ ξεφεύγει, ἀλλάζει δρόμο, γιὰ ν' ἀποφύγει τὸ λευκόχρσο τριπλὸ κεντρί πὸν μοῦδωσε γιὰ γλώσσα ἢ φύση! Μεγάλῃ θὰ μοῦ κάνεις εὐχαρίστηση, Δημιουργέ, νὰ μ' ἀφήσεις νὰ σοῦ ἐξωτερικεύσω τὰ αἰσθήματά μου. Κι ὅπως ξέρω νὰ χειρίζομαι τίς φοβερὲς εἰρωνίες ψυχραῖμα καὶ σταθερά, σὲ προειδοποιῶ πὼς ἡ καρδιά μου θὰ βαστάξῃ γιὰ νὰ σὲ πολεμήσω ὡς τὴν τελευταία μου στιγμή. Θὰ φάει μιὰ αὐτὴ ἢ κούφια σου καρκάσα, πὸν θὰ κάνω νὰ ξεπεταχτοῦν ἀπὸ μέσα ὅλα τ' ἀπομεινάρια τῆς νόησης, πὸν κρατᾶς καταχωνιασμένα στοὺς λοβούς τοῦ ἐγκεφάλου σου, μὴν τυχὸν κι ἐξισωθεῖ ὁ ἀνθρώπος μαζί σου, ἔπυλε ληστή, λὲς καὶ δὲν τόξερεις πὼς θὰ ῥοχότανε ἡ μέρα, πὸν αὐτὰ δὲν θὰ ξεφεῦγαν ἀπ' τὸ ἄγρυπνο μάτι μου, καὶ πὼς ἀρπάζοντάς τα θὰ τὰ μοίραζα στοὺς συνανθρώπους μου. Ὅπως κι ἔκανα, καὶ τώρα πιά δὲν σὲ φοβοῦνται καὶ σ' ἀντιμετωπίζουν δύναμη πρὸς δύναμη. Ἐμπρὸς λοιπόν, στείλε μου τὸ θάνατο,

γιὰ νὰ κάνεις τὴν τόλμη μου νὰ μετανοιώσῃ: τὸ στῆθος μου τὸ ξεγύμνωσα καὶ μὲ ταπεινοσύνη περιμένω. Παρουσιαστεῖτε, γελοῖα σκιάχτρα τῶν αἰώνιων τιμωριῶν!... ἐμφαντικὲς παράτες συμβόλων πολυξακουσμένων! Τώρα κάνει πὼς δὲν μπορεῖ νὰ σταματήσῃ τὴν κυκλοφορία τοῦ αἵματος μου πὸν τὸν κοροϊδεύει. Ἔλα ὅμως πὸν ἐγὼ ἔχω ἀποδείξεις, πὼς δὲν διστάζει καθόλου νὰ κόβει τὴ ζωὴ ἀνθρώπων πάνω στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας τους, τότε πὸν μόλις ἀρχίζουν νὰ γεύονται τὶς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς. Ἀπλούστατα εἶναι ἄσπλαχνος, κατὰ τὴ μέτρια γνώμη τῆ δική μου. Ἐφοῦ τὸν ἔχω δεῖ ν' ἀνοίγει τὴν ὄρεξη τῆς ἀνώφελης σκληρότητάς του, μὲ τὸ νὰ βάζει φωτιὲς καὶ νὰ χάνονται μέσα σὲ δαῦτες γέροντες καὶ παιδιὰ! Δὲν εἶμαι ἐγὼ πὸν ἀρχίζω τὴν ἐπίθεση, αὐτὸς μὲ ἀναγκάζει νὰ τὸν κάνω νὰ βουρλίξεται σὰν σβούρα μὲ χαλυβδόσκοινο ματσούκι. Ἡ μήπως τὶς κατηγορίες πὸν ἐξακοντίζω ἐναντίον του, δὲν μοῦ τὶς ἔβαλε στὸ στόμα ὁ ἴδιος; Τὸν ἀσίγαστο οἶστρο μου, μὲ τίποτα δὲν θὰ τὸν κάνει νὰ στερέψει, γιὰτὶ τρέφεται μὲ ἐφιαλτικὰ παραληρήματα, πὸν βασανίζουν τὶς ἀϋπνίες μου. Ὅ,τι προηγήθηκε, γράφτηκε γιὰ χάρη τοῦ Λόεγκριν: ἄς ξαναγυρῶμε λοιπὸν σ' αὐτόν. Ἀπὸ φόβο, μήπως γίνῃ κι αὐτὸς ἀργότερα σὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, εἶχα πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ τὸν σκοτώσω, χτυπώντας τον μὲ μαχαίρι, μόλις ἄφηγε τὴν ἡλικία τῆς ἀθωότητάς. Τὸ σκέφθηκα ὅμως καλὰ κι ἐγκατέλειπα ἔγκαιρα τὴν ἀπόφασή μου. Δὲν χωράει ἀμβολία πὼς ἡ ζωὴ του ἐπὶ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας διέτρεξε κίνδυνο. Τὰ πάντα ἦταν ἑτοιμα καὶ τὸ μαχαίρι ἀγορασμένο. Κομπὸ πὸν ἦταν ἐκεῖνο τὸ σιλέτο. Βέβαια, ἡ χάρη κι ἡ κομψότητα εἶναι κάτι πὸν τὰ προσέχω ἀκόμα καὶ στὰ φωνικὰ ὄργανα: ἦταν μακρὸν καὶ μυτερό. Ἐνα μόνον χτύπημα στὸ λαιμό, διαπερνώντας μιὰ ἀπ' τὶς ἀρτηρίες τῆς καροτίδας, νομίζω θὰ ἦταν ἀρκετό. Πάντως εἶμαι εὐχαριστημένος γιὰ τὴν στάση πὸν κράτησα, γιὰτὶ ἀργότερα θὰ μετανοοῦσα. Τώρα λοιπὸν, Λόεγκριν, κάνε ὅπως θεὸς καὶ ὅπως σοῦ ἀρέσει.

Θέλεις νὰ μὲ κλείσεις σ' ἓνα μπουντρούμι γιὰ ὅλη μου τὴ ζωὴ, ἔχοντας συντροφιά μου τοὺς σκορπιούς, θέλεις νὰ μοῦ βγάλεις τὸ μάτι καὶ νὰ τὸ πετάξεις, ἐγὼ δὲν πρόκειται νὰ σοῦ κάνω τὸ παραμικρὸ παράπονο ποτέ. Εἶμαι δικός σου, σοῦ ἀνήκω, καὶ δὲν ζῶ παρὰ μόνο γιὰ σένα. Ὁ πόνος ποὺ θὰ μοῦ προξενήσεις, δὲν θὰ συγκρίνεται μὲ τὴν εὐτυχία τοῦ νὰ ξέρω, πὼς ἐκεῖνος ποὺ μὲ πληγώνει μὲ τὰ δολοφονὰ χέρια του, εἶναι βουτηγμένος σ' ἓνα μύρο πιὸ ἱερὸ ἀπὸ κείνο τῶν συνανθρώπων του! Ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὠραῖο νὰ δίνει κανεὶς τὴ ζωὴ του γιὰ μιὰ ἀνθρώπινη ὑπαρξη, διατηρώντας ἔτσι τὴν ἐλπίδα πὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι κακοί, ἀφοῦ ὑπῆρξε ἓνας ποὺ μπόρεσε νὰ κατανικήσει τὴ δυσπιστία μου καὶ μ' ἔκανε νὰ τὸν συμπαθίσω.

*

Εἶναι μεσάνυχτα, κι ἀπὸ τὴ Βαστίλλη γιὰ τὴ Μαντελέν, δὲν φαίνεται οὔτε ἓνα ἀμάξι. Λάθος ἔκανα. Νά, ἓνα ποὺ ξαφνικὰ παρουσιάστηκε, λὲς κι ἀνοιξε ἡ γῆς καὶ βγῆκε. Οἱ λίγοι ἀργοπορημένοι διαβάτες, τὸ κοιτάζουν προσεχτικά, γιὰτὶ τοὺς φαίνεται ἀλλοιώτικο ἀπ' τ' ἄλλα. Στὸν ἐξώστη, οἱ ἄνθρωποι ποὺ κάθονται ἔχουν τὸ μάτι ἀσάλευτο σὰν τοῦ ψόφιου φαριοῦ. Καὶ παρ' ὅλο ποὺ δὲν ὑπερβαίνουν τὸν κανονικὸ ἀριθμὸ, ἔχουν στριμωχτεῖ ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλον καὶ δίνουν τὴν ἐντύπωση πὼς μόνο ζωντανοὶ δὲν εἶναι. Κι ὅταν ὁ ἀμαξὰς σηκώνει τὸ καμτσίκι νὰ χτυπήσει τ' ἄλογά του, νομίζει κανεὶς πὼς τὸ καμτσίκι δίνει τὴν κίνηση στὸ μπράτσο του, κι ὄχι τὸ μπράτσο του στὸ καμτσίκι. Τί πρέπει νά'ναι, αὐτὸ τὸ τσοῦρμο τὰ βουβὰ καὶ παράξενα ὄντα; Νά'ναι φερμένοι ἀπ' τὸ φεγγάρι; Ὑπάρχουν στιγμὲς ποὺ πάει νὰ τὸ πιστέψει κανεὶς, ἀλλὰ περισσότερο μὲ πτώματα μοιάζουν. Τὸ ἀμάξι βιαστικὸ νὰ φτάσει στὴν τελευταία στάση, καταβροχθίζει τὴν ἀπόσταση, καὶ κάνει τὸ λιθόστρωτο νὰ ἀγκομαχάει... Δὲν στα-

μάτησε!... ἐνῶ πίσω του, μέσα στο σύννεφο τῆς σκόνης, μιὰ ἄμορφη μάζα τὸ κνηγάει ἀλαφιασμένη... «Σταματήστε, σᾶς ἱκετεύω σταματήστε... τὰ πόδια μου ἔχουν προηστεῖ νὰ περπατάω ὅλη τὴ μέρα... δὲν ἔχω φάει ἀπὸ χτές... οἱ γονεῖς μου μ' ἐγκατέλειψαν... δὲν ξέρω τί νὰ κάνω... θέλω νὰ ξαναγυρίσω σπίτι μου, καὶ θά'φτανα πιὸ γρήγορα ἂν μοῦ κάνατε μιὰ θέση... εἶμαι ὄχι τὸ χρονῶν παιδὶ καὶ σὲ σᾶς ἔχω ἐμπιστοσύνη». Δὲν σταμάτησε!... Δὲν σταμάτησε!... ἐνῶ πίσω του, μέσα στο σύννεφο τῆς σκόνης, μιὰ ἄμορφη μάζα τὸ κνηγάει ἀλαφιασμένη... Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς μὲ τὸ ἀσάλευτο μάτι, σκουντάει τὸ διπλανό του, καὶ φαίνεται νὰ τοῦ λέει πὼς τὸν ἐνοχλοῦν οἱ ἀργυρόχοι ἀναστεναγμοί, πὸν φτάνουν ὡς τ' αὐτιά του. Ὁ ἄλλος συγκρατανεὺει μὲ μιὰ ἀνεπαίσθητη κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ, καὶ ξαναβυθίζεται στὴν ἀταραξία τοῦ ἐγωῖσμοῦ του, σὰν τὴ χελώνα στὸ καβούκι της. Πάντως ἡ ἔκφραση καὶ τῶν ἄλλων ἐπιβατῶν, δὲ δείχνει πὼς αἰσθάνονται διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς δύο πρώτους. Οἱ κραυγὲς ἀκούγονται ἀκόμη δύο-τρία λεπτά, κι ἀπὸ δευτερόλεπτο σὲ δευτερόλεπτο, γίνονται διαπεραστικότερες. Στὴ λεωφόρο ἀνοίγουν παράθυρα, κι ἓνα τρομαγμένο πρόσωπο μ' ἓνα φῶς στὸ χέρι, ρίχνει μιὰ ματιὰ -στὸ δρόμο, καὶ κλείνει βιαστικὰ τὸ παραθυρόφυλλο, γιὰ νὰ μὴν ξαναφανεῖ πιά... Δὲν σταμάτησε!... Δὲν σταμάτησε!... ἐνῶ πίσω του, μέσα στο σύννεφο τῆς σκόνης, μιὰ ἄμορφη μάζα τὸ κνηγάει ἀλαφιασμένη... Μόνο ἓνας νέος, ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ πέτρινα πρόσωπα, βυθισμένος στὴ συλλογὴ του, δείχνει πὼς δὲν τὸν ἀφήνει ἀσυγκίνητο αὐτὴ ἡ δυστυχία. Ποῦ νὰ τολμήσει ὁμως νὰ ὑψώσει τὴ φωνή του γιὰ χάρη τοῦ παιδιοῦ, πὸν πιστεύει πὼς μὲ τὰ προησμένα ποδαράκια του, μπορεῖ νὰ φτάσει τὸ ἀμάξι; Οἱ γεμάτες περιφρόνηση βλοσυρὲς ματιές τους, τὸν καθηλώνουν. Ἄλλωστε ξέρει, πὼς δὲν μπορεῖ νὰ κάνει τίποτα ἐναντίον θ-λων... Μὲ τὸν ἀγκῶνα ἀκουμπισμένο στὰ γόνατα καὶ τὸ κεφάλι στὰ χέρια, ἀναρωτιέται κατάπληκτος, μήπως ἡ ἀν-

θρώπινη πὸν λένε εὐσπλαχνία, εἶναι ἀκριβῶς αὐτό. Ὅποτε ἀναγνωρίζει, πὼς πρόκειται γιὰ λέξη μάταιη κι ἀνύπαρκτη πιά, ἀκόμη καὶ στὰ λεξικά τῆς ποίησης, καὶ παραδέχεται, πὼς τὸ λάθος εἶναι δικό του. «Πραγματικά, —μονολογεῖ— γιατί νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ ἓνα μικρὸ παιδί; Παράτα το κεῖ πέρα». Ὅμως, παρ' ὅλη τὴν βλαστήμια πὸν ξεστόμισε, ἓνα δάκρυ πύρινο κύλησε στὸ μάγουλό του. Καὶ βαρύνουμα περνάει τὸ χέρι του στὸ μέτωπό του, σὰ νὰ θέλει νὰ διώξει τὸν ἴσκιο κάποιου σύννεφου πὸν τοῦ σκοτείνιασε τὸ νοῦ. Ἄδικά παλεύει νὰ διορθώσει τὰ στραβὰ τοῦ αἰῶνα πὸν βρέθηκε. Τὸ νιώθει πὼς δὲν ἔχει θέση, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ ξεφύγει. Κάτεργο τρομερό! Κι ἀκόμη πιὸ ἀπαίσια μοίρα! Νά'ξερες πόσο εἶμαι εὐχαριστημένος μὲ σένα Λομπανό, ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα! Δὲν πῆρα οὔτε στιγμή τὰ μάτια μου ἀπὸ πάνω σου, ὅσο στὸ πρόσωπό μου ἦταν διάχυτη κείνη τῶν συνταξιδιωτῶν μου ἡ ἀδιαφορία. Σὲ μιὰ στιγμή, ὁ νέος πετιέται ἀπάνω ἀγανακτισμένος. Ποτὲ δὲν θὰ ἀνεχθεῖ, ἀκόμα κι ἄθελά του, τὸν ἑαυτὸν του συνένοχο σ' αὐτὴ τὴν ἀπανθρωπιά. Μὲ τὸ νόημα ὅμως πὸν τοῦκανα, ξανακάθησε δίπλα μου... Δὲν σταμάτησε!... Δὲν σταμάτησε!... ἐνῶ πίσω του, μέσα στὸ σύννεφο τῆς σκόνης, μιὰ ἄμορφη μάζα τὸ κνηγάει ἀλαφιασμένη... Οἱ φωνές ἀπότομα παύουν. Τὸ παιδί, σκόνταψε σὲ μιὰ χαλασμένη πλάκα, καὶ πέφτοντας χτύπησε τὸ κεφάλι του. Τὸ ἀμάξι χάθηκε στὸν ὀρίζοντα, καὶ δὲν βλέπει κανεὶς παρὰ μόνο τὸν σιωπηλὸ δρόμο... Φεύγει!... Φεύγει!... χωρὶς τούτη τὴν φορὰ, μέσα στὸ σύννεφο τῆς σκόνης, μιὰ μάζα ἄμορφη νὰ τὸ κνηγάει ἀλαφιασμένη. Δεῖτε, αὐτὸν τὸ ρακοσυλλέκτη πὸν περνάει σκυμμένος πάνω στὸ χλωμὸ φανάρι του· αὐτὸς ἔχει περισσότερη καρδιά ἀπ' ὅλους ἐκείνους τοὺς ὁμοίους του, στὸ ἀμάξι. Τὸ παιδί τὸ μάζεψε, καὶ νά'στε βέβαιοι, πὼς θὰ τὸ κάνει καλά, κι οὔτε θὰ τὸ ἐγκαταλείψει, ὅπως ἔκαναν οἱ γονεῖς του. Ἄρατο ἔγινε!... Ἄρατο!... ἐνῶ τὸ διαπεραστικὸ καὶ ἀγανακτισμένο βλέμμα τοῦ ρακοσυλλέκτη

τὸ παρακολουθεῖ μέσα ἀπ' τὸ σύννεφο τῆς σκόνης πρὸς τὴν κατεύθυνσή του. Ράτσα ἡλίθια καὶ γελοία! Κάποτε θὰ μετανοιώσεις γι' αὐτά σου τὰ φερσίματα. Ἐγὼ στὸ λέω, πὼς θὰ μετανοιώσεις! Σκοπὸς τῆς ποιήσῃς μου εἶναι νὰ πολεμήσω, μ' ὄλα τὰ μέσα, αὐτὸ τ' ἀγρίμι ποὺ λέγεται ἄνθρωπος, καὶ τὸν Δημιουργό, ποὺ δὲ θά'πρεπε νὰ δώσει σάρκα καὶ ὄστα σ' ἓνα παρόμοιο σαράκι. Κι ὅσο ζῶ, οἱ τόμοι θὰ στιβάζονται πάνω στοὺς τόμους, ἐνῶ στὴ συνειδήσή μου θὰ κυριαρχεῖ μόνο αὐτὴ ἡ ἰδέα!

*

Κάνοντας τὸ συνηθισμένο μου περίπατο, περνοῦσα κάθε μέρα ἀπὸ ἓνα στενὸ δρόμο, καὶ κάθε μέρα, μιὰ δεκάχρονη σβέλτη παιδούλα μὲ παρακολουθοῦσε συνεσταλμένα ἀπὸ κάποια ἀπόσταση, κοιτάζοντάς με, μὲ τὰ συμπαθητικὰ καὶ περίεργα μάτια της. Ἦταν λεπτοκαμωμένη καὶ γιὰ τὴν ἡλικία της μᾶλλον ψηλή. Τὰ μαλλιά της μαῦρα καὶ πλούσια, χωρισμένα στὴ μέση, ἔπεφταν δυὸ ἀνέμελες πλεξοῦδες στοὺς μαρμαρένιους ὤμους της. Μιὰ μέρα, ὅπως μὲ εἶχε πάρει ὡς συνήθως ἀπὸ πίσω, σοῦ τὴν ἀρπάζουν ἀπ' τὰ μαλλιά, ὅπως ὁ σίφουνας τὸ φύλλο, τὰ χοντρόχερα μιᾶς γυναίκας τοῦ λαοῦ, καὶ καταφέροντας δυὸ μπάτσους στὸ ἀγέρωχο καὶ σιωπηλὸ μάγουλο, ξαναμάζεψε τὴν παραστρατημένη συνειδήση στὸ σπίτι. Μάταια ἀπὸ τότε προσποιούμεν τὸν ἀδιάφορο, αὐτὴ συνέχισε νὰ μὲ παρακολουθεῖ καὶ νὰ παρουσιάζεται ἀναπάντεχα μπροστά μου. Κι ὅταν ἄλλαζα σοκάκι γιὰ νὰ συνεχίσω τὸ δρόμο μου, αὐτὴ ξαφνιασμένη σταματοῦσε ἀπότομα στὸ τέλος τοῦ δρόμου, κι ἀκίνητη σὰν τὸ ἄγαλμα τῆς σιωπῆς, κοιτάζε μπρὸς της, ὥσπου χανόμουν. Κάποια φορὰ, αὐτὴ ἡ παιδούλα μὲ προσπέρασε, καὶ φτάνοντας κοντὴ της μετρίασε τὸ βῆμα της. "Ἄν πήγαινα ἐγὼ γρήγορα, αὐτὴ σχεδὸν ἔτρεχε, γιὰ νὰ διατηρεῖ πάντα τὴν ἴδια ἀπόσταση μεταξὺ μας, κι ἂν βράδυνα τὸ βῆμα μου, γιὰ ν' ἀφήνω κάποιο διάστημα δρόμου ἀνάμεσα σὲ κείνη καὶ σὲ μένα, ἔκανε κι

αὐτὴ τὸ ἴδιο μὲ παιδιάστικη χάρη. Φτάνοντας ὁμῶς αὐτὴ
στο τέλος τοῦ δρόμου, μὲ μιὰ ἀργὴ στροφὴ πού ἔκανε, μοῦ
ἔκλεισε τὸ πέρασμα, ὁπότε ἐγώ, μὴ προλαβαίνοντας νὰ τὴν
ἀποφύγω, βρέθηκα κατὰ πρόσωπο μπροστά της. Τὰ μάτια
της ἦταν πρησμένα καὶ κόκκινα, καὶ τὸ βλεπα πὼς εἶχε
κάτι νὰ μοῦ πεῖ, καὶ δὲν ἤξερε πὼς ν' ἀρχίσει. Γιὰ μιὰ
στιγμὴ ὁμῶς, τὴ βλέπω νὰ γίνεται χλωμὴ σὰν πεθαμένη καὶ
νὰ μὲ ρωτάει: «Θὰ εἶχατε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ πεῖτε τί
ὥρα εἶναι;» Τῆς εἶπα πὼς δὲν φοροῦσα ρολοί, καὶ τὴν ἄφη-
σα φεύγοντας γρήγορα. Κι ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα, παιδὶ μὲ
τὴν πρόωρη κι ἀνήσυχη φαντασία, δὲν ξαναεἶδες πιά στο
στενὸ δρόμο, τὸν μυστηριώδη νέο, πού χτύπαγε βαριεστη-
μένα τὸ λιθόστρωτο μὲ τὸ βαρὺ σαντάλι του, στὰ δαιδαλώδη
σταυροδρόμια. Δὲ θὰ ξανακτινοβολήσει αὐτὸς ὁ ὀλόφλογος
κομήτης, σὰν θλιβερὸ ἀντικείμενο φανατισμένης περιέρ-
γειας, μπρὸς στὴν ἐξαπατημένη σου παρατηρητικότητα. Καὶ
συχνά, πολὺ συχνά, θὰ σκέφτεσαι, ἴσως καὶ πάντα, αὐτὸν
πού ἔδειχνε πὼς δὲ νοιαζόταν οὔτε γιὰ τὰ καλὰ, οὔτε γιὰ
τὰ κακὰ τούτης τῆς ζωῆς, παρὰ τραβοῦσε στὴν τύχη μὲ
τὴ μάσκα τοῦ νεκροῦ στο πρόσωπο, τὶς τρίχες τοῦ κεφα-
λιοῦ του ὀρθωμένες, τὸ βάδισμα νὰ τρεκλίζει, καὶ τὰ χέρια,
νὰ κολυμπᾶνε στὰ τυφλά, στὰ εἰρωνικὰ νερὰ τοῦ αἰθέρα,
λὲς καὶ πᾶσκιζαν νὰ πιάσουν τὴν αἱματοστάλαχτη λεία τῆς
ἐλπίδας, κνηνηγμένη ἀδιάκοπα στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ ἄ-
πειρου, ἀπὸ τὸν ἀδυσώπητο χιονοδιώχτη τῆς μοίρας. Δὲν
θὰ μὲ ξαναδεῖς καὶ δὲν θὰ σὲ ξαναδῶ ποτέ!... Ὅμως ποιὸς
ξέρει;... Μπορεῖ αὐτὴ ἢ παιδούλα νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖνο
ποῦδειχνε. Μπορεῖ κάτω ἀπὸ τὸ ἄδολο περίβλημα, νὰ κρυ-
βότανε ἢ πονηριά, τὸ βάρος τῶν δεκαοχτῶ χρόνων καὶ ἡ
σαγήνη τοῦ βίτσιου. Ἐχουνε δεῖ γυναῖκες πού πουλᾶν τὸν
ἔρωτα, ν' ἀφήνουν τὰ βρετανικὰ νησιά, καὶ νὰ περνᾶνε κε-
φάτες τὸ στενὸ, κι ὅπως γυρόφερναν σὰν χρυσὰ μελίτσια
καὶ λαμποκόπαγαν τὰ φτερά τους κάτω ἀπ' τὰ παρισινὰ
φῶτα, λέγατε βλέποντάς τες: «Μὰ αὐτὲς εἶναι ἀκόμη παι-

διά. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι περισσότερο ἀπὸ δέκα, δώδεκα χρονῶν.» Καὶ στὴν πραγματικότητα αὐτὲς ἦταν εἴκοσι. "ὦ! στή σκέψη πὼς μπορεῖ νὰ συμβαίνει κάτι τέτοιο, καταραμένες νά'ναι οἱ γωνιὲς σ' αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ δρόμο! Κεῖνο ποὺ γίνεται κεῖ, εἶναι φριχτό! φριχτό! Καὶ νομίζω, πὼς ὁ λόγος ποὺ τὴν ἐχτύπησε ἡ μητέρα της, ἦταν γιατί δὲν ἤξερε νὰ κάνει ἐπιδέξια τῆ δουλειά της. Δὲν ἀποκλείεται αὐτὴ νὰ ἦταν ἀκόμη ἓνα παιδί, ὅποτε ἡ πραγματικὰ ἔνοχη εἶναι ἡ μάνα. Αὐτὴ τὴν ὑποθετικὴ ὑποψία, οὔτε θέλω νὰ τὴν βάζει ὁ νοῦς μου. Μ' ἀρέσει νὰ πιστεύω σ' αὐτὸ τὸν ρομαντικὸ χαρακτήρα, μιὰ ψυχὴ ποὺ ἀποκαλύφθηκε πολὺ νωρὶς... "Ὅπως βλέπεις λοιπόν, παιδούλα, σὲ ὑποχρεώνω στὰ μάτια μου μπροστὰ νὰ μὴν ξαναφανεῖς, ἂν τύχει κι ἄλλη φορὰ περάσω ἀπ' τὸ στενὸ τὸν δρόμο. Θὰ μπορούσε νὰ σοῦ στοιχίσει ἀκριβά! Ἄφου καὶ τούτῃ τῆ στιγμῇ, κύματα φουρτουνιασμένα ἀνεβαίνουν στὸ κεφάλι μου, τὸ μίσος καὶ τὸ αἷμα. Ἐγώ, νὰ φανῶ τόσο γενναίουψυχος καὶ ν' ἀγαπήσω τοὺς ὁμοίους μου! Ποτέ! Τὸ ἔχω πάρει ἀπόφαση ἀπ' τὴν ἡμέρα ποὺ γεννήθηκα! Ἄλλωστε, κι αὐτοὶ δὲν μ' ἀγαπᾶνε! Πρῶτα θὰ δοῦνε τοὺς κόσμους νὰ γκρεμίζονται, καὶ τὸν γρανίτη νὰ γλιστράει ἀνάλαφρα στὰ κύματα σὰν τὸ θαλασσινὸ γεράκι, καὶ μετὰ ἐμένα ν' ἀγγίζω τὸ ἄτιμο χέρι ἀνθρώπου. Πίσω... πίσω, αὐτὸ τὸ χέρι!... Παιδούλα, δὲν εἶσαι ἄγγελος, στὸ τέλος θὰ γενεῖς καὶ σύ, σὰν ὅλες τὶς γυναῖκες. "Ὅχι, ὄχι, σὲ ἱκετεύω, στὰ σουφρωμένα κι ὑπουλα φρύδια μου νὰ μὴν ξαναφανεῖς. Θὰ μπορούσα σὲ στιγμῇ παραφορᾶς, νὰ σοῦ πάρω τὰ μπράτσα, καὶ νὰ τὰ στύψω σὰν πλυμμένο ἐσώρουχο γιὰ νὰ φύγει τὸ νερὸ, ἢ μὲ κρότο νὰ τὰ τσακίσω, σὰ δυὸ ξερὰ κλαδιά, καὶ νὰ σοῦ τὰ δώσω νὰ τὰ φᾶς μὲ τὴν βία. Θὰ μπορούσα, παίρνοντας τὸ κεφάλι σου ἀπαλὰ καὶ ὁμορφα, νὰ μπήξω τὰ ἀχόρταγα δάχτυλά μου στοὺς λοβοὺς τοῦ ἀθῶου σου μυαλοῦ, γιὰ νὰ κάνω ἔτσι ν' ἀπλωθεῖ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη, λιπαντικὸ ἀποτελεσματικὸ γιὰ τὸ πλύσιμο τῶν πηησμένων μου ματιῶν, ἀπ' τὴν ἀδιάκοπη

ἀϋπνία τῆς ζωῆς. Θὰ μπορούσα, ράβοντάς σου τὰ βλέφαρα
μὲ μιὰ βελόνα, νὰ σοῦ στερήσω τὸ θέαμα τοῦ κόσμου, καὶ
νὰ σὲ κάνω νὰ μὴν μπορεῖς νὰ βρεῖς τὸ δρόμο σου. Χωρὶς
νὰ εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος πὺν θὰ σ' ἔσερνε ἀπ' τὸ χέρι. Θὰ
μποροῦσα, σηκώνοντας τὸ κορμί σου, καὶ κρατώντας σε
γερά ἀπὸ τὶς γάμπες, νὰ σὲ φέρνω βόλτα γύρω μου σὰν
σφεντόνα, ὥσπου σὲ μιὰ στιγμή, βάζοντας ὅλη μου τὴ δύ-
ναμη καὶ διαγράφοντας τὴν τελευταία περιστροφή, νὰ σὲ ἐκ-
σφενδονίσω σ' ἓνα τοῖχο μάντρας. Κάθε σταγόνα θὰ ξεπη-
δήσει σ' ἓνα ἀνθρώπινο στήθος, γιὰ νὰ φοβήσω τοὺς ἀν-
θρώπους, στήνοντάς ἔτσι μπρὸς τοὺς ἓνα παράδειγμα τῆς
κακίας μου! Καὶ δώστου τότε αὐτοί, θὰ τραβῶνε ἀπὸ πάνω
τοὺς τὶς σάρκες τοὺς λουρίδες, μὰ ἡ σταγόνα τὸ αἷμα θὰ
μένει ἀνεξάλειπτη στὴν ἴδια θέση, καὶ θὰ λάμπει σὰ δια-
μάντι. Κι ὅσο γιὰ τὰ ἱερά λείψανα τοῦ κορμιοῦ σου, μείνε
ἡσυχῆ καὶ θὰ διατάξω μισὴ ντουζίνα ὑπηρέτες νὰ στέκονται
φρουροί, κι ἀκόμα νὰ τὰ προφυλάξουν κι ἀπὸ τὰ πεινασμένα
σκυλιά. "Ὅτι τὸ κορμὶ κόλλησε στὸν τοῖχο σὰν γινωμένο
ἀπίδι, καὶ δὲν ἔπεσε καταγῆς, δὲν χωράει ἀμφιβολία, πάν-
τως, πρέπει νὰ λαβαίνει κανεὶς τὰ μέτρα του, γιὰ τὴν τὰ σκυ-
λιὰ ξέρονν καὶ πηδᾶν ψηλά.

*

"Ὅταν μιὰ γυναίκα μὲ φωνὴ σοπράνο, βγάζει κείνες τὶς
τρεμουλιαστὲς καὶ μελωδικὲς τῆς νότες, στὸ ἄκουσμα αὐτῆς
τῆς ἀνθρώπινης ἁρμονίας, τὰ μάτια μου γεμίζουν ἀπὸ μιὰ
λαθρόβια φλόγα καὶ πετᾶνε σπίθες πίκρας, ἐνῶ στ' αὐτιά
μου ἀντηχοῦνε σὰν κανονιὲς συναγεροῦ. "Ἀπὸ ποῦ μπορεῖ
νὰ ξεκινάει αὐτὴ ἡ τόση μου ἀπέχθεια γιὰ ὅ,τι προέρχεται
ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο; "Ἄν ὅμως τ' ἀκρόρτα ξεφεύγουν ἀπὸ
χορδὲς ὄργανου, τότε, αὐτὲς οἱ ξεκάθαρες νότες πὺν δια-
χέονται ρυθμικὰ μέσα ἀπὸ τὰ ἐλαστικὰ κύματα τῆς ἀτμό-
σφαιρας, γιὰ μένα εἶναι ἀπόλαυση. Ἡ ἀπήχησή τους στὴν
ἀκοή μου ἀφήνει μιὰ γλυκειὰ αἴσθησι γαλήνης, πὺν μου

καταπραΰνει τὰ νεῦρα καὶ τὸ νοῦ. Μιὰ ἀνείπωτη νηφαλιότητα, λὲς καὶ κρिसαρίζεται μέσα ἀπὸ πανὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, σκεπάζει μὲ τὰ μαγικά της ἀφιονολούλουδα, τὴν ἐνεργητικὴν δύναμιν τῶν αἰσθήσεών μου καὶ τὶς ἔντονες ἀνατάσεις τῆς φαντασίας μου. Λένε πὼς γεννήθηκα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς κουφαμάρας! Καὶ πὼς τὰ πρῶτα χρόνια τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, δὲν ἄκουγα καθόλου τί μοῦ λέγανε. Κι ὅταν κατάφεραν μὲ μεγάλες δυσκολίες νὰ μὲ μάθουν νὰ μιλάω, ἔπρεπε νὰ διαβάσω σ' ἓνα χαρτὶ κεῖνο ποὺ κάποιος ἔγραφε, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ἐπικοινωνήσω καὶ νὰ διατυπώσω τὴ σκέψη μου μὲ τὴ σειρὰ μου. Μιὰ μέρα, μέρα ἀποφράδα, τότε μέγανονα μέσα στὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν ἀγνότητα καὶ δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ποὺ νὰ μὴν θαύμαζε τὴν καλοσύνη καὶ τὴν ἐξυπνάδα τοῦ θεσπέσιου ἔφηβου. Ὑπῆρχαν συνειδήσεις ποὺ κοκκίνιζαν ἀπολαμβάνοντας τὰ ἐξαῦλωμένα του χαρακτηριστικά, ποὺ ἡ ψυχὴ του εἶχε βάλει τὸ θρόνο της καὶ τὸν πλησιάζαν μ' εὐλάβεια, ὅσο ἀτένιζαν μέσα στὰ μάτια του τὸ βλέμμα ἀγγέλου. Ὅμως δὲν ἦταν ἔτσι, γιὰτὶ ἐγὼ ἤξερα πὼς τὰ δροσερὰ τῆς νιότης ρόδα, δὲν θὰ λουλούδιζαν ἐπ' ἄπειρο πλεγμένα ἀνέμελες γιρλάντες στὸ ντροπαλὸ κι εὐγενικό του μέτωπο, ποὺ τὸ καταφιλοῦσαν σὰν τρελὲς ὄλες οἱ μάνες. Εἶχε ἀρχίσει νὰ μοῦ φαίνεται, πὼς τὸ σύμπαν μὲ τὸν ἑναστροθόλο του ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀπαθεῖς καὶ ἐνοχλητικούς γλόμπους, πιθανὸ νὰ μὴν ἦταν αὐτὸ ποὺ εἶχα ὀραματιστεῖ ὡς τὸ πιὸ μεγαλειῶδες. Μιὰ μέρα λοιπόν, κουρασμένος ἀπὸ τὸ νὰ σέρνω τὰ πόδια μου στὸ τραχὺ μονοπάτι τοῦ ἐπίγειου ταξιδιοῦ, καὶ νὰ πηγαίνω τρεκλίζοντας σὰν μεθυσμένος, μέσα ἀπὸ τὶς σκοτεινὲς κατακόμβες τῆς ζωῆς, σήκωσα ἀργὰ τὰ θλιμμένα μάτια μου, μὲ τοὺς ὀλόγυρα μπλάβους κύκλους, πρὸς τὴν κοιλότητα τοῦ στερεώματος καὶ τόλμησα νὰ διεισδύσω ἐγὼ, τόσο νέος, στὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ! Μὴ βρίσκοντας ὅμως κεῖνο ποὺ γύρευα, σήκωσα ἀκόμη πιὸ ψηλὰ τὸ τρομαγμένο μάτι μου, κι ὄλο ἀκόμη πιὸ ψηλὰ, ὡσπου διέκρινα ἓνα θρόνο, ποὺ ἦταν φτιαγμένος ἀπὸ περι-

τώματα ἀνθρώπινα καὶ χουσάφι, κι ὅπου θρονιαζότανε μὲ μιὰ ἠλίθια ὑπεροψία, τὸ τυλιγμένο κορμὶ μ' ἓνα σάβανο καμωμένο ἀπὸ ἄπλυτα σεντόνια νοσοκομείου, αὐτοῦ πὺν ἔχει αὐτοτιλοφορηθεῖ Δημιουργός! Στὸ χέρι του κρατοῦσε τὸν κορμὸ ἐνὸς πεθαμένου ἀνθρώπου πὺν εἶχε σαπίσει, καὶ τὸν πηγαίνοφερνε ἀπὸ τὰ μάτια στὴ μύτη, κι ἀπὸ τὴ μύτη στὸ στόμα, ὅπου στὸ στόμα πιά, καταλαβαίνει κανεὶς τί τὸν ἔκανε. Τὰ πόδια του κολυμποῦσαν σὲ μιὰ πελώρια χαβούζα ἀπὸ αἷμα πὺν κόχλαξε, κι ἀπ' ὅπου ξαφνικὰ ξεπηδοῦσαν στὴν ἐπιφάνεια, λὲς κι ἦταν ταινίες μέσα ἀπ' τὸ περιεχόμενο ἀγγείου τῆς νύχτας, δυὸ ἢ τρία προνοητικὰ κεφάλια, γιὰ νὰ ξαναβουλιάξουν πάραυτα, μὲ τὴν ταχύτητα βέλους: μιὰ καλοζυγισμένη κλωτσιὰ στὸ κόκκαλο τῆς μύτης, ἦταν ἡ ἀνταπόδοση τῆς ἀνταρσίας στὸν κανονισμό, πὺν εἶχε προκαλέσει ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναπνεύσουν σ' ἓνα ἄλλο περιβάλλον, ἀφοῦ στὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἦταν ψάρια. Τὸ πολὺ-πολὺ ἀμφίβια, πὺν κολυμποῦσαν μετὰξὺ δυὸ νερῶν μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ κοπρισμένο ὑγρό!... μέχρι πὺν ὁ Δημιουργός, μὴ ἔχοντας τίποτα πιά στὸ χέρι, ἄρπαξε ἀπ' τὸ λαιμὸ μὲ τὶς δυὸ πρῶτες νυχάρες τοῦ ποδιοῦ του, λὲς κι ἦταν τανάλια, ἓναν ἄλλον ἀπὸ τοὺς λουόμενους, τὸν σήκωνε στὸν ἀέρα, ἔξω ἀπὸ κείνη τὴν ἐξαίσια σάλτσα τοῦ ἐρυθρόχρωμον βάζου, γιὰ νὰ ἐπακολουθήσει μετὰ ὅτι καὶ μὲ τὸν προηγούμενο. Πρῶτα καταβρόχιζε τὸ κεφάλι, κατόπιν πόδια καὶ χέρια, καὶ τελευταῖο τὸν κορμὸ, μέχρι πὺν δὲν ἔμενε τίποτα πιά. Ἀφοῦ ἀκόμα καὶ τὰ κόκκαλα ροκάνιζε. Ἔτσι περνοῦσε τὶς ὥρες τῆς αἰωνιότητάς του. Καὶ πότε-πότε μονολογοῦσε: «Ἐγὼ σᾶς δημιούργησα, δικαίωμά μου λοιπὸν νὰ σᾶς κάνω ὅ,τι θέλω. Κι ἂν σᾶς κάνω νὰ ὑποφέρετε, εἶναι γιὰτὶ μ' εὐχαριστεῖ κι ὄχι γιὰτὶ ἐσεῖς μου φταίξατε σὲ τίποτα». Καὶ δώστον ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ ἀποτρόπαιο γεῦμα του, σειώντας τὸ κάτω σαγόνι καὶ μαζί μὲ δαῦτο καὶ τὴ γεμάτη μυαλὰ γενειάδα του. Ἀναγνώστη, σοῦ πέσανε τὰ σάλια μ' αὐτὴ τὴν τελευταία λεπτομέρεια;

Πῶς νὰ γίνεῖ, δὲν εἶναι στὸ χέρι τοῦ καθενὸς νὰ τρώει τέ-
τοιο μυαλό, ἔτσι καλὸ καὶ φρέσκο πὺν πιάστηκε πρὶν ἕνα
τέταρτο τῆς ὥρας στὴ λίμνη μὲ τὰ ψάρια... Ἔχοντας πα-
ραλύσει ὀλόκληρος καὶ τὸ λαρόγγι βουβαμένο, ἔμεινα ἐκεῖ
γιὰ κάμποσο ἀπολαβαίνοντας τὸ θέαμα. Τρεῖς φορές πῆγα
νὰ πέσω ἀνάσκελα, ὅπως αὐτὸς πὺν τοῦρχειται ταμπλὰς ἀπὸ
ἀναπάντεχη λαχτάρα, καὶ τρεῖς φορές κατάφερα νὰ σταθῶ
στὰ πόδια μου. Δὲν ὑπῆρχε ἕνα στὸ κορμί μου πὺν νὰ μὴ
βρισκότανε σὲ ταραχὴ, κι ἔτρεμα, ὅπως τρέμει ἡ λάβα στὰ
ἔγκατα ἠφαιστείου. Τέλος, καθὼς τὸ στήθος μου κόντενε
νὰ σκάσει μὴ μπορῶντας νὰ βγάλει μὲ γρήγορη ταχύτητα
τὸν ζωοδότῃ ἀέρα, μισάνοιξαν στὸ στόμα μου τὰ χεῖλη κι
ἔβγαλα μιὰ κραυγὴ... μιὰ κραυγὴ τόσο διαπεραστικὴ...
πὺν τὴν ἄκουσα! Τὰ δεσμὰ τ' αὐτιοῦ μου λύθηκαν μ' ἕναν
ἀπότομο τρόπο, τὸ τύμπανο ἔτριξε ἀπὸ τὸ σὸκ αὐτῆς τῆς
ἠχητικῆς μάζας τοῦ ἀέρα πὺν ξέφυγε ἀπὸ μέσα μου, καὶ
παρουσιάστηκε ἕνα καινούργιο φαινόμενο στὸ καταδικασμένο
ὄργανο ἀπὸ τὴ φύση. Εἶχα ἀκούσει ἤχο! Μιὰ πέμπτη αἴσθη-
ση ἀποκαλυπτότανε σὲ μένα! Καὶ ποιά ἦταν ἡ χαρὰ πὺν
μπόρεσα νὰ βρῶ μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψη; Ἐκτοτε, ὁ
ἀνθρώπινος ἤχος ἔφτανε στ' αὐτιά μου μὲ τὸ συναίσθημα
τῆς λύπης πὺν προκαλοῦσε ἡ συμπόνια γιὰ μιὰ τόση μεγάλη
ἀδικία. Ὅταν τύχαινε νὰ μοῦ μιλήσει κάποιος, ἐγὼ ξανα-
θυμόμον ὄλα ἐκεῖνα πὺν εἶχα δεῖ μιὰ μέρα, πάνω ἀπ' τὶς
ὄρατὲς σφαιρες, καὶ τὸ ξέσπασμα τῶν καταπιγμένων μου
συναισθημάτων ἐκδηλωνόταν μ' ἕνα οὐρλιαχτὸ διαπεραστι-
κὸ πὺν ὁ ἤχος του ἦταν ἀπαράλλαχτος μὲ κείνο τῶν ὁμοίων
μου! Δὲν μποροῦσα νὰ τοῦ δώσω ἀπάντηση, γιὰτὶ στὰ μαρ-
τύρια πὺν ὑποβαλλόταν ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία, μέσα σὲ κείνη
τὴν ἀπαίσια θάλασσα τῆς πορφύρας, περνοῦσαν ἀπὸ μπροστὰ
μου μονγκρίζοντας σὰν γδαρμένοι ἐλέφαντες, καὶ ξύριζαν
μὲ τὰ πύρινα φτερά τους τὰ πυροκοκκαλιασμένα μου μαλλιά.
Ἀργότερα, ὅταν γνώρισα περισσότερο τὴν ἀνθρωπότητα,
στὸ συναίσθημα τῆς συμπόνιας προστέθηκε καὶ ἡ κατάφορη

οργή μου γι' αὐτή τὴν τίγρισσα μητρύα, πὸν τ' ἄσπλαχνα
 παιδιά της δὲν ξέρουν τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ ἄδικο καὶ τὴ
 βλαστήμια. Εἶναι θράσος ψευτιᾶς, νὰ λένε πὼς τὸ κακὸ
 σ' αὐτοὺς εἶναι σπάνια περίπτωση!... Τώρα τέλειωσε. Πάει
 πολὺς καιρὸς πὸν ἔχω ν' ἀπευθύνω σ' ἄνθρωπο τὸ λόγο. ὦ!
 ἐσύ, καὶ μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ποιὸς εἶσαι, ὅταν κοντά μου
 βρίσκεσαι, τῆς γλώσσας σου οἱ χορδὲς νὰ μὴν ἀφήσουν νὰ
 ξεφύγει ἦχος· τ' ἀσάλευτο λαρύγγι σου νὰ μὴν προσπαθήσει
 νὰ ξεπεράσει τὸ ἀηδόνι· καὶ ποτέ σου μὴν βαλθεῖς νὰ μὲ κά-
 νεις νὰ γνωρίσω τὴν ψυχὴ σου μὲ τὴ βοήθεια τῆς μιλιᾶς.
 Τώρα, τηρεῖστε θρησκευτικὴ σιγή, πὸν τίποτα νὰ μὴν τὴ
 διακόψει. Σταυρῶστε ταπεινὰ τὰ χέρια σας στὸ στῆθος, καὶ
 χαμηλῶστε τὰ μάτια. Σᾶς τῶχω πεῖ, πὼς μετὰ ἀπὸ κείνο
 τὸ δράμα πὸν μ' ἔκανε νὰ γνωρίσω τὴν ὑπέρτατη ἀλήθεια,
 ἐφιάλτες βυzaίνου μὲ μανία τὸ λαρύγγι μου νύχτα-μέρα,
 γιὰ νᾶχω τὸ κουράγιο νὰ ξαναφέρνω, ἔστω καὶ στὴ σκέψη
 μου, τὰ μαρτύρια πὸν τράβηξα κείνη τὴν φριχτὴ ὥρα, καὶ
 πὸν μὲ ἀκολουθεῖ ἀδιάκοπα μὲ τὴν ἀνάμνησή της. ὦ! ὅταν
 ἀκοῦτε τῆς χιονοστιβάδας τὴ βοή, πὸν πέφτει ψηλὰ ἀπ' τὸ
 παγερὸ βουνό· τῆς λέαινας τὸ θρῆνο, γιὰ τὰ χαμένα της μι-
 κρὰ στὴ στέρφα ἔρημο· τῆς θύελλας τὸ οὐρλιαχτό, πὸν γιὰ
 δαῦτο εἶναι ταγμένη· τὸ βόγγο τοῦ κατάδικου, πὸν τὴν αὐγὴ
 τὸν περιμένει ἢ καρμανιόλα· καὶ τὸ χταπόδι τ' ἄγριο, νὰ
 διηγεῖται στὰ κύματα τῆς θάλασσας τίς νίκες του μὲ τοὺς
 βουτηχτὲς καὶ τοὺς ναυαγισμένους, πέστε το, καμιὰ ἀπ' αὐτὲς
 τίς μεγαλεπίβολες φωνὲς δὲν εἶναι ὠραιότερη ἀπὸ τὸν καγ-
 χασμὸ τοῦ ἀνθρώπου!

*

Ὑπάρχει ἓνα ζώφιο, πὸν οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ δὲν τοῦ
 χρωστᾶνε τίποτα, ἀναγκάζονται ἀπὸ τὸ φόβο πὸν τοῦ
 ἔχουν, νὰ τὸ τρέφουν μ' ἐξοδά τους. Αὐτὸ πάλι, πὸν δὲν
 ἀγαπάει τὸ κρασί καὶ προτιμᾶει τὸ αἷμα, ἂν δὲν ἱκανοποιη-

θοῦν οἱ ἀπαραίτητες ἀνάγκες του, εἶναι ἱκανὸ ἀπὸ μιᾶ δύ-
 ναμη μυστηριακῆ, νὰ πάρει τὶς διαστάσεις ἑλέφαντα καὶ νὰ
 τοὺς τσακίσει σὰν στάχνα. Ἐκεῖνο ὁμως ποὺ πρέπει νὰ δεῖ
 κανεῖς, εἶναι ὁ σεβασμὸς ποὺ τοῦ ἔχουν, μὲ τί κατανυκτικὴ
 εὐλάβεια ποὺ τὸ περιβάλλουν, καὶ πῶς τὸ ὑπολήπτονται, το-
 ποθετώντας το πάνω ἀπ' ὄλα τὰ ζῶα τῆς δημιουργίας. Γιὰ
 θρόνο τοῦ παραχωροῦνε τὸ κεφάλι τους, κι αὐτὸ ὄλο κα-
 μάρι, γαντζώνει τὰ νύχια του στὶς ρίζες τῶν μαλλιῶν.
 Ἀργότερα, ὅταν ἔχει χοντριῖνει πιά καὶ προχωρήσει στὴν
 ἡλικία, ἀκολουθώντας τὸ ἔθιμο κάποιου ἀρχαίου λαοῦ, τὸ
 σκοτώνουν, γιὰ νὰ μὴ γνωρίσει τὰ συμπτώματα τῶν γηρα-
 τειῶν. Ἡ κηδεῖα ποὺ τοῦ κάνουν εἶναι μεγαλοπρεπής, λὲς
 καὶ πρόκειται γιὰ ἥρωα, καὶ τὸ φέρετρο ποὺ τὸ πηγαίνει
 κατ' εὐθείαν κάτω ἀπ' τὴν πλάκα τοῦ τάφου, τὸ σηκώνουν
 στοὺς ὤμους τους ἐπιφανεῖς πολίτες. Πάνω στὸ νωπὸ χῶ-
 μα, ποὺ ὁ νεκροθάφτης μετατοπίζει μὲ τὸ εὐστοχο φτιάρι
 του, αὐτοὶ σκαρώνουν φράσεις ἀκαταλαβίστικες περὶ ἀθανα-
 σίας τῆς ψυχῆς, περὶ ματαιότητος τῆς ζωῆς, περὶ τῆς ἀνε-
 ξήγητης θέλησης τῆς Θεῆς Πρόνοιας, καὶ τὸ μάρμαρο ξα-
 ναπέφτει γιὰ πάντα, πάνω στὴν καλοζωισμένη ὑπαρξη, ποὺ
 δὲν εἶναι πιά παρὰ ἓνα πτώμα. Τὸ πλῆθος διαλύεται, κι ἡ
 νύχτα δὲν ἀργεῖ νὰ σκεπάσει μὲ τοὺς ἴσκιους της τὸ μαντρό-
 τοιχο τοῦ νεκροταφείου.

Μὴν κάνετε ὁμως ἔτσι, ἄνθρωποι, γιὰ τὸ θλιβερὸ χαμὸ
 του. Ἡ πολυάριθμη φαμίλια του, χειρονομία γενναϊόδωρη
 ἀπὸ μέρους του, νὰ τὴν καὶ καταφθάνει, γιὰ νὰ μετριάσει
 τὴν ἀπελπισία σας, καὶ νὰ γλυκάνει τὸν καημὸ σας, μ' αὐτὰ
 τὰ δαγκανιάρικα ἐκτρώματα, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνουν οἱ
 θανμάσιες ψεῖρες, μὲ τὴν ἀπείρου κάλλους ὄψη τους καὶ τε-
 ρατώδη ἐξυπνάδα. Ἀπειρες δωδεκάδες λατρευτὰ αὐγὰ ἔχει
 ἐπώασει ἡ μητρικὴ φτερούγα, πάνω στὰ ξυλιασμένα ἀπὸ τὸ
 μανιακὸ βύζαγμα μαλλιὰ σας, αὐτῶν τῶν ἀπειλητικῶν ξέ-
 νων. Ὄρα τους εἶναι νὰ σκάσουνε, καὶ μὴν ἀνησυχεῖτε κα-
 θόλου, δὲν θ' ἀργήσουν νὰ μεγαλώσουν, οἱ νεαροὶ αὐτοὶ φι-

λόσοφοι, σὲ τούτη τὴ μάταιη ζωῇ. Καὶ θὰ μεγαλώσουν τόσο, πὸν θὰ σᾶς κάνουν νὰ τὸ καταλάβετε μὲ τὰ γαντζιά τους καὶ τὶς βυζάχτρες τους.

Σεῖς ὅμως οἱ ἄλλοι, δὲν ξέρετε γιατί δὲν καταβροχθίζουν τὰ κόκκαλα τοῦ κεφαλιοῦ σας, κι ἀρκοῦνται ν' ἀπομυζοῦν μὲ τὴν προβοσκίδα τους τὴν πεμπτονσία τοῦ αἵματός σας. Περιμένετε μιὰ στιγμή, καὶ θὰ σᾶς τὸ πῶ: εἶναι γιατί τοὺς λείπει ἡ δύναμη. Νὰ εἴστε βέβαιοι, πὼς ἂν ἡ δύναμη τῆς μασέλας τους, ἀντιστοιχοῦσε στὴ λαχτάρα τῆς ἐπιθυμίας τους, τότε, μυαλό, ἀμφιβληστροειδῆς χιτώνας, σπονδυλικὴ στήλη, κι ὀλόκληρο τὸ σῶμα σας θὰ πέραγε ἀπὸ κεῖ. Κι εἶναι σὰ μιὰ σταλαγματιὰ νερό. Κοιτάχτε μ' ἓνα μικροσκόπιο στὸ κεφάλι ἐνὸς ἀλητάκου μιὰ ψεῖρα πὸν δουλεύει, καὶ μετὰ ἐλάτε νὰ μοῦ πεῖτε. Δυστυχῶς, αὐτοὶ οἱ ληστὲς τῆς μακροῦς κόμης, εἶναι κοντοί. Ἄν τοὺς ἐπιστράτευε κανεὶς, δὲ θὰ ἦταν καλοί, ἀφοῦ στεροῦνται τὸ ἀνάστημα πὸν ἀπαιτεῖ ὁ νόμος. Ἀνήκουν στὸν λιλιπούτειο κόσμος, σ' αὐτοὺς μὲ τὰ κοντὰ κανιά, καὶ οἱ τυφλοὶ δὲν διστάζουν νὰ τοὺς κατατάξουνε ἀνάμεσα στοὺς ἐξαιρετικὰ κοντούς. Συφορὰ στὸ φουσητήρα, πὸν θὰ τᾶβαζε μὲ ψεῖρα. Θὰ τὸν καταβροχθίζε ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, παρ' ὄλο του τὸ μπόι, καὶ δὲν θᾶμενε οὔτε ἡ οὐρά του γιὰ νὰ πάει νὰ πεῖ τὸ νέο. Ὁ ἐλέφαντας ἀφήνεται νὰ τὸν χαϊδέψουν. Ἡ ψεῖρα ὄχι. Μιὰ τέτοια δοκιμὴ, δὲ θὰ σᾶς τὴν συμβούλευα νὰ τὴν ἐπιχειρήσετε. Καὶ τὸ νοῦ σας, ἂν τὸ χέρι σας εἶναι μαλλιάρό, ἢ εἶναι μόνο πετσὶ καὶ κόκκαλο. Τότε, σᾶς σώζουν τὰ δάχτυλά σας. Θὰ ὑποστοῦν τὴν τιμωρία τοῦ τσακίσματος, καὶ τὸ δέρμα θὰ ἐξαφανιστεῖ ὡς διὰ μαγείας. Φυσικὰ οἱ ψεῖρες εἶναι ἀνίκανες νὰ κάνουν τόσο πολὺ κακό, ὅσο περνάει ἀπὸ τὴ φαντασία τους. Ἄν βρεῖτε ψεῖρα στὸ δρόμο σας, δρασκελίστε τὴν καὶ μὴν γλύψετε τὶς θηλὲς τῆς γλώσσας της. Θὰ σᾶς συμβεῖ κακό. Κι αὐτὸ εἶναι ἀποδειγμένο. Ὡ! ράτσα ἀνθρώπινη, ἐγὼ εἶμαι εὐχαριστημένος καὶ μ' αὐτὸ τὸ κακὸ πὸν σοῦ κάνει, παρ' ὄλο πὸν θᾶθελα νὰ ἦταν περισσότερο.

“Ὡς πότε λοιπὸν θὰ μένεις προσκολλημένη στὴ σαρακο-
φαγωμένη λατρεία αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, πὸν μένει ἀσυγκίνητος
στὶς προσευχές σου καὶ στὶς γενναιόδωρες προσφορὲς πὸν
τοῦ κάνεις σὰν ἐξιλαστήριο ὀλοκαύτωμα; Δές, τίποτα δὲν
σοῦ ἀναγνωρίζει αὐτὸ τὸ ἀπαίσιο μανιτοῦ! Οὔτε τὸ αἷμα,
οὔτε τὰ μυαλὰ πὸν σκορπᾶς στοὺς στολισμένους εὐλαβικὰ
μὲ γιρλάντες ἀπ’ ἀνθούς βωμούς του. Καμιὰ εὐγνωμο-
σύνη... γι’ αὐτὸ καὶ οἱ σεισμοὶ κι οἱ καταγίδες ἐξακολου-
θοῦν ν’ ἀφανίζουν τὰ πάντα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Καὶ
παρ’ ὅλα αὐτά, τὸ ἀξιοπρόσεχτο εἶναι, πὼς ὅσο αὐτὸς δεί-
χνεται ἀδιάφορος, τόσο ἐσὺ τὸν θαυμάζεις. “Ὅπου ἀκριβῶς
ἐδῶ στηρίζεται καὶ ὁ συλλογισμὸς σου, παρ’ ὅλες σου τὶς
ἐπιφυλάξεις γιὰ τὶς δυνατότητες πὸν μπορεῖ νὰ κούβει.
Δηλαδή, πὼς μόνο μιὰ θεότητα ὑπέρτατης δύναμης μπορεῖ
νὰ δείχνει τόση περιφρόνηση στοὺς ὀπαδοὺς τῆς θρησκείας
της. Γι’ αὐτὸ καὶ τὸ φαινόμενο, κάθε τόπος καὶ θεός. Ἐδῶ,
ὁ κροκόδειλος, ἐκεῖ, ἡ πόρνη, ὅμως προκειμένου γιὰ τὴν
φείρα, στὸ ἄκουσμα αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ ὀνόματος, ὅλοι οἱ
λαοὶ γονατίζουνε ταυτόχρονα στὸ πελώριο προαύλιο, μπρὸς
στὸ βᾶθρο τοῦ ἀπαίσιου κι αἱμοβόρου εἰδώλου τους, κατα-
φιλώντας τὶς ἀλυσίδες τῆς σκλαβιάς τους. Καὶ ὁ λαὸς πὸν
θὰ τολμοῦσε νὰ ἐναντιωθεῖ στὰ χαμερπῆ ἔνστιχτά του, θὰ
ἐξαφανίζόταν ἀργὰ ἢ γρήγορα ἀπ’ τὴ γῆς σὰν φθινοπωριά-
τικο φύλλο, ἀπ’ τὴν ἐκδίκηση ἐνὸς ἀμείλικτου θεοῦ.

“Ὡ! φείρα, μὲ τὴ σουφρωμένη κόρη τοῦ ματιοῦ, ὅσο τὰ
νερὰ τῶν ποταμῶν θὰ ἔχουν κλίση πρὸς τὴν ἄβυσσο τῆς θά-
λασσας· ὅσο τ’ ἀστέρια θὰ περιφέρονται στὸ μονοπάτι τῆς
τροχιᾶς τους· ὅσο τὸ ἄφωνο χάος δὲν θ’ ἄχει ὀρίζοντα· ὅσο
ἡ ἀνθρωπότητα θὰ κατασπαράζει τὰ ἴδια της τὰ σπλάχνα
μὲ τοὺς μακάβριους πολέμους· ὅσο ἡ θεία δικαιοσύνη θὰ
ἐξαπολύει τοὺς ἐκδικητικούς της κερανοὺς σὲ τοῦτο τὸν
ἐγνωστὴ πλανήτη· ὅσο ὁ ἄνθρωπος θὰ παραγνωρίζει τὸ δη-
μιουργό του καὶ θὰ τὸν κοροϊδεύει καὶ θὰ τὸν περιφρονεῖ,
ὄχι χωρὶς λόγο, ἡ βασιλεία σου θὰ εἶναι στὸ σύμπαν ἐξα-

σφαλισμένη, κι ἡ δυναστεία σου θ' αὐξάνει τοὺς χαλκάδες
της ἀπὸ αἰῶνα σὲ αἰῶνα. Χαῖρε, ἡλιε ἀνατέλλοντα, οὐράνιε
σωτήρα, χαῖρε, ἐσύ, ἀόρατε ἐχθρὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ποτὲ μὴν
σταματήσεις στὴ βρωμιὰ νὰ λές, νὰ σμίγει μ' αἰσχροὰ σφι-
χταγκαλιάσματα μαζί του, καὶ νὰ τοῦ ὀρκίζεται μ' ἄγρα-
φους πάνω στὴ σκόνη ὄρκους, πὼς θὰ τοῦ μείνει αἰῶνια
πιστή. Καὶ ν' ἀσπάξῃσαι κάθε τόσο τὴν ἐσθήτα αὐτῆς
τῆς μεγάλης κολασμένης, σ' ἀνάμνηση γιὰ τὶς πολύτιμες
ὑπηρεσίες πὺν δὲν παραλείπει ποτὲ νὰ σοῦ προσφέρει. Ἄν
αὐτὴ δὲν σαγήνευε τὸν ἄνθρωπο μὲ τὶς λάγνες ρόγες τῶν
βυζιῶν της, ἐσύ, τὸ γέννημα ἑνὸς τέτοιου ταιριαστοῦ ζευ-
γαρώματος, πιθανὸ νὰ μὴν μποροῦσες νὰ ὑπάρχεις. ὦ, γιὲ
τῆς βρωμιᾶς! Νὰ πεῖς στὴ μάνα σου, πὼς ἂν ποτὲ θελήσει
νὰ σταματήσει νὰ πλαγιάζει μὲ τὸν ἄνθρωπο, καὶ πάρει τοὺς
ἐρημούς δρόμους μόνη χωρὶς στήριγμα, θὰ δεῖ τὴν ὑπαρξή
της νὰ πέφτει στὴν ἀνυπαρξία. Τὰ σπλάχνα της, πὺν σὲ
κρατήσανε ἐννέα μῆνες μέσα στὰ ἀρωματισμένα τοὺς τοι-
χώματα, ἄς συγκινηθοῦνε πρὸς στιγμή στὴ σκέψη, γιὰ τοὺς
κινδύνους πὺν θὰ διέτρεχε ὁ λατρευτὸς καρπὸς τοὺς, ὁ τόσο
εὐγενικὸς καὶ ἡμερος, κι ἄγριος τὴν ὥρα καὶ ψυχρὸς. Βρωμιὰ,
κοσμοκράτειρα, ποτὲ μὴν ἀποστερήσεις ἀπὸ τοῦ μίσους μου
τὰ μάτια, τὸ θέαμα τῆς ἀσυναίσθητης ἐπιτάχυνσης τῶν μυῶν
τῆς ἀνικανοποίητης μήτρας σου. Τὸ ξέρεις, πὼς δὲν ἔχεις
παρὰ νὰ κολλᾷς σφιχτὰ στὰ σκέλια τοῦ ἀνθρώπου. Κι οὔτε
ὑπάρχει ἐμπόδιο ντροπῆς, ἀφοῦ κι οἱ δυὸ σας εἴσαστε ἀπὸ
καιρὸ ζευγάρι νόμιμο.

Ὅσο γιὰ μένα, ἂν μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ προσθέσω μερικὲς
λέξεις σ' αὐτὸ τὸν δοξαστικὸ ὕμνο, ἔχω νὰ πῶ, πὼς κατα-
σκεύασα μιὰ τάφρο σαράντα τετραγωνικὲς λεῦγες καὶ μὲ
ἀνάλογο βάθος, καὶ πὼς μέσα ἐκεῖ βρίσκεται στὴ συχα-
μερῆ παρθενικότητά του, ἓνα ζωντανὸ μεταλλεῖο ἀπὸ ψεῖρες.
Αὐτὸ γεμίζει τὸ κάτω μέρος τῆς τάφρου, καὶ σέρνεται μετὰ
σὲ πλατεῖες πυκνὲς φλέβες πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Καὶ
τὴν ὥρα, ὀρίστε πὼς κατασκεύασα αὐτὸ τὸ τεχνητὸ μεταλλεῖο.

Πῆρα μιὰ ψεῖρα θηλυκιὰ ἀπ' τὰ μαλλιά τῆς ἀνθρωπότητας
κι ἀφοῦ μὲ εἶδαν νὰ πλαγιάζω ἐπὶ τρεῖς νύχτες συνέχεια
μαζί της, τὴν πέταξα στὴν τάφρο. Κι ἡ ἀνθρώπινη γονιμότη-
τητα, πὸν σ' ἄλλες παρόμοιες περιπτώσεις θ' ἀποδειχνότανε
ἀνύπαρκτη, τούτη τὴ φορὰ ἀπὸ τὴν τύχη εὐνοήθηκε. Μέσα σὲ
λίγες μέρες, χιλιάδες τέρατα εἶδαν τὸ φῶς, καὶ ἀναδεύονταν
ὄπως ἕνας κόμπος ἀδιάσπαστη ὕλη. Κι αὐτὸς ὁ ἀποκρουστι-
κὸς κόμπος, μὲ τὸν καιρὸ γινότανε πελώριος, παίρνοντας
τὴν ὑγρὴ ὑπόστασις τοῦ ὕδραργύρου, καὶ διαχωριζότανε σὲ
παρακλάδια, πὸν τώρα τρέφονται τρώγοντας τὰ μὲν τὰ δὲ
(μιὰ καὶ ἡ γεννητικότητα εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ θνησιμότη-
τητα), κι αὐτό, κάθε φορὰ πὸν ἐγὼ δὲν τοὺς ρίχνω νὰ βο-
σκήσουν κανένα νεογέννητο μπάσταρδο, πρόθυμα προσφερο-
μένο ἀπὸ τὴ μάνα του, ἢ κανένα βραχίονα παιδούλας, πὸν
ἔκοφα τὴ νύχτα χάση στὸ χλωροφόρμιο. Πάντως, κάθε
δεκαπέντε χρόνια, ὄσες γενιὲς ψεῖρες τρέφονται ἀπ' τὸν ἄν-
θρωπο, ἐλαττώνονται αἰσθητά, καὶ τὸ προβλέποννε κι οἱ
ἴδιες χωρὶς νὰ πέφτουν ἔξω, πὸς ὁ καιρὸς τοῦ ὀλοκληρωτι-
κοῦ ἀφανισμοῦ τοὺς δὲν θ' ἀργήσει νᾶρθει. Ἐξυπνότερος ὁ
ἄνθρωπος ἀπ' τὸν ἐχθρό του, καταφέρνει νὰ τὸν ἐξοντώσει.
"Ὅμως ἐγὼ, μ' ἕνα καταχθόνιο φτιάρι πὸν μοῦ θεριεύει τὴ
δύναμη, ὄλο καὶ βγάζω κάθε τόσο ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀστεῖρεντο
μεταλλεῖο, κάτι τεράστιους ὄγκους ψεῖρες, λὲς κι εἶναι βου-
νά, καὶ ἀφοῦ τοὺς σπάσω μὲ τσεκουριές, τοὺς μεταφέρω μέσα
στὸ θεοσκοτάδο τῆς νύχτας, στὶς ἀρτηριὲς τῶν πόλεων. Καὶ
κεῖ, μὲ τὴν ἐπαφὴ τῆς ἀνθρώπινης θερμοκρασίας, διαλύονται
ὄπως τὶς πρῶτες μέρες τοῦ σχηματισμοῦ τοὺς στὶς δαιδα-
λώδεις γαλαρίες τοῦ ὑπόγειου μεταλλεῖου, ὄπου ἀνοίγοντας
σῆραγμα μέσ' ἀπὸ τ' ἀμμοχάλικο τοῦ τοίχου, ξεχύνονται
ρυνάκια στὶς κατοικιές, ἴδιοι δαιμόνοι. Ὁ φύλακας τοῦ σπι-
τιοῦ γανγίζει μισοπνιγμένα, σὰ νὰ τοῦ φαίνεται πὸς μιὰ
στρατιὰ ἀπὸ ὄντα ἄγνωστα τρυπώνει ἀπὸ τοὺς πόρους τῶν
τοίχων καὶ προκαλεῖ τρόμο στὸν ὕπνο. Κάποτε θὰ ἔτυχε
ν' ἀκούσετε καὶ σεῖς, ἔστω καὶ μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ σας, αὐτὸ

τὸ εἶδος τὰ θλιμμένα καὶ παρατεταμένα ἀλυχίσματα. Μὲ τ' ἀδύναμα μάτια του προσπαθεῖ νὰ διαπεράσει τὸ σκοτάδι, μιὰ καὶ τὸ σκυλίσιο του μυαλό, κάτι τέτοιο δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πιάσει. Αὐτὴ ἢ βουὴ τὸν ἀναστατώνει κι αἰσθάνεται προδομένος. Ἑκατομμύρια ἐχθροί, σὰ σύννεφα ἀκρίδες, ἐπιτίθενται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο σὲ κάθε πολιτεία. Δεκαπέντε χρόνια ἀκόμη θὰ πολεμᾶνε τὸν ἄνθρωπο καὶ θὰ τοῦ ἀνοίγουν πληγὰς ποὺ θὰ αἰμορραγοῦνε. Καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα, πάλι θὰ στείλω ἄλλες. Μπορεῖ ὅμως νὰ συμβεῖ, σπάζοντας τοὺς ὄγκους τῆς ζωντανῆς ὕλης, ἕνα κομμάτι νὰ εἶναι ἀνώτερο σὲ περιεκτικότητα ἀπὸ ἕνα ἄλλο, ὁπότε τὰ ἄτομά του προσπαθοῦν μὲ λύσσα νὰ διασπάσουνε τὴ συνοχὴ τους, γιὰ νὰ πᾶνε νὰ βασανίσουνε τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ ἡ ἔλξη μὲ τὸ συμπαγὲς τῆς ἀντιστέκεται. Σὲ μιὰ ὕστατη ὅμως σύσπαση, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσπάθειας εἶναι τέτοιο, ποὺ ἡ πέτρα μὴ μπορῶντας νὰ διαχωρισθεῖ στὰ ζωντανὰ στοιχεῖα τῆς, ἐκσφενδονίζεται στὰ ὕψη, σὰ ν' ἀνατινάχτηκε ἀπὸ δυναμίτη, γιὰ νὰ ξαναπέσει μετὰ καὶ νὰ σφηνωθεῖ γερὰ στὴ γῆς. Γι' αὐτὸ κατὰ καιροῦς, ὁ χωρικὸς μὲ τὴ φαντασία βλέπει ἕναν ἀερόλιθο νὰ διασχίζει κατακόρυφα τὸ ἄπειρο, καὶ νὰ κατευθύνεται ὅσο πλησιάζει πρὸς τὰ κάτω, σ' ἕνα χωράφι μὲ καλαμποκιές. Αὐτὸς ἀπὸ ποῦ προέρχεται, ἡ πέτρα δὲν τὸ ξέρει, ἐνῶ ἐσεῖς ἔχετε τώρα μιὰ συναφὴ καὶ συνοπτικὴ ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου.

Ἄν τὴ γῆ τὴν σκεπάζαν οἱ ψεῖρες, ὅπως τὸ γιὰ τὸ τῆς θάλασσας οἱ κόκκοι τῆς ἄμμου, τότε ἡ ἀνθρώπινη ράτσα θὰ εἶχε ἐξολεθρευθεῖ, ἀφοῦ πρῶτα θὰ εἶχε μαρτυρήσει ἀπ' τοὺς ἀφόρητους πόνους. Τί θέαμα! Καὶ γώ, μὲ φτερὰ ἀγγέλου, κι ἀκίνητος στοὺς αἰθέρες, νὰ τὸ ἀπολαμβάνω!

*

Ἦ! μαθηματικὰ σπουδαῖα, μοῦ μείνατε ἀξέχαστα, ἀπὸ τότε ποὺ τὰ σοφὰ μαθήματά σας, πιὸ γλυκὰ κι ἀπὸ τὸ μέλι,

καταστάλαζαν στήν καρδιά μου σάν σκίρτημα ἔμφυχωτικό.
Ἐκ τῆν κούνια ἀκόμη, μιὰ ἔμφυτη ροπή μ' ἔσπρωχνε νά
πιῶ ἀπ' τήν πηγὴ σας, πού εἶναι κι ἀπὸ τὸν ἥλιο ἀρχαιό-
τερη, καὶ ἐξακολουθῶ νά περιφέρομαι στὸ ἱερὸ προαύλιο
τοῦ μεγαλόπρεπου ναοῦ σας, ἐγώ, ὁ πιὸ πιστὸς ἀπὸ τοὺς
μύστες σας. Μιὰ σύγχυση, καὶ δὲν ξέρω κάτι σάν πικρὸς
καπνὸς θόλωνε τὸ λογικὸ μου, μέχρι πὺν ἀξιώθηκα ν' ἀνέβω
τὰ σκαλιὰ πὺν ὀδηγοῦνε στὸ βωμὸ σας, καὶ διώξατε αὐτὸ
τὸ σκοτεινὸ πέπλο, σάν τὸν ἄνεμο πὺν διώχνει τὴν ἡμερινὴ
πεταλούδα, γιὰ νά βάλετε στὴ θέση του μιὰν ἀπάθεια στὸ
ἔπακρο, μιὰ καταλαγιασμένη γνώση καὶ μιὰν ἀδυσώπητη λο-
γική. Χάρη στὸ τονωτικὸ σας γάλα, ἡ ἀντίληψή μου γρή-
γορα ἀναπτύχθηκε καὶ πῆρε διαστάσεις ἀπεριόριστες, μέσα
σ' αὐτὴ τὴν γοητευτικὴ διαύγεια, πὺν μὲ ἀπλωχεριὰ χαρί-
ζετε, σ' ὄσους τρέφουν γιὰ σᾶς πραγματικὸ πάθος. Ἀριθμη-
τική, ἄλγεβρα, γεωμετρία! Τριάδα ἐπιβλητική! Τρίγωνο φω-
τοβόλο! Αὐτὸς πὺν δὲν σᾶς γνώρισε εἶναι ἠλίθιος! Καὶ θὰ
τοῦ ἀξίζανε γιὰ νά πειστεῖ οἱ μεγαλύτερες δοκιμασίες, ἀφοῦ
μέσα στήν ἀνίδεη ἀδιαφορία του, ὑπάρχει ἡ περιφρόνηση τῆς
στραβομάρας. Αὐτὸς ὁμως πὺν σᾶς γνώρισε, καὶ ξέρει νά
ἐκτιμῆσει τὴν ἀξία σας, δὲν θέλει τίποτα πια ἀπὸ τ' ἀγαθὰ
τῆς γῆς. Ἰκανοποιεῖται μὲ τὶς ἀπολαύσεις τῆς μαγικῆς σας
τέχνης, κι ὅπως σηκώνεται πάνω στ' ἀμείλικτα φτερά σας,
ἐκεῖνο πὺν ἐπιθυμεῖ εἶναι ν' ἀνεβαίνει ἀνάλαφρα ὄλο καὶ
πιὸ ψηλά, δημιουργώντας ἕναν ἔλικα ἀνοδικὸ πρὸς τὸν οὐρά-
νιο σφαιρικὸ θόλο. Ἡ γῆς, μόνον αὐταπάτες καὶ ἠθικὲς φαν-
τασμαγορίες ἔχει νά τοῦ δείξει. Ἐνῶ ἐσεῖς, ὦ! μαθηματικὰ
συγκεκριμένα, μὲ τὸ γερὸ ἀλυσόδεμα τῶν ἀδιάσειστων ἐπα-
ληθεύσεων σας καὶ τὴν σταθερότητα τῶν σιδερένιων νόμων
σας, κάνετε νά λάμπει στὰ θαμπωμένα μάτια ἡ ἔντονη
ἀνταύγεια αὐτῆς τῆς ὑπέροχτης ἀλήθειας, πὺν ἡ ἐπαλή-
θευσὴ τῆς διαπιστώνεται στοὺς νόμους πὺν διέπουν τὸ σύμ-
παν. Ὅσο γιὰ τὴν τάξη σας, μὲ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα
τὴν ἀπόλυτη ἰσομετρία τοῦ τετραγώνου, ἀποδείχεται πὺς

ὁ φίλος τοῦ Πυθαγόρα εἶναι πολὺ ἀνώτερός του. Γιατὶ ὁ Παντοδύναμος, μὲ κείνη τὴν ἀξιωμανημόνευτη πράξη του, νὰ βγάλει μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ χάους, τοὺς θησαυροὺς τῶν θεωρημάτων σας καὶ τὰ θεσπέσια ἀπανγάσματά σας, ἀποκαλύπτει πλέρια τὸν ἑαυτό του καὶ τὶς δυνατότητές του. Ὅπως στὴν ἀρχαιότητα, ἔτσι καὶ τώρα, δὲν εἶναι μόνον ἓνας μέγας ἀνθρώπινος νοῦς πὺν εἶδε τὴν μεγαλοφυΐα του τρομοκρατημένη ἀτενίζοντας τὶς συμβολικὲς παραστάσεις σας, χαραγμένες πάνω σὲ χαρτὶ πὺν φλέγεται, σὰν πλῆθος ἀπὸ μυστηριώδη σήματα μὲ ζωὴ καὶ ἀνεπαίσθητη ἀνάσα, πὺν ὁ πρῶτος τυχόντας δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει, καὶ πὺν δὲν ἦτανε παρὰ ἡ ἐκθαμβωτικὴ ἀποκάλυψη τῶν αἰώνων ἱερογλυφικῶν, πὺν ἔχουν ὑπάρξει πρὶν ἀπὸ τὸ σύμπαν καὶ θὰ διατηρηθοῦν μετὰ ἀπ' αὐτό. Σκυμμένος πάνω ἀπ' τὸ βάραθρο τῆς μοιραίας ἀπορίας, ὁ μέγας νοῦς διερωτᾶται, πῶς γίνεται καὶ τὰ μαθηματικὰ νὰ κατέχουν τόσα ἐπιβλητικὰ μεγαλεῖα καὶ ἀναμφισβήτητη ἀλήθεια, πὺν ἂν τὰ συγκρίνει κανεὶς μὲ τὸν ἄνθρωπο, δὲν βρῖσκει σ' αὐτὸν τὸν τελευταῖο, παρὰ προσποιητὴ ὑπερηφάνεια καὶ ψέμα. Ὅποτε αὐτὸ τὸ ἀνώτερο πνεῦμα, ἐξοικειωμένο μὲ τὴν μεθοδολογία σας, νιώθει ἀκόμη πῶς ἔντονα τὴν μικρότητα τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τὴν χωρὶς προηγούμενο τρέλα τῆς, καὶ ἀποκαρδιωμένο βυθίζει τὸ κεφάλι του, πὺν ἔχει ἀσπρίσει, στὸ ἀποστεωμένο χέρι του, καὶ μένει ἀπορορημένο στοὺς ἐξώκοσμοις συλλογισμοὺς του. Γονατίζει, καὶ προσκυνᾷ εὐλαβικὰ τὴν θεία μορφή σας, σὰ νὰ βρῖσκεται μπρὸς στὸν ἴδιο τὸν Παντοδύναμο. Ἦμουν παιδί, ὅταν μοῦ παρουσιάστηκατε μιὰ νύχτα τοῦ Μάη, στοῦ φεγγαριοῦ τὶς ἀχτίδες, σ' ἓνα καταπράσινο λιβάδι, στὴν ἄκρη στὸ ρυάκι πὺν ἔτρεχε γάρο νερό, καὶ οἱ τρεῖς ὅμοιες σὲ χάρη καὶ ἀγνότητα, καὶ οἱ τρεῖς ὅλο μεγαλοπρέπεια σὰν νᾶσαστε βασιλίσσειες. Κάνατε μερικὰ βήματα πρὸς ἐμένα, μὲ κείνο τὸ μακρὺ σας φόρεμα πὺν ἀνέμιζε σὰν ἀχνός, καὶ μὲ τραβήξατε στοὺς κόρφους σας, σὰν νᾶμουν ὁ εὐλογημένος γιός. Κι ἔτρεξα μὲ λαχτάρα,

τυλίγοντας τὰ χέρια μου στὸν ἄσπρο σας λαιμό. Μ' εὐγνωμοσύνη τράφηκα μὲ τὸ μάνα σας, κι ἔνωσα τὴν ἀνθρωπότητα νὰ μεγαλώνει μέσα μου καὶ νὰ γίνεται καλύτερη. Ἀπὸ κεῖνο τὸν καιρό, ὦ! θεὸς ἰσάζιες, δὲν σᾶς ἐγκατέλειπα. Ἀπὸ κεῖνο τὸν καιρό, πόσα σχέδια γιὰ πραγμάτωση, πόσες συμπάθειες, πὸν πίστευα πὼς εἶχα χαραγμένες στὶς σελίδες τῆς καρδιάς μου, ὅπως πάνω σὲ μάρμαρο, δὲν ἔσβησαν σιγὰ-σιγὰ τὶς παραστατικὲς γραμμὲς τους, ἀπ' τὸ λογικὸ μου πὸν εἶχε ἀνανήψει, ὅπως σβήνει ἡ αὐγὴ ὅταν χαράζει τὶς σκιὲς τῆς νύχτας. Ἀπὸ κεῖνο τὸν καιρό, εἶδα τὸν θάνατο νᾶχει τὴν πρόθεση, —κι αὐτὸ ἦταν ὄρατὸ μὲ γυμνὸ μάτι,— νὰ γεμίζει τοὺς τάφους μὲ πλήθη, σκορπίζοντας τὸν ὄλεθρο στὰ πεδία τῆς μάχης, καὶ νὰ τοὺς λιπαίνει μὲ αἷμα ἀνθρώπινο, γιὰ νὰ φυτρώσουνε πάνω ἀπ' τὰ μακάβρια ὀστά, τοῦ προωνοῦ ἀνθοῦ. Ἀπὸ κεῖνο τὸν καιρό, δὲν ἔγινε ἐπανάσταση σὲ τοῦτο τὸν πλανήτη, πὸν νὰ μὴν παραβρέθηκα. Δὲν ἔγινε σεισμός, δὲν καταποντίστηκε πλεούμενο σὲ κυκλώνα, δὲν σκόρπισε τὴν καταστροφή ἢ πυρωμένη λάβα ἠφαιστείου, δὲν σάρωσε ὁ σιμὸν τὴν ἔρημο, πὸν νὰ στερήθηκαν τὴν παρουσία μου σὰν ἀπαθοῦς θεατῆ. Ἀπὸ κεῖνο τὸν καιρό, εἶδα γενιὲς ἀνθρώπινες ν' ἀνοίγουνε τὰ μάτια τους καὶ τὰ φτερά τους στὴν πλάση, μὲ τὴν ἀνύποπτη χαρὰ τῆς χρυσαλλίδας πὸν χαιρετάει τὴν τελευταία τῆς μεταμόρφωση, καὶ τὸ βράδυ, πρὶν δύσει ὁ ἥλιος νὰ πεθαίνουν, μὲ τὸ κεφάλι γερομένο σὰν μαρμαμένοι ἀνθοὶ πὸν λικνίζει τὸ παραπονεμένο σφύριγμα τ' ἀνέμου. Ὅμως ἐσεῖς, παραμένετε πάντα οἱ ἴδιες. Καμιὰ ἀλλαγὴ, κανένας ἀέρας μολυσμένος δὲν ἀγγίζει τοὺς λαξεμένους βράχους σας καὶ τὶς ἀπέραντες ἐκτάσεις τῆς ὑπόστασής σας. Οἱ σεμνὲς πυραμίδες σας θὰ ἐπιζήσουν ἀκόμα πιὸ πολὺν κι ἀπὸ τὶς πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου, ἀπ' αὐτὲς τὶς μυρμηγκοφωλιὲς πὸν ἔστησαν ἡ ἠλιθιότητα καὶ ἡ δουλεία. Ἡ συντέλεια τῶν αἰώνων θὰ δεῖ νὰ ὀρθώνονται πάνω στὸ ἐρείπιο τοῦ χρόνου, οἱ καβαλιστικοὶ σας ἀριθμοί, οἱ λακωνικὲς σας ἐξισώσεις καὶ οἱ πλαστικὲς γραμμὲς σας, θὰ ἐκ-

τίθενται στην ἀπ' εὐθείας ἐκδίκηση τοῦ Παντοδύναμου, ἐνῶ ἀνεμοστρόβιλοι ἀπὸ ἀπελπισμένα ἀστέρια, θὰ βυθίζονται στην αἰωνιότητα μιᾶς τρομερῆς καὶ παγκόσμιας νύχτας, καὶ ἡ ἀνθρωπότητα μορφάζοντας, τότε εἶναι πὺ θὰ σκεφθεῖ νὰ κάνει τοὺς λογαριασμοὺς της, γιὰ νὰ δώσει λόγο. Εὐχαριστῶ, γιὰ τὶς ἄπειρες ὑπηρεσίες πὺ μοῦ προσφέρατε. Εὐχαριστῶ, γιὰ τὰ ξεχωριστὰ χαρίσματα πὺ πλουτίσατε τὴν ἀντίληψή μου. Χωρὶς ἐσᾶς, στὴν πάλη μου μὲ τὸν ἄνθρωπο, ἴσως νὰ εἶχα νικηθεῖ. Χωρὶς ἐσᾶς, θὰ μὲ εἶχε κάνει νὰ κυλιέμαι στὸ χῶμα καὶ νὰ φιλάω τὴ σκόνη τῶν ποδιῶν του. Χωρὶς ἐσᾶς, μὲ κείνο τὸ δόλιο νύχι του, θὰ μοῦ εἶχε γδάρει σάρκα καὶ ὀστά. Τὰ ἔβγαλα ὁμως πέρα, σὰν ἔμπειρος μαχητής. Μοῦ δώσατε τὴν ψυχραιμία πὺ πηγάζει ἀπ' τὶς θαυμάσιες ἀπόψεις σας, ἀπαλλαγμένες ἀπὸ πάθος, καὶ πὺ ἐπικαλέσθηκα γιὰ ν' ἀπορρίψω μὲ περιφρόνηση τὶς ἐφήμερες ἀπολαύσεις τοῦ σύντομου ταξιδιοῦ μου καὶ νὰ βγάλω ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα μου τὶς δελεαστικές, ἀλλὰ δόλιες προσφορὲς τῶν ὁμοίων μου. Μοῦ δώσατε τὴν ἀμετάπειστη σύνεση πὺ ἐπαληθεύει κανεὶς σὲ κάθε βῆμα μέσα στὶς ἔξοχες μεθόδους σας, τῆς ἀνάλυσης, τῆς σύνθεσης καὶ τῆς ἐπαγωγῆς. Κι εἶναι αὐτὲς πὺ μεταχειρίστηκα, γιὰ νὰ παραπλανήσω τὶς κακοήθεις μηχανογραφίες τοῦ θανάσιμου ἐχθροῦ μου, καὶ νὰ τὸν πολεμήσω εὐστοχα μὲ τὴν σειρὰ μου, μπήγοντας στὰ σπλάχνα τοῦ ἀνθρώπου ἓνα στιλέτο μυτερὸ πὺ θὰ μείνει γιὰ πάντα σφηνωμένο στὸ κορμί του, γιὰτὶ εἶναι πληγὴ πὺ δὲν γιαιτρεύεται αὐτή. Μοῦ δώσατε τὴ λογικὴ, πὺ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ τῶν σοφῶν διδασμάτων σας, πὺ μὲ τοὺς συλλογισμοὺς τους, ὁ περίπλοκος λαβύρινθος γίνεται πιὸ καταληπτὸς, καὶ ἡ ἀντίληψή μου ἔννιωσε νὰ διπλασιάζει τὶς τολμηρὲς δυνάμεις της. Μὲ τὴ βοήθεια αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ στηρίγματος ἀνακάλυψα στὴν ἀνθρωπότητα κολυμπώντας στὰ κατάβαθρά της, ἀντίκρου ἀπ' τὸν σκόπελο τοῦ μίσους, τὴν μαύρη κι ἀπαίσια κακία, πὺ λίμναζε μέσα σὲ φαρμακερὰ μιάσματα θαυμάζοντας τὸν ἀφαλὸ της. Εἶμαι ὁ πρῶτος

πὸ ἀνακάλυψε μέσα στὰ σκοτιάδια τῶν σωθικῶν της, αὐτὸ τ' ὀλέθριο βίτσιο τὸ κακό, πὸ ὑπερέχει σὲ πολὺ ἀπ' τὸ καλό. Μ' αὐτὸ τὸ δηλητηριασμένο ὄπλο πὸ μού δαυείσατε, ἀνάγκασα νὰ κατέβει ἀπὸ τὸ βάθρο του, πὸ τοῦφτιασε ἡ δειλία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἴδιος ὁ Δημιουργός! "Ετριξε τὰ δόντια του κι ἀνέχτηκε αὐτὴ τὴν ἀδιάντροπη βροσιά, γιατί ἤξερε πὼς εἶχε γι' ἀντίπαλο κάποιον δυνατώτερό του. Θὰ τὸν βάλω ὅμως στὴν ἄκρη τώρα, σὰν μάτσο σπάγγους γιὰ νὰ προσγειωθῶ... Κάποτε ὁ φιλόσοφος Ντεκάροτ ἔκανε τὴ σκέψη πὼς τίποτα τὸ σίγουρο δὲν ἔχει οἰκοδομηθεῖ ἀπάνω σας. Κι ἦταν ἓνας εὐφυῆς τρόπος γιὰ ν' ἀφήσει νὰ ἐννοηθεῖ πὼς δὲν ἦταν εὐκολο, στὸν πρῶτο τυχόντα ν' ἀνακαλύπτει μονομιᾶς τὴν ἀνεκτίμητη ἀξία σας. Πράγματι, τί τὸ πῶ θετικό ἀπὸ τίς τρεῖς βασικὲς ἰδιότητες πὸ ἔχω κίολας ὀνομάσει, καὶ πὸ ὀρθώνονται ἀγκαλιασμένες καὶ οἱ τρεῖς σὰν στέμμα, στὴ μεγαλειώδη κορφή τοῦ κολοσσιαίου ἀρχιτεκτονήματός σας; Μνημεῖο πὸ παίρνει ὀλοένα διαστάσεις ἀπὸ τίς καθημερινὲς ἀνακαλύψεις στ' ἀδαμαντορυχεῖα σας, κι ἀπὸ τίς ἐπιστημονικὲς ἐξερευνήσεις στὶς θαυμάσιες περιοχές σας. "Ὡ ἄγια μαθηματικά, καὶ νὰ μποροῦσατε μ' αὐτὴ τὴ συνεχὴ ἐπικοινωνία σας, νὰ παρηγορήσετε τίς μέρες πὸ μού μένουν, ἀπ' τὴν κακία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀδικία τοῦ Μεγαλοδύναμου!

*

«Καντήλα ἀσημόφλογη, τὰ μάτια μου στὰ ὕψη ἀγναντεύοντάς σε, συντρόφισσα τοῦ θόλου κάθε καθεδρικοῦ ἠναοῦ, ἀναρωτιοῦνται, τί νὰ σημαίνει τὸ κρέμασμά σου αὐτό. Λένε πὼς οἱ ἀνταύγειες σου φωτίζουνε τὴ νύχτα ὑπὸ συρφετὸ αὐτῶν πὸ ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸν Παντοδύναμο, καὶ πὼς δείχνεις στοὺς μετανοιωμένους τὸ ὁδρόμο πὸ τοὺς βγάξει στὸ βωμό. Καὶ καλά, γι' αὐτοὺς ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἔτσι, ὅμως ἐσύ... τί ἀνάγκη ἔχεις νὰ

»τοὺς κάνεις τέτοιες χάρες, μιὰ καὶ τίποτα δὲν τοὺς χρω-
»σταῖς; Παράτησε λοιπὸν τὶς κολῶνες στὶς βασιλικές νὰ βου-
»λλιάζουν στὰ σκοτάδια, κι ὅταν σίφουνα ριπὴ ὀρμήσει στὸν
»ιερὸ χῶρο, πὸν μέσα της θὰ στροβιλίζεται ὁ δαίμονας πὸν
»περιδιαβάζει τὸ σύμπαν, γιὰ νὰ σκορπίσει ἐκεῖ τὸν τρόμο,
»σβῆσε ἀμέσως ἀπὸ τὴν πυρωμένη ἀνάσα του, κι ἄφησε
»τὴν πάλη μὲ τὴ μολυσμένη λαίλαπα τοῦ σατανᾶ, γιὰ νὰ
»μπορέσει νὰ διαλέξει, χωρὶς νὰ τὸν βλέπουν, τὰ θύματά του
»ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς πιστοὺς πὸν θᾶχουν γονατίσει. Αὐτὸ ἂν
»πὸ κάνεις, θὰ μπορεῖς νὰ λές, πὸς ὅλη μου τὴν εὐτυχία σὲ
»σένα τὴ χρωστάω. "Ὅταν ὁμως φέγγεις ἔτσι, σκορπιζοντας
»πὶς ἀμυδρὲς ἀνταύγειες σου, πὸν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιὰ
»νὰ προδοθῶ, δὲν τολμάω νὰ κάνω αὐτὸ πὸν μὲ σπρώχνει
»ὁ χαρακτήρας μου, καὶ μένω στὸν πρόναο, κοιτάζοντας
»ἀπ' τὴ μισάνοιχτη πορτοῦλα, αὐτοὺς πὸν ξεφεύγουν τὴν
»ἐκδίκησή μου, μέσα ἀπὸ τὸν κόρφο τοῦ Κυρίου. "Ὁ κα-
»ντήλα ὄλο ποίηση! ἐσύ, πὸν φίλη μου θὰ ἦσουν ἂν μποροῦ-
»σες νὰ μὲ καταλάβαινες, κείνες τὶς νυχτιάτικες ὥρες, πὸν
»τὰ πόδια μου πατᾶνε τὸ βαλσάτη τῶν ἐκκλησιῶν, γιὰτί
»ν' ἀρχίζεις νὰ φέγγεις μ' ἓνα τέτοιο τρόπο, πὸν ὁμολογῶ
»μοῦ φαίνεται παράξενος; Καὶ παίρνουν τότε οἱ ἀνταύγειες
»σου, ἄσπρες ἀποχρώσεις ὅπως τὸ ἠλεκτρικὸ φῶς, πὸν γιὰ
»πὸ μάτι εἶναι δύσκολο νὰ σ' ἀτενίσει, καὶ σὰν συνεπαρμένη
»ἀπὸ θεϊκιά ὀργή, φωτίζεις μὲ μιὰ καινούργια φλόγα τὰ
»πάντα μὲ μανία, ἔτσι πὸν νὰ μὴ μένει τίποτα κρυμμένο στὴ
»χαμοκέλα τοῦ Δημιουργοῦ. Καὶ μόνο ὅταν ἀποτραβηχτῶ,
»ἀφοῦ πρῶτα βλαστήμησω, ξαναγίνεσαι χλωμὴ καὶ δυσδιά-
»κριτη, σίγουρη πὸς αὐτὸ πὸν ἔκανες ἦταν σωστό. Πές μου
»ὁμως: αὐτὸ τὸ κάνεις γιὰτί ξέρεις τὰ μύχια τῆς καρδιάς
»μου, κι ὅταν παρουσιάζομαι, ἐκεῖ πὸν τυχαίνει ν' ἀγρυ-
»πνᾶς, τσακίζεσαι νὰ μὲ λούσεις μὲ τὸ φῶς σου, σὰ νὰ
»δείχνεις στοὺς προσκνηντὲς τὸ μέρος πὸν μόλις ἐμφανί-
»στηκε ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου; "Ἐχω τὴ γνώμη πὸς ἔτσι
»πρέπει νᾶναι, γιὰτί, κι ἐγὼ ἄρχισα νὰ σὲ καταλαβαίνω,

»καὶ νὰ ξέρω ποιά εἶσαι γρη῏ μάγισσα, πὸν δὲν κάνεις τί-
 »ποτ' ἄλλο παρὰ νὰ ξενυχτᾶς πάνω στὰ ἱερὰ τζαμιὰ πὸν
 »σουλατσάρει κορδωμένος σὰν κόκκορα λυρί, ὁ περίεργος
 »ἀφέντης σου. Τρέλα σου ὅμως εἶναι, αὐτὸ πὸν ἀνέλαβες,
 »φρουρέ μου ἄγρουπε. Πάντως μάθε πὸς τὴν πρώτη κιό-
 »λλας φορὰ πὸν θὰ θελήσεις νὰ μὲ κάνεις στόχο γιὰ τὸ καλὸ
 »τῶν συνανθρώπων μου, δυναμώνοντας τὶς φωσφορίζουσες
 »ἀνταύγειες σου, πὸν οὔτε κὰν σὰν ὀπτικὸ φαινόμενο μ' ἀρέ-
 »σει, ἀλλ' οὔτε καὶ σὲ κανένα βιβλίο τῆς φυσικῆς τὸ εἶδα
 »ν' ἀναφέρεται ὡς τώρα, θὰ σ' ἀρπάξω ἀπ' τὸ πετσί τοῦ
 »στήθους σου καὶ χώνοντας τὰ νύχια μου στὰ διάκενα τοῦ
 »κασσιδιάρη σβέροκου σου, θὰ σὲ πετάξω στὸν Σηκουάνα.
 »Θέλω νὰ καταλάβεις, πὸς μ' ἐνοχλεῖ νὰ μοῦ συμπεριφέρε-
 »σαι ἔτσι ὑπουλα, ὅταν ἐγὼ δὲν σοῦχω κάνει τίποτα. Ἐκεῖ,
 »θὰ σοῦ ἐπιτρέπω νὰ φέγγεις ὅσο θ' ἀρέσει ἐμένα· ἐκεῖ, θὰ
 »μὲ περιφρονεῖς μὲ τὸ ἄσβηστο χαμόγελό σου· ἐκεῖ, ἀφοῦ
 »πειστεῖς, γιὰ τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἐγκληματικοῦ λαδιοῦ
 »σου, μὲ λύπη σου θὰ τὸ κατορῖσεις». Κι ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ
 πὸν εἶπε, ὁ Μαλντορόρ δὲν βγαίνει πιά ἀπ' τὸ ναό, παρὰ μένει
 ἐκεῖ μὲ τὰ μάτια κορφωμένα στὴν καντήλα τοῦ ἱεροῦ χώ-
 ρου... Τοῦχει μπεῖ ἡ ἰδέα, πὸς στή συμπεριφορὰ αὐτῆς τῆς
 καντήλας, ὑπάρχει ἓνα εἶδος πρόκλησης πὸν τοῦ δίνει πολὺ
 στὰ νεῦρα, γιὰτὶ ὅπου τύχει νὰ βρεθεῖ, νᾶσου τὴν καὶ δαύτη.
 Ἐν τυχὸν σ' αὐτὴ τὴν καντήλα, λέει μέσα του, εἶναι κλει-
 σμένη κάποια ψυχὴ, πρέπει νὰ εἶναι ἄναντρη γιὰ ν' ἀποφεύγει
 μιὰ τίμια πάλη. Κι ὅπως χτυπάει τὸν ἀέρα μὲ τὰ γεροδεμένα
 μπράτσα του, κάνει τὴν εὐχὴ νὰ μεταμορφωνότανε σὲ ἄν-
 θρωπο ἢ καντήλα. Θὰ τοῦδινε τὸ λόγο του, πὸς ἓνα τέταρτο
 τῆς ὥρας, μαῦρο θὰ τὸ περνοῦσε. Ἐπειδὴ ὅμως γιὰ νὰ με-
 ταμορφωθεῖ μιὰ καντήλα σ' ἄνθρωπο, δὲν εἶναι φυσικὸ, χω-
 ρὶς νὰ ὑποκύψει στὸ ἀδύνατο, πηγαίνει νὰ ψάξει στὸ προαύλιο
 τῆς ἄθλιας παγόδας, γιὰ ἓνα χαλίκι πλατύ, καὶ στὴν ἄκρη
 κοφτερό. Μὲ τὴ δύναμη πὸν τὸ πετάει... ἡ ἄλυσίδα κόβει-
 ται στὴ μέση, ὅπως τὸ χόρτο ἀπ' τὸ δρεπάνι, καὶ τὸ ἀντικεῖ-

μενο τῆς λατρείας πέφτει καταγῆς, σκορπίζοντας τὰ λάδια του στὶς πλάκες... Κι ὅπως ἀρπάζει τὴν καντήλα νὰ τὴν πάει ἔξω, αὐτὴ ἀντιστέκεται καὶ γίνεται μεγάλη. Στὰ πλαϊνά της, τοῦ φαίνεται πὼς βλέπει φτεροῦγες, καὶ τὸ ἀπάνω μέρος, νὰ παίρνει τὴ μορφή θώρακ' ἀγγέλου. Κι ὅλο αὐτὸ τὸ σύνολο, στὴν προσπάθειά του νὰ ξεφύγει, καὶ νὰ πετάξει πρὸς τὰ πάνω, αὐτὸς τὸ κρατᾷ γερά. Μιὰ καντήλα κι ἓνας ἄγγελος ν' ἀποτελοῦν ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα, δὲν εἶναι ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ βλέπει κανεὶς συχνά. Κι ἐνῶ ξεχωρίζει καθαρά, καὶ τὸ σχῆμα τῆς καντήλας, ὅπως καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγέλου, ἐκεῖ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κάνει τὸν διαχωρισμό, εἶναι στὸ μυαλό του. Κι εἶναι γεγονός, πὼς στὴν πραγματικότητα, τὸ ἓνα εἶναι κολλημένο στ' ἄλλο, καὶ σχηματίζουν ἓνα ἐλεύθερο καὶ ἀνεξάρτητο σῶμα. Κάποιο σύννεφο θὰ πρέπει νὰναι μπρὸς στὰ μάτια του, γιὰ νὰ χάσει ἢ ὄρασή του τὴν ὀξύτητά της. Ὡστόσο, ἀφοῦ ὁ ἀντίπαλός του δείχνει πὼς δὲν τὸν φοβᾷται, αὐτὸς ἐτοιμάζεται νὰ δώσει τὴ μάχη του θαρραλέα. Καὶ διηγοῦνται οἱ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι, σ' αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ τὸ πιστέψουν, πὼς ἡ ἱερὴ πύλη ἔκλεισε μόνη της, κυλώντας πάνω στοὺς περιίλυτους μεντεσέδες της, γιὰ νὰ μὴν παραβρεθεῖ κανεὶς στὶς περιπέτειες αὐτῆς τῆς ἀνόσιας πάλης, ποὺ θὰ λάβαινε χώρα στὸ παραβιασμένο ἱερό. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ πανωφόρι, ἐνῶ δέχεται ἀλύπητα χτυπήματα ἀπὸ μιὰ ἀόρατη ρομφαία, ἀγωνίζεται νὰ πλησιάσει τὸ στόμα του στὸ πρόσωπο τοῦ ἀγγέλου. Μόνο αὐτὸ σκέφτεται, κι ἔχει βάλει ὄλες του τὶς δυνάμεις γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό. Ὁ ἄλλος, ποὺ χάνει δυνάμεις, φαίνεται νὰ προαισθάνεται τὴν τύχη ποὺ τὸν περιμένει. Κι ὅπως ἔχει ἐξασθενήσει ἢ ἀντίστασή του, βλέπει κανεὶς πὼς ἔχει φτάσει ἢ στιγμὴ ποὺ ὁ ἀντίπαλός του μπορεῖ εὐκόλα νὰ τὸν φιλήσει, ἂν εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐπιδιώκει. Καὶ νᾶτην ἢ στιγμῇ. Τὰ μούσκουλά του σφίγγουν δυνατὰ τὸ λαρόγγι τοῦ ἀγγέλου, κι ὅπως δὲν μπορεῖ νὰ πάρει ἀνάσα, τοῦ στρίβει τὸ πρόσωπο καὶ τ' ἀκουμπᾷ στὸ ἔλεεινό του στῆθος. Κάποια

στιγμή συγκινεῖται καὶ ὁ ἴδιος, γιὰ τὴν τύχη ποὺ περιμένει αὐτὴ τὴν οὐράνια ὑπαρξή, ποὺ εὐχαρίστως θὰ ἤθελε νὰ εἶχε κάνει φίλο. Ἀλλὰ στὴ σκέψη πὼς εἶναι ἀποσταλμένος τοῦ Κυρίου, φωντῶνει ἡ ὀργή του. Ὅπως κι ἔγινε. Ὁ χρόνος θὰ κλείσει στὸ κλουβί του, κάτι τὸ φρικιαστικό. Σκυμμένος πάνω στὸ ἀγγελικὸ μάγουλο, ποὺ τοῦ ρίχνει βλέμματα ἰκεσίας, ἀκουμπάει τὴν γλῶσσα του ποὺ εἶναι γεμάτη ἀφρούς, καὶ τὴν πάει καὶ τὴ φέρνει πάνω σ' αὐτὸ τὸ μάγουλο. ὦ! δεῖτε!... δεῖτε λοιπόν!... μαῦρο σὰν τὸ κάρβονο ἔγινε τὸ λευκορόδινο μάγουλο! Σαπίλα βρωμάει. Χωρὶς ἄλλο, πρέπει νὰ εἶναι γάγγραινα. Τὸ σαρκοβόρο κακὸ ἀπλώνεται σ' ὅλο τὸ πρόσωπο, καὶ προχωρεῖ μὲ μανία στὰ κάτω ἄκρα. Σὲ λίγο, ὀλόκληρο τὸ σῶμα θὰ εἶναι μιὰ σιχαμερὴ πληγὴ. Τρομαγμένος κι ὁ ἴδιος (ποτὲ δὲ φανταζόταν νὰ ἔχει ἢ γλῶσσα του ἓνα δηλητήριο τόσο δραστικό), μαζεύει τὴν καντήλα καὶ φεύγει τρέχοντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Βγαίνοντας ὁμοῦς ἔξω, βλέπει ἓνα μαυριδερὸ σχῆμα μὲ καμμένα τὰ φτερά, νὰ ὑψώνεται στοὺς αἰθέρες καὶ νὰ κατευθύνει μὲ κόπο τὸ πέταγμά του πρὸς τὶς οὐράνιες περιοχές. Κι ὅπως ὁ ἄγγελος ἀνεβαίνει πρὸς τὰ εἰρηνικὰ ὕψη τοῦ καλοῦ, ἐνῶ ὁ Μαλντορόρ, ἀντίθετα, κατεβαίνει πρὸς τὶς ἱλιγγιώδεις ἀβύσσους τοῦ κακοῦ... κοιτάζει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Τί βλέμμα! Ὅ,τι κι ἂν ἔχει σκεφτεῖ ἢ ἀνθρωπότητα ἐδῶ κι ἐξῆντα αἰῶνες, κι ὅ,τι ἀκόμα θὰ σκεφτεῖ στοὺς αἰῶνες ποὺ θ' ἀκολουθήσουν, δὲν θὰ μπορέσει ν' ἀφήσει ἔτσι ἐπιδέξια νὰ ἐννοηθοῦν τόσα πράματα, ὅσα εἰπώθηκαν σὲ κείνο τὸν ὕστατο ἀποχαιρετισμὸ! Καταλαβαίνει ὁμοῦς κανεῖς, πὼς αὐτὲς ἦταν σκέψεις πολὺ ἀνώτερες ἀπὸ κείνες ποὺ ξεπηδᾶνε ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη νοημοσύνη. Ἀρχικά, ἐξαιτίας τῶν δύο προσώπων, καὶ κατόπι ἐξαιτίας τοῦ περιστάτικου. Κι αὐτὸ τὸ βλέμμα τοὺς ἔνωσε μὲ αἰῶνια φιλία. Κατάπληξη πάντως τοῦ κάνει, νὰ ἔχει ὁ Δημιουργὸς ἐντολοδόχος μὲ τόσο εὐγενικὰ ψυχὴ. Πρὸς στιγμὴ, ἀμφιταλαντεύεται μήπως ἔχει ἀπατηθεῖ, καὶ διερωτᾶται ἂν θάπρεπε νὰ εἶχε ἀκολουθήσει τὸ δρόμο τοῦ

κακοῦ, ὅπως ἔχει κάνει. Ἡ σύγκυση δὲν κρατάει πολὺ, καὶ μένει σταθερὸς στὴν ἀπόφασή του. Δόξα του ἄλλωστε θὰ εἶναι, νὰ νικήσει ἀργὰ ἢ γρήγορα τὸν Παντοδύναμο, καὶ νὰ βασιλέψει, ἀντὶ γι' αὐτόν, σ' ὀλόκληρο τὸ σύμπαν καὶ στὶς λεγεῶνες τῶν ὁμορφῶν ἀγγέλων. Ὁ ἄλλος πάλι, χωρὶς νὰ μιλάει, τοῦ δίνει νὰ καταλάβει πῶς ἀνεβαίνοντας στὸν οὐρανό, θὰ ξαναπάρει τὴν πρώτη του μορφή, καὶ ἀφήνει νὰ στάξει ἓνα δάκρυ γιὰ δροσιά, στὸ μέτωπο ἐκείνου ποὺ τοῦδωσε τὴν γάγγραινα, γιὰ νὰ χαθεῖ μετὰ, ἀργὰ-ἀργὰ, σὰν τὸ γεράκι, ὅπως ὑψώνονταν μέσα στὰ σύννεφα. Ὁ ἔνοχος, τώρα κοιτάζει τὴν καντήλα ποὺ ἦταν ἡ ἀφορμὴ νὰ γίνει ὅ,τι ἔγινε, καὶ ἀρχίζει σὰν τρελὸς νὰ τρέχει μέσ' ἀπὸ τοὺς δρόμους, ποὺ θὰ τὸν βγάλουνε στὸ Σηκουάνα, ἀπ' ὅπου τὴν πετάει μὲ δύναμη πάνω ἀπ' τὸ παραπέτο. Κι ἡ καντήλα ἀφοῦ πῆρε μερικὲς στροφές, βούλιαξε γιὰ πάντα στὰ βουρλωμένα νερά. Ἀπὸ κείνη τὴ μέρα, μόλις πέσει ἡ νύχτα, βλέπουν κάθε βράδυ στὸ ὕψος τῆς γέφυρας τοῦ Ναπολέοντα, νὰ ξεπηδάει μέσα ἀπ' τὸ νερὸ μιὰ λαμπερὴ καντήλα, καὶ νὰ κρατιέται μὲ χάρη στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντας ἀντὶ γιὰ χειρολαβές, δυὸ μικρὰ φτερὰ ἀγγέλου. Καὶ προχωρώντας ἀργὰ πάνω στὸ νερὸ, περνάει κάτω ἀπ' τὶς καμάρες τῆς γέφυρας τοῦ Σταθμοῦ καὶ τῆς γέφυρας τοῦ Ἀούστερλιτς, καὶ συνεχίζει τὸ σιωπηλὸ ἀδλάκι της στὸ Σηκουάνα, μέχρι ποὺ φτάνει στὴ γέφυρα ντ' Ἀλμά. Στὸ μέρος αὐτό, παίρνει τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς, ἀνεβαίνοντας χωρὶς καμιά ἀντίσταση τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, γιὰ νὰ βρῖσκεται μετὰ ἀπὸ τέσσερις ὥρες, στὸ σημεῖο ἀπ' ὅπου ξεκίνησε. Κι αὐτὸ τὸ πήγαινε-ἔλα, κρατάει ὅλη τὴ νύχτα. Οἱ ἀνταύγειες της, ἄσπρες ὅπως τὸ φῶς τοῦ ἠλεκτρικοῦ, κάνουν τ' ἀναμμένα φανάρια τοῦ γκαζιοῦ, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ στὶς ὄχθες, νὰ φαίνονται σβηστά, ἐνῶ αὐτὴ προχωρεῖ ἀνάμεσά τους σὰν βασίλισσα, μόνη, καὶ ἀνεξιχνίαστη χωρὶς νὰ σβήνει τὸ χαμόγελό της, καὶ χωρὶς τὸ λάδι της, πρὸς λύπη, νὰ χύνεται. Τὸν πρῶτο καιρὸ, τὰ ποταμόπλοια τὴν κνηγοῦσαν, ὅμως αὐτὴ ματαίωσε τὰ σχέ-

διά τους, καὶ ξέφευγε τὸ κνηγητό τους, παίρνοντας βου-
τιὰ σὰν τὴν κοκέτα στὸ νερό, γιὰ νὰ παρουσιαστεῖ ἄλλου,
καὶ μακριὰ πολὺ. Τώρα, οἱ ναυτικοὶ ποὺ εἶναι προληπτι-
κοί, ὅταν τὴν βλέπουν, σταματᾶνε τὰ τραγούδια τους, καὶ
κωπηλατοῦν πρὸς τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση. "Ὅταν περνᾶτε
νύχτα πάνω ἀπὸ γέφυρα, γιὰ προσέχετε: ἔχετε τὴν ἐντύπωση
πὼς βλέπετε πραγματικὰ νὰ φέγγει, πότε ἐδῶ καὶ πότε
ἐκεῖ, ἢ καντήλα. Λένε ὁμως, πὼς δὲν παρουσιάζεται σ' ὅλο
τὸν κόσμο. "Ὅταν περνᾶει πάνω ἀπ' τὶς γέφυρες ἀνθρώπινη
ὑπαρξη, ποὺ τὴν βαραίνει ἢ συνειδήσή της, ἢ φλόγα σβήνει
ἀμέσως, κι ὁ περαστικὸς ἔντρομος ψάχνει μάταια μ' ἀπελ-
πισμένο βλέμμα, τὴν ἐπιφάνεια καὶ τὴ λάσπη τοῦ ποταμοῦ.
Αὐτός, ξέρει τί σημαίνει αὐτό. Πολὺ θὰ ἤθελε νὰ πιστέψει,
πὼς εἶδε τὸ οὐράνιο φῶς. Δίνει ὁμως τὴν ἐξήγηση στὸν
ἑαυτό του, πὼς τὸ φῶς προερχόταν ἀπὸ τὴν πλώρη κά-
ποιου πλεούμενου, ἢ, πὼς ἦταν ἀνταύγεια ἀπ' τὰ φανάρια
τοῦ γκαζιοῦ στὶς ὄχθες. Κι ἔχει δίκιο... Ξέρει πὼς γι' αὐτὴν
τὴν ἐξαφάνιση, ἦταν αὐτὸς ἡ αἰτία. Βυθισμένος τώρα στοὺς
μάυρους του συλλογισμοὺς, ἀνοίγει τὸ βῆμα του γιὰ νὰ γυ-
ρίσει σπίτι. Ὅποτε, νᾶτην πάλι στὴν ἐπιφάνεια ἢ ἀσημό-
φλογη καντήλα, νὰ συνεχίζει τὴν πορεία της, ἀνάμεσα ἀπὸ
ἀραβουργήματα παιχνιδιστὰ καὶ χαριτωμένα.

*

Γύρευα νᾶβρω μιὰ ψυχὴ ποὺ θᾶμοιαζε μὲ τὴ δική μου,
καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τὴ βρῶ. "Ἐφαξα σ' ὄλες τὶς γωνιὲς
τῆς γῆς: μάταιη ὁμως ἡ ἐπιμονή μου. Παρ' ὅλα αὐτά, μό-
νος μου δὲν μποροῦσα νὰ μείνω. Χρειαζόταν κάποιος ποὺ
θὰ παραδεχόταν τὸν χαρακτήρα μου, κάποιος ποὺ θᾶχε τὶς
ἴδιες μὲ τὶς δικές μου ιδέες. Ἦταν πρωί, ὁ ἥλιος εἶχε ὑψω-
θεῖ στὸν ὀρίζοντα σ' ὄλη του τὴ λαμπρότητα, καὶ νᾶσου
μπρὸς στὰ μάτια μου σηκώνεται ἕνας νέος, ποὺ ἡ παρουσία
του, τὸ πέρασμά του ξεπέταγε ἀνθούς. Μὲ πλησίασε, δίνον-

τάς μου τὸ χέρι: «Ἦρθα σὲ σένα, σὲ σένα, πὸν ψάχνεις νὰ μὲ βρεῖς. Ἄς εὐλογῶμε τούτη τὴν εὐτυχισμένη ἡμέρα». Ὁμως, ἐγὼ: «Πήγαινε. Οὔτε σὲ φώναξα, οὔτε ἀνάγκη τῆ φιλία σου ἔχω...». Ἦταν βράδν, καὶ εἶχε ἀρχίσει ν' ἀπλώνει τὴ σκοτεινιά τοῦ πέπλου του στὴ φύση. Μιὰ ὁμορφη γυναίκα, πὸν μόλις καὶ διέκρινα, ἀπλωνε κι αὐτὴ ἀπάνω μου τὴν γοητευτικὴ ἐπίδρασή της, καὶ μὲ κοίταζε μὲ συμπόνια χωρὶς νὰ τολμάει νὰ μιλήσει. Εἶπα: «Πλησίασέ με, γιὰ τὰ μπορέσω νὰ ἰδῶ πιὸ καθαρὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου σου, γιὰτὶ τὸ φῶς τῶν ἀστεριῶν ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀπόσταση, δὲν φτάνει νὰ τὰ φωτίσει». Τότε, μὲ μιὰ κίνηση δισταχτικὴ, καὶ μὲ τὰ μάτια χαμηλωμένα, προχώρησε σὲ μένα, πατώντας στὸ χορτάρι. Μόλις τὴν εἶδα: «Μά, βλέπω, πὼς στὴν καρδιά σου φωλιάζουν ἢ καλοσύνη καὶ τὸ δίκιο: δὲν θὰ μπορούσαμε ἐμεῖς νὰ ζήσουμε μαζί. Τώρα θαυμάζεις τὴν ὁμορφιά μου, πὸν δὲν ἔχει μόνο ἐσένα ἀναστατώσει, ὅμως ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ μετανοιώσεις, ἔχοντας τὴν ἀγάπη σου σὲ μένα ἀφιερῶσει, γιὰτὶ δὲν ξέρεις τὴν ψυχὴ μου. Κι αὐτό, ὄχι γιὰτὶ δὲν θὰ σοῦ μείνω παντοτεινὰ πιστός: ἐκεῖνη πὸν μοῦ δίνεται μὲ τόση ἀφοσίωση κι ἐμπιστοσύνη, μ' ἄλλη τόση ἀφοσίωση κι ἐμπιστοσύνη δίνομαι κι ἐγὼ σ' αὐτήν, ἀλλὰ βάλτο καλὰ στὸ κεφάλι σου, γιὰ νὰ μὴ τὸ ξεχάσεις: οἱ λύκοι καὶ τὰ πρόβατα, δὲν γλυκοκοιτάζονται». Τί ἦταν, λοιπόν, ἐκεῖνο πὸν μοῦ χρειαζότανε, γιὰ νὰ ἀπορρίψω μὲ τόση ἀηδία, ὅ,τι πιὸ ὁμορφο εἶχε ἢ ἀνθρωπότητα! Φαίνεται, πὼς ἐκεῖνο πὸν μοῦ χρειαζόταν, δὲ θάξερα νὰ τὸ εἰπῶ. Δὲν εἶχα ἀκόμη συνηθίσει νὰ δίνω μιὰ ὀρθολογικὴ ἐρμηνεῖα στὰ φαινόμενα τῆς σκέψης μου, καταφεύγοντας στὶς μεθόδους πὸν συνιστᾷ ἡ φιλοσοφία. Κάθησα σ' ἓνα βράχο κοντὰ στὴ θάλασσα. Ἐνα καράβι ἀνοίγε ὄλα του τὰ πανιὰ καὶ ἀπομακρυνόταν ἀπὸ κείνη τὴν περιοχὴ: μιὰ δυσδιάκριτη κουκίδα φάνηκε στὸν ὀρίζοντα, καὶ πλησίαζε σιγὰ-σιγὰ, κι ὅπως τὴν ἔσπρωχνε ὁ δυνατὸς ἄνεμος, μεγάλωνε ὀρμητικά. Ἡ καταιγίδα ὅπου νᾶταν θάρχιζε τὶς ἐπιθέσεις της, κι ὁ οὐρα-

νός σκοτεινίαζε, γινόταν μαῦρος, σχεδὸν ἀπαίσιος σὰν τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ καράβι, ἓνα μεγάλο πολεμικό, ἔριξε ὅλες του τὶς ἄγκυρες, γιὰ νὰ μὴ συντριβεῖ στοὺς βράχους τῆς ἀκτῆς. Ὁ ἄνεμος μανιασμένος σφύριζε κι ἀπὸ τὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα κι ἔκανε τὰ πανιὰ κουρέλια. Οἱ βροντὲς τῶν κεραυνῶν, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὶς ἀστραπές, δὲν μπορούσαν νὰ ξεπεράσουν τὴν βουή τῶν θορίνων, πὺν ἀκούγονταν ἀπὸ τὸ χωρὶς θεμέλια σπίτι, ἀπὸ τὸν κινούμενο τάφο. Καὶ παρ' ὅλο πὺν τὸ σκαμπανέβασμα στὶς ὑδάτινες μάζες, δὲν εἶχε καταφέρει νὰ σπάσει τὶς ἀλυσίδες ἀπὸ τὶς ἄγκυρες, τὰ τινάγματά τους στὰ ὕφαλα τοῦ πλοίου, εἶχαν ἀνοίξει δίοδο στὸ νερό. Τὸ ρῆγμα εἶναι πελώριο, κι οἱ ἀντλίες δὲν ἀρκοῦν νὰ ρουφήξουν τοὺς ὄγκους τῆς θάλασσας, πὺν σκᾶνε ἀφρισμένοι πάνω στὴ γέφυρα σὰ βουνά. Βροντὲς κανονιοῦ, δίνουν τὸ σύνθημα πὺν τὸ καράβι χάνεται, ἐνῶ αὐτὸ βυθίζεται ἀργὰ καὶ μεγαλόπρεπα... Ὅποιος δὲν ἔχει δεῖ καράβι νὰ βουλιάζει σὲ τυφώνα, μέσ' ἀπὸ τὶς ἀστραπές πὺν σπάθιζαν κάθε τόσο τὸ πιὸ ἄγριο σκοτάδι, ἀφοῦ στὸ μεταξὺ κεῖνοι πὺν κουβαλαίει ἔχουν καταληφθεῖ ἀπὸ τὴν γνωστὴ σὲ σᾶς ἀπελπισία, αὐτὸς δὲν ἔχει μάθει ἀκόμη ποιὲς εἶναι στὴ ζωὴ οἱ συφορές. Τέλος, μιὰ οἰκουμενικὴ κραυγὴ ἀπέραντης ὀδύνης ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὕφαλα τοῦ καραβιοῦ, ἐνῶ ἡ θάλασσα διπλασιάζει τὴ φοβερὴ ἐπίθεσή της. Ἦταν ἡ ὕστατη κραυγὴ πὺν ἔβγαλε ἡ ἐγκατάλειψη τῆς ἀνθρώπινης δύναμης. Κι ὁ καθένας διπλώνεται στὸ ροῦχο τοῦ πεπρωμένου του, κι ἀφήνει τὴν τύχῃ του στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Σὰν νᾶναι κοπάδι πρόβατα στριμώχονται. Βροντὲς κανονιοῦ δίνουν τὸ σύνθημα πὺν τὸ καράβι χάνεται, ἐνῶ αὐτὸ βυθίζεται ἀργὰ καὶ μεγαλόπρεπα... Κι εἶχαν βάλει τὶς ἀντλίες νὰ δουλεύουν ὅλη μέρα. Προσπάθειες ἀνώφελες. Ἡ νύχτα ἦρθε πηχτὴ καὶ ἀδυσώπητη, ὅπου ἦταν καὶ τὸ ἀποκορύφωμα αὐτοῦ τοῦ τερπνοῦ θεάματος. Τώρα πὰ μέσα στὸ νερό, ὁ καθένας σκέφτεται πὺν δὲν θὰ μπορέσει ν' ἀναπνεύσει ἄλλο. Κι ὅσο στὰ παληὰ

κι ἂν γυρίζει ἡ θύμησή του, ψάξι γιὰ πρόγονο δὲν γνώρισε κανένα. Κάνει κουράγιο ὁμως νὰ κρατήσει τὴν ἀνάσα του ὅσο γίνεται περισσότερο, νὰ παρατείνει ἔστω καὶ δύο-τρία δευτερόλεπτα τὴ ζωὴ του. Εἶναι μιὰ διάθεση ἐκδικητικῆς εἰρωνίας ἀπὸ μέρους του στὸ θάνατο... Βροντὲς κανονιοῦ δίνουν τὸ σύνθημα πὼς τὸ καράβι χάνεται, ἐνῶ αὐτὸ βυθίζεται ἀργὰ καὶ μεγαλόπρεπα... Δὲν ξέρει πὼς τὸ καράβι βουλιάζοντας, προκαλεῖ ἓνα ἰσχυρὸ στροβιλισμὸ αὐτῶν τῶν ἰδιῶν τῶν κλυδωνισμῶν, καὶ πὼς ἡ λάσπη τοῦ βυθοῦ, ὅπως ἀνακατεύεται μὲ τὰ ταραγμένα νερά, δημιουργεῖ μιὰν ἄλλη δύναμη ποὺ ἔρχεται ἀπ' τὰ κάτω, σὰν ἀντιπερισπασμὸς στὴν καταιγίδα ποὺ μαίνεται ἀπάνω, δίνοντας στὸ σκάφος, τραντάγματα, βίαια κι ἀπότομα. "Ἄν ὁμως αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ πνιγεῖ, σκεφθεῖ κάπως εὐρύτερα, παρ' ὅλη τὴν ψυχραΐμια ποὺ ἔχει συγκεντρώσει ἀπὸ πρῖν, θὰ πρέπει νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του εὐτυχῆ, ἂν παρατείνει τὴ ζωὴ του μέσα στὴ δίνη τῆς ἀβύσσου, μὲ τὸ μισὸ μιᾶς κανονικῆς ἀναπνοῆς, παραχωρώντας ἔτσι στὸ θάνατο μισὴ ἀνάσα λιγότερη. Γιὰ νὰ τὸν ξεγελάσει, ὅπως ἐπίμονα τὸ εὐχεται, εἶναι ἀδύνατο. Βροντὲς κανονιοῦ, δίνουν τὸ σύνθημα πὼς τὸ καράβι χάνεται, ἐνῶ αὐτὸ βυθίζεται ἀργὰ καὶ μεγαλόπρεπα... Λάθος! Οὔτε βροντὲς κανονιοῦ, οὔτε καράβι βυθίζεται. Τὸ καρυδότσουφλο πῆγε στὸν πάτο. "Ὡ οὐρανοί! πὼς γίνεται νὰ ζοῦνε, μετὰ τὰ τόσα ὥραϊα ποὺ δοκίμασαν! Ὑπῆρξα δηλαδὴ μάρτυρας, τῆς ἐπιθανάτιας ἀγωνίας τόσων συνανθρώπων μου, καὶ παρακολούθησα κατὰ λεπτὸ τὴν περιπέτεια τοῦ ψυχορραγητοῦ τους. Ἄλλοτε ὁμως, τὸ μουγκρητὸ κάποιας γριᾶς, ποὺ εἶχε τρελαθεῖ ἀπ' τὸ φόβο της, κι ἦταν αὐτὴ ποὺ τοὺς ξεπέραγε ὅλους, ἄλλοτε τὸ τσίριγμα ἑνὸς μωροῦ, μ' ἐμπόδιζαν ν' ἀκούσω τὰ προστάγματα γιὰ τὶς μανοῦβρες. Τὸ καράβι ἦταν πολὺ μακριὰ γιὰ νὰ ξεχωρίσω καθαρὰ τοὺς ἀναστεναγμοὺς, ποὺ μοῦ ἔφερεν ὁ δυνατὸς ἀέρας. Μὲ πῆγαινε ὁμως κοντὰ ἡ λαχτάρα, κι ἡ ὀπτικὴ ψευδαἰσθήση μοῦ ἔδινε πλήρη εἰκόνα. Κάθε τέταρτο τῆς

ώρας, όταν ένα φύσημα του ανέμου έρχότανε σφοδρότερο από κάθε προηγούμενη φορά, κι οί ήχοι του γίνονταν πένθιμοι μέσα απ' τις κραυγές που έβγαζαν οί τρομαγμένοι γλάροι, ένω τò καράβι διαλυότανε μ' ένα μακρόσυρτο τριξίμο που αύξαινε τούς όλοφυρμούς αυτών που προορίζονταν για όλοκαύτωμα στο θάνατο, εγώ έμπηγα στο μάγουλό μου τήν μυτερή άκρη ενός σίδερου, κι έλεγα μέσα μου: «Τώρα ύποφέρουν περισσότερο!» Έστω κι έτσι, είχα ένα μέτρο σύγκρισης. 'Απ' τò γιαλό τούς αποστρεφόμενον, εκτοξεύοντάς τους κατάρες και άπειλές! Μου φαινόταν πώς μ' άκουγαν! Μου φαινόταν πώς τὰ λόγια μου και τò μίσος μου, διανύοντας τήν απόσταση, και καταλύοντας τούς φυσικούς νόμους του ήχου, έφταναν ευδιάκριτα στα κουφάμενα τους, από τὰ μουγκρητά του μανιασμένου ωκεανού αυτιά! Μου φαινόταν, πώς κι αυτοί με σκέφτονταν, κι εξαπολύανε τήν εκδίκησή τους με μιá ανίσχυρη λύσσα! 'Από καιρό σε καιρό, έριχνα και τὰ μάτια μου στις βυθισμένες στον ύπνο πολιτείες, πάνω στη σίγουρη στεριά. Βλέποντας όμως πώς κανείς τους δεν ύποπτευόταν πώς μπορούσε ένα καράβι λίγα μίλια πιό έξω απ' τήν ακτή να καταποντίζεται, με στέμμα του τὰ πουλιά της καταιγίδας, και βάθρο του τούς υδάτινους γίγαντες με τήν άδειανή κοιλιά, ξανάπαιρνα κουράγιο κι αναφτερούγιζε μέσα μου ή έλπίδα: ήμουν σίγουρος πια για τò χαμό τους! Κανένας δεν θά γλύτωνε! 'Επειδή όμως δεν ήξερα τί μπορούσε να συμβεί, πηρα και τò δίκανο μαζί μου, μήπως κάποιος απ' τούς ναυαγούς έπιχειρούσε να φτάσει κολυμπώντας στα βράχια, για ν' αποφύγει τόν επικείμενο θάνατο, όποτε μιá σφαίρα στον ώμο θά του τσάκιζε τò χέρι, και τò σχέδιο θάμενε άπραγατοποιήτο. Κι άκριβώς, στην πιό άγρια στιγμή της καταιγίδας, βλέπω να επιπλέει στο νερό, με άπεγνωσμένες προσπάθειες, ένα κεφάλι όλο δραστηριότητα και τὰ μαλλιά όρθωμένα. Κάθε φορά που κατέβαζε κάμποσες λίτρες νερό, βούλιαζε στην άβυσσο, φέρνοντας βόλτες σαν φελός, για να παρουσιαστεί όμως

ξανά, μετά ἀπὸ λίγο. Ἐπὶ τὰ μαλλιά του κυλοῦσαν νερά, κι ὅπως εἶχε τὸ μάτι του ἐπίμονα καρφωμένο στὴ στερηά, ἔμοιαζε νὰ προκαλεῖ τὸ θάνατο. Ἦταν ἀξιοθαύμαστος γιὰ τὴν ψυχραιμία του. Μιὰ μεγάλη πληγὴ, ἀπ' ὅπου ἔτρεχε αἷμα, αἰτία κάποιου κρημμένου σκόπελου ἢ αἰχμῆ, σημάδευε τὸ εὐγενικὸ καὶ ἄφοβο πρόσωπό του. Δὲν πρέπει νάταν περισσότερο ἀπὸ δεκάξη χρόνων. Γιατὶ μέσα ἀπ' τὶς ἀστραπὲς ποὺ φώτιζαν τὴ νύχτα, μόλις καὶ διακρίνονταν τὸ χνούδι στὸ πάνω χεῖλος. Οὔτε διακόσια μέτρα δὲν ἀπεῖχε τώρα ἀπὸ τοὺς βράχους, καὶ τὸν ξεχώριζε καθαρά. Τί τόλμη! Καὶ τί πνεῦμα ἀτίθασσο! Ἔτσι στητὸ ποὺ κρατοῦσε τὸ κεφάλι του, ἔδειχνε πὼς ἀψηφοῦσε τὴ μοίρα, καὶ διέσχισε ἄφοβα τὸ κύμα, ποὺ τ' αὐλάκια του μὲ δυσκολία παραμέριζαν μπροστά του!... Τὸ εἶχα ἀποφασίσει ἀπὸ πρῖν, καὶ ὄφειλα νὰ κρατήσω τὴν ἐπόσχεση ποὺ εἶχα δώσει στὸν ἑαυτό μου: ἡ τελευταία ὥρα εἶχε σημάνει γιὰ ὅλους, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ γλυτώσει κανεὶς. Ἔτσι εἶχα πεῖ πὼς θὰ γινόταν, κι ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνει... Ἐνας ξερὸς κρότος ἀκούστηκε, καὶ τὸ κεφάλι βούλιαξε ἀμέσως, γιὰ νὰ μὴν ξαναφανεῖ πιά. Πάντως, αὐτὸς ὁ φόνος, δὲν μοῦκανε καὶ τόση εὐχαρίστηση, ὅση θὰ φανταζότανε κανεὶς. Εἶχα μπουχτίσει ὅλο νὰ σκοτώνω, κι ὅ,τι γινόταν στὸ ἐξῆς, ἦταν ἀπὸ ἀπλή συνήθεια, πράμα ποὺ δύσκολα ξεπερνιέται, ὁπότε καὶ ἡ ἀπόλαυση μετριάζεται. Ἐπέρχεται στὴν αἴσθηση μιὰ ἐξασθένιση καὶ πώρωση συνάμα. Τί εἶδους ἀπόλαυση νὰ ἐνιωθῶ ἀπὸ τὸ θάνατο μιᾶς μόνο ὑπαρξῆς, ὅταν θὰ μοῦ προσφερόταν σὲ λίγο, τὸ θέαμα μιᾶς ὀμαδικῆς ἐξαφάνισης, ποὺ θὰ ξεπεροῦσε τοὺς ἑκατό, στὴν τελευταία τους πάλη μὲ τὰ κύματα, σὰν τὸ καράβι καταποντιζόταν; Ἄλλωστε, μὲ τοῦτο τὸ θάνατο, δὲν εἶχα οὔτε κὰν τὸ θέλητρο τοῦ κινδύνου, ἀφοῦ ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, νανουρισμένη ἀπ' τὸν τυφῶνα κείνης τῆς τρομαχτικῆς νύχτας, πλάγιαζε στὰ σπίτια, λίγα βήματα πρὸ πέρα ἀπὸ μένα. Σήμερα, ποὺ τὰ χρόνια βαραινόνται τὸ κορμί μου, τὸ λέω μὲ εἰλικρίνεια, σὰν μιὰ ὑστατη

καὶ πανηγυρική ἀλήθεια: δὲν ἤμουν καὶ τόσο σκληρός, ὅσο εἶπανε κατόπιν μεταξύ τους οἱ ἀνθρώποι. Τῆς φορῆς ὁμως πρὸς ἢ κακία τους σκόρπιζε τὸν ὄλεθρο μὲ πείσμα ἐπὶ χρόνια, τότε ἢ δική μου ὀργὴ ἔβγαινε ἀπ' τὰ ὄριά της. Κρίσεις θηριωδίας μ' ἐπιαναν, καὶ γινόμεον τρομερὸς σ' ὅποιον πλησίαζε τ' ἀγριεμένα μάτια μου, κι ἀνῆκε στὴ δική μου ράτσα. Ἄν ὁμως ἦταν ἄλογο ἢ σκυλί, τ' ἄφηνα νὰ περάσει: Τί εἶπα, τὸ ἀκούσατε; Δυστυχῶς, τὴν νύχτα κείνης τῆς καταιγίδας, βρισκόμουν σὲ μιὰ παρόμοια κατάσταση ἐξαλλοσύνης, πρὸς εἶχα τελείως χαμένα τὰ λογικά μου (φυσικά, πάντα ἤμουν σκληρός, ἀλλὰ κάπως πρὸς προσεχτικός), κι ὅ,τι θᾶπεφτε στὰ χέρια μου, ἦταν ξεγραμμένο. Αὐτὰ πρὸς ἀναφέρω δὲν εἶναι δικαιολογίες γιὰ ὅ,τι κακὸ ἔχω κάνει. Κι οὔτε φταῖνε μόνο οἱ συνάνθρωποι μου. Ἄπλά, διαπιστώνω πρὸς ἔχουν τὰ πράματα, περιμένοντας τὴν ὥρα τῆς ἔσχατης κρίσης, πρὸς μὲ κάνει νὰ ξύνω τὸ σβέρκο μου ἀπὸ πρὶν... Πολὺ πρὸς σκοτίστηκα γιὰ τὴν ὥρα τῆς ἔσχατης κρίσης! Κι οὔτε ἔχω πρόθεση νὰ σᾶς ἐξαπατήσω, λέγοντάς σας πρὸς χάνω τὰ λογικά μου. Ὅταν κάνω ἕνα ἔγκλημα, ξέρω πολὺ καλὰ τί κάνω: δὲν ἤθελα νὰ κάνω ἄλλο πρᾶμα! Ὁρθὸς πάνω στὸ βράχο, ἐνῶ τὰ μαλλιά μου καὶ τὸ πανωφόρι μου τὰ ἔδερενε ὁ δυνατὸς ἀέρας, κοίταζα κατάπληκτος κείνη τὴ μανία τῆς θύελλας πρὸς ξέσπαγε σ' ἕνα καράβι, κάτω ἀπὸ ἕναν ἀνάστερο οὐρανό. Καὶ μέσα σ' ἕνα ἔξαλλο ἐνθουσιασμό, παρακολούθησα ὅλες τῆς περιπέτειες αὐτοῦ τοῦ δράματος, ἀπ' τὴ στιγμή πρὸς τὸ καράβι ἔριξε τῆς ἄγκυρες μέχρι τὸν καταποντισμό του. Μοιραῖο ροῦχο, πρὸς παράσυρε στὰ σπλάχνα τῆς θάλασσας αὐτοῦ πρὸς τὸ εἶχαν φορέσει πανωφόρι. Τώρα πλησίαζε ἢ σειρὰ μου, πρὸς θᾶπαιζα τὸ ρόλο μου στῆς σκηρὴς τῆς ἐξαγριωμένης φύσης. Στὴ θέση πρὸς τὸ καράβι εἶχε ἀντισταθεῖ στὴ θύελλα, κι ἔδειχνε καθαρὰ πρὸς τῆς ὑπόλοιπες μέρες τῆς ζωῆς του θὰ τῆς περνοῦσε στὸ ὑπόγειο τῆς θάλασσας, ἄρχισαν νὰ κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους σὲ ομάδες, αὐτοὶ πρὸς τοὺς εἶχαν πάρει

τὰ κύματα μαζί τους. Ἀλλά ἀγκαλιασμένοι ὅπως ἦταν
δυὸ-δυὸ, τρεῖς-τρεῖς, ἐμπόδιζαν τὶς κινήσεις τους, γιὰ νὰ
μπορέσουν νὰ σωθοῦν, καὶ πήγαιναν σὰν τρύπιες στάμνες
κάτω... Τί λεφούσι ἀπὸ θαλάσσια τέρατα εἶναι τοῦτο πά-
λι, πὸν διασχίζει τὰ κύματα μὲ τόση σβελτοσύνη; Ἐξή
εἶναι ἀπὸ δαῦτα, καὶ τὰ κοπαῖα τους περὺγια ἔχουν τέ-
τοια δύναμη, πὸν ἀνοίγουν δρόμο ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ὑψο-
μένους ὄγκους τὸ νερὸ. Σὲ λίγο οἱ καρχαρίες θὰ κάνουν
ὀμελέτα χωρὶς αὐγά, μ' ὅλα τοῦτα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα, πὸν
κουνᾶνε τὰ τέσσερα μέλη μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀσταθῆ ἐπικρά-
τεια, καὶ θὰ τὴν μοιραστοῦν σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τοῦ ἰσχυ-
ροτέρου. Τὸ αἷμα ἀνακατεύεται μὲ τὰ νερά, καὶ τὰ νερά
μὲ τὸ αἷμα. Τ' ἄγρια μάτια τους φωτίζουν ἀρκετὰ καλὰ
τὴ σκηνὴ τοῦ μακελειοῦ... Τί εἶναι πάλι αὐτὴ ἡ ἀντάρα
τοῦ νεροῦ, πέρα κεῖ στὸν ὀρίζοντα; Ἐνας πήδακας θάλεγε
κανεῖς, πὸν ὄλο πλησιάζει. Κάτι κουπιὲς πὸν τραβάει! Βλέ-
πω τί εἶναι. Ἐνας πελώριος θηλυκὸς καρχαρίας, πὸν ἔρχε-
ται νὰ λάβει μέρος στὸ πατὲ ἀπὸ σηκώτι χήνας, καὶ νὰ
φαίει κρὺο βραστό. Κι ὅπως τὸν κόβει ἡ πείνα, καταφτάνει
ἐξαγριωμένος. Πόλεμος ἄρχισε τώρα μὲ δαύτη καὶ τοὺς καρ-
χαρίες, διαφιλονικώντας τὰ λιγοστὰ σφαδάζοντα μέλη πὸν
ἐπιπλέον ἄλλα δῶ, κι ἄλλα κεῖ, στὴν ἐπιφάνεια τῆς κόκ-
κινης κρέμας, χωρὶς νὰ βγάζουν λέξη. Μὲ τὶς δαγκανιὲς
πὸν καταφέρνει δεξιὰ κι ἀριστερὰ τοὺς μισοὺς τοὺς ἔχει
ξεκάνει. Τὴν περικυκλώνουν ὅμως τρεῖς ἀκόμα πὸν εἶναι
ζωντανοί, κι εἶναι ὑποχρεωμένη στριφογυρίζοντας πρὸς ὅλες
τὶς κατευθύνσεις, νὰ τὰ βγάζει πέρα ἀντιμετωπίζοντας τὶς
ἐπιθέσεις τους. Ὁ θεατὴς ἀπ' τὴν ἀκτὴ, πὸν παρακολουθεῖ
αὐτὴ τὴ νέου εἶδους ναυμαχία, ἔχει καταληφθεῖ ἀπὸ μιὰ
ἐντονη ἀγωνία πὸν τοῦ ἦταν ἄγνωστη ὡς τότε. Τὰ μάτια
του μένονν καρφωμένα σ' αὐτὸ τὸ παληκάρι, τὸν θηλυκὸ καρ-
χαρία, μὲ τὴν τρομερὴ δύναμη στὰ δόντια. Χωρὶς πιά νὰ
διστάζει, στηρίζει τὸ ὄπλο του στὸν ὦμο, καὶ μὲ τὴ γνωστὴ
σκοπευτικὴ του ἱκανότητα, φυτεύει τὴν δεύτερη σφαῖρα του

στο βρόγχι του ἑνὸς ἀπὸ τοὺς καρχαρίες, ἀκριβῶς τὴν στιγμή πού ἔβγαυε μέσα ἀπὸ τὸ κύμα. Οἱ δύο πού ἀπόμειναν, δείχνουν ἀκόμα πιὸ ἐξαγριωμένοι. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν γλυφὸ ἀφρὸ στὸ στόμα, ψηλὰ ἀπὸ τὸν βράχο πέφτει στὴ θάλασσα, καὶ κολυμπάει πρὸς τὸ χαλὶ μὲ τὰ εὐχάριστα χρώματα, κρατώντας τὸ ἀτσάλινο στιλέτο πού δὲν τὸ ἀποχωρίζεται ποτέ. Ὁ κάθε καρχαρίας ἔχει νὰ κάνει μ' ἕναν ἐχθρὸ τώρα. Προχωρεῖ πρὸς τὸν κουρασμένο ἀντίπαλό του, καὶ καιροφυλακτώντας τὴν κατάλληλη στιγμή, χώνει στὴν κοιλιά του τὴν αἰχμηρή του λάμα. Τὸ κινούμενο φρούριο, ἀπαλλάχτηκε εὐκολὰ κι ἀπὸ τὸν τελευταῖο του ἀντίπαλο... Τώρα, ὁ κολυμβητῆς κι ὁ θηλυκὸς καρχαρίας πού σώθηκε χάρις σ' αὐτόν, βρίσκονται ἀντιμέτωποι. Γιὰ κάμποσα λεπτὰ κοιτάζονται κατάματα, καὶ μένουν κατάπληκτοι, γιὰ τὴν τόση θηριωδία πού βρίσκει ὁ ἕνας στοῦ ἄλλου τὸ βλέμμα. Κι ὅπως διαγράφουν γύρους κολυμπώντας, χωρὶς νὰ χάνει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπ' τὰ μάτια του, μέσα τους λένε: («Ὡς τώρα, κακὰ νόμιζα πὼς εἶμαι ὅ,τι πιὸ ἄγριο ὑπάρχει, ὀρίστε ἕνας πού εἶναι χειρότερος ἀπὸ μένα»). Ὅποτε, σὰν νά'ναι σύμφωνοι καὶ μ' ἀμοιβαῖο θαυμασμό, γλυστῶνε ἀνάμεσα ἀπ' τὰ αἵματα καὶ τὸ νερό, ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο, παραμερίζοντας ὁ θηλυκὸς καρχαρίας τὸ νερὸ μὲ τὰ κωπαῖα του περὺγια, κι ὁ Μαλντορόο χτυπώντας τὸ κύμα μὲ τὰ χέρια του, ἐνῶ κι οἱ δύο τους κρατᾶνε μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια τὴν ἀνάσα τους, στὴν ἐπιθυμία τους, νὰ θαυμάσει ὁ καθένας τους γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀποτύπωσή του ζωντανεμένη. Κι αὐτὸ ἦταν, μόλις ἔφτασαν σὲ ἀπόσταση τριῶν μέτρων, ρίχτηκε ὁ ἕνας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου, σὰ δύο ἐρωτευμένοι, κι ἄρχισαν κεῖνα τὰ φιλιὰ πού ἦταν ὄλο ἀβρότητα κι εὐγνωμοσύνη, σὲ μιὰ τέτοια στοργικὴ περίπτωξη, λὲς κι ἦταν ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή. Γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν ἀμέσως μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν φιλικὴ ἐπίδειξη, οἱ σαρκικὲς ἀπολαύσεις. Δυὸ νευρώδη σκέλια, λὲς κι ἦταν βδέλλες κόλλησαν σφιχτὰ στὸ γλοιῶδες δέρμα τοῦ κύτους, καὶ τὰ μπράτσα καὶ τὰ πτε-

ρύγια τυλίγονταν με λαχτάρα γύρω απ' τὸ κορμὶ τοῦ λα-
τρευτοῦ εἰδώλου, ἐνῶ τὰ λαρύγγια τους καὶ τὰ στήθια τους,
γίνονταν σὲ λίγο μιὰ γλανκὴ μάζα πὸν ἀνάδινε μυρουδιές
ἀπὸ χορτάρια τῆς θάλασσας. Καὶ μέσα σὲ κείνη τὴν κα-
ταιγίδα πὸν ἐξακολουθοῦσε νὰ μαίνεται, καὶ φῶτιζαν οἱ
ἀστραπές, ἔχοντας γιὰ κρεβάτι ὑμεναίου τὸ ἀφρισμένο κύ-
μα, παρασύρονταν ἀπὸ ἓνα ὑπόγειο ρεῦμα σὰν σὲ λίκνο, κα-
τρακυλώντας πρὸς τὰ βάθη τῆς ἀβύσσου, ἐνώθησαν μ' ἓνα
ζευγάριωμα διαρκές, ἀγνὸ κι ἀπαίσιο!... Ἐπιτέλους, εἶχα
βρεῖ κάποιον νὰ μοῦ μοιάζει!... Δὲν θὰ ἦμουν πιά μόνος
στὴ ζωὴ!... Εἶχε κι αὐτὴ τὶς ἴδιες, τὶς δικές μου ἰδέες!...
Βρισκόμουνα μπροστὰ στὸν πρῶτο ἔρωτά μου!

*

Ἐπὶ τῆς ζωῆς, πὸν ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ ψειρια-
σμένα μαλλιά, ἔχοντας τὸ μάτι ὀρθάνοιχτο, ρίχνει τρομαγ-
μένες ματιές στὶς πρασινόχρωμες μεμβράνες τοῦ ἀπείρου,
γιατὶ νομίζει πὼς ἀκούει μπροστὰ του κάποιον φάντασμα νὰ
τὸν χουγιαῖζει εἰρωνικά. Στὸ ἄκουσμα τοῦ χουγιατοῦ τρε-
κλίζει, σκύβει τὸ κεφάλι, καὶ ξέροντας πὼς αὐτὸ εἶναι ἡ
φωνὴ τῆς συνείδησης, ὀρμάει ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι μὲ τὴν ὀρμὴ
τρελοῦ, γιὰ νὰ πάρει στὴ σαστιμάρα του τὸν πρῶτο δρόμο
πὸν θὰ βρεθεῖ μπροστὰ του, κι ἀρχίζει νὰ καταβροχθίζει
τὰ κατσάβραχα τῆς ἐρημιᾶς. Τὸ κίτρινο ὅμως φάντασμα,
πὸν δὲν τὸν ἀφήνει ἀπ' τὰ μάτια του, τὸν κνηγάει μὲ τὴν
ἴδια γρηγοράδα. Ἔχει τύχει, νύχτα καταιγίδας, τὴν ὥρα
πὸν λεγεῶνες τὰ φτερωτὰ χταπόδια, μοιάζοντας μὲ κορά-
κια ἀπὸ μακρὰ, πετᾶνε πάνω ἀπ' τὰ σύννεφα, ἔχοντας βά-
λει πλώρη μὲ σταθερὸ κουπί γιὰ τὶς πολιτεῖες τῶν ἀνθρώ-
πων, καὶ μὲ ἀποστολὴ νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ν' ἀλλάξουν
διαγωγὴ, τὸ χαλίκι, μὲ τὸ μάτι θολωμένο, βλέπει δυὸ ὄντα
νὰ περνᾶνε μέσα ἀπ' τῆς ἀστραπῆς τὴν λάμψη, τ'ὸνα πίσω
ἀπ' τ'ἄλλο, ὁπότε, σκονπίζοντας ἓνα φευγαλέο δάκρυ συμ-

πόνας, πὸν κυλάει ἀπ' τὸ παγωμένο του ματόκλαδο, μονολογεῖ: «Εἶναι μιὰ τιμωρία, πὸν καὶ βέβαια τοῦ ἀξίζει». Κι ἀφοῦ τὰ πεῖ αὐτά, ξαναπαίρνει τὴν τραχειὰ του φυσιογνωμία καὶ συνεχίζει νὰ κοιτάζει συγκλονισμένος ἀπὸ νευρική τρεμούλα, τὸ κινήγημα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ μεγάλα χεῖλια, μὲ τὸ χρῶμα τῆς ὄμπρας κόλπου, ἀπ' ὅπου κυλᾶνε ἀδιάκοπα σὰν νᾶναι ποτάμι, πελώρια καταχθόνια σπερματοζῶαρια πὸν ἀνυψώνονται στὸν θλιβερὸ αἰθέρα, γιὰ νὰ σκεπάσουν ξεδιπλώνοντας ἐκεῖνες τὶς τεράστιες τῆς νυχτερίδας φτεροῦγες, τὴν φύση ὀλόκληρη, ἐνῶ οἱ λεγεῶνες τὰ χταπόδια, ἀπομακρυσμένα ὅπως εἶναι, βλέποντας αὐτὲς τὶς ἀθόρυβες κι ἀνέκφραστες ἐκλάμψεις, σκυθρωπιάζουν. Ὡστόσο, ὁ ἐμποδισμένος δρόμος τῶν δύο ἀκαταπόνητων δρομέων συνεχίζεται, ἐκτοξεύοντας τὸ φάντασμα χειμάρρους φωτιᾶς ἀπ' τὸ στόμα του, στήν ἀπολιθωμένη πλάτη τῆς ἀνθρώπινης ἀντιλόπης. Καὶ μόνο, ἂν τὴν ὥρα τῆς ἐκτέλεσης αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος συναντήσῃ στὸ δρόμὸ του τὸν οἶχτο, πὸν θὰ θέλει νὰ τοῦ φράξῃ τὸ διάβα, τότε ὑποχωρεῖ, ἐπειδὴ ἀπεχθάνεται τὰ παρακάλια, κι ἀφήνει τὸν ἄνθρωπο νὰ τοῦ ξεφύγει. Τότε τὸ φάντασμα πλαταγιάζει τὴν γλῶσσα του, σὰ νὰ θέλει νὰ πεῖ στὸν ἑαυτό του πὼς ὡς ἐδῶ ἦταν ἡ καταδίωξη, καὶ ξαναγυρίζει στὸν κρυψώνα του ὥσπου νὰ λάβῃ ἄλλη διαταγή. Ἡ φωνὴ τοῦ καταδικασμένου ἀπλώνεται ὡς τὰ πιὸ ἀπόμακρα στρώματα τοῦ ἀπείρου, κι ὅταν τὸ τρομερὸ οὐρλιαχτὸ του τρυπώνει σ' ἀνθρώπινη καρδιά, λένε πὼς αὐτὴ θὰ προτιμοῦσε νᾶχε τὸν χάρο μάνα της, παρὰ τὶς τύψεις γιούς της. Σὲ μιὰ κακοτράχαλη τρύπα τῆς γῆς χώνει τὸ κεφάλι του ὡς τοὺς ὤμους, πὸν ἡ συνείδηση ὅμως, αὐτὲς τὶς πονηριὲς τῆς στρουθοκάμηλου τὶς κάνει νὰ γίνονται ἄνεμος. Σὰν σταλαγματιὰ αἰθέρα ἡ γούβα ἐξατμίζεται, καὶ τὸ φῶς μὲ τὴν κουστωδιά τῶν ἀκτίνων του ὀρμάει, ὅπως τὰ λελέκια στὶς λεβάντες, γιὰ νὰ βρεθεῖ πάλι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μάτια ὀλάνοιχτα καὶ φοβισμένα ἀντιμέτωπος μὲ τὸν ἑαυτό του. Τὸν εἶδα νὰ παίρνει τὸ δρόμο πρὸς τὴ θάλασσα,

ν' ἀνεβαίνει σ' ἓνα κατακομματιασμένο ἀκροτήριον πὸ τὸ δερ-
 νε τὸ φρούδι τοῦ ἀφροῦ, κι ἀπὸ κεῖ νὰ ἐξακοντίζεται στὰ
 κύματα τὰ βέλος. Καὶ νὰ τὸ θαῦμα: τὴν ἄλλη μέρα τὸ πτώμα
 παρουσιαζόταν πάλι στὴν ἐπιφάνεια, κι ὁ ὠκεανὸς ξανα-
 κουβάλαγε αὐτὸ τὸ σάρκινο ἀπόβρασμα στὴν ἀκτὴ. Ὁ ἄν-
 θρωπος τινάχτηκε ἔξω ἀπ' τὸ καλούπι ποῦχε σκάψει τὸ
 σῶμα του στὴν ἄμμο, ἔστιψε τὸ νερὸ ἀπ' τὰ βρεμμένα του
 μαλλιά, καὶ μὲ τὸ μέτωπο σκυφτὸ καὶ ἄφωνο, ἔπαιρνε
 πάλι τὸ δρόμο τῆς ζωῆς. Τὶς σκέψεις μας καὶ τὶς πράξεις
 μας, ὅσο κρυφές κι ἂν εἶναι, ἢ συνειδήση πάντα τὶς κρίνει
 αὐστηρὰ χωρὶς νὰ βγαίνει γελασμένη. Κι ὅπως συχνὰ δὲν
 εἶναι σὲ θέση νὰ προλάβει τὸ κακὸ, δὲν παύει νὰ κνηηγάει
 τὸν ἄνθρωπο λὲς κι εἶναι ἀλεποῦ, καὶ μάλιστα τὴ νύχτα.
 Μάτια ὄλο ἐκδίκηση, πὸν ἢ ἐπιστήμη ἀπὸ ἄγνοια ἀποκαλεῖ
 μετέωρα, σκορπᾶνε στὸ πέρασμά τους μιὰ μελανὴ λάμψη,
 κι ὅπως στριφογυρίζουν στὶς κόγχες τους, ἀρθρώνουν λόγια
 ὄλο μυστήριο... πὸν μόνον αὐτὸς καταλαβαίνει. Τὸ στρώμα
 του, μὲ τὰ τινάγματα τοῦ ταλαιπωρημένου του κορμιοῦ ἀπὸ
 τὴν ἀϋπνία ξεχαρβαλώνεται, ἐνῶ στ' αὐτιά του φτάνουν οἱ
 ἀκαθόριστοι κι ὄλο κακὸ προμήνυμα ψίθυροι τῆς νύχτας.
 Ἄκόμα κι ὁ ἄγγελος τοῦ ὕπνου, χτυπημένος θανάσιμα στὸ
 μέτωπο ἀπὸ ἄγνωστη πέτρα, ἐγκαταλείπει τὸ ἔργο καὶ
 παίρνει τὸ δρόμο πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἄφου εἶναι λοιπὸν ἔτσι,
 παρουσιάζομαι ἐγὼ τούτῃ τῇ φορᾷ, νὰ ὑπερασπιστῶ τὸν ἄν-
 θρωπο. Ἐγὼ, πὸν δὲν λογαριάζω καμιὰ ἠθικὴ ἀξία, ἐγὼ,
 πὸν δὲν μπόρεσα νὰ ξεχάσω τὸν Δημιουργὸ ἀπὸ κείνη τὴν
 ἔνδοξη μέρα πὸν θεμελιακὰ ἀνατρέποντας τὴν ἱστορία τ' οὐ-
 ρανοῦ κατάφερε, οὔτε καὶ ξέρω μὲ ποιὰν ἀνήθικη σκευω-
 ρία, νὰ ἐπιβάλλει τὴν δύναμή του καὶ τὴν αἰωνιότητά του, τοῦ
 κόλλησα τὶς τετρακόσιες μου βυζάχτρες κάτω ἀπ' τὴ μα-
 σκάλῃ του καὶ τὸν ἔκανα νὰ μπήξει σπαραχτικὲς φωνές...
 πὸν βγαίνοντας ἀπ' τὸ στόμα του, ἔγιναν ὀχιές καὶ πῆγαν
 νὰ κρυφτοῦν στοὺς θάμνους καὶ τὰ χαλάσματα, παραμο-
 νεύοντας νύχτα καὶ μέρα. Ἐρπετὰ μὲ χάρισμα, κρίκους

ἀναρίθμητους, μικρὸ πλατὺ κεφάλι καὶ μάτια δολερά, πὸν ὀρκίστηκαν νὰ ἐπιτίθενται στὴν ἀνθρώπινη ἀγνότητα, κάθε πὸν θὰ διαβαίνει μέσα ἀπὸ θάμνους δυσκολόβατους, ἄκρη·σὲ χαντάκια, ἢ πάνω ἀπὸ ἀμμόλοφους, πὸν εἶναι ἀργὰ κι ἀλλάξει γνώμη. Κι αὐτό, ἂν γίνεται ἔγκαιρα, γιατί ὑπάρχουν φορὲς πὸν ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται τὸ δηλητήριον νὰ προχωρεῖ στὶς γλέβες τοῦ ποδιοῦ του, ἀπὸ δαγκαματιὰ σχεδὸν ἀόρατη, πὸν νᾶχει τὸν καιρὸ νὰ στρέψει πίσω καὶ νὰ βγεῖ στὸ ἴσωμα. Κι ἔτσι ὁ Ἀημιουργός, διατηρώντας μιὰν ἀξιοθαύμαστη ψυχραιμία, ἀκόμα καὶ στὰ πιὸ δεινὰ παθήματά τους, ξέρει νὰ βγάζει μέσα ἀπ' τὰ ἴδια τους τὰ στήθια, αὐτῶν πὸν κατοικοῦν τὴ γῆς, σπέρματα βλαβερά. Ἡ ἔκπληξή του ὅμως δὲν περιγράφεται, ὅταν εἶδε τὸν Μαλντορόρ νὰ γίνεται χταπόδι, καὶ νὰ προχωροῦν κατὰ πάνω στὸ κορμί του κεῖνα τὰ τερατώδη ὄχτῶ πλοκάμια, πὸν ὄχι μόνο τὸ καθένα ἦταν κι ἓνας βούρδουλας γερός, ἀλλὰ θὰ μπορούσε εὐκόλα ν' ἀγκαλιάσει καὶ τὴν περίμετρο ἑνὸς πλανήτη! Κι ὅπως δὲν τὸ περίμενε, πάλαιψε τὰ πρῶτα λεπτά γιὰ νὰ ξεφύγει ἀπ' αὐτὸ τὸ γλοιῶδες σφίξιμο, πὸν ὅσο πήγαινε ἔσφιγγε καὶ περισσότερο... παρ' ὅλο πὸν φοβόμουν μὴ μοῦ καταφέρει κανένα χτύπημα ἄσκημο. Κι ἀφοῦ ἔβαλα μέσα μου ὅσα μπόρεσα περισσότερο ἀπ' τὰ σφαιρίδια αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ αἵματος, ἀποκολλήθηκα ἀπότομα ἀπὸ τὸ μεγαλόπρεπο κορμί του καὶ κούφτηκα σὲ μιὰ σπηλιά, πὸν ἀπὸ τότε ἔγινε κατοικία μου. Παρὰ τὶς μάταιες προσπάθειές του, δὲν μπόρεσε νὰ μὲ βρεῖ. Ἄν κι ἔχει περάσει καιρὸς ἀπὸ τότε, νομίζω πὸς τώρα ξέρει ποῦ εἶναι ἡ κατοικία μου καὶ φυλάγεται γιὰ νὰ μπεῖ. Ζοῦμε κι οἱ δύο, ὅπως δύο γείτονες μονάρχεις, πὸν ξέρουν τὶς ὄχι εὐκαταφρόνητες δυνάμεις τους, πὸν δὲν μπορεῖ νὰ νικήσει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, καὶ πὸν εἶναι κουρασμένοι ἀπ' τοὺς ἀνώφελους πολέμους τοῦ παρελθόντος. Αὐτὸς φοβᾶται ἐμένα, κι ἐγὼ φοβᾶμαι αὐτόν. Χωρὶς κανέναν μας νὰ ἔχει νικηθεῖ, τὰ ἄσκημα χτυπήματα τοῦ ἀντιπάλου του τὰ ἔχει δοκιμάσει, γι' αὐτὸ καὶ μένομε ἔτσι.

Πάντως, έτοιμος είμαι νά ξαναρχίσω τόν πόλεμο μαζί του, όποτε τó θελήσει. Κι ἄς μὴν καρδοκεῖ νά βρεῖ τήν κατάλληλη στιγμή γιά τά κρυφά του σχέδια. Ξέρω νά φυλάγομαι, κι οὔτε τó μάτι μου ξεκολλάει ἀπό πάνω του. "Όπως ἐπίσης, καλὰ θά κάνει νά σταματήσει νά στέλνει στή γῆς τήν συνείδηση μ' ὄλα κείνα τά βασανιστήριά της. Εἶναι δασκαλεμένοι ἀπό μένα οἱ ἄνθρωποι μὲ ποιά ὄπλα θά τήν καταπολεμήσουν ἀποτελεσματικά. Μπορεῖ νά μὴν ἔχουν ἀκόμα ἐξοικειωθεί μαζί της, ὅμως γιά μένα ξέρεις πολὺ καλά πὼς εἶναι ὅ,τι τὸ ἄχυρο πὸν παίρνει ὁ ἀέρας. Πολὺ πὸν τήν λογαριάζω. "Αν ἤθελα νά ἐπωφεληθῶ ἀπό τήν εὐκαιρία αὐτή και ν' ἀναπτύξω κάπως εὐρύτερα τήν ποιητικὴ ἐτούτη συζήτηση, θά εἶχα νά προσθέσω, πὼς δίνω περισσότερη σημασία στοῦ ἄχυρο παρὰ στή συνείδηση. Τὸ ἄχυρο ἔχει κάποια χρησιμότητα, γιὰ τὸ ἀναμασάει τὸ βόδι, ἐνῶ ἡ συνείδηση, κείνο πὸν ξέρει εἶναι νά δείχνει τίς ἀτσάλένιες της γαμπές νυχάρες. "Επαθαν ὅμως συφορὰ τῆ μέρα πὸν ἐτόλμησαν νά προβληθοῦν μπροστά μου. Ἄφοῦ ἦταν ἀποσταλμένη τοῦ Δημιουργοῦ ἡ συνείδηση, θεώρησα πὼς θά ἦταν πρέπον νά μὴ τῆς κλείσω τήν πόρτα. Καὶ θά καθόμουν ἀκόμα και νά τήν ἀκούσω, ἂν εἶχε παρουσιαστῆ μὲ τήν σεμνότητα και τήν ταπεινοσύνη πὸν τῆς ἀρμόζον και πὸν δὲν θᾶπρεπε νά λησμονάει. Ἡ ὑπεροπία της ὅμως μοῦ ἦταν ἀνυπόφορη. Ἄπλώνω και γὼ τὸνα μου χέρι και κάνω θρύφαλα μέσα στα δάχτυλά μου κείνα τά νύχια, πὸν ὅσο δυνάμωνε τὸ σφίξιμο ἔπεφτε σκόνη, αὐτὸ τὸ νέο εἶδος τὸ ἀμμοκονίαμα. Ἄπλώνω μετὰ τὸ ἄλλο και τῆς ξεκολλάω τὸ κεφάλι, και κυνηγώντας την μὲ τὸν βούρδουλα αὐτὴ τήν κυρά, τήν βγάζω ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι μου γιά νά μὴν τήν ξαναδῶ πιά. Τὸ κεφάλι της τὸ φύλαξα γιά ἀνάμνηση τῆς νίκης μου... Μ' ἓνα κεφάλι στοῦ χέρι, πὸν τοῦ ροκάνιζα τὸ καύκαλο, στάθηκα στοῦ ἓνα πόδι σὰν τὸν ἐρωδιό στοῦ χεῖλος ἑνὸς γκρεμοῦ πὸν ἔχασκε ἀνάμεσα σ' ἓνα βουνό. Μὲ εἶδαν νά κατηφορίζω στήν κοιλάδα, ἐνῶ τοῦ

θώρακά μου τὸ πετσί διατηροῦσε τὴν γαλήνη καὶ τὴν ἀταραξία ἐπιτύμβιας πλάκας! Μ' ἓνα κεφάλι στὸ χέρι, πὸν τοῦ ροκάνιζα τὸ καύκαλο, πῆρα βουτιές στὰ πιὸ ἐπικίνδυνα βάραθρα, περνώντας ἀνάμεσα ἀπὸ σκόπελους θανατερούς, καὶ βυθίστηκα πιὸ κάτω κι ἀπ' τὰ ρεύματα, γιὰ νὰ παραβρεθῶ σὰν ξένος, στὶς μάχες πὸν ἔδιναν τὰ τέρατα τῆς θάλασσας. Τόσο πολὺ εἶχα ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' τὸ γιαλό, πὸν τὸ διαπεραστικό μου μάτι οὔτε πὸν τὸ διέκρινε πιά, ἐνῶ οἱ ἀπαίσιες νάρκες μὲ κείνο τὸ μαγνητισμό τους πὸν παραλύει, γυρόφεροναν τὰ μέλη μου ὅπως διέσχιζαν μὲ δύναμη τὰ κύματα, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ πλησιάσουν. Μὲ εἶδαν νὰ ἐπιστρέφω στὴν παραλία, σῶος καὶ ἀβλαβής, ἐνῶ τοῦ θώρακά μου τὸ πετσί διατηροῦσε τὴν γαλήνη καὶ τὴν ἀταραξία ἐπιτύμβιας πλάκας! Μ' ἓνα κεφάλι στὸ χέρι, πὸν τοῦ ροκάνιζα τὸ καύκαλο, ἀνέβηκα τὰ ἀνηφορικά σκαλιὰ ἐνὸς πανύψηλου πύργου, γιὰ νὰ φτάσω μὲ πόδια κατάκοπα στὸ ἱλιγγιώδες ὕψος τοῦ ἑξώστη του. Κι ἀφοῦ κοίταξα ὀλόγυρα τὴν ἐξοχή, τὴ θάλασσα, ἀφοῦ κοίταξα τὸν ἥλιο, τὸ στερέωμα, σπρώχνοντας μὲ τὸ πόδι μου τὸν ἀσπάραγο γρανίτη ἀψήφησα τὸν θάνατο καὶ τὴ θεία δίκη, καὶ βγάζοντας μιὰ στερνὴ κραυγὴ, ρίχτηκα σὰν πέτρα στὸ στόμα τοῦ ἄπειρου. Τὸ θλιβερὸ ἀντίηχο πὸν προκάλεσε τὸ κεφάλι τῆς συνείδησης χτυπώντας στὴ γῆς, ὅπως τὸ ἄφησα στὸ πέσιμό μου, οἱ ἄνθρωποι τὸ ἄκουσαν. Μὲ εἶδαν νὰ κατεβαίνω σὰν πουλὶ ἀργά, ὅπως μὲ σήκωνε σύννεφο ἀόρατο, καὶ νὰ μαζεύω τὸ κεφάλι γιὰ νὰ τὸ ἀναγκάσω νὰ εἶναι μάρτυρας σ' ἓνα τριπλὸ ἔγκλημα πὸν εἶχα κατὰ νοῦ νὰ κάνω κείνη τὴν ἴδια μέρα, ἐνῶ τοῦ θώρακά μου τὸ πετσί διατηροῦσε τὴν γαλήνη καὶ τὴν ἀταραξία ἐπιτύμβιας πλάκας! Μ' ἓνα κεφάλι στὸ χέρι, πὸν τοῦ ροκάνιζα τὸ καύκαλο, κατευθύνθηκα στὸ μέρος πὸν εἶχε στηθεῖ τὸ ἰκρίωμα μιᾶς καρμανιόλας, βάζοντας κάτω ἀπὸ τὸν καταπέλτη τὴν ἐξαίσια χάρη τῶν τραχίλων τριῶν κοριτσιῶν. Εἰδικὸς σὲ ἔργα μεγαλόπνοα, λασκάρησα τὸ σκοινί, λὲς καὶ σ' ὄλη μου τὴ ζωὴ δὲν ἔκανα τίποτα ἄλλο, καὶ

τὸ τριγωνικὸ σίδερο πέφτοντας λοξά, ἔκοψε τρία κεφάλια πὸν μὲ κοιτάζαν μὲ γλύκα. Κατόπιν, ἔβαλα τὸ δικό μου τὸ κεφάλι κάτω ἀπ' τὸ βαρὸν ξυράφι, ὅσο ὁ δῆμιος ἐτοιμάζε νὰ κάνει τὴ δουλειά του. Τρεῖς φορές, ὁ καταπέλτης ἀνεβοκατέβηκε στὴ σκάρα, καὶ κάθε φορὰ μὲ καινούρια δύναμη. Τρεῖς φορές ὁ ὄγκος τοῦ κρανίου μου τραντάχτηκε σύριζα, κυρίως ἐκεῖ πὸν στήνεται ὁ λαιμός, ὅπως ὅταν βλέπουμε ὄνειρο πὸς μᾶς πλακώνει σπίτι πὸν γκρεμίζεται. Ὁ κόσμος ἔκπληκτος μ' ἄφησε νὰ περάσω, γιὰ νὰ μὲ ἀπομακρύνει ἀπ' τὸν μακάβριο τόπο. Μὲ εἶδαν νὰ παραμερίζω μὲ τοὺς ἀγκῶνες μου αὐτὴ τὴν ἀνθρωποπλήμμυρα πὸν ἀναδεδούταν, καὶ νὰ προχωρῶ ὅλο ζωὴ μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, ἐνῶ τοῦ θώρακά μου τὸ πετσί διατηροῦσε τὴν γαλήνη καὶ τὴν ἀταραξία ἐπιτύμβιας πλάκας! Εἶχα πεῖ πὸς ἤθελα νὰ ὑπερασπιστῶ τὸν ἄνθρωπο τούτη τὴ φορὰ, φοβᾶμαι ὅμως, πὸς μὲ τὴν ἀπολογία μου διέψευσα τὴν πρόθεσή μου, ὁπότε ἐπόμενο εἶναι νὰ βροῖσκω τὴ σιωπὴ προτιμότερη. Ἡ ἀνθρωπότητα θὰ χειροκροτήσῃ μ' εὐγνωμοσύνη τὸ μέτρο πὸν πῆρα!

*

Καιρὸς εἶναι νὰ σφίξω τὰ φρένα τοῦ οἴστρου μου καὶ νὰ σταματήσω μιὰ στιγμὴ στὴ μέση, ὅπως ὅταν τραβιέται κανεὶς γιὰ νὰ κοιτάξῃ τὸν κόλπο γυναικάς. Σωστὸ εἶναι νὰ ξαναρίχνουμε μιὰ ματιὰ στὴ διαδρομὴ πὸν ἔχουμε κάνει, γιὰ νὰ πάροουμε φόρα κατόπιν μὲ ξεκούραστα τὰ μέλη γιὰ καινούργιο ἄλμα. Δὲν εἶναι τόσο εὐκόλο νὰ ἐπιχειρεῖ κανεὶς μιὰ ὀλόκληρη πορεία μὲ μιὰ μόνη ἀνάσα. Τὰ φτερὰ κουράζονται πολὺ στὸ πέταγμα τόσο μεγάλου ὕψους, χωρὶς ἐλπίδα καὶ χωρὶς τύψεις. Ὁχι... ἄς σταματήσουμε αὐτὸ τὸ ἄγριο σκάψιμο καὶ ψαχούλεμα, ἀνάμεσα στὰ εὐφλεκτα μεταλλεῖα τούτης τῆς ἀνίερης ὠδῆς! Πάντως ὁ κροκόδειλος δὲν πρόκειται νὰ ἀλλάξῃ οὔτε μιὰ λέξη, ἀπ' αὐτὰ πὸν ξέρασε τὸ κάτω μέρος τοῦ κρανίου του. Τόσο τὸ χειρότερο

γι' αὐτόν, ἂν καμὶὰ φευγαλέα σκιά, σπρωγμένη ἀπ' τὴν ἐπι-
θυμία τοῦ ἀξιέπαινου σκοποῦ, νὰ πάρει ἐκδίκηση γιὰ λο-
γαριασμό τῆς ἀνθρωπότητας, ποὺ τόσο ἄδικα πολεμήθηκε
ἀπὸ μένα, ἀνοίξει λάθρα τὴν πόρτα τῆς κάμαράς μου καὶ
γλιστρώντας στὸν τοῖχο σὰ φευγαλέα φτερούγα γλάρου, μπή-
ξει ἓνα σιλέτο στὰ πλευρὰ τοῦ ἄρπαγα τῶν οὐρανίων ἐκ-
βρασμάτων! Λὲς κι ἔχει σημασία ἀπὸ ποιὰ ἀφορμὴ θὰ δια-
λυθεῖ ὁ ἄργιλος στὰ ἄτομά του.

Ας ξαναφέρουμε στη θύμησή μας τὰ ὀνόματα ἐκείνων τῶν φανταστικῶν ἀγγελικῶν ὑπάρξεων πὸν ἦ πέννα μου, στὸ Δεύτερο ἄσμα, ἔβγαλε ἀπὸ ἓνα μυαλὸ πὸν ὄφειλε τὴν λάμψη του στὸ ἀπαύγασμά τους. Καὶ πὸν πεθαίνον μὸλις γεννηθοῦν, σὰν τὸ ταχὺ σβήσιμο σπίθας χαρτιοῦ πὸν καίγεται, καὶ πὸν τὸ μάτι δύσκολα προλαβαίνει. Λέμαν!... Λόεγκριν!... Λομπανό!... Χόλτζερ!... Σεῖς, πὸν μιὰ στιγμή παρουσιαστήκατε κατάφορτοι μὲ τὰ στολίδια τῆς νιότης, σκορπίζοντας τὴν μαγεία στὸν ὀρίζοντά μου, σὰς ἄφησα νὰ πέσετε πάλι στὸ χάος, σὰ βαρίδια δύτη, ἀπ' ὅπου δὲ θὰ ξαναβγεῖτε πιά. Κράτησα τὴν ἀνάμνησή σας κι αὐτὸ μοῦ φτάνει. Τὴν θέση σας πρέπει νὰ τὴν παραχωρεῖστε τώρα σ' ἄλλες ὑπάρξεις, ἴσως λιγότερο ὠραῖες, γέννημα ὁμως κι αὐτὲς τοῦ ξεχειλίσματος ἐνὸς ἀσίγαστου οἴστρου, πὸν ἔχει ἀποφασίσει νὰ μὴ γυρέψει τὸ ξεδίψασμά του κοντὰ στὴν ἀνθρώπινη ράτσα. Οἴστρος, πὸν ἦ βουλιμία του θὰ τὸν ἔκανε νὰ φάει τὸν ἑαυτό του, ἂν δὲ γύρευε τὴν τροφή του σὲ πλάσματα οὐράνια: δημιουργώντας ἔτσι μὲ τὸν καιρὸ μιὰ πυραμίδα ἀπὸ σεραφεῖμ, ἀκόμα περισσότερα κι ἀπὸ τὰ ἔντομα πὸν βρίθουν σὲ μιὰ σταγόνα νερό, καὶ τυλίγοντάς τα κύκλους γύρω του, θὰ τὰκανε νὰ στροβιλιζοῦνται σὲ θύελλας δίνη. Κι ὁ ταξιδευτὴς πὸν ἀναγκάζεται νὰ σταθεῖ στὴ θεά καταράκτη, ἂν ἀνασηκώσει τὸ πρόσωπό του κείνη τὴν ὥρα, θὰ δεῖ πέρα μακρὰ μιὰν ἀνθρώπινη ὑπαρξη νὰ τὴν κουβαλᾶνε στὰ ὑπόγεια τῆς κόλασης, μιὰ γιολάντα καμέλιες ζωντανές! Ἕσυχία... ὁμως τώρα! Ἕ ἀκαθόριστη εἰκόνα τῆς πέμπτης φαντασίωσης ἀρχίζει νὰ διαγράφεται ἀργά, σὰν τὶς ἀβέβαιες πτυχὲς οὐράνιου τόξου, πάνω στὸν ἄχνινο καμβὰ

τῆς σκέψης μου, πὸν ὅσο πάει καὶ παίρνει ὑπόσταση συγκεκριμένη... Ὁ Μάριος καὶ γὼ τρέχαμε στὸ μάκρος τῆς ἀκροθαλασσιᾶς, ἐνῶ τ' ἄλογά μας μὲ τεντωμένους τοὺς λαιμούς, διαπερνοῦσαν τὶς μεμβράνες τοῦ ἄπειρου κι ἔκαναν τὰ χαλίκια τοῦ γυαλοῦ νὰ πετᾶνε σπίθες. Ὁ βοριάς πὸν μᾶς χτυποῦσε πρόσωπο, στριμωχνόταν μέσα στὰ πανωφόρια μας, κι ἔκανε τὰ μαλλιά στὰ δίδυμα κεφάλια μας νὰ ἀνεμίζουν πρὸς τὰ πίσω. Ὁ Γλᾶρος, πὸν μάτια προσπαθοῦσε νὰ μᾶς δώσει νὰ καταλάβουμε, πότε μὲ τὶς κραυγές του καὶ πότε μὲ τὶς κινήσεις τῆς φτερούγας του, πὼς ἢ καταγίδα πλησιάζει, μονολογοῦσε: «Ποῦ νὰ πηγαίνουν μ' αὐτὸ τὸν δαιμονισμένο καλπασμό;» Ἐμεῖς δὲν βγάζαμε μιλιὰ. Βοθισμένοι στὸ ὄνειροπόλημα, εἶχαμε ἀφεθεῖ νὰ μᾶς σηκώνουν τὰ φτερὰ αὐτοῦ τοῦ ξέφρενον καλπασμοῦ. Ὁ ψαράς, βλέποντάς μας νὰ περνᾶμε ἀπὸ μπρὸς του γρήγοροι σὰν ἀλμπατρός, πίστενε πὼς τὸ μάτι του εἶχε πάρει τὰ δύο μυστηριώδη ἀδέλφια, ὅπως τοὺς λέγανε, ἐπειδὴ ἦταν πάντα μαζί, σταυροκοπιόταν γρήγορα κι ἔτρεχε νὰ κρυφτεῖ κάτω ἀπὸ κάποιο βαθουλωτὸ βράχο μὲ τὸ σκυλί του παραλυμένο. Κι ὅσοι ζοῦσαν κοντὰ στὴ θάλασσα, εἶχαν ἀκούσει νὰ τοὺς λένε πράγματα παράξενα γι' αὐτὰ τὰ δύο πρόσωπα, πὸν παρουσιάζονταν στὴ γῆς ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σύννεφα, σὲ καιρὸ θεομηνίας, ὅπως, ὅταν πόλεμος φοβερὸς ἀπειλοῦσε νὰ μπήξει τὸ καμάκι του κατάστηθα στὶς δύο ἐχθρὲς χῶρες, ἢ, ὅταν ἡ χολέρα ἐτοιμαζόταν νὰ ἐξαπολύσει μὲ τὴ σφεντόνα τῆς, τὴ σαπίλα καὶ τὸ θάνατο σ' ὀλόκληρες πολιτεῖες. Καὶ οἱ πιὸ παλιοὶ ἀπ' αὐτοὺς πὸν λήστευαν τὰ ἀποβράσματα τῆς θάλασσας, σούφρωναν τὸ φρύδι καὶ βεβαίωναν μὲ ὕφος σοβαρὸ, πὼς αὐτὰ τὰ δύο φαντάσματα, πὸν ὁ καθένας εἶχε προσέξει κάθε φορὰ πὸν ξέσπαγε τυφώνας, τὸ πελώριο ἄπλωμα τῶν μαύρων φτερῶν, πάνω ἀπ' τοὺς ἀμμόλοφους καὶ τὶς ξέρες, πὼς ἦταν ἡ σοφία τῆς γῆς καὶ ἡ σοφία τῆς θάλασσας, πὸν περιφέρανε τὴ μεγαλειότητά τους στοὺς αἰθέρες, κάθε φορὰ πὸν ἡ φύση ἐπαναστατοῦσε, καὶ ἦταν ἐνωμένες μὲ μιὰ φιλία αἰώνια,

πού ἡ μοναδικότητα της καὶ ἡ δόξα δημιούργησαν τὴν ἔκπληξη πού εἶναι τὸ ἀτελείωτο κορδόνι τῶν γενιῶν. Λέγανε ἀκόμα, πὼς πετώντας πλάι-πλάι, σὰ δυὸ κόνδορες στὶς Ἄνδεις, ἀρέσκονταν νὰ διαγράφουν ὁμόκεντρος κύκλους ἀνάμεσα ἀπ' τὰ ἀτμοσφαιρικά στρώματα πού γειτονεύουν μὲ τὸν ἥλιο, γιὰ νὰ τρέφονται σ' αὐτὲς τὶς περιοχὲς μ' ὅ,τι πιὸ ἀγνὸ συστατικὸ ὑπάρχει στὸ φῶς. Μὲ κόπο ὁμως ἀποφάσιζαν, νὰ πάρει τὸ πέταγμά τους τὴν κατακόρυφη κλίση πρὸς τὴν τρομαγμένη τροχιά πού περιστρέφεται σ' ἓνα ντελίριο ἢ ἀνθρώπινη σφαῖρα, κατοικημένη ἀπὸ πνεύματα σκληρὰ πού ἐξοντώνονται μεταξὺ τους στὰ πεδία τῆς μάχης (ὅταν δὲν σκοτώνονται ὑπουλα καὶ στὰ κρυφὰ μέσα στὶς πόλεις, μὲ τὸ στίλετο τοῦ φθόνου καὶ τῆς φιλοδοξίας), καὶ πού τρέφονται μὲ πλάσματα ὅλο ζωὴ σὰν αὐτούς, βάζοντας ἔτσι τὸ ἀνθρώπινο γένος μερικὰ σκαλοπάτια πιὸ κάτω στὴν κλίμακα τῶν ὑπάρξεων. Κι ὅσες φορὲς ἔπαιρναν τὴν σταθερὴ ἀπόφαση νὰ ξεσηκώσουν μὲ τὴν προφητικὴ τους ποίηση τοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ μεταμεληθοῦν, καὶ μὲ ἀπλωτὲς μεγάλες νὰ κολυμπήσουν πρὸς ἀστρικές περιοχὲς, μακρὰ ἀπὸ ἓνα πλανήτη πού κινοῦνταν μέσα στὶς βαριὲς ἀπόπνοιες τῆς τσιγκουνιᾶς, τῆς ἔπαρσης, τῆς κατάρας καὶ τοῦ σαρκασμοῦ πού ἀνεβαίνουν σὰν μολυσμένοι ὕδρατμοί, ἀπ' τὴν φριχτὴ ἐπιφάνειά του, κι ἔμοιαζε σὰ βῶλος μικρὸς, σχεδὸν ἀόρατος, ἀπ' τὴ μεγάλη ἀπόσταση, ἄλλες τόσες φορὲς τοὺς δόθηκαν οἱ εὐκαιρίες νὰ μετανοιώσουν πικρὰ γιὰ τὴν παραγνωρισμένη καὶ περιγελασμένη καλὴ πρόθεσή τους, ὁπότε πήγαιναν νὰ κρυφτοῦν στὰ ἔγκατα τῶν ἠφαιστειῶν, γιὰ νὰ κουβεντιάσουν μὲ τὴ μακρόβια φωτιά πού κοχλάζει στὰ ὑπόγεια καζάνια στὸ κέντρο τῆς γῆς, ἢ στὰ βάθη τῆς θάλασσας, γιὰ νὰ ξεκουράσουν εὐχάριστα τὴν ἀπογοητευμένη ὄρασή τους μὲ τὰ πιὸ ἄγρια θηρία τῆς ἀβύσσου, πού τοὺς φαίνονταν πρότυπα πραότη-
τας, σὲ σύγκριση μὲ τοὺς μπάσταρδους τῆς ἀνθρωπότητας. Κι ὅταν ἐρχόταν ἡ νύχτα μὲ τὸ εὐεργετικὸ σκοτάδι της, ξεπήδαγαν ἀπ' τοὺς κρατῆρες μὲ τὸ πορφυρὸ λοφίο, κι ἀπ' τὰ

ὑπόγεια ρεύματα, ἀφήνοντας πολὺ μακρὰ πίσω τους, μακρὰ πολὺ, τὸ ἄχαρο καθίκι πὸν σφίγγεται ὁ στουπωμένος ἀπ' τὰ ἀνθρώπινα παπαγαλάκια πισινός, ὥσπου νὰ μὴν μποροῦν νὰ διακρίνουν πιά τὴν μετέωρη σιλουέτα τοῦ βρωμεροῦ πλανήτη. Λυπημένοι τότε γιὰ τὴν μάταιη ἀπόπειρά τους, ἀνάμεσα στ' ἀστέρια πὸν συμμετεῖχαν στὴ θλίψη τους, καὶ κάτω ἀπ' τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ, ἀγκαλιάζονταν κλαίγοντας ὁ ἄγγελος τῆς γῆς κι ὁ ἄγγελος τῆς θάλασσας!... Ὁ Μάριο κι αὐτὸς πὸν κάλπαζε δίπλα του, ἤξεραν γιὰ τοὺς ἀόριστους καὶ ὄλο φόβο θορύβους πὸν διηγόνταν οἱ παραδες στὰ νυχτέρια τους, σιγομιλώντας στὸ τζάκι, μὲ πόρτες καὶ παράθυρα κλειστά, ἐνῶ τῆς νύχτας ὁ ἄνεμος, πὸν γυρεῖ νὰ ζεσταθεῖ, σφυριζεὶ γύρω ἀπ' τὴν ἀχυρένια καλύβα, σείοντας τ' ἀδύναμα τοιχώματά της μὲ τὰ σωριασμένα στὴ βάση τους θρύφαλα κοχυλιῶν, πὸν ἄφηναν στὸ ξεδίπλωμά τους σβύνοντας τὰ κύματα. Δὲν βγάζαμε μιλιὰ. Τί νὰ ποῦνε δυνὸ καρδιές πὸν ἀγαπιοῦνται; Τίποτα. Τὰ μάτια μας ἔλεγαν τὰ πάντα. Ἐγὼ τοῦ σύστησα νὰ τυλιχτεῖ καλύτερα στὸ πανωφόρι του, κι αὐτὸς μοῦ παρατήρησε πὸς τὸ ἄλογό μου ἀπομακρυνόταν πολὺ ἀπ' τὸ δικό του: ὁ ἕνας νοιαζόταν γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου ὅπως γιὰ τὴ δική του, χωρὶς νὰ κοροϊδεύουμε. Προσπαθεῖ νὰ μοῦ χαμογελάσει, ὅμως στὸ πρόσωπό του διακρίνω τὰ φοβερὰ ἀποτυπώματα πὸν ἀφήνει ἡ συλλογὴ ἀδιάκοπα σκυμένη πάνω στὶς σφίγγες, πὸν ξεστρατεύουν μὲ τὸ λοξοκοίταμά τους τίς μεγάλες ἀγωνίες τοῦ νοῦ κάθε θνητοῦ. Κι ὅταν βλέπει πὸς τὰ κόλπα του δὲν πιάνουν, παίρνει τὰ μάτια του, συνέρχεται ἀγαναχτισμένος καὶ κοιτάζει τὸν ὀρίζοντα πὸν ὅσο ἐμεῖς τὸν πλησιάζουμε, αὐτὸς φεύγει. Μὲ τὴν σειρὰ μου, κάνω προσπάθεια νὰ τοῦ ὑπενθυμίσω τὴν χρυσή του νιότη, πὸν δὲν ζητάει παρὰ νὰ προχωρήσει σὰ βασίλισσα στὰ παλάτια κάθε λογιῆς ἀπόλαυσης. Προσέχει ὅμως πὸς τὰ λόγια μου δὲν βγαίνουν εὐκολὰ ἀπ' τὸ ἀδυνατισμένο στόμα μου, καὶ πὸς τὰ χρόνια τῆς δικῆς μου ἀνοιξῆς πέρασαν ψυχρὰ καὶ λυπημένα, σὰν ὄνειρο ἀδυσώπητο

πὸν περιφέρεται στὰ γλέντια καὶ στ' ἀτλαζένια κρεβάτια, ἐκεῖ πὸν γλαρῶνει ἢ ὠχρὴ ἰέρεια τοῦ ἔρωτα, πληρωμένη μὲ τὰ λαμποκοπήματα τοῦ χρυσαφιοῦ, τὰ πικρὰ αἰσθήματα τῆς ἀπογοήτευσης, τὶς βλαβερὲς ρυτίδες τῶν γηρατειῶν, τὰ φοβέρισμα τῆς μοναξιᾶς καὶ τὶς λαμπάδες τοῦ πόνου. Οὔτε σὲ μένα κάνει κατάπληξη, πὸν δὲν μπορῶ μὲ τὰ ἐπιχειρήματα μου νὰ τὸν κάνω εὐτυχισμένο. Καὶ κείνη τὴν στιγμή, μοῦ παρουσιάζεται ὁ Παντοδύναμος φορῶντας ὄλα τὰ σύνεργα τοῦ παιδεμοῦ, μέσα στὴν ἀπαστράπτουσα αἴγλη τῆς φρίκης του. Γυρίζω τὰ μάτια μου καὶ κοιτάζω τὸν ὀρίζοντα πὸν ὄσο ἐμεῖς τὸν πλησιάζαμε αὐτὸς ἀπομακρυνόταν... Τὰ ἄλογά μας κάλπαζαν κατὰ μῆκος τοῦ γιαλοῦ σὰν ν' ἀποφεύγανε τὸ ἀνθρώπινο μάτι... Ὁ Μάριο εἶναι νεώτερός μου. Ἡ ὕγρασία τοῦ καιροῦ κι ὁ ἀρμυρὸς ἀφρὸς πὸν ξεπηδοῦσε ὡς ἐμᾶς, ἔφερναν τὴν παγωνιὰ στὰ χεῖλη του. Τοῦ λέω: «Πρόσεχε!... Φυλάξου!... Σφίξε τὰ χεῖλια σου τὸνα μὲ τ' ἄλλο. Δὲν τὸ βλέπεις πὸν τὸ σκάσιμο σοῦ γδέρνει τὸ δέγμα μὲ τὰ γαμπὰ του νύχια καὶ τρέχει αἷμα;» Στηλώνει τὸ μάτι του στὸ μέτωπό μου, καὶ βάζοντας τὴ γλώσσα του σὲ κίνηση μοῦ ἀπαντᾷ: «Καὶ πὼς τὰ βλέπω αὐτὰ τὰ πράσινα γαμπὰ νύχια, δὲν πρόκειται ν' ἀλλάξω τὴν φυσικὴ θέση πὸν ἔχει τὸ στόμα μου γιὰ νὰ τ' ἀποφύγω. Κοίταξε ἂν σοῦ λέω ψέματα. Ἔτσι τὸ θέλησε ἡ Θεῖα Πρόνοια καὶ θὰ συμμορφωθῶ μὲ δαύτη. Ἄσχετα ἂν θὰ μποροῦσε νὰ ἦταν καὶ καλύτερη». Κι ἐγὼ φώναξα: «Αὐτὴ τὴν ὄλο ἀβρότητα ἐκδίκηση τὴ θαναμάζω». Μοῦ ἐρχότανε νὰ ξεριζώσω τὰ μαλλιά μου. Μοῦ τὸ ἀπαγόρευσε ὁμως μὲ μιὰ ἀδστηρὴ ματιά, καὶ ἀπὸ σεβασμὸ ὑπάκουσα. Εἶχε ἀρχίσει νὰ νυχτώνει κι ὁ ἀετὸς γύριζε στὴ φωλιά του σκαμμένη μέσα στὶς σχισμὲς τοῦ βράχου. Μοῦ λέει: «Δὲ μοῦ χρειάζεται τὸ πανωφόρι μου, θὰ σοῦ τὸ δώσω γιὰ νὰ σὲ προφυλάξει ἀπὸ τὸ κρύο». Τοῦ ἀποκρίθηκα: «Συφορὰ σου ἂν κάνεις αὐτὸ πὸν λές. Δὲν θέλω νὰ ὑποφέρει ἄλλος γιὰ μένα, καὶ μάλιστα αὐτὸς νὰ εἶσαι ἐσύ». Δὲν μοῦ ἀπάντησε γιὰτὶ εἶχα δίκην, ἀλλὰ ἐγὼ ἄρχισα νὰ

τὸν καλοπιάνω, ἐπειδὴ ὁ τόνος πὸ τοῦ μίλησα ἦταν ἀπότομος... Τὰ ἄλογά μας κάλπαζαν κατὰ μῆκος τοῦ γυαλοῦ, σὰν ν' ἀποφεύγανε τὸ ἀνθρώπινο μάτι... Ὅποτε σηκώνω τὸ κεφάλι μου σὰν πλώρη καραβιοῦ, πὸ τὴν τινάζει ἀπάνω πελώριο κύμα, καὶ τοῦ λέω: «Μήπως κλαῖς; Ἐσένα ρωτάω, πὸ τὰ χιόνια κι οἱ ὀμίχλες ἔχουνε βασιλιά τους. Στὸ ὄμορφο σὰν τὸ λουλούδι τοῦ κάκτου πρόσωπό σου, δὲν βλέπω δάκρυα καὶ τὰ μάτια σου εἶναι στεγνὰ ὅπως χειμάρρου κοίτη. Ὅμως ἐγὼ στὸ βάθος τους διακρίνω ἓνα κάδο γεμάτο αἷμα, ὅπου ἡ δαγκαμένη στὸ λαιμὸ ἀπὸ θεόρατο σκορπιὸ ἀγνότητά σου, ξεψυχάει. Ἄνεμος δυνατὸς δέρεται πάνω στὴ φωτιά πὸν θερμαίνει τὸ καζάνι, σκορπίζοντας φλόγες μελανὲς μέχρι ἔξω ἀπὸ τὴν ἱερὴ σου κόγχη. Πλησίασα τὰ μαλλιά μου στὸ μέτωπό σου, κι ἔνωσα τὴν μυρουδιά τῆς τσίκνας, ἐπειδὴ καιγόντανε. Κλείσε τὰ μάτια σου, εἰδεμή, τὸ πρόσωπό σου ὅπως εἶναι ἀποτεφρωμένο σὰν λάβα ἠφαιστείου, θὰ πέσει στάχτες μέσα στὴ χούφτα μου». Αὐτὸς ὁμως, ἀδιαφορώντας γιὰ τὰ χαλινάρια πὸν κράταγε στὰ χέρια του, ἔστριψε πρὸς ἐμένα καὶ μὲ κοίταξε ὄλο τρυφερότητα, ἐνῶ ἀνεβοκατέβαζε ἀργὰ τὰ κρίνα τῶν βλεφάρων του, σὰν τὴν παλιόροια τῆς θάλασσας. Καὶ θέλοντας νὰ μὴν ἀφήσει ἀναπάντητη τὴν τολμηρὴ μου ἐρώτηση, νὰ πῶς τὸ γύρισε: «Σταμάτησε νὰ μὲ προσέχεις. Κι ὅπως οἱ ὕδρατμοὶ τῶν ποταμιῶν σέρονται στὴν πλαγιά τοῦ λόφου, καὶ μόλις φτάσουν στὴν κορυφή ἐκτινάσσονται στὴν ἀτμόσφαιρα καὶ σχηματίζουνε τὰ σύννεφα, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τίς ἀνησυχίες σου γιὰ μένα. Χωρὶς δικαιολογημένη αἰτία, παίρνουν ἀσυναίσθητα διαστάσεις καὶ δημιουργοῦν στὴ φαντασία σου τὸ ἀπατηλὸ εἶδωλο ἐνὸς ζοφεροῦ ἀντικατοπτρισμοῦ. Σὲ βεβαιώνω πῶς δὲν ὑπάρχει φωτιά στὰ μάτια μου, παρ' ὄλο πὸν αἰσθάνομαι σὰν νὰ χῶ τὸ κρανίό μου χωμένο σὲ μιὰ κάσκα μ' ἀναμμένα κάρβουνα. Πῶς θέλεις νὰ βράζουν οἱ σάρκες τῆς ἀγνότητάς μου μέσα στὸ καζάνι, ἀφοῦ τὸ μόνο πὸν ἀκούω εἶναι κάτι ἀδύνατες καὶ ἀκαθόριστες φωνές, πὸν γιὰ

μένα δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο, παρὰ τὰ βογγητὰ τοῦ ἀνέμου
πὸν περνάει πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας; Ἀποκλείεται σκορ-
πιὸς κι οἱ αἰχμηρὲς δαγκάνες του νὰ βρῆκαν νὰ φωλιάσουν
στὸ βάθος τῆς θρυμματισμένης κόγχης μου. Τανάλιες πρέπει
νᾶναι πὸν τσακίζουνε τῆς ὄρασης τὰ νεῦρα. Ὡστόσο ἔχω
καὶ γὼ τὴν γνώμη σου, πὼς τὸ αἷμα πὸν γέμισε τὸν κάδο
τραβήχτηκε ἀπ' τὶς φλέβες μου χτὲς βράδν πὸν κοιμόμουν,
ἀπὸ δῆμιο ἀόρατο. Καιρὸ σὲ περιμένω, ἀγαπημένε γιὰ τοῦ
ὠκεανοῦ. Μάταια παλεύανε τὰ ἐξασθενημένα χέρια μου,
μ' ὅποιον τολμοῦσε στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ μου νὰ πατί-
σει... Ναί, σὰν νᾶναι ἀμπαρωμένη ἡ ψυχὴ μου στὴ φυλα-
κὴ τοῦ κορμιοῦ μου νοιώθω, ἀπ' ὅπου εἶναι ἀδύνατο νὰ λυ-
τρωθεῖ καὶ νὰ φύγει μακρὰ ἀπ' τοὺς γιαλοὺς πὸν δέρον-
ται ἀπ' τὴν ἀνθρωποθάλασσα, καὶ νὰ μὴ βλέπει πιά αὐτὴ
τὴ χλεμπονιάρρα ἀγέλη τὶς συφορὲς, νὰ κνηγᾶει ἀδιάκοπα
μέσα στὶς χαοδάδες καὶ τὰ βαθιὰ φαράγγια, τοὺς πυρηναίους
αἰγόκερους τῆς ἀνθρώπινης ρύτσας. Γιατί νὰ εἶναι ἔτσι, δὲν
θὰ παραπονεθῶ ποτέ. Τὴ ζωὴ τὴν ἔχω πάρει σὰν πληγὴ,
κι ἔχω ἀπαγορεύσει στὴν αὐτοκτονία νὰ γιαιτρέψει τὸ τραῦμα.
Τὴ θέλω νὰ χάσκει αὐτὴ ἢ αὐλακιά γιὰ νὰ τὴν ἀπολαμβάνει
ὁ Δημιουργὸς ἀνὰ πάσα ὥρα τῆς αἰωνιότητάς του. Ἄλλω-
στε, αὐτὴ εἶναι ἡ τιμωρία πὸν τοῦ ἐπιβάλλω. Τὰ ἄλογά μας
χαλάρωσαν τὴν ταχύτητα τῶν μπρούτζινων ποδιῶν τους,
καὶ τὰ κορμιά τους τρέμουνε σὰν τὸν κνηγὸ πὸν τὸν κυ-
κλῶσαν κάπροι. Κι οὔτε πρέπει αὐτὰ πὸν λέμε ν' ἀρχίσουν
νὰ τ' ἀκοῦνε. Μπορεῖ, μὲ τὴν ἔνταση τῆς προσοχῆς, νὰ ὀξυν-
θεῖ ἡ ἀντίληψί τους, καὶ νὰ φτάσουν στὸ σημεῖο νὰ μᾶς
καταλαβαίνουν. Ὅποτε συφορὰ τους, γιὰ τὰ πόσα περισ-
σότερα θὰ εἶχαν νὰ τραβήξουν! Κι ἔτσι εἶναι, ἀρκεῖ νὰ σκε-
φτεῖ κανεὶς σὲ ποιά βαριὰ τιμὴ ἀναρίθμητων δεινῶν πα-
ραχωρήθηκε στοὺς ἀγριόχοιρους τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ βαθ-
μὸς τῆς νοημοσύνης πὸν τοὺς κάνει νὰ ξεχωρίζουν ἀπ' τ' ἄλ-
λα ὄντα τῆς δημιουργίας. Ἐλα, τώρα, κάνε ὅ,τι καὶ γὼ, καὶ
κέντριξε δυνατὰ τὰ καπούλια τοῦ ἀλόγου σου μὲ τ' ἀσημένιο

σου σπιρούνι...» Τ' ἄλογά μας κάλπαζαν κατὰ μῆκος τοῦ
γιαλοῦ, σὰ νᾶθελαν ν' ἀποφύγουν τὸ ἀνθρώπινο μάτι...

*

Ἦταν μιὰ μέρα ἀνοιξιάτικη. Τὰ πουλιὰ μὲ τὸ κελήδη-
μά τους σκορποῦσαν τὰ τραγοῦδια τους, κι οἱ ἄνθρωποι πε-
σμένοι στὶς δουλειές τους κολυμποῦσαν στὴν ἱερότητα τοῦ
μόχθου. Τὸ κάθε τι ἔκανε τὸ χρέος του ὅπως τὸ εἶχε τάξει
ἡ μοίρα: τὰ δέντρα, οἱ πλανῆτες, τὰ σκυλόφαρα. Τὰ πάντα,
ἐκτὸς ἀπ' τὸν Δημιουργό! Αὐτὸς ἦταν στὸ δρόμο ξαπλωμέ-
νος μὲ τὰ ροῦχα του κουρέλια. Τὸ κάτω χεῖλι του κρεμό-
τανε σὰν καλώδιο σ' ἀδράνεια. Τὰ δόντια του ἦταν ἄπλυτα,
κι ἡ σκόνη ἀνακατευτότανε στὶς ξανθὲς σκάλες τῶν μαλλιῶν
του. Μουδιασμένος ἀπὸ τὴν ἀποχαύνωση ποὺ τὸν βάραινε,
στριφογύριζε πάνω στὰ χαλίκια, καὶ τὸ σῶμα του ἔκανε
μάταιες προσπάθειες γιὰ ν' ἀνασηκωθεί. Οἱ δυνάμεις του
τὸν εἶχαν ἐγκαταλείψει, κι ἔμενε κεῖ, ἀτάραχος σὰν ὄστρακο
κι ἀδύναμος σὰν σκουλίκι. Κάθε τόσο γέμιζαν κρασί οἱ
λακοῦβες ποὺ ἔσκαβαν τὰ νευρικά τινάγματα τῶν ὤμων
του. Ἡ ἀποκτήγωση τὸν σκέπαζε μὲ τὶς προστατευτικὲς
φτεροῦγες της, καὶ τοῦριχνε βλέμματα τρυφερά. Οἱ γάμπες
του μὲ τοὺς ἐξογκωμένους μῦς σάρωναν τὸ ἔδαφος σὰ δυὸ
τυφλὰ κατάρτια, κι ἀπ' τὰ ρουθούνια του ἔτρεχε αἷμα: πέ-
φτοντας εἶχε χτυπήσει τὸ πρόσωπό του πάνω σ' ἓνα στύλο...
Ἦταν μεθυσμένος! Τύφλα στὸ μεθύσι! Μεθυσμένος σὰν κο-
ριὸς ποὺ τὴ νύχτα εἶχε ρουφήξει τρία βαρέλια αἷμα! Καὶ γέ-
μιζε τὴν ἠχώ μὲ λόγια ἀκαταλαβίστικα, ποὺ θὰ ἐπιφυλαχθῶ
νὰ ἐπαναλάβω ἐδῶ. Μπορεῖ ὁ ὑψηλὸς μεθύστακας νὰ μὴ
σέβεται τὸν ἑαυτό του, ὅμως ἐγὼ ἔχω ὑποχρέωση νὰ σε-
βαστῶ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ γεγονὸς πὼς ὁ Δημιουργὸς μέ-
θυσε... τὸ ξέρετε! Ἔλεος λοιπὸν γι' αὐτὸ τὸ χεῖλι, ποὺ
μαγαρίστηκε στοῦ ὄργιου τὰ κροντήρια!... Περνάει ὁ
σκαντζόχοιρος, ποὺ κατατρυπάει τὴ ράχη μὲ τ' ἀγκάθια

του, και τοῦ λέει: «Νά, ἐσύ! Ὁ ἥλιος εἶναι μεσοῦρανα: δούλεψε ἀκαμάτη, και μὴ τρῶς τῶν ἄλλων τὸ ψωμί. Περιμένε λίγο και θὰ δεῖς, ἂν κάνω και φωνάξω τὸν πιττακὸ μὲ τὸ γαμψὸ του ράμφος». Περινάει ὁ δρυοκολάπτης μὲ τὴ γλαῦκα, βυθίζουνε ὀλόκληρο τὸ ράμφος τους στὴν κοιλιὰ του και τοῦ λένε: «Νά, ἐσύ! Ἐδῶ στὴ γῆς τί ἔρχεσαι νὰ κάνεις; Μήπως γιὰ νὰ προσφέρεις στὰ ζῶα αὐτὴ τὴν κωμωδία πὸ εἶναι γιὰ κλάματα; Οὔτε ὁ τυφλοπόντικας, οὔτε ὁ καζουάριος, οὔτε τὸ φλαμίγκο πρόκειται ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά σου, αὐτὸ σοῦ τὸ ὀρκίζομαι». Περινάει ὁ γάιδαρος, τοῦ δίνει μιὰ κλωτσιὰ στὸ μελίγγι και τοῦ λέει: «Νά, ἐσύ! Τί σοῦ εἶχα κάνει γιὰ νὰ μοῦ δώσεις αὐτὰ τὰ μακρονὰ αὐτιά; Οἱ πάντες μὲ περιφρονοῦν, μηδὲ τοῦ γρούλλου ἐξαιρουμένου». Περινάει ὁ βάτραχος, τοῦ πετάει μιὰ φτυσιὰ στὸ κούτελο και τοῦ λέει: «Νά, ἐσύ! Ἄν δὲν μοῦχες κάνει τὸ μάτι ἔτσι χοντρό, και σ' ἔβλεπα στὴν κατάσταση πὸ σὲ βλέπω τώρα, θὰ σκέπαζα εὐλαβικὰ τὸ κάλλος τῶν μελῶν σου, κάτω ἀπὸ μιὰ βροχὴ ἀπὸ νεραγκοῦλες, μυσοστίδες και καμέλιες, γιὰ νὰ μὴν σὲ δεῖ κανεὶς». Περινάει τὸ λιοντάρι, κάνει μιὰ κλίση τοῦ βασιλικοῦ κεφαλιοῦ του και λέει: «Ὅσο γιὰ μένα, ἐγὼ τὸν σέβομαι, παρ' ὄλο πὸν μᾶς δίνει τὴν ἐντύπωση, πὸς ἢ αἴγλη του ἔχει γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀμανρωθεῖ. Σεῖς ὁμως οἱ ἄλλοι, πὸν κάνετε τοὺς σπουδαίους, και δὲν εἴσαστε παρὰ τιποτένιοι, ἀφοῦ τοῦ ἐπιτεθήκατε τὴν ὦρα πὸν κοιμόταν, θὰ σᾶς ἄρесе ἂν εἴσαστε στὴ θέση του, νὰ ὑποστῆτε ἀπ' τοὺς περαστικούς τις χυδαίότητες πὸν τις ἀκούγατε χωρὶς ἀντίρρηση;» Περινάει και ὁ ἄνθρωπος, σταματάει μπρὸς στὸν ἀγνώριστο Δημιουργό, και κάτω ἀπ' τὰ χειροκροτήματα τῆς πετσόφειρας και τῆς ὀχιᾶς, ἀφοδεύει ἐπὶ τρεῖς μέρες στὸ μεγαλοπρεπὲς πρόσωπό του. Συφορὰ στὸν ἄνθρωπο, γι' αὐτὴ του τὴν ἀσχημοσύνη. Συφορὰ του, πὸν δὲν σεβάσθηκε τὸν ἐχθρό, ξαπλωμένο μέσα στὴ λάσπη ἀπὸ κρασί και αἷμα, ἀνυπεράσπιστο και σχεδὸν ἄψυχο!... Τέλος, ὕστερα ἀπ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς πρόστυχους χλευα-

σμούς, ὁ κυρίαρχος Θεὸς ξυπνάει, σηκώνεται ὅπως μπορεῖ, καὶ τρεκλίζοντας πάει καὶ κάθεται σὲ μιὰ πέτρα, μὲ τὰ χέρια νὰ κρέμονται σὰ δυὸ ἀρχίδια φθισικοῦ, ἀφοῦ ρίχνει ἓνα ἄτονο καὶ χωρὶς λάμψη βλέμμα στὴν πλάση ὀλόκληρη πού τοῦ ἀνήκει. "Ὡ! ἄνθρωποι, εἴσαστε τὰ τρομερὰ παιδιὰ. Σᾶς ἱκετεύω ὁμως, ἄς λυπηθοῦμε αὐτὴ τὴ μεγάλη ὑπαρξη πού ἀκόμα δὲν συνῆλθε ἀπὸ τὸ ἀπαίσιο ποτό, καὶ μὴ ἔχοντας ἀκόμη τὴ δύναμη νὰ σταθεῖ ὀρθή, ξανάπεσε βαριά πάνω σ' αὐτὴ τὴν πέτρα, καὶ κάθησε σὰν τὸν ὁδοιπόρο. Προσέχτε αὐτὸ τὸν ζητιάνο πού περνάει, μόλις εἶδε πὼς ὁ δερβίσης ἀπλωσε ἓνα πεινασμένο χέρι, χωρὶς νὰ ξέρει σὲ ποιόν κάνει ἐλεημοσύνη, πέταξε ἓνα κομμάτι ψωμὶ στὸ χέρι πού ἐκλιπαροῦσε τὴ συμπόνια. Καὶ κούνησε τὸ κεφάλι του ὁ Δημιουργός, ἐκφράζοντάς του τὴν εὐγνωμοσύνη του. "Ὡ! ποτέ σας ἔσεῖς δὲν θὰ μάθετε πόσο δύσκολο πρᾶμα εἶναι νὰ κρατάει κανεὶς συνεχῶς τὰ ἡνία τοῦ σύμπαντος! Καὶ πὼς ὑπάρχουν φορὲς πού τὸ αἷμα ἀνεβαίνει στὸ κεφάλι, στὴν προσπάθειά του νὰ ἀνασύρει ἀπὸ τὸ χάος ἓνα τελευταῖο κομμάτι, μὲ μιὰ καινούργια ράτσα ἀπὸ διαφορετικὰ μυαλά. Κι ὅταν αὐτὸ δὲν γίνεται, τότε σαλεύει κυριολεκτικὰ ὁ νοῦς, κι ἀποτραβιέται σὰν κνηνηγμένος, ὁπότε, μπορεῖ νὰ πέσει καὶ μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ, καὶ νὰ παρασυρθεῖ σὲ παρεκτροπὲς σὰν αὐτὲς πού ὑπήρξατε μάρτυρες!

*

"Ἐνα κόκκινο φανάρι, φλάμπουρο τῆς ἀκολασίας, κρεμασμένο στὴν ἄκρη μιᾶς σιδερένιας βέργας, κούναγε τὸ σκαρὶ τοῦ ὅπως τὸ δέσνανε ἀπὸ παντοῦ οἱ ἀέρηδες πάνω ἀπὸ μιὰ βαριά, σαρακοφαγωμένη πόρτα. "Ἐνας βρώμικος διάδρομος, πού μύριζε σκέλια ἀνθρώπινα, ἔβγαине σὲ μιὰ αὐλὴ ὅπου κότες καὶ κοκκόροι, πιὸ ἀδύνατα κι ἀπ' τὶς φτεροῦγες τους, γύρευαν τὴ βοσκή τους. Στὸν τοῖχο πού χρησίμευε γιὰ περίφραγμα τῆς αὐλῆς, καὶ πού βρισκόταν πρὸς τὴ δυ-

τικὴ πλευρά, ὑπῆρχαν διάφορα δυσκολοπέραστα ἀνοίγματα, κλεισμένα μὲ σιδερόφραχτες θυρίδες. Κι ὅλο αὐτὸ τὸ κτίσμα πὸν τὸ σκέπαζαν μούσκλη, καὶ πὸν χωρὶς ἄλλο κάποτε θὰ εἶχε ὑπάρξει μοναστήρι, τώρα χρησίμευε μὲ τὸ ὑπόλοιπο κτίριο σὰν τόπος διαμονῆς, γιὰ ὅλες ἐκεῖνες τὶς γυναῖκες πὸν ἔδειχναν τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κόλλπου τους, σ' αὐτοὺς πὸν ἔμπαιναν κάθε μέρα μὲ ἀντάλλαγμα λίγο χρυσάφι. Ἐγὼ, πάνω ἀπὸ μιὰ γέφυρα, πὸν οἱ κολῶνες της βυθίζονταν στὸ βουρκομένο νερὸ μιᾶς τάφρου περιφερικῆς, ἀπολάμβανα ἀπὸ τὴν ὑπερυψωμένη της ἐπιφάνεια, αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα μέσα στὴν ἐξοχὴ πὸν τὸ βάραιναν τὰ χρόνια, ὅπως καὶ τὶς παραμικρότερες λεπτομέρειες τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἀρχιτεκτονικῆς. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, ἔβλεπε κανεῖς τὴ σιδεριά μιᾶς θυρίδας ν' ἀνεβαίνει τρίζοντας, ὅπως σπρωχνόταν πρὸς τὰ πάνω ἀπὸ κάποιο χέρι πὸν παραβίαζε τὴν ιδιότητα τοῦ σίδηρου: ἓνας ἄντρας παρουσίαζε τὸ κεφάλι του στὸ μισοελευθερωμένο ἄνοιγμα, προωθοῦσε τοὺς ὤμους του, πὸν εἶχαν πέσει πάνω τους σοφάδες, γιὰ νὰ ἀκολουθήσει μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπίμοχθη πίεση τὸ σῶμα του, σκεπασμένο μὲ ὑφάδια ἀπὸ ἀράχνες. Κι ὅσο τὸ πόδι του βρισκόταν ἀκόμη μπλεγμένο στὰ κάγκελα τῆς σιδεριάς, ἀπόθετε τὰ χέρια του σὰν στεφάνι πάνω ἀπὸ κάθε λογιῆς βρωμιᾶ, πὸν φόρτιζε μὲ τὸ βάρος της τὸν τόπο, ὥσπου ὅταν κάποτε ἔπαιρνε τὴ φυσικὴ του στάση, πήγαινε καὶ βούταγε τὰ χέρια του σ' ἓνα σαραβαλιασμένο μαστέλλο, πὸν ἢ σαπουνάδα του εἶχε δεῖ νὰ ἔρχονται καὶ νὰ ἀπέρχονται ὀλόκληρες γενιές, καὶ μετὰ ἀπομακρυνόταν ὅσο γινόταν πιὸ γρήγορα ἀπ' αὐτὰ τὰ παλησοκάκια, γιὰ νὰ πάει στὴν πόλη ν' ἀναπνεύσει καθαρὸ ἀέρα. Μὲ τὸ πὸν ἔφευγε ὁ πελάτης, μιὰ γυναῖκα ὀλότελα γυμνὴ παρουσιαζόταν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, καὶ κατευθυνόταν πρὸς τὸν ἴδιο κάδο. Ὅποτε οἱ κότες κι οἱ κοκκόροι, μόλις τοὺς μύριζε τὸ ἀνθρώπινο σπέρμα, τρέχαν ὅλοι μαζὶ ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα τῆς ἀδλῆς, ρίχναν χάμου τὴ γυναῖκα παρὰ τὴ ρωμαλέα της ἀντίσταση, κι ἄρχιζαν νὰ

σκαλίζουν μὲ τὰ πόδια τους λὲς κι ἦταν ἀχρῶνας τὴν ἐπι-
δερμίδα τοῦ σώματός της, καὶ νὰ κομματιάζον μὲ τὸ ράμφος
τους μέχρι ποὺ ἔβγαινε αἷμα, τὰ πλαδαρὰ χεῖλια τοῦ προ-
σμένου κόλπου της. Τὰ ὀρνίθια χορτάτα ὡς τὸ λαιμό, ξανα-
γυρίζαν νὰ σκαλίσουν τὸ χορτάρι τῆς αὐλῆς, κι ἡ γυναῖκα
παστρικιὰ πιά καὶ γεμάτη πληγὲς ξανασηκωνόταν τρέ-
μοντας ὅπως ξυπνάει κανεὶς μετὰ ἀπὸ ἐφιάλτη. Παράταγε
τὸ πατσαβούρι ποὺ κουβάλαγε γιὰ νὰ σκουπίσει τὰ κανιά
της, μιὰ καὶ δὲν τῆς χρειαζόταν πλύσιμο στὸν κοινόχρηστο
κάδο, καὶ ξαναγύριζε στὸν κρουφῶνα της μὲ τὸν τρόπο ποὺ
εἶχε βγεῖ, γιὰ νὰ περιμένει νὰ ἐπαναλάβει τὴν τακτική
της. Βλέποντας αὐτά, θέλησα καὶ γὼ νὰ μπῶ σ' αὐτὸ τὸ
σπίτι! Πηγαίνοντας ὁμως νὰ κατέβω τὴ γέφυρα, εἶδα στὸ
ἐπιστύλιο μιᾶς κολῶνας τούτη τὴν ἐπιγραφή μὲ γράμματα
ἐβραϊκά: «Σεῖς ποὺ περνᾶτε ἀπὸ τοῦτο τὸ γεφύρι, μὴν πη-
γαίνετε ἐκεῖ. Τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ ἀκολασία φωλιάζουν ἐκεῖ
μέσα. Μιὰ μέρα, μάταια περίμεναν οἱ φίλοι του ἕνα νέο
ποὺ εἶχε πατήσει στὴ μοιραία πόρτα». Ἡ περιέργεια κυ-
ριαρχήσκει τὸν φόβο, καὶ μέσα σὲ λίγα λεπτὰ ἔφτανα μπρο-
στὰ σὲ μιὰ θυρίδα, φραγμένη μ' ἕνα πικρὸ κιγκλίδωμα ἀπὸ
γερὲς διασταυρωμένες μπάρες. Θέλησα νὰ κοιτάξω στὸ ἐσω-
τερικό, ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὴ τὴν κρουστή κρισάρα. Στὴν ἀρχή,
δὲν μποροῦσα τίποτα νὰ δῶ, ὁμως δὲν ἄργησα νὰ διακρίνω
τὰ ἀντικείμενα ποὺ ὑπῆρχαν στὸ σκοτεινὸ δωμάτιο, χάρις
στὶς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου ποὺ ὄλο λιγότευε τὸ φῶς του καὶ
σὲ λίγο θὰ χανόταν στὸν ὀρίζοντα. Τὸ πρῶτο καὶ μοναδικὸ
πράγμα ποὺ χτύπησε στὸ μάτι μου, ἦταν ἕνα ξανθὸ μπα-
στούνι, ὄλο ἀπὸ χωνιά τὸ ἕνα μέσα στ' ἄλλο. Καὶ τὸ μπα-
στούνι αὐτὸ κινιόταν! Δρασκελίζε τὸ δωμάτιο! Τὰ τινάγμα-
τά του ἦταν τόσο δυνατά, ποὺ τράνταζαν τὸ πάτωμα, καὶ
μὲ τὶς δυὸ του ἄκρες ἔκανε τεράστιες ρωγμὲς στὸν τοῖχο,
μοιάζοντας μὲ κριὸ ὅταν ταρακουνᾷ τὴν πύλη πολιορκη-
μένης πόλης. Μάταιες ὁμως οἱ προσπάθειές του. Οἱ τοῖχοι
ἦταν κτισμένοι ἀπὸ πέτρα πελεκητή, καὶ κάθε φορὰ ποὺ

χτυπιόταν πάνω τους, τ'όβλεπανά κάμπτεται σά λάμα από
άτσάλι και νά ξαναπηδάει σάν τόπι από λάστιχο. "Αρα, τὸ
μπαστούνι αὐτὸ δὲν ἦταν φτιαγμένο ἀπὸ ξύλο! Κατόπιν,
μοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἡ εὐεlexία του: κονλουριαζόταν και
ξεκουλουριαζόταν σὰ χέλι. Κι ἀκόμα, παρ' ὄλο πὸν ἦταν
ψηλὸ σάν ἄνθρωπος, δὲν μποροῦσε νὰ στηθεῖ ὀρθό. Ὑπῆρχαν
φορὲς πὸν κατάφερε κι ἔδειχνε τὴ μιὰ ἀπὸ τὶς ἄκρες του
στὸ κιγκλίδωμα τῆς θυρίδας, ὅπως πηδοῦσε μὲ φόρα και
ξανάπεφτε μὴ μπορῶντας νὰ συντριῖει τὸ ἐμπόδιο. Κι ὅταν
πιὰ βάλθηκα νὰ τὸ κοιτάζω μὲ μεγαλύτερη προσοχή, εἶδα
πὼς ἦταν τρίχα! Κι ἔχοντας ἀποκάνει ἀπὸ τὴν πάλη μὲ
τὴν ὕλη πὸν ὀρθωνόταν γύρω της σάν φυλακή, πῆγε κι ἀ-
κούμπησε στὸ κρεβάτι πὸν ὕπῆρχε μέσα σὲ κείνο τὸ δωμά-
τιο, μὲ τὴ ρίζα νὰ ξεκουράζεται στὸ χαλὶ και τὴν ἄκρη γερ-
μένη στὸ προσκεφάλι. Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγα λεπτὰ σιωπῆς,
πὸν στὴ διάρκειά της ἄκουγα ἓνα διακεκομμένο ἀναφιλη-
τό, δυνάμωσε τὴν φωνή της και μίλησε ἔτσι: «Ὁ ἀφέντης
»μου μὲ ξέχασε μέσα σὲ τοῦτο τὸ δωμάτιο, και δὲν ἔρχεται
»νὰ μὲ πάρει. Ἀπὸ τοῦτο τὸ κρεβάτι πὸν ἀκουμπάω τώρα
»σηκώθηκε, κι ἀφοῦ χτένισε τὰ μυρωμένα του μαλλιά, δὲν
»πῆγε ὁ νοῦς του πὼς ἐγὼ θὰ μποροῦσα νὰ εἶχα πέσει κάτω.
» Ἀλλὰ και νὰ μὲ μάζευε, ἐμένα δὲν θὰ μοῦ ἔκανε ἐκπληξη,
»θὰ ἦταν ἀπλῶς μιὰ πράξη δίκαιη. Αὐτὸς ὅμως μὲ ἐγκατέ-
»λειψε μέσα σὲ τοῦτο τὸ μπουντροῦμι, ἀφοῦ πρῶτα κυλί-
»στηκε στὴν ἀγκαλιὰ μιᾶς γυναίκας. Καὶ τί γυναίκας! Τὰ
»σεντόνια εἶναι ἀκόμα ὑγρὰ ἀπὸ τὸ ξέσπασμα τῆς ἐπαφῆς
»τους και μέσα στὴν ἀκαταστασία τους, φέρνουν τὰ σημά-
»δια μιᾶς νύχτας πὸν πέρασε ὄλο ἔρωτα...» Ὡστόσο, ἐγὼ
ἀναρωτιόμουν ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ ἦταν ὁ ἀφέντης της!
Και τὸ μάτι μου ὄλο και κολλοῦσε ἐπίμονα στὴ σιδεριά!...
«Και στὴ διάρκεια πὸν ἡ φύση ὀλόκληρη ἠσύχαζε μέσ' στὴν
»ἀγνότητά της, αὐτὸς ζευγάρωνε μὲ μιὰ γυναίκα τιποτέ-
»νια, μέσα σὲ λάγνα κι αἰσχρὰ σφιχταγκαλιάσματα. Κα-
»τάντησε, νὰ δεχτεῖ νὰ πλησιάσει, μὲ τὸ σεπτὸ του πρό-

»σωπο, μάγουλα πού είναι για περιφρόνηση ἔχοντας βί-
»τσιο τους τὴν ξετσιπωσιά, πού τοὺς ἔχει ἀποστραγγίσει
»κάθε ἰκμάδα. Αὐτὸς μπορεῖ νὰ μὴ κοκκίνιζε, ὅμως κοκκί-
»νιζα ἐγὼ γι' αὐτόν. Δὲν χωράει ἀμφιβολία πὼς ἔνοιωθε εὐ-
»τυχισμένος πού κοιμήθηκε μιὰ νύχτα μ' ἓνα τέτοιο ταίρι.
» Ἀλλὰ κι ἡ γυναίκα τ'ἄχε χαμένα μὲ τὴ μεγαλοπρέπεια
»τοῦ παρουσιαστικοῦ τοῦ φιλοξενουμένου της, κι ἔδειχνε πὼς
»δοκίμαζε μιὰ παράδοξη ἡδονή, καὶ τοῦ καταφιλοῦσε τὸν
»λαιμό». Καὶ γὰρ ἀναρωτιόμουν ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ ἦταν
ὁ ἀφέντης της! Κι ὅλο τὸ μάτι μου κολλοῦσε ἐπίμονα στὴ
σιδεριά!... «Ἐνῶ ἐγὼ στὸ διάστημα αὐτὸ ἔνοιωθα σπν-
»ριὰ ὅλο θανατερὸ φαρμάκι, νὰ φουντώνουν γύρω ἀπ' τὴ
»ρίζα μου, ὅσο σ' αὐτόν τὸ πάθος κόρωνε, μὴ ὄντας σνη-
»θισμένος στὶς σαρκικὲς ἀπολαύσεις, κι ἀπορροφοῦσαν οἱ
»φουσκάλες τους τὴν ἀναπαραγωγικὴ οὐσία τῆς ζωῆς μου.
»Κι ὅσο πιὸ πολὺ αὐτοὶ ξεχνιόνταν στὰ ξέφρενα κουνήμα-
»τά τους, τόσο ἐγὼ ἔνοιωθα πὼς ἔχανα δυνάμεις. Καὶ τὴ
»στιγμὴ πού ἡ σαρκικὴ ἡδονὴ ἔφτασε στὴν παραφορὰ τοῦ
»παροξυσμοῦ, ἡ δική μου ρίζα σωριαζόταν σὰν στρατιώτης
»ἀπὸ βόλι. Μὲ τὸ σβήσιμο τῆς λαμπάδας τῆς ζωῆς μέσα μου,
»ἀποκολλήθηκα ἀπὸ τὸ δοξασμένο του κεφάλι σὰν ξερὸ κλα-
»ρι, κι ἔπεσα κάτω, χωρὶς κουράγιο, χωρὶς δύναμη, χωρὶς
»ζωτικότητα, ὅμως, μ' ἓναν βαθὺ οἴχτο γιὰ κεῖνον πού τοῦ
»ἀνῆκα, καὶ μὲ μιὰ αἰώνια θλίψη γιὰ τὸ θεληματικὸ του
»παραστράτημα!...» Καὶ γὰρ ἀναρωτιόμουν ποιὸς θὰ μπο-
»ροῦσε νὰ ἦταν ὁ ἀφέντης της! Κι ὅλο τὸ μάτι μου κολλοῦσε
ἐπίμονα στὴ σιδεριά!... «Νὰ εἶχε τουλάχιστον ἀγκαλιάσει
»ἡ ψυχὴ του τὸ παρθενικὸ στήθος μιᾶς κόρης. Αὐτὴ θὰ
»τοῦ ἄξιζε περισσότερο, κι ὁ ξεπεσμός του δὲ θάταν τόσο
»μεγάλος. Πάει καὶ φιλάει ὅμως μὲ τὰ χεῖλη του, αὐτὸ τὸ
»σκεπασμένο ἀπὸ λάσπη μέτωπο, πού πάνω του ἔχουν πα-
»τήσει οἱ ἄντρες μὲ βουτηγμένο στὴ σκόνῃ τὸ τακού-
»νι!... Καὶ ρουφάει μὲ τ' ἀδιάντροπα ρουθούνια του, τίς
»ἀποφορὲς ἀπ' αὐτὲς τίς δυὸ ὑγρὲς μασκάλες!... Εἶδα τὴν

»μεμβράνη στὶς μασκάλες νὰ συσπᾶται ἀπὸ ντροπή, καὶ τὰ
»ρουθούνια νὰ ἀρουῶνται αὐτὴ τὴν χυδαία εἰσπνοή. Ἄλλὰ
»ὅπως αὐτός, ἔτσι κι ἐκείνη, δὲν ἔδιναν σημασία στὰ ἐπί-
»σημα μηνύματα πὸν μεταδίδαν οἱ μασκάλες, καὶ στὴν ἀπο-
»κρουστικὴ ἀποστροφή πὸν ἔδειχναν τὰ ρουθούνια. Αὐτὴ,
»ὄλο καὶ σήκωνε ψηλότερα τὰ μπράτσα της, κι αὐτός, ὄλο
»καὶ στρίμωχνε μὲ δύναμη τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ ἔχωνε
»στὶς γούβες τους. Ὑποχρεώθηκα νὰ γίνω συνένοχος σ' αὐτὴ
»τὴν βεβήλωση, καὶ θεατῆς σ' αὐτὸ τὸ ἀνήκουστο. ξεγόφια-
»σμα. Ὑποχρεώθηκα νὰ παρασταθῶ στὸ σμίξιμο αὐτῶν τῶν
»δύο ὑπάρξεων, πὸν μιὰ ἄβυσσος ἀπροσμέτρητη χῶριζε τὶς
»διαφορετικὲς τοὺς φύσεις...» Καὶ γὰρ ἀναρωτιόμουν ποιός
»θὰ μπορούσε νὰ ἦταν ὁ ἀφέντης της! Κι ὄλο τὸ μάτι μου
»κολλοῦσε ἐπίμονα στὴ σιδεριά!... «Τέλος, ὅταν μπούχτη-
»σε πιά νὰ τὴν ὀσμίζεται, τοῦρθε νὰ τῆς ξεριζώσει τὰ μού-
»σकुला ἕνα-ἕνα, μά, γιὰ τὸ λόγο πὸς ἦταν γυναίκα, τῆς
»ἔκανε χάρη, καὶ προτίμησε ἀντὶς γι' αὐτὴν, νὰ κάνει νὰ
»ὑποφέρει κάποιος τοῦ δικοῦ του γένους. Καὶ κάλεσε ἀπ' τὸ
»γυιτονικὸ κελὶ ἕνα νέο ποῦχε ἔρθει σὲ κείνο τὸ σπῆτι γιὰ
»νὰ περάσει μερικὲς ξέγνοιαστες στιγμὲς μὲ μιὰ ἀπὸ κείνες
»τὶς γυναῖκες, καὶ τὸν διέταξε νὰ πάει νὰ σταθεῖ σ' ἀπό-
»σταση ἑνὸς βήματος ἀπὸ τὰ μάτια του. Ἐγὼ, πὸν ἀπὸ
»ῶρα βρισκόμουν χάμου, καὶ μὴν ἔχοντας τὴ δύναμη νὰ
»ἀνασηκωθῶ στὴ ρίζα μου πὸν ἔκαιγε, δὲν μπόρεσα νὰ δῶ
»πὶ ἔκαναν. Αὐτὸ πὸν ξέρω εἶναι, πὸς μόλις ὁ νέος πλησία-
»σε μέχρῃς ἐκεῖ πὸν τὸν ἔφτανε τὸ χέρι του, ἄρχισαν νὰ πέ-
»φτον κομμάτια ἀπὸ σάρκες στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ,
»πὸν ἦρθαν καὶ μαζεύτηκαν κοντὰ μου, γιὰ νὰ μοῦ ἐξιστο-
»ρήσουν χαμηλόφωνα πὸς οἱ νυχάρες τοῦ ἀφέντη μου τὶς
»νεῖχανε ξεσκίσει ἀπὸ τοῦ ἔφηβου τοὺς ὤμους, πὸν αὐτός,
»μετὰ ἀπὸ πάλι κάμποσων ὥρῶν μὲ δύναμη ἀνώτερη, ση-
»κώθηκε ἀπ' τὸ κρεβάτι κι ἔφυγε μὲ ὕφος ἀγέρωχο. Καὶ
»γδαρμένος στὴν κυριολεξία ἀπ' τὰ πόδια ὡς τὸ κεφάλι,
»ἔσερνε πάνω στὶς πλάκες τῆς κάμαρας τὸ ἀναποδογυρισμέ-

»νο του πετσι. "Ηθελε νὰ πιστεύει, ἔλεγε στὸν ἑαυτὸ του,
»πὼς τὴν καλοσύνη τοῦ δικοῦ του χαρακτηῖρα τὴν εἶχαν κι
»ἄλλοι ὅμοιοί του, γι' αὐτὸ δέχτηκε νὰ πλησιάσει τὸν καθὼς
»πρέπει ξένο πὸν τὸν εἶχε καλέσει. Ποτέ ὅμως, ποτέ, δὲν
»τὸ περίμενε πὼς θὰ βασανιζόταν ἀπὸ ἓνα δῆμιο. Καὶ ἐπα-
»νελάμβανε μετὰ ἀπὸ παύση: ἀπὸ ἓνα τέτοιο δῆμιο. Τέλος,
»κατευθύνθηκε πρὸς τὴ θυρίδα, πὸν αὐτὴ ἀπὸ οἶχτο μπρὸς
»σ' αὐτὸ τὸ κορμὶ πὸν τοῦ ἔλειπε ἡ ἐπιδερμίδα, ἔκανε ἓνα
»ρῆγμα ὡς κάτω στὸ ἔδαφος. Χωρὶς νὰ παρατήσει τὸ δερ-
»μα του, πὸν θὰ μπροῦσε ἀκόμη νὰ τοῦ χρειαστεῖ γιὰ πα-
»νωφόρι, κοίταξε νὰ φύγει τὸ ταχύτερο ἀπὸ κείνο τὸ χάνι
»τῶν ὀργίων. "Ὅταν ἔφυγε πιά ἀπ' τὸ δωμάτιο, δὲν ἤμουν
»σὲ θέση νὰ δῶ, ἂν βάσταξε νὰ πάει ὡς τὴν ἐξώπορτα.
»"ὦ! πῶς οἱ κότες κι οἱ κοκκόροι φεύγαν μακρὰ μὲ σεβα-
»σμό, παρ' ὄλη τους τὴν πείνα, ἀπ' τὸ μακρὸν αὐλάκι τὸ
»αἷμα πὸν εἶχε ποτίσει τὸ χῶμα!» Καὶ γὰρ ἀναρωτιόμουν
ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ ἦταν ὁ ἀφέντης της! Κι ὅλο τὸ μάτι
μου κολλοῦσε ἐπίμονα στὴ σιδεριά!... «Τότε, αὐτὸς πὸν
»θᾶπρεπε νὰ εἶχε σκεφτεῖ περισσότερο γιὰ τὴν ἀξιοπρέπειά
»του καὶ τὴν δικαιοσύνη του, ἀνασηκώθηκε μὲ κόπο στὸν
»κουρασμένο ἀγκῶνα του. "Ἐρημος, κατσούφης, ἀηδιασμέ-
»νος, κι ἀπαίσιος!... Καὶ ντύθηκε, σιγὰ-σιγὰ. Οἱ θαμμένες
»στις κατακόμβες τοῦ μοναστηριοῦ, πρὶν ἀπὸ αἰῶνες, κα-
»λόγριες, ἀφοῦ ξύπνησαν ἔντρομες ἀπ' τοὺς θορύβους ἐκεί-
»νης τῆς φοβερῆς νύχτας, πὸν δέρονταν σ' ἓνα κελὶ πάνω
»ἀπ' τὶς ὀστεοθῆκες, πιάστηκαν ἀπ' τὸ χέρι καὶ πῆγαν νὰ
»σηματίσουν ἓνα μακάβριο κύκλο γύρω του. Κι ὅσο αὐτὸς
»γύρευε τ' ἀπομεινάρια τῆς παληᾶς του αἷγλης (δὲν ἔπλε-
»νε τουλάχιστο τὰ χέρια του μὲ φτύμα καὶ μετὰ νὰ τὰ σκού-
»πιζε στὰ μαλλιὰ του. Θᾶταν καλύτερα νὰ τὰ πλύνει μὲ
»φτύμα, παρὰ νὰ μὴν τὰ πλύνει καθόλου, μετὰ ἀπὸ μιὰν ὀλό-
»κληρη νύχτα πὸν πέρασε στὸ ἔγκλημα καὶ στὴν ἀκολασία),
»αὐτὲς ἔφυελαν νεκρῶσιμες δεήσεις γιὰ κάποιον πὸν κατέ-
»βηκε στὸν τάφο. Πραγματικά, ὁ νέος δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ

»ἐπιζήσει, μετὰ ἀπ' τὸ μαρτύριο πὸν ἔπαθε ἀπὸ ἑνα χέρι
»θεϊκὸ. Κι οἱ ἀγωνίες του πῆραν τέλος μὲ τοὺς ὕμνους τῶν
»καλογραιῶν...» Θυμήθηκα τὴν ἐπιγραφή στὸ στύλο. Τώρα
ἤξερα τί εἶχε ἀπογίνει ὁ ὄνειροπόλος ἔφηβος πὸν οἱ φίλοι
του ἀκόμα τὸν περιμέναν κάθε μέρα, ἀπ' τὴν στιγμή πὸν ἔ-
ξαφανίστηκε... Καὶ γὰρ ἀναρωτιόμουν ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ
ἦταν ὁ ἀφέντης της! Κι ὄλο τὸ μάτι μου κολλοῦσε ἐπίμονα
στὴ σιδεριά!... «Οἱ τοῖχοι παραμέρισαν γιὰ νὰ τὸν ἀφή-
»σουν νὰ περάσει, κι οἱ καλόγρηες, βλέποντάς τον νὰ παίρνει
»τὸ ἀνοδικὸ του πέταγμα πρὸς τοὺς αἰθέρες, μὲ τὰ κρυμμένα
»του ὡς τότε φτερά, μέσα στὴ σμαραγδένια ἐσθήτα του,
»πῆραν πάλι σιωπηλὲς τίς θέσεις τους κάτω ἀπ' τὸ σκέπασμα
»τοῦ τάφου. Ἐφυγε γιὰ τὴν οὐράνια κατοικία του, ἀφήνον-
»τάς με δῶ. Αὐτὸ εἶναι ἄδικο. Οἱ ἄλλες τριῆες ἔμειναν στὸ
»κεφάλι του, καὶ γὰρ βρίσκομαι πεσμένη μέσα σὲ τούτη τὴν
»θλιβερὴ κάμαρα, πάνω στὸ πάτωμα πὸν εἶναι ὄλο αἵματα
»κοκαλιασμένα καὶ κομμάτια ξερὲς σάρκες. Τούτη ἡ κά-
»μαρα εἶναι κολασμένη ἀπὸ τότε πὸν μπῆκε αὐτὸς ἐδῶ.
»Κανεὶς δὲν πατάει τὸ πόδι του, κι ὡστόσο ἐγὼ εἶμαι
»σ' αὐτὴ κλεισμένη. Αὐτὸ λοιπὸν ἔγινε! Δὲν θὰ ξαναδῶ πιά
»τίς λεγεῶνες τῶν ἀγγέλων νὰ βαδίζουν σὲ πικρὰς φάλαγγες,
»κι οὔτε τ' ἀστέρια νὰ περιφέρονται στοὺς κήπους τῆς ἀρ-
»μονίας... Ἄς εἶναι... θὰ ξέρω νὰ ὑποφέρω τὴν δυστυχία
»μου καρτερικά. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει πὼς δὲν θὰ πῶ
»στοὺς ἀνθρώπους τί συνέβη μέσα σὲ τοῦτο τὸ κελί. Θὰ
»τοὺς δώσω τὴν ἄδεια νὰ παραπετάξουν τὴν ἀξιοπρέπεια
»τους, σὰν νᾶναι ἄχρηστο ροῦχο, ἀφοῦ ἔχουν τὸ παράδειγμα
»τοῦ ἀφέντη μου καὶ τὴν δική μου συμβουλή νὰ βυζιάσουν
»τὸ πέος τοῦ ἐγκλήματος, μιὰ κι ἔνα ς ἄλλο ς τὸ ἔ-
»χει ἤδη κάνει...» Ἡ τριῆα σώπασε... Καὶ γὰρ ἀναρωτιό-
μουν ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ ἦταν ὁ ἀφέντης της! Κι ὄλο τὸ
μάτι μου κολλοῦσε ἐπίμονα στὴ σιδεριά!... Ἡ βροντὴ
ἑνὸς κερανοῦ ἀκούστηκε ἀμέσως, καὶ μιὰ φωσφορούχα λάμ-
ψη γλίστησε στὸ δωμάτιο. Χωρὶς νὰ ξέρω ἀπὸ ποιά ἐν-

στικτώδη παρακίνηση, τραβήχτηκα ἄθελά μου πρὸς τὰ πί-
σω, καὶ παρ' ὄλο πὸν βρισκόμουν μακρὰ ἀπ' τὴν θυρίδα,
ἄκουσα μιὰν ἄλλη φωνὴ πὸν ἦταν γλυκεῖα καὶ ψιθυριστὴ ἀπὸ
τὸ φόβο μὴ τυχὸν καὶ ἀκουστεῖ: «Σταμάτησε νὰ πηδᾶς
»ἔτσι! Ἑσύχασε... ἡσύχασε... ἂν σ' ἄκουγε κανεὶς! Πάλι
»θὰ σὲ βάλω μὲ τ' ἄλλα μου μαλλιά, ἄφησε ὅμως νὰ γύρει
»πρῶτα ὁ ἥλιος στὸν ὀρίζοντα, γιὰ νὰ σκεπάσει ἡ νύχτα τὰ
»πατήματά σου... Δὲν σὲ λησμόνησα, ἀλλὰ θὰ μ' ἐξέθετες
»ὄταν θὰ σ' ἔβλεπαν νὰ βγαίνεις. ὦ! καὶ νᾶξερές πόσο ἔχω
»ὑποφέρει ἀπὸ κείνη τὴ στιγμὴ! Ἄμα γύρισα στὸν οὐρανό,
»οἱ ἀρχάγγελοί μου μαζεύτηκαν γύρω μου μὲ περιέργεια,
»ὅμως, γιὰ τὴν αἰτία τῆς ἀπουσίας μου δὲ θέλησαν νὰ μὲ ρω-
»τήσουν. Αὐτοί, πὸν δὲν εἶχαν ποτὲ τολμήσει νὰ σηκώσουν
»τὰ μάτια τους πάνω μου, ἔριχναν ματιῆς σαστισμένες στὸ
»κουρασμένο πρόσωπό μου, προσπαθώντας νὰ συλλάβουν
»τὸ αἶνιγμα, καὶ παρ' ὄλο πὸν δὲν μπορούσαν νὰ διεισδύ-
»σουν στὸ βάθος τοῦ μυστηρίου, ἐπικοινωνοῦσαν χαμηλό-
»φωνα μὲ τὶς σκέψεις τους, πὸς μιὰ ἀσυνήθιστη ἀλλαγὴ
»εἶχε συμβεῖ σὲ μένα. Τὸ κλάμα τους κύλαγε χωρὶς ν' ἀκού-
»γεται, καὶ διαισθάνονταν κάπως ἀκαθόριστα πὸς δὲν ἦμουν
»πιὰ ὁ ἴδιος, καὶ πὸς εἶχα γίνει κατώτερος ἀπ' τὴν ὑπόστασή
»μου. Πολὺν θὰ ἤθελαν νὰ ξέρουν, ἀπὸ ποιά ὀλέθρια ἀπόφαση
»σπρωγμένος, διάβηκα τὰ σύνορα τοῦ οὐρανοῦ γιὰ νὰ πέσω
»στὴ γῆς, καὶ νὰ γευτῶ τὶς ἐφήμερες ἀπολαύσεις, πὸν αὐτοὶ
»οἱ ἴδιοι τόσο περιφρονοῦν. Μιὰ σταγόνα σπέρμα καὶ μιὰ
»σταγόνα αἷμα πῆρε τὸ μάτι τους στὸ μέτωπό μου. Ἡ
»πρῶτη εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὰ σκέλια τῆς πόρνης! Ἡ δεύτερη
»εἶχε ἐκτοξευθεῖ ἀπὸ τὶς φλέβες τοῦ μάρτυρα! Στίγματα
»σιχαμερά! Ροζέτες πὸν θὰ μείνουν ἐκεῖ γιὰ πάντα. Στὰ
»σκίνα τοῦ ἄπειρον βροῆκαν οἱ ἀρχάγγελοί μου κρεμασμένα
»τ' ἀπομεινάρια τοῦ ὀπάλινου χιτῶνα μου, πὸν ἀνέμιζαν
»λαμποκοπώντας πάνω ἀπ' τοὺς λαοὺς πὸν παρακολουθοῦ-
»σαν μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Καὶ μὴ μπορώντας νὰ τὸν ἀ-
»νασυνγκροτήσουν, τὸ σῶμα μου μένει ξεγυμνωμένο μπρὸς

»στην ἀθωότητά τους. Τιμωρία διαρκῆς τῆς ἀπαρημένης
»φρόνησης. Δὲς τ' αὐλάκια πὸν ἔχουν χαραχτεῖ βαθιὰ στὰ
»πανιασμένα μάγουλά μου: εἶναι ἡ σταγόνα τὸ σπέρμα καὶ
»ἡ σταγόνα τὸ αἷμα, πὸν σπρώχνονταν ἀργὰ κατηφορίζον-
»τας στὶς ξερὲς ρυτίδες μου γιὰ νὰ φτάσουν στὸ πάνω
»χεῖλι, κι ὅπου ἐκεῖ, μετὰ ἀπὸ τεράστια προσπάθεια πὸν
»κάνουν, τρυπώνουν στὸ ἱερὸ ἄσυλο τοῦ στόματός μου, λὲς
»καὶ τὸ λαρύγγι μου, ἐραστῆς ἀκαταμάχητος, τὶς προσελκύνει.
»Μὲ πνίγονε αὐτὲς οἱ δύο ἀδυσώπητες σταγόνες. Ἐμένα;
»πὸν ὡς τώρα περνιόμουνα πὼς ἤμουν ὁ Παντοδύναμος.
» Ὅμως, ὄχι. Πρέπει νὰ κύψω τὸν ἀνχένα μπρὸς στὶς τύ-
»ψεις πὸν μοῦ φωνάζουν: "Δὲν εἶσαι παρὰ ἓνας ἄθλιος!"
»Σταμάτησε νὰ πηδᾶς ἔτσι! Ἡσύχασε... ἡσύχασε... ἂν σ'
»ἄκουγε κανεὶς! Πάλι θὰ σὲ βάλω μὲ τ' ἄλλα μου μαλλιά,
»ἄφησε ὅμως νὰ γύρει πρῶτα ὁ ἥλιος στὸν ὀρίζοντα, γιὰ νὰ
»σκεπάσει ἡ νύχτα τὰ πατήματά σου... Εἶδα τὸν Σατα-
»νά, τὸν μεγάλο ἐχθρό, νὰ ὀρθώνει τὰ μπερδουκλουμένα κό-
»καλα τοῦ σκελετοῦ του, ξεπερνώντας καὶ τὴν παραλυσία
»του σὰ ξωτικό, καὶ στητός, θριαμβευτικός, ὑπέροχος, ν'
»ἄγορεύει στὰ συγκεντρωμένα πλήθη του. Πόσο μοῦ ἀξίζει
»πὸν μὲ κοροϊδεύει. Εἶπε πὼς ἔμεινε κατάπληκτος, πὸν ὁ
»ὑπερήφανος ἀντίπαλός του, πιασμένος ἐπ' αὐτοφόρω, χάρη
»στην ἐπιτυχία τῆς ἀδιάκοπης κατασκοπείας πὸν τοῦ κά-
»νει, μπόρεσε νὰ ταπεινωθεῖ ἔτσι, ὥστε ν' ἀσπαστεῖ τὴν
»ἐσθῆτα τῆς ἀνθρώπινης ἀκολασίας, μ' ἓνα ταξίδι τόσο μα-
»κρινῆς διαδρομῆς, μέσα ἀπ' τοὺς σκόπελους τοῦ αἰθέρα,
»καὶ νὰ ἐξοντώσει βασανίζοντας ἓνα μέλος τῆς ἀνθρωπό-
»τητας. Εἶπε πὼς αὐτὸς ὁ νέος πὸν τὸν ξέκανα στὸ γρανάζι
»τὸν ἐκλεπτυσμένων μαρτυρίων μου, ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ
»γίνει μιὰ μεγαλοφυΐα καὶ νὰ παρηγορήσει τοὺς ἀνθρώ-
»πους σὲ τούτη τὴ γῆς, δίνοντάς τους κουράγιο μὲ τὰ ἐξαί-
»σια τραγούδια τῆς ποίησής του, ἐνάντια στὰ χτυπήματα
»τῆς ἀτυχίας. Εἶπε πὼς οἱ καλόγηρες στὸ μοναστήρι-χαμαι-
»τυπεῖο, δὲν ξαναβρῆκαν πιά τὸν ὕπνο τους, παρὰ περιφέ-

»ρονται στὸν περίβολο χειρονομώντας σὰν αὐτόματα, καὶ
»ποδοπατώντας τὶς νεραγκοῦλες καὶ τὶς πασχαλιές. Ἡ ἀγα-
»νάχτηση τὶς ἔχει τρελάνει, ὄχι ὅμως τόσο πὺν νὰ μὴ θυ-
»μοῦνται τὴν ἀφορμὴ πὺν προκάλεσε στὸ μυαλό τους αὐτὴ
»τὴν ἀρρώστια... (Νάτες, προχωροῦν ντυμένες μὲ τ' ἄσπρο
»τους σάβανο, καὶ χωρὶς ν' ἀλλάζουν κουβέντα μεταξύ τους,
»κρατιῶνται ἀπ' τὸ χέρι. Τὰ μαλλιά τους μπερδεμένα πέ-
»φτον στους γυμνοὺς τους ὤμους, κι ἓνα μπουνκέτο μαῦρα
»λουλούδια εἶναι γερμένο στὸν κόρφο τους. Καλόγρηες, γυ-
»ρίστε πίσω στὶς ὀστεοθῆκες σας. Δὲν ἔπυσε ἀκόμη τε-
»λειῶς τὸ σκοτάδι. Δὲν εἶναι παρὰ τὸ σύθαμπο τοῦ δει-
»λνιοῦ... Ὡ, τρίχα, τὸ βλέπεις καὶ μόνη σου πῶς ἀπὸ
»παντοῦ μὲ δέρνει ἡ ἐξοργιστικὴ συναίσθηση τῆς διαφθο-
»ρᾶς μου!) Εἶπε πῶς ὁ Δημιουργός, πὺν καυχίεται πῶς
»εἶναι ἡ Πρόνοια τοῦ παντός, συμπεριφέρθηκε μὲ πολλὴ
»ἀφέλεια, γιὰ νὰ μὴ πῶ τίποτα παραπάνω, προσφέροντας
»στοὺς ἄστρηνους κόσμους ἓνα παρόμοιο θέαμα. Γιατὶ ἔτσι,
»ἐπιβεβαίωσε σαφῶς τὸ σχέδιο πὺν εἶχε νὰ πάει νὰ ἀνα-
»φέρει στους περιδινούμενους πλανῆτες, γιὰ τὴ στάση πὺν
»κρατάω, δίνοντας ἐγὼ τὸ παράδειγμα, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς
»καλοσύνης στὴν ἀπεραντοσύνη τῶν βασιλείων μου. Εἶπε
»πῶς ἡ μεγάλη ἐκτίμηση πὺν εἶχε γιὰ ἓναν ἐχθρὸ τόσο
»νύφηλῆς περιοπῆς, ἔκανε φτερὰ ἀπὸ τὴν φαντασία του, καὶ
»πῶς θὰ προτιμοῦσε νὰ βάλει χέρι στὸ στῆθος μιᾶς παι-
»δοῦλας, παρόλο πὺν αὐτὸ θὰ ἦταν πράξη βδελυρῆς κακίας,
»παρὰ νὰ λερώσει τὸ ἀφρισμένο σάλιο του φτύνοντας στὸ
»πρόσωπό μου, σκεπασμένο μὲ τρία στρώματα αἶμα καὶ
»σπέρμα. Εἶπε, πῶς μὲ τὸ δίκηο του παραδεχόταν τὸν
»ἑαυτό του ἀνώτερό μου, ὄχι ὡς πρὸς τὴν ἀμαρτία καὶ τὸ
»ἄδικο, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴ, τὴν ἀγνότητα καὶ τὴ δι-
»καισύνη. Εἶπε πῶς θᾶπρεπε νὰ μὲ δέσει σὲ μιὰ καλα-
»μωτῆ, γιὰ τ' ἀναρίθμητα σφάλματα πὺν ἔχω κάνει, καὶ
»νὰ μὲ σιγοπήσει σὲ θράκα πυρωμένη, γιὰ νὰ μὲ πετάξει
»ἔπειτα στὴ θάλασσα, ἐφ' ὅσον θὰ τῶθελε κι ἡ θάλασσα νὰ

»μὲ δεχτεῖ. Καὶ πὼς ἀφοῦ καυχιόμενον πὼς ἤμουν δίκαιος,
 »ἔγὼ πὸν τὸν εἶχα καταδικάσει στὴν αἰώνια κόλαση γιὰ
 »μιὰ μικρὴ ἀνταρσία πὸν δὲν εἶχε σοβαρὲς συνέπειες, θὰ
 »ᾄφειλα λοιπὸν νὰ κρίνω αὐστηρὰ τὸν ἑαυτό μου καὶ νὰ
 »δικάσω ἀμερόληπτα τὴν φορτωμένη παρανομίες συνείδησή
 »μου... Σταμάτησε νὰ πηδᾶς ἔτσι! ἤσυχασε... ἤσυχασε...
 »ἂν σ' ἄκουγε κανεὶς! Πάλι θὰ σὲ βάλω μὲ τ' ἄλλα μου μαλ-
 »ηλιά, ἄφησε ὅμως νὰ γύρει πρῶτα ὁ ἥλιος στὸν ὀρίζοντα,
 »γιὰ νὰ σκεπάσει ἡ νύχτα τὰ πατήματά σου...». Μιὰ στιγ-
 »μὴ σταμάτησε, καὶ παρόλο πὸν δὲν τὸν ἔβλεπα καθόλου,
 κατάλαβα πὼς στὸ διάστημα αὐτῆς τῆς ἀπαραίτητης παύ-
 σης, ὁ σάλος τῆς συγκίνησης φούσκωνε τὸ στῆθος του σὰν
 τὸν περιστροφικὸ κυκλώνα πὸν ξεσηκώνει μιὰ οἰκογένεια
 φάλαινες. Στῆθος ἱερό, πὸν σὲ μαγάρισαν μιὰ μέρα μὲ τὸ
 πικρὸ τους ἄγγιγμα οἱ ῥόγες μιᾶς γυναίκας ἀδιάντροπης!
 Καὶ πὸν σὲ στιγμὴ λησμονιᾶς, ψυχὴ βασιλική, παραδό-
 θηκες στὸν κάβουρα τῆς κραιπάλης, στὸ χταπόδι τῆς ἀδυ-
 ναμίας τοῦ χαρακτήρα, στὸν καρχαρία τῆς ἀτομικῆς κατα-
 ράκωσης, στὸ βόα τῆς ἀπούσας ἠθικῆς καὶ στὸν τερατώδη
 σάλιαγκα τῆς ἠλιθιότητος! Σὰν δυὸ φίλοι πὸν ξαναβλέπον-
 ται μετὰ ἀπὸ πολὺ καιρὸ, ἀγκαλιάστηκαν σφιχτὰ ἢ τρίχα
 κι ὁ ἀφέντης της. Ὁ Δημοουργός, ἐπανεμφανιζόμενος συνέ-
 χισε νὰ αὐτοκατηγορεῖται μπροστά στὸ ἰδιόμορφο δικα-
 στήριό του: «Κι οἱ ἄνθρωποι πὸν μὲ εἶχαν περὶ πολλοῦ,
 »τί θὰ σκεφτοῦν γιὰ μένα, ὅταν μάθουν τὰ παραστρατήμα-
 »τα τῆς διαγωγῆς μου, τὸ δισταχτικὸ βᾶδισμα τοῦ σανδα-
 »λίου μου στοὺς λασπωμένους λαβύρινθους τῆς ὕλης, καὶ
 »τὴν πορεία τοῦ ζοφεροῦ μου δρόμου μέσα ἀπ' τὰ λιμνα-
 »σμένα νερὰ καὶ τὰ ὑγρά βοῦρλα τοῦ βάλτου, πὸν σκεπα-
 »σμένος ἀπ' ὀμίχλες, μπλαβίζει καὶ μονγκρίζει τὸ ἔγκλη-
 »μα μὲ τὸ σκοτεινὸ ποδάρι!... Κεῖνο πὸν καταλαβαίνω
 »εἶναι πὼς πρέπει νὰ ἐργαστῶ πολὺ γιὰ τὴν ἀποκατάστασή
 »μου στὸ μέλλον, καὶ νὰ ξανακερδίσω τὴν ἐκτίμησή τους.
 »Εἶμαι τὸ "Υψιστον" Ὀν, καὶ παρόλα αὐτά, ἀπὸ μιὰ ἄποψη

»παραμένω κατώτερος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, πὸν ἔφτιασα μὲ
 »λίγο χῶμα! Βρῆς κάποιο τρανὸν ψέμα νὰ τοὺς διηγηθεῖς,
 »καὶ πῆς τους πὼς ποτὲ δὲν βγῆκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, καὶ πὼς
 »μένω συνεχῶς κλεισμένος μὲ τὶς σκοτοῦρες τοῦ θρόνου,
 »ἀνάμεσα στὰ μάρμαρα, στ' ἀγάλματα καὶ στὰ μωσαϊκὰ
 »πῶν παλατιῶν μου. Ἐμφανίστηκα στοὺς ἀγγελικοὺς γιουὺς
 »τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοὺς εἶπα: Διῶχτε τὸ κακὸ ἀπ' τὰ
 »καλύβια σας, κι ἀφήστε νὰ μπεῖ τὸ πανωφόρι τοῦ καλοῦ
 »στο σπιτικό σας. Κι αὐτὸς πὸν θὰ σηκώσει χέρι σὲ συναν-
 »θρωπό του, χτυπώντας τον θανάσιμα στὸ στήθος μὲ σίδη-
 »ρο φονικό, νὰ μὴν ἐλπίζει καθόλου στὶς ἐνέργειες τῆς φι-
 »λευσπλαχνίας μου, καὶ νὰ χει λιγότερη ἐμπιστοσύνη στὴν
 »πλάστιγγα τῆς δικαιοσύνης. Θὰ πάει νὰ κρύψει τὴν λύπη
 »του στὰ δάση, ὅμως τὸ θρόϊσμα τῶν φύλλων ἀπ' τὰ ξέφω-
 »τα θὰ τραγουδάει στ' αὐτιά του τῶν τύψεων τὴν μπαλ-
 »λάντα. Καὶ φεύγοντας τρεχάτος ἀπ' τὶς μεριῆς ἐκεῖνες,
 »τσιμπημένος στὸ μηρὸ ἀπὸ τὸν θάμνο, τὸν πρίνο καὶ τὸ
 »γαῖδουράγκαθο, τὰ βιαστικὰ βήματά του θὰ μπλέκονται,
 »στὶς εὐκολολύγιστες κλιματίδες καὶ στὰ δαγκάματα τῶν
 »σκορπιῶν. Θὰ πάρει τὸ δρόμο γιὰ τὰ χαλίκια τοῦ γιαλοῦ,
 »ὅμως ἡ παλλίρροια πὸν θ' ἄρχεται μὲ τὶς ψεκάδες τῆς καὶ τὸ
 »ἐπικίνδονο πλησίασμά της, θὰ τοῦ λένε πὼς τὸ παρελθόν
 »του δὲν τὸ ἀγνοοῦν. Ὅποτε θὰ ἐπιταχύνει τὸ τυφλὸν τρεχα-
 »λητό του πρὸς τὸ ἀποκορύφωμα τοῦ βράχου, ἐνῶ τὰ συ-
 »ριχτὰ μπουρίνια τῆς ἰσημερίας θὰ χώνονται στὶς φυσικὰς
 »σπηλιὰς τοῦ κόλπου καὶ στὶς σχηματισμένους κουφάλες κάτω
 »ἀπ' τὸ τοίχωμα τῶν βράχων, καὶ θ' ἀντιβοοῦν σὰ νὰ μονο-
 »κρίζουν κοπάδια ἀπὸ βουβάλια χωρὶς μετρημὸν στὶς πάμπες.
 »Οἱ φάροι τῆς ἀκτῆς, μὲ τὶς σαρκαστικὰς ἀνταύγειες τους,
 »θὰ τὸν ἀκολουθοῦν ὡς τὰ σύνορα τοῦ βορρᾶ, κι οἱ λαμ-
 »περὲς ἀναθυμιάσεις ἀπ' τὰ ἔλη πὸν δὲν θὰ εἶναι τίποτα
 »ἄλλο παρὰ ἢ ἀνάφλεξη τῶν ὑδρατμῶν, θὰ κάνουν μὲ τοὺς
 »φανταστικοὺς χορούς τους νὰ σηκώνεται ἡ τρίχα τῶν πόρων
 »του καὶ νὰ πρασινίζει ἡ ἴρις τῶν ματιῶν του. Εἶθε λοιπὸν

ἢ ντροπή νὰ βρῖσκει εὐχαρίστηση στὰ καλύβια σας, καὶ
»σιγουριά στὸν ἴσκιο τῶν χωραφιῶν σας. Μόνον ἔτσι θὰ γί-
»νουν ὠραῖοι οἱ γιοί σας, καὶ θὰ ὑποκλίνονται μ' εὐγνωμο-
»σύνη μπρὸς στοὺς γονιούς τους. "Ἄν ὁμως ὄχι, τότε ἡ με-
»λίγγρα κι ἡ ξεραῖλα, σπρωγμένες ἀπὸ ἀγανάχτηση νὰ πέ-
»σουν γοργοπάτητες ὅπως στὶς περγαμηνές τῶν βιβλιο-
»θηκῶν, στὴ μέρα ποὺ τοὺς γέννησε καὶ στὴν κλειτορίδα
»τῆς πρόστυχης μάνας τους." Πῶς ὁμως οἱ ἄνθρωποι, θὰ
»θελήσουν νὰ ὑπακούσουν σ' αὐτοὺς τοὺς ἀσθηροὺς νόμους,
»ὄταν ὁ ἴδιος ὁ νομοθέτης εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ ἀρνεῖται νὰ
»ὑποταχθεῖ;... Ἐπεριόριστη σὰν τὴν αἰωνιότητα εἶναι ἡ
»ντροπή μου!» Κι ἐνῶ ἄκουγα τὴν τρίχα νὰ τὸν συγχωρεῖ
μὲ συγκατάβαση γιὰ τὴν χωρὶς λόγο κάθειρξή της, μιὰ κι ὁ
ἀφέντης της εἶχε ἐνεργήσει ἔτσι ἀπὸ φρόνηση κι ὄχι ἀπὸ
ἀμυαλιά, ἡ τελευταία χλωμὴ ἀχτίδα ποὺ φώτιζε τὰ βλέφα-
ρά μου, ἀποτραβιόταν ἀπ' τὶς χαράδρες τοῦ βουνοῦ. "Ὅταν
γύρισα σὲ δαύτη, τὴν εἶδα νὰ μαζεύεται σὰν νεκροσέντο-
νο... Σταμάτησε νὰ πηδᾶς ἔτσι! Ἐσύχασε... ἤσύχασε...
ἂν σ' ἄκουγε κανεὶς! Πάλι θὰ σὲ βάλει μὲ τ' ἄλλα του μαλ-
λιά. Καὶ τώρα ποὺ ὁ ἥλιος ἔγειρε στὸν ὀρίζοντα, γέρο-κυνικέ,
καὶ σὺ τριχούλα, σουρθεῖτε κι οἱ δύο σας μακρὰ ἀπὸ τοῦτο
τὸ χαμαιτυπεῖο, ὅσο ἡ νύχτα ἀπλώνει τὸν ἴσκιο της στὸ
μοναστήρι καὶ σκεπάζει τὰ λαθραῖα βήματά σας ποὺ δρα-
σκελίζουν τὸν κάμπο... Ὅποτε, νᾶσον καὶ βγαίνει ἡ ψείρα
πίσω ἀπὸ ἓνα ἀκρωτήριο, καὶ ἀνορθώνοντας τὶς ἀρπάχτρες
της νὰ μοῦ λέει: «Γι' αὐτό, τί σκέφτεσαι;» Ἐγὼ ὁμως
δὲ θέλησα νὰ τῆς ἀπαντήσω. Ἐφυγα κι ἔφτασα στὴ γέ-
φυρα, ὅπου σβύνοντας τὴν ἀρχέγονη ἐπιγραφή, τὴν ἀντι-
κατέστησα μὲ τούτη: «Εἶναι ὀδυνηρὸ νὰ κρατᾶς στὴν καρ-
διά σου σὰ στιλέτο ἓνα τέτοιο μυστικό. Πάντως ὀρκίζομαι
νὰ μὴ φανερώσω ποτέ, αὐτὸ ποὺ ὑπῆρξα αὐτόπτης μάρτυς,
μπαίνοντας γιὰ πρώτη φορὰ σὲ κείνο τὸ τρομερὸ κάστρο.
Κι ὅπως πετοῦσα τὸ λεπίδι ποὺ χάραξα τὰ γράμματα πάνω
ἀπ' τὸ παραπέτο, ἔκανα τοῦτες τὶς γρήγορες σκέψεις γιὰ

τὸ χαρακτήρα τοῦ νεαροῦ ἀκόμη Δημιουργοῦ, πὼς, ἀλοί-
μονο, θὰ πρέπει γιὰ πολὺ καιρὸ ἀκόμη νὰ κάνει τὴν ἀνθρω-
πότητα νὰ ὑποφέρει (κι ἡ αἰωνιότητα εἶναι ἀτέλειωτη), εἴτε
βασανίζοντάς την, εἴτε μὲ τὸ ἄχαρο θέαμα τῶν θεομηγιῶν
πὸ προκαλεῖ ἓνα μεγάλο βίτσιο. Στὴ σκέψη πὼς εἶχα ἓνα
τέτοιο ὄν γιὰ ἐχθρό, ἔκλεισα τὰ μάτια μου ζαλισμένος καὶ
μὲ λύπη μου ξαναπῆρα τὸ δρόμο μου μέσα ἀπ' τὰ δαιδαλώδη
σοκκάκια.

Πέτρα, δέντρο ἢ ἄνθρωπος νὰ εἶναι αὐτὸ πὸν θ' ἀρχίσει τὸ τέταρτο ἄσμα." Όταν τὸ πόδι γλιστράει πάνω σὲ βάρτραχο, νιώθει κανεὶς ἓνα συναίσθημα ἀηδίας, ἐνῶ όταν τὸ χέρι μόλις κι ἀγγίζει ἀνθρώπινο κορμί, τότε τὸ δέρμα στὰ δάχτυλα σκίζεται καὶ πέφτει φλοῦδες, λές καὶ σπᾶνε μαρκάσι μὲ σφυρί. Κι ὅπως ἡ καρδιὰ τοῦ καρχαρία πάνω στὸ κατάστρωμα πὸν ἐδῶ καὶ μιὰ ὥρα ἔχει πάφει νὰ ζεῖ, χτυπάει μ' ἐπίμονη ζωντάνια, ἔτσι καὶ τὰ σωθικά μας ἀναδεύονται μέσα μας γιὰ ὥρα πολὺ, μετὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀγγιγμα. Τόση φρίκη προκαλεῖ ὁ ἄνθρωπος στὸ καθαντὸ ὁμοίό του! "Ἴσως νὰ πέφτω ἔξω μὲ τὸ νὰ ἰσχυρίζομαι κάτι τέτοιο, ὅπως πάλι, ἴσως νὰ εἶναι ἔτσι ὅπως τὸ λέω. "Ἐχω ἐπισημάνει μιὰν ἀρρώστια, πὸν εἶναι πιὸ φοβερὴ ἀπ' τὰ πρησμένα μάτια λόγῳ τῆς ἀτέλειωτης συλλογῆς πάνω στὸν περιέργῳ χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου: ψάχνω ὅμως ἀκόμη γιὰ δαύτη... καὶ δὲν ἔχω καταφέρει νὰ τῆ βρῶ! Δὲν παραδέχομαι τὸν ἑαυτό μου γιὰ λιγότερο ἔξυπνο ἀπὸ ἓναν ἄλλο, παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ, ποιὸς θὰ τολμοῦσε νὰ μὲ βεβαιώσει πὼς ἔχω πετύχει στὶς ἔρευνές μου; Ψέμα πὸν θᾶταν ἂν θᾶβγαινε ἀπ' τὸ στόμα του! "Ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ντεντερά, ἀπέχει μιάμιση ὥρα ἀπ' τὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Νείλου. Σήμερα, ἀναρίθμητες φάλαγγες σφῆκες ἔχουν κυριέφει τὰ λούκια καὶ τὰ γεῖσα, κι ἀνεμίζουν γύρω ἀπ' τὶς κολῶνες σὰν πυκνόσγουρα μαῦρα μαλλιά. Μοναδικοὶ κάτοικοι τῆς στοᾶς, φυλᾶνε τὴν εἴσοδο τῶν προθαλάμων σὰν ἀπὸ δικαίωμα κληρονομημένο. Τὴν βοῆ τῶν μεταλλικῶν φτερῶν τους, τὴν συγκρίνω μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἀντάρα τῶν πάγων στὴν ὀρμητικὴ σύγκρουση μεταξὺ τους, ὅταν οἱ θάλασσες στοὺς πόλους σπάζουν. "Ἄν κάνω

ὁμως νὰ σκεφτῶ τὴν συμπεριφορὰ ἐκείνου πὸ ἡ πρόνοια τοῦ ἔδωσε τὸν θρόνο πάνω σὲ τούτη τὴ γῆ, τότε, τοῦ πόνου μου τὰ τρία μικρὰ πτερύγια θὰ κάνουν ν' ἀκουστεῖ μιὰ ἀκόμα μεγαλύτερη βουή! "Ὅταν ἕνας κομήτης παρουσιάζεται ἀπροσδόκητα μέσα στὴ νύχτα σὲ κάποια περιοχὴ τ' οὐρανοῦ, μετὰ ἀπὸ ὀγδόντα χρόνια ἀπουσίας, δείχνοντας στοὺς γήινους κατοίκους καὶ στοὺς γρούλους τὴ λαμπερὴ κι ἀχρῆνια του οὐρά, ὅπωςδῆποτε δὲν ἔχει ἐπίγνωση τοῦ τόσο μακρινοῦ του ταξιδιοῦ. "Ὅμως μὲ μένα, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο: ἀκουμπισμένος στὸ προσκέφαλο τοῦ κρεβατιοῦ μου, ἐνῶ τὰ δόντια ἐνὸς στεῖρου καὶ καταθλιπτικοῦ ὀρίζοντα ὀρθώνονται στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου, συνεπαίρομαι ἀπὸ χίμαιρες συμπόνιας καὶ κοκκινίζω γιὰ τὸν ἄνθρωπο! Τὸν ναύτη τὸν λυγίζει ὁ βοριάς στὰ δυό, ὁμως τρέχει καὶ ξαναβρίσκει τὴν μπράντα του, μετὰ τὴ νυχτερινὴ του βάρδια: γιὰ μένα, γιὰτι μιὰ τέτοια παρηγοριὰ νὰ μὴν ὑπάρχει; Ἡ ἰδέα πὼς ἔχω πέσει θεληματικὰ τόσο χαμηλὰ ὅσο καὶ οἱ ὁμοιοί μου, καὶ πὼς ἔχω λιγότερο ἀπ' τὸν καθένα τὸ δικαίωμα νὰ παραπονεῖμαι γιὰ τὴν τύχη μας, πὸ παραμένει δέσμια στὸν πετρωμένο φλοιὸ ἐνὸς πλανήτη καὶ στὴν μπόχα τῆς διεφθαρμένης ψυχῆς μας, μὲ τρυπάει σὰν καρφὶ σφυροκοπημένο. Εἶδαν ἐκρήξεις εὐφλέκτων ἀερίων νὰ ἐξαφανίζον ὀλόκληρες οἰκογένειες, χωρὶς ἢ ἀγωνία τους νὰ κρατήσῃ πολὺ, γιὰτι ὁ θάνατος ἦταν σχεδὸν ἀκαριαῖος, ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια καὶ τὰ δηλητηριώδη ἀέρια: ἐνῶ ἐγὼ... σὰν τὸν βασιλῆ πάντα ὑπάρχω! Στὸ μέσο, ὅπως καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, οἱ ἄγγελοι μοιάζουν μὲ τοὺς ἑαυτοὺς τους: δὲν πάει πολὺς καιρὸς πὸ τὸν δικό μου δὲν τὸν ἀναγνωρίζω! Ὁ ἄνθρωπος καὶ γώ, ἐγκλωβισμένοι στὰ ὄρια τῆς ἐξυπνάδας μας, ὅπως ζωσμένη λίμνη ἀπὸ κοραλλοθήσια, ἀντὶ νὰ σμίξουμε τίς ὑπολογίσιμες δυνάμεις μας γιὰ νὰ ἀμνηθοῦμε κατὰ τῆς μοίρας καὶ τῆς ἀντιξοότητος, χωρίζουμε τρέχοντας ἀπὸ μίσος καὶ παίρνουμε δυὸ δρόμους διαφορετικοὺς λὲς κι ἔχουμε ἀλληλομαχαιρωθεῖ! Θᾶλεγε κανεὶς πὼς ὁ ἕνας

καταλαβαίνει τὴν περιφρόνηση πὸν ἐμπνέει στὸν ἄλλον, ὁπότε, σπρωγμένοι ἀπὸ τὸ κίνητρο μιᾶς σχετικῆς ἀξιοπρέπειας, τσακίζομαστε νὰ μὴν παραπλανήσουμε τὸν ἀντίπαλό μας, καὶ μένουμε ὁ καθένας στὴν ἄκρη του, ξέροντας πὼς ἡ εἰρήνη πὸν κάναμε εἶναι ἀδύνατο νὰ διατηρηθεῖ. "Ἄς γίνεῖ ἔτσι!" Ἄς διαιωνιστεῖ λοιπὸν ὁ πόλεμος πὸν ἄρχισα ἐνάντια στὸν ἄνθρωπο, ἀφοῦ ὁ ἓνας ἀναγνωρίζει στὸν ἄλλο τὸν ξεπεσμό τοῦ ἴδιου του τοῦ ἑαυτοῦ... κι ἀφοῦ κι οἱ δύο, εἶναι ἐχθροὶ θανάσιμοι! Πάντως, εἴτε καρπωθῶ νίκη πὸν θὰ κατατροπώσει, εἴτε ὁ ἴδιος κατατροπωθῶ, ὁ πόλεμος θὰ εἶναι ὠραῖος: μόνος μου, ἐνάντια στὴν ἀνθρωπότητα. Κι οὔτε τὰ ὄπλα πὸν θὰ χρησιμοποιήσω θὰ εἶναι φτιαγμένα ἀπὸ ξύλο ἢ ἀπὸ σίδηρο. Αὐτὰ τὰ ἐξοργυμένα μεταλλοῦχα στρώματα τῆς γῆς, μὲ τὸ πόδι μου θὰ παραμεριστοῦνε: ὁ ἔντονος καὶ σεραφεικὸς ἀχὸς τῆς ἄρπας κάτω ἀπ' τὰ δάχτυλά μου, θὰ εἶναι αὐτὸ πὸν θὰ προκαλέσει τὸ δέος. Δὲν εἶναι μόνο σ' ἓνα καρτέρι πὸν ὁ ἄνθρωπος, αὐτὴ ἡ ὑπέροχη μαῖμοῦ, μὲ τρύπησε κατάστηθα μὲ τὴν πορφυρένια λόγχη του: ὁ στρατιώτης ὅμως δὲν δείχνει τίς πληγές του, ὅσο ἔνδοξες κι ἂν εἶναι. Κι αὐτὸς ὁ τρομερὸς πόλεμος θὰ βυθίσει στὴ λύπη καὶ τίς δύο παρατάξεις: τί δράμα, νὰ ζητοῦν ἔτσι ἐπίμονα δύο φίλοι νὰ ἀλληλοεξοντωθοῦν!

Δυὸ στῦλοι, πὸν δὲν ἦταν δύσκολο κι ἀκόμα λιγότερο δυνατὸ νὰ θεωρηθοῦν γιὰ μπαομπάμπς, διακρίνονταν στὴν κοιλάδα μεγαλύτεροι ἀπὸ δυὸ καρφίτσες. Στὴν πραγματικότητα ἦταν δυὸ πελώριοι πύργοι. Καὶ παρ' ὅλο πὸν δύο μπαομπάμπς, μὲ τὴν πρώτη ματιὰ δὲν μοιάζουν μὲ δύο καρφίτσες, οὔτε ἀκόμη καὶ μὲ δύο πύργους, ἐντούτοις, χρησιμοποιώντας κανεὶς ἐπιδέξια τὰ νήματα τῆς προνοητικότητας, μπορεῖ ἄφοβα νὰ βεβαιώσει πὼς ἔχει ἄδικο (κι αὐτὸ χωρὶς τὸ ἐλάχιστο ἴχνος φόβου, γιὰτὶ δὲν θάταν πιὰ ἐπιβεβαίωση. Παρ' ὅλο πὸν τὸ ἴδιο ὄνομα ἐκφράζει δύο ψυχικὰ φαινόμενα, αὐτὰ ἐξαιτίας τοῦ εὐδιάκριτου τῆς φύσης πὸν παρουσιάζουν, δὲν μποροῦν καὶ στὸ παραμικρὸ νὰ μπερδευτοῦν),

και πώς ένα μπαομπάμπ δὲ διαφέρει τόσο ἀπὸ ἓνα στύλο, ὥστε ν' ἀπαγορεύεται ἡ σύγκριση ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ δύο ἀρχιτεκτονικὰ σχήματα... ἢ γεωμετρικά... ἢ τὸ ἓνα και τὸ ἄλλο... ἢ οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο... ἢ καλύτερα δυὸ ὀρθωμένες και συμπαιγεῖς φόρμες. Καὶ τώρα, νὰ πού βρῆκα, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν πρόθεση νὰ πῶ τὸ ἀντίθετο, τὰ ἀκριβῆ ἐπίθετα, στὰ οὐσιαστικὰ στύλος και μπαομπάμπ: ὅμως ἄς ξέρον καλὰ, κι αὐτὸ δὲ γίνεται χωρὶς κάποια χαρὰ μαζί με ὑπερηφάνεια, πὼς τούτη τὴν παρατήρηση τὴν κάνω γι' αὐτοὺς πὸν ἀφοῦ σήκωσαν τὰ βλέφαρά τους, πῆραν τὴν ἀξιέπαινη ἀπόφαση νὰ διατρέξουν τούτες τὶς σελίδες, ὅσο καίει τὸ κερί, ἂν εἶναι νύχτα, ἢ ὅσο φωτίζει ὁ ἥλιος, ἂν εἶναι μέρα. Καὶ πὼς ἂν ἀκόμα μιὰ ἀνώτερη δύναμη μᾶς πρόσταζε με τὸν σαφέστερα διατυπωμένο τρόπο, νὰ πετάξουμε στὴν ἄβυσσο τοῦ χάους, τὴν εὐλογη σύγκριση πὸν ὁ καθένας σίγουρα μπόρεσε ἀτιμώρητα ν' ἀπολαύσει, ἀκόμα και τότε, και κυρίως τότε, δὲν πρέπει νὰ τοὺς διαφεύγει τὸ πρωταρχικὸ ἀξίωμα τῶν ἀλληλοσυγκρονομένων συνηθειῶν, πὸν ἀφήνον τὰ χρόνια, τὰ βιβλία, ἢ ἐπαφὴ με τοὺς ὁμοίους τους, κι ὁ ἀναπόσπαστος χαρακτήρας, πὸν τόσο γρήγορα ἀναπτύσσεται στὸν καθένα, και πὼς ὅλα αὐτὰ θὰ ἐπέβαλαν στὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, τὸ ἀνεξίτηλο στίγμα τῆς ἐπανάληψης τοῦ ἴδιου λάθους, κάνοντας χρῆση ἐγκληματικῆ (αὐτὸ τὸ ἐγκληματικῆ, τελειῶς αὐθόρμητα και περιπτωσιακά, ὡς πρὸς τὴν ἀνώτερη δύναμη) ἐνὸς ρητορικῶν σχήματος πὸν πολλοὶ περιφρονοῦν ἀλλὰ και πὸν πολλοὶ λιβανίζουν. "Ἄν ὁ ἀναγνώστης βρῖσκει τούτη τὴν φράση μεγάλη, ἄς με συγχωρέσει. Πάντως, ἀπρέπειες ἀπὸ μένα νὰ μὴν περιμένει. Τὰ σφάλματά μου ἔχω τὴ δύναμη νὰ τὰ ὁμολογῶ, ὄχι ὅμως και νὰ τὰ κάνω χειρότερα ἀπὸ ἔλλειψη σθένους. Θὰ τύχει φορὲς πὸν οἱ σκέψεις μου θὰ προσκρούσουν στὰ κουνδούνια τῆς τρέλας και τῆς σοβαροφάνειας, πὸν αὐτὴ τελικὰ δὲν εἶναι παρὰ γελοιότητα (ἂν και ὀρισμένοι φιλόσοφοι ἰσχυρίζονται πὼς εἶναι ἀρκετὰ δύσκολο νὰ ξεχωρίσει κα-

νείς τὸ εὐθυμο ἅπ' τὸ μελαγχολικὸ, ἀφοῦ αὐτὴ καθεαυτὴ ἢ ζωὴ εἶναι ἓνα κωμικὸ δρᾶμα ἢ μιὰ δραματικὴ κωμωδία). "Ὡστόσο, σὲ κανέναν δὲν ἀπαγορεύεται νὰ σκοτώνει μύγες κι ἀκόμα καὶ ρινόκερους, γιὰ νὰ ξεκουράζεται ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἀπὸ μιὰ ἐπίμοχθη δουλειά. Τώρα, γιὰ νὰ σκοτώνει κανεὶς μύγες, νὰ ποιὸς εἶναι ὁ ταχύτερος τρόπος, παρ' ὅλο πὸν δὲν εἶναι ὁ καλύτερος: τὶς λειώνει ἀνάμεσα στὰ δύο πρῶτα δάχτυλα τοῦ χεριοῦ. Οἱ περισσότεροὶ συγγραφεῖς πὸν ἔχουν διατρίψει πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, ἔχουν ὑπολογίσει καὶ βρῖσκουν πὸς εἶναι προτιμότερο σὲ πολλὰ περιπτώσεις, νὰ τοὺς κόβουν τὸ κεφάλι. Τώρα, ἂν κανεὶς μὸν καταλογίσει πὸς μιλάω γιὰ καρφίτσες, γιὰ θέμα δηλαδὴ βασικὰ ἀνούσιο, ἄς προσέξει, κι αὐτὸ τελείως ἀντικειμενικά, πὸς τὰ πιὸ μεγάλα γεγονότα πολλὰς φορὲς ξεπήδησαν ἀπὸ μηδαμινὰς αἰτίες. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀπομακρυνομαι περισσότερο ἀπὸ τοῦτο τὸ φύλλο τὸ χαρτί, δὲν τὸ βλέπουν, πὸς μ' αὐτὸ τὸ δύσκολο κομμάτι τῆς λογοτεχνίας πὸν καταπιάστηκα ἀπ' τὴν ἀρχὴ τούτης τῆς στροφῆς, μπορεῖ νὰ ἄρесе λιγότερο ἂν βασιζότανε σ' ἓνα ἀπ' τὰ ἀκανθώδη θέματα τῆς χημείας ἢ τῆς παθολογίας; "Ἄλλωστε, ὅλα τὰ γοῦστα ὑπάρχουν στὸν κόσμος. Κι ὅταν στὴν ἀρχὴ τόσο εὐστοχα συνέκρινε τοὺς στύλους μὲ τὶς καρφίτσες (καὶ βέβαια δὲν φαντάστηκα πὸς θὰ ἐρχόταν ἡ μέρα πὸν θὰ μὲ κατηγοροῦσαν γι' αὐτό), βασίστηκα στὸν ὀπτικὸ νόμο πὸν λέει, πὸς ὅσο ἢ ὀπτικὴ ἀκτῖνα ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἓνα ἀντικείμενο, τόσο ἢ εἰκόνα ἀντανακλᾶται σὲ σμίκρυνση στὸν ἀμφιβληστροειδῆ χιτώνα. Κάτι τέτοιο συμβαίνει λοιπὸν καὶ μὲ τὴν κλίση τοῦ πνεύματός μας πρὸς τὴ φάρσα, πὸν ἐνῶ περιέεται γιὰ εὐφρολόγημα ἐλεεινῆς ποιότητος, στὴ σκέψη τοῦ συγγραφέα κυριαρχεῖ ἢ ἰδέα μιᾶς τραγῆς ἀλήθειας, δοσμένης μὲ δυναμικὸ τρόπο! Σὰν ἐκεῖνον τὸν θεότρολο φιλόσοφο, πὸν ἔβαλε τὰ γέλια βλέποντας ἓνα γάιδαρο νὰ τρώει ἓνα σύκο! Καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἐπινοήματα δικὰ μου: τὰ ἀρχαῖα βιβλία ἐξιστοροῦν μὲ τὴ μεγαλύτερη λεπτομέρεια

αὐτὸ τὸ σκόπιμο κι ἀδιάντροπο ξεπουπούλιασμα τῆς ἀνθρώ-
 πινης ἀξιοπρέπειας. Ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ γελᾶω. Ποτὲ δὲν
 μπόρεσα νὰ γελᾶσω, παρ' ὄλο πὸν δοκίμασα πολλές φορές.
 Εἶναι δύσκολο νὰ μάθει κανεὶς νὰ γελᾶει. Ἡ μᾶλλον, ἡ
 ἀποστροφή μου γι' αὐτὴ τὴν ἀπαίσια ἐκδήλωση εἶναι ἓνα
 βασικὸ δείγμα τοῦ χαρακτήρα μου. Ὅριστε, πὸν παραβρέ-
 θηκα σὲ κάτι πιὸ συναρπαστικόν: εἶδα ἓνα σύκο νὰ τρώει
 ἓνα γάιδαρο! Καὶ δὲν μπόρεσα νὰ γελᾶσω. Εἰλικρινά, κα-
 νένας μῦς ἀπὸ τὸ στόμα μου δὲν κινήθηκε. Μιὰ ἔντονη ἐπι-
 θυμία νὰ κλάψω μὲ κατέλαβε, καὶ τὰ μάτια μου ἄφησαν νὰ
 πέσει ἓνα δάκρυ. Καὶ φώναξα κλαίγοντας: «Φύση! Φύση!
 τὸ γεράκι ξεσκίζει τὸ σπυργίτι, τὸ σύκο τρώει τὸ γάιδα-
 ρο, καὶ ἡ ταινία καταβροχθίζει τὸν ἄνθρωπο!» Καὶ πρὶν
 πάρω τὴν ἀπόφαση νὰ ἐπεκταθῶ, ἀναρωτιέμαι μήπως ἔχω
 μιλήσει μὲ τὸν τρόπο πὸν σκοτώνουν μύγες. Ἔτσι δὲν
 εἶναι; Ὅπως πάλι εἶναι ἀλήθεια πὸς δὲν μίλησα γιὰ τὴν
 ἐξολόθρευση τῶν ρινοκέρων! Ἄν μερικοὶ φίλοι ἤθελαν νὰ
 ἰσχυριστοῦν τὸ ἀντίθετο, ἐγὼ δὲ θὰ τοὺς ἄκουγα, καὶ θὰ
 θυμόμουν πὸς τὰ ἐγκώμια κι ἡ κολακεία εἶναι δύο μεγά-
 λες πέτρες ὅπου μπορεῖ νὰ σκοντάφει κανεὶς. Πάντως, γιὰ
 νὰ ἰκανοποιήσω τὴν συνείδησή μου ὅσο γίνεται, καθόλου
 δὲν θὰ ἐμποδιστῶ νὰ ἐπισημάνω πὸς αὐτὴ ἡ πραγματεία
 περὶ ρινοκέρων, θὰ μποροῦσε νὰ μὲ παρασύρει ἔξω ἀπ' τὰ
 ὄρια τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ψυχραιμίας, καὶ πὸν πολὺ πι-
 θανὸν ἀπὸ μέρους τῆς (ὑποτίθεται πὸς ἔχει τὴν τόλμη νὰ
 τὰ πεῖ κανεὶς) θὰ ἀποθάρρυνε τὶς παροῦσες γενιές. Νὰ μὴν
 ἔχω μιλήσει γιὰ τὸν ρινόκερο μετὰ τὴν μύγα! Τουλάχιστον
 ἀπὸ τυπικὴ διευκρίνηση, θὰ ἔπρεπε μὲ σπουδὴ νὰ ἀναφέρω
 (καὶ δὲν τὸ ἔκανα!) αὐτὴ τὴ μὴ προμελετημένη παράλει-
 ψη, πὸν φυσικὰ δὲ θὰ ἔκανε ἔκπληξη, σ' αὐτοὺς πὸν ἔχουν
 ἐμβαθύνει στὶς πραγματικὲς καὶ ἀνεξήγητες ἀντιφάσεις πὸν
 φωλιάζουν στοὺς λοβοὺς τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ. Γιὰ τὴ
 μεγάλῃ καὶ ἀκέραιῃ διάνοια τίποτα δὲν εἶναι ἀναξιόλογο:
 τὸ παραμικρὸ φαινόμενο τῆς φύσης, ἂν ὑπάρχει μυστήριον

μέσα του, γίνεται για τὸν σοφό, ἀστείρευτο ὑλικὸ στοχασμοῦ.
"Ἄν κανεῖς δεῖ ἓνα γάιδαρο νὰ τρώει ἓνα σύκο ἢ ἓνα σύκο
νὰ τρώει ἓνα γάιδαρο (κι οἱ δυὸ σπάνιες περιπτώσεις πὸν
μόνο στὴν ποίηση συναντᾶει κανεῖς), νὰ μὴν ἀμφιβάλετε
καθόλου, πὼς ἀφοῦ σκεφτεῖ δυὸ-τρία λεπτά, γιὰ νὰ ξέρει
ποιὰ στάση θὰ τηρήσει, θὰ βάλει τὴν σοβαρότητα στὴν ἄκρη
καὶ θ' ἀρχίσει νὰ γελάει σὰν κόκκορας! Ἐκόμα ὁμοῦ δὲν
ἔχει τελείως ἀποδειχτεῖ, ἂν οἱ κοκκοροὶ ἀνοίγουν ἐπίτηδες
τὸ ράμφος τους καὶ κάνουν αὐτὴ τὴν σπασμωδικὴ γκριμάτσα,
γιὰ νὰ παραστήσουν τὸν ἄνθρωπο. Λέγοντας γκριμάτσα γιὰ
τὰ πουλιά, ἐννοῶ ἀκριβῶς αὐτὸ πὸν σημαίνει καὶ γιὰ τὴν
ἀνθρωπότητα! Κι ἂν δὲν ξεφεύγει ὁ κόκκορας ἀπ' τὸ φυσικὸ
του, τὸ κάνει περισσότερο ἀπὸ ὑπερηφάνεια, παρὰ πὼς δὲν
μπορεῖ. Μάθετέ τους νὰ διαβάζουν, καὶ θὰ δεῖτε πὸν θὰ
σηκώσουν ἐπανάσταση. Δὲν εἶναι παπαγάλος, γιὰ νὰ μείνει
ἐκστατικὸς μπρὸς στὴν ἀσυναίσθητη ἢ ἀσυγχώρητη ἀδυ-
ναμία του! "ὦ! παναθεματισμένε ἐξευτελισμέ! πὼς τοὺς
κάνεις νὰ μοιάζουν μὲ κατσίκα ὅταν γελάνε! Ἡ ἡρεμία
τοῦ μετώπου ἐξαφανίζεται καὶ κάνει τόπο σὲ δυὸ πελώρια
φαρίσια μάτια πὸν (δὲν εἶναι ἀποκρουστικό;)... πού...
πού... ἀρχίζουν νὰ λάμπουν σὰ φάροι! Συχνὰ θὰ τύχει νὰ
ἐκφράσω μὲ κάποια ὑπερβολὴ γελοῖες διαθέσεις, χωρὶς ὁμοῦ
νὰ τὸ βρίσκω ἀρκετό, γιὰ νὰ γίνῃ ἀπαραίτητη ἀφορμὴ ὥστε
νὰ πάρῃ τὸ στόμα διαστάσεις. Θὰ μοῦ ἀπαντεῖστε, δὲν μπο-
ρῶ νὰ κρατηθῶ καὶ νὰ μὴ γελάσω. Αὐτὴ τὴν μωρὴ δικαιο-
λογία τὴν δέχομαι, ἀλλὰ, τότε, ἄς εἶναι ἓνα γέλιο μελαγχο-
λικό. Νὰ γελάτε, ἀλλὰ καὶ νὰ κλαῖτε μαζί. Κι ἂν δὲν μπο-
ρεῖτε ἀπ' τὰ μάτια, κλάψτε ἀπ' τὸ στόμα. Κι ἂν οὔτε κι
αὐτὸ μπορεῖτε, τότε κατουρεῖστε. Πάντως ἔχετε ἔπ' ὄψη
σας, πὼς ἓνα ὅποιοδήποτε ὑγρὸ πρέπει νὰ φύγει, γιὰ νὰ
ἐλαττωθεῖ τὸ στέγνωμα πὸν προκαλεῖ στὰ τοιχώματα τὸ
γέλιο, μὲ τὸ τράβηγμα τῶν χαρακτηριστικῶν πρὸς τὰ πίσω.
"Ὅσο γιὰ μένα, θὰ μ' ἀφήσουν ἀτάραχο τὰ ἠλίθια κακαρί-
σματα καὶ τὰ παρὰξένα βελύσματα αὐτῶν πὸν βρίσκουν

πάντα κάτι να πούν για ένα χαρακτήρα που δεν είναι στα μέτρα τους, και που έτυχε αυτός να είναι μία από τις πάμπολλες διανοητικές τροποποιήσεις που έκανε ο Θεός, χωρίς να ξεφύγει απ' τον αρχέγονο τύπο, και που έταξε να κυβερνοῦν τους από κόκαλα σκελετούς. Ἡ ποίηση μέχρι σήμερα ἀκολούθησε λάθος δρόμο. Μὲ τὸ νὰ ὑψώνετε πότε ὡς τὸν οὐρανὸ καὶ πότε νὰ σέρνεται κατάχαμα, δὲν ἔκανε τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ παραγνωρίσει τὶς θεμελιώδεις ἀρχὲς τῆς ὑπαρξῆς της, καὶ νὰ γίνεται συνεχῶς περιγελῶς τῶν ἀκριβοδίκαιων ἀνθρώπων. Τῆς ἔλειπε ἡ μετριοφροσύνη... ἡ ὠραιότερη ιδιότητα πὸν πρέπει νὰ ὑπάρχει σὲ μιὰ ὑπαρξη ὄλο ἀτέλειες! Καὶ γὼ θέλω νὰ δείξω τὰ χαρίσματα μου, ἀλλὰ ἡ ὑποκρισία μου δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ κρύψω τὰ βίτσια μου! Ἡ κοροϊδία, ἡ ἀδικία, ἡ ἔπαρση, ἡ τρέλα, θὰ παρουσιαστοῦν ἐναλλάξ, μεταξὺ εὐαισθησίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὴ δικαιοσύνη, καὶ θὰ χρησιμεύουν γιὰ παράδειγμα, πρὸς ἔκπληξη ἀνθρώπινη. Μέσα κεῖ, ὁ καθένας θὰ ἀναγνωρίσει τὸν ἑαυτό του, ὄχι ὅπως θὰ ὄφειλε νὰ εἶναι, ἀλλὰ αὐτὸς πὸν πραγματικὰ εἶναι. Καὶ μπορεῖ αὐτὸ τὸ ἀπλὸ ἰδανικὸ πὸν συνέλαβε ἡ φαντασία μου, νὰ ξεπεράσει κάθε προηγούμενο πὸν ἡ ποίηση ἔχει ὡς τώρα βρεῖ γιὰ μεγαλειῶδες καὶ ἱερό. Γιατὶ, ἀφήνοντας νὰ διαφαίνονται μέσα ἀπὸ τοῦτες τὶς σελίδες τὰ ὄργια μου, θὰ τοὺς κάνω νὰ πιστέψουν καλύτερα στὸ δίκιο καὶ τὴν ἀλήθεια, πὸν ἀφήνω νὰ λάμπουν, καὶ πὸν τὸ φωτοστέφανό τους θὰ τὸ σηκῶσω ὅσο ψηλότερα γίνεται γιὰ νὰ μοῦ ὀφείλουν εὐγνωμοσύνη οἱ μεγαλύτερες διάνοιες τοῦ αὔριο. Ἔτσι λοιπόν, ἡ ὑποκρισία διώχεται τελείως ἀπ' τὸ στέκι μου. Μέσα στὶς ὠδὲς μου θὰ ὑπάρχει μιὰ ἀπόδειξη ἐπιβλητικῆς δύναμης, πὸν κάθε ἄλλη γνώμη θὰ περιφρονεῖται. Κάνει ποίηση γιὰ τὸν ἑαυτό του, κι ὄχι γιὰ τοὺς ὁμοίους του. Τὸ μέτρο τοῦ οἴστρου του δὲν τὸ βάζει στὴν ἀνθρώπινη πλάστιγγα. Κι ὅπως ὁ σίφοννας ἐλεύθερος, ἤρθε καὶ ξέσπασε μιὰ μέρα στὰ ἀκρορῖεντα ἀκρογιαλίας τῆς τρομερῆς του θέλησης! Ἐκτὸς ἀπὸ

τὸν ἑαυτό του, τίποτα δὲν τὸν φοβίζει! Στὶς ὑπερφυσικὲς του μάχες θὰ χτυπήσει ἀποτελεσματικὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν Δημιουργό, σὰ τὸν ξιφία ποὺ χώνει τὴ σπάθα του στὴν κοιλιά τῆς φάλαινας: καταραμένος νᾶναι ἀπ' τὰ παιδιὰ του, κι ἀπ' τὸ σκελετωμένο χέρι μου, αὐτὸς ποὺ ἐπιμένει νὰ μὴ καταλαβαίνει τὰ ἀδυσώπητα καγκουρῶ τῆς κοροϊδίας καὶ τὶς τολμηρὲς ψεῖρες τῆς καρικατούρας!... Δύο πελώριοι πύργοι διακρίνονταν πέρα στὴν κοιλάδα. Ἔτσι λέω στὴν ἀρχή. Πολλαπλασιάζοντάς τους ἐπὶ δύο, τὸ γινόμενο ἦταν τέσσερα... δὲν ἔβλεπα ὅμως τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ἀριθμητικῆς πράξης. Καὶ συνεχίζοντας τὸν δρόμο μου, καθὼς ὁ πυρετὸς μου ἔψηνε τὸ πρόσωπο, ἔλεγα καὶ ξανάλεγα: «Ὁχι... ὄχι... καθόλου δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκη αὐτοῦ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ!» Τριγμοὶ ἀπὸ ἀλυσίδες καὶ στεναγμοὶ λυπητεροὶ ἔφταναν στ' αὐτιά μου. Κανεὶς νὰ μὴν μπορέσει περνώντας ἀπὸ κεῖ, νὰ πολλαπλασιάσει τοὺς πύργους ἐπὶ δύο, γιὰ νὰ γίνουν τέσσερεις. Μερικοὶ τὸ ὑποψιάζονται πὼς ἀγαπάω τὴν ἀνθρωπότητα σὰ νᾶμουν ἡ καθευτοῦ της μάνα, ἐκείνη ποὺ τὴν κράτησε ἐννέα μῆνες στὴ μοσκοβολημένη της κοιλιά. Νά, τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μὲ κάνει νὰ μὴν περνᾶω πιά ἀπ' τὴν κοιλάδα ποὺ ὀρθώνονται οἱ δύο πολλαπλασιαστέες μονάδες!

*

Εἶμαι βρώμικος, μὲ τρῶνε οἱ ψεῖρες, καὶ τὰ γουρούνια ἄμα μὲ δοῦν ξερνᾶνε. Οἱ πληγὲς καὶ τὸ κόριασμα τῆς λέπρας ἔχουν κομματιάσει τὸ πετσί μου, ποὺ ἀπάνω του ξεχύνεται ἓνα γλεμπονιασμένο πύον. Τὸ νερὸ στὰ ποτάμια καὶ τὶς στάλες ἀπ' τὰ σύννεφα δὲν τὰ ξέρω. Στὸ σβέροκο μου, ὅπως στὴν κοπριά, φυτρώνει ἓνα πελώριο μανιτᾶρι μὲ ὀμπροελωτὴ οὐρά. Καθισμένος σ' ἓνα ἐπιπλο σαράβαλο, ἔχω νὰ κουνήσω τὰ μέλη μου ἐδῶ καὶ τετρακόσια χρόνια. Τὰ πόδια μου χάμου ἔχουνε πιάσει ρίζες, καὶ μέχρι τὴν κοιλιά μου θεριεύει ἓνα εἶδος βλάστησης γεμάτης τρομερὰ παρά-

σιτα, πὸν δὲν εἶναι οὔτε ἀπ' τὸ φυτό καὶ πολὺ λιγότερο ἀπὸ τῆ σάρκα. Ὡστόσο ἡ καρδιά μου χτυπάει. Πῶς θὰ χτύπαγε ὄμως, ἂν ἡ σαπίλα κι οἱ μπόχες ἀπ' τὸ πτώμα μου (δὲν τολμάω νὰ πῶ σῶμα μου) δὲν τὴν ἔτρεφαν πλουσιοπάροχα; Κάτω ἀπ' τὴν ἀριστερή μου μασκάλη ἔχει ἐγκατασταθεῖ μιὰ οἰκογένεια βατράχων, κι ὅποτε κάποιος πάει νὰ ἀναδεντεῖ, ἐμένα μὲ γαργαλάει. Σεῖς τὸ νοῦ σας, μὴ ξεφύγει κανένας ἀπὸ δαύτους, κι ἔρθει νὰ ξύσει τὸ μέσα τοῦ αὐτιοῦ σας: δὲν θὰ τῶχει σὲ τίποτα, ἀπὸ κεῖ νὰ τρυπώσῃ στὸ μυαλό σας. Κι ἓνας χαμαιλέοντας, πὸν ἔχει βουλευτεῖ στὴ δεξιὰ μασκάλη τοὺς κάνει ἄγριο κυνηγητό, γιὰ νὰ μὴν πεθάνει ἀπ' τὴν πείνα: ἔτσι εἶναι, ὅλοι πρέπει νὰ ζήσουν. Καὶ κάθε φορὰ πὸν ἡ μιὰ παρούταξη ἀχρηστεύει τὶς πονηριὲς τῆς ἄλλης, ἔχον βρεῖ γιὰ λύση πρὸς ἀποφυγὴ παρεξηγήσεων μεταξύ τους, νὰ πιπιλίζουν τὸ φτενὸ λίπος πὸν σκεπάζει τὰ πλευρά μου: τὸ συνήθισα κι αὐτό. Τὸ πέος μου τῶχει καταβροχθίσει μιὰ κακιὰ ὀχιά, κι ἔχει πάρει τὴν θέση του: εὐνοῦχο μ' ἔκανε ἡ ἄτιμη. ὦ! καὶ νᾶμμον σὲ θέση νὰ ἀντισταθῶ μὲ τὰ παραλυμένα χέρια μου, πὸν κούτσουρα εἶναι καταντημένα τώρα. Πάντως, ἐκεῖνο πὸν διαπιστώνω εἶναι πὸς τὴν κοκκινίλα του τὸ αἷμα δὲν τὴν κυκλοφορεῖ πιὰ σὲ κεῖνο τὸ μέρος. Δυὸ μικρόσωμοι σκαντζόχοιροι, πὸν δὲν βρίσκονται ἄλλο στὴν ἀνάπτυξη, πέταξαν σ' ἓνα σκύλο τὸ μέσα ἀπ' τ' ἀμελέτητά μου, πράμα πὸν δὲν ἀρνήθηκε: καὶ μετὰ ἀπὸ πλύσιμο καλὸ τῆς ἐπιδερμίδας, κατοικῆσαν μέσα. Ὁ πρωκτός, αὐτός, φράχτηκε ἀπὸ ἓναν κάβουρα, πὸν ξεθαρρεμένος ἀπ' τὴν ἀκίνησία μου, φυλάει τὴν εἴσοδο μὲ τὶς δαγκάνες του καὶ μὲ κάνει νὰ ὑποφέρω. Δυὸ μέδουσες, δελεασμένες ἀπ' τὴν ἐλπίδα, διασχίσαν πάραυτα τὰ πέλαγα, καὶ δὲν βγῆκαν γελασμένες. Κοίταξαν προσεχτικὰ τὰ δύο σαρκωμένα μέρη πὸν σχηματίζουν τὸν ἀνθρώπινο πισινό, καὶ γαντζώθηκαν στὸ κοῖλο γάρμπος του, μὲ ἀποτέλεσμα ἀπ' τὸ ἀδιάκοπο σφίξιμο, νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ σάρκα ἀπὸ δαῦτα, καὶ νὰ μείνουν δυὸ θηρία, βγαλμένα ἀπ' τὸ βασίλειο τοῦ πλα-

δαροῦ καὶ τοῦ γλοιώδικου, ὅμοια σὲ χροῶμα, σὲ σχῆμα, καὶ σὲ ἀγριότητα. Ὅσο γιὰ τὴ σπονδυλική μου στήλη, νὰ μὴ γίνεται λόγος, αὐτὴ εἶναι σπάθα! Μάλιστα, μάλιστα... δὲν τὸ πρόσεξα... πολὺ σωστὴ ἢ ἐρώτησή σας. Θέλετε νὰ μάθετε πῶς βρέθηκε μπηγμένη κατακόρυφα στὰ νεφρά μου, ἔτσι δὲν εἶναι; Οὔτε καὶ γὰρ ὁ ἴδιος καλὰ-καλὰ θυμᾶμαι. Πάντως, ἂν πάρω γιὰ ἀνάμνηση κείνο πὺν μπορεῖ νὰ εἶναι φαντασία, μάθετε πῶς ὁ ἄνθρωπος ὅταν πληροφορηθῆκε πῶς εἶχα κάνει τὴν εὐχὴ νὰ ἀξιωθῶ, ἔστω καθηλωμένος κι ἄρρωστος νὰ κατατροπώσω τὸν Δημιουργό, ἤρθε πίσω μου πατώντας στὶς μύτες τῶν ποδιῶν του, ὄχι ὅμως τόσο σιγὰ γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀκούσω. Μιὰ στιγμή κράτησε ὅλο αὐτό, κατόπιν δὲν κατάλαβα τίποτα. Τὸ μαχαίρι χώθηκε ὡς τὴ λαβή, ἀνάμεσα στοὺς ὤμους τοῦ ταύρου γιὰ τὶς φέστες, ἐνῶ τὴν κοκαλοδεσιά του τὴν τράνταξε σεισμός. Ἡ λάμα ἔκτοτε μένει ἀδιάσπαστα κολλημένη στὸ σῶμα, καὶ δὲν ἔχει μπορέσει κανεὶς νὰ τὴ βγάλει. Ἀθλητές, μηχανικοὶ, φιλόσοφοι, γιατροί, δοκίμασαν μὲ τὴν σειρά τους κάθε εἶδος μέσο. Δὲν τῶξεραν πῶς τὸ κακὸ πὺν κάνει ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἀπὸ κείνα πὺν δὲν ξεγίνονται! Τοὺς συχώρεσα γιὰ τὸ μέγεθος τῆς ἔμφυτης ἄγνοιάς τους, καὶ τοὺς χαιρέτησα μὲ τὰ ματόκλαδά μου. Διαβάτη, σὲ ἰκετεύω, ὅταν ἀπὸ κοντὰ μου θὰ περνᾷς, μὴ βγάλεις ἀπ' τὸ στόμα σου παρηγοριᾷς κουβέντα: θὰ ἀποδυναμώσεις τὸ κουράγιο μου. Ἀφησέ με νὰ ξαναπυρῶσω τὴν ἀντοχή μου στὴ φλόγα τοῦ θεληματικοῦ μαρτυρίου. Πήγαινε... δὲν χρειάζεται νὰ μὲ λυπᾷσαι. Τὸ μίσος εἶναι πολὺ πιὸ παράξενο ἀπ' ὅ,τι φαντάζεσαι. Ὁ τρόπος πὺν ἐκδηλώνεται εἶναι τόσο ἀνεξήγητος, ὅσο ἡ σπασμένη ὄψη, πὺν παίρνει τὸ μπαστούνι ὅταν βουτιέται στὸ νερό. Ἀς μὲ βλέπεις ἔτσι, μπορῶ ἀκόμα νὰ κάνω ἐφόδους μέχρι τὰ τείχη τοῦ οὐρανοῦ, ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς λεγεώνας φονηάδων, καὶ νὰ ξαναγυρίσω νὰ πάρω τούτη τὴν ἴδια στάση, γιὰ νὰ βάλω τὴν σκέψη νὰ καταστρώσει ξανά, τὰ μεγαλόπνοα σχέδια τῆς ἐκδίκησής μου. Δὲν θὰ

σὲ καθυστερήσω ἄλλο, χαῖρε, πάντως γὰρ νὰ σὲ κατατοπίσω καὶ νὰ σὲ προφυλάξω, σκέψον ποιά πρέπει νὰ ἦταν ἡ μοῖρα ἢ δική μου, γὰρ νὰ μὲ σπρώξει στὴν ἐξαγριώση, ὅταν μπορεῖ νὰ εἶχα γεννηθεῖ καλός! Αὐτὰ πὸν εἶδες, θὰ τὰ διηγηθεῖς στὸ γιό σου, καὶ παίρνοντάς τον ἀπ' τὸ χέρι, κάνε τον νὰ θαυμάσει τὴν ὁμορφιὰ ποῦχον τ' ἀστέρια, τὰ θαύματα τῆς πλάσης, τὴν φωλιὰ τοῦ τσιχλογέρακα καὶ τοὺς ναοὺς τοῦ Κυρίου. Ἐκπληξὴ θὰ σοῦ κάνει τὸ καλόβολο ὕφος του, ὅπως θ' ἀκούει τὶς πατρικὲς συμβουλές, καὶ ἡ ἀνταμοιβή του θὰ εἶναι τὸ χαμόγελό σου. Τῇ στιγμῇ ὅμως πὸν θὰ ἀντιληφθεῖ πὼς δὲν τὸν παρακολουθεῖς, καὶ κάνεις πὼς γυρνᾷς τὰ μάτια σου σὲ δαῦτον, θὰ τὸν δεῖς νὰ φτύνει μὲ τὰ σάλια του τὴν ἠθικὴ ἀξία. Σὲ ἐξαπάτησε, ὁ ἐκπορευόμενος ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη ράτσα, καὶ δὲν χρειάζεται νὰ τὸ ἐπαναλάβει: ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς θὰ ξέρεις τί θὰ γίνεῖ. Κακομοίρη πατέρα, ἐτοιμάσου νὰ συντροφέουν τὰ στερνά σου, ἢ ἀνάμνηση τῆς καρμανιόλας πὸν θὰ κόψει τὸ κεφάλι ἐνὸς πρώιμου ἐγκληματία, κι ὁ πόνος πὸν θὰ σοῦ δείχνει τὸ δρόμο πὸν ὀδηγεῖ στὸν τάφο.

*

Μὲ εἶχε πάρει ὁ ὕπνος σ' ἓναν ἀπόκρημνο στὴ θάλασσα βράχο. Ἐκεῖνος, πὸν ἔχει τρέξει πίσω ἀπὸ στρουθοκάμηλο στὴν ἔρημο, χωρὶς νὰ καταφέρει νὰ τὴ φτάσει, κι ἐπειδὴ δὲν εἶχε καιρὸ δὲν ἔβαλε τίποτα στὸ στόμα του κι οὔτε ἔκλεισε μάτι, ἂν εἶναι αὐτὸς πὸν μὲ διαβάζει, εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβει ἀκριβῶς τί εἶδους νύστα μὲ βάραινε. Ὅταν ὅμως ἡ καταιγίδα ἐσπρωξε μὲ τὴν παλάμη της ἓνα καράβι κατακόρυφα στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας, κι ἂν στὴ σχεδία δὲν ἔμεινε ἀπ' ὄλο του τὸ πλήρωμα, παρὰ μόνον ἓνας ἄνθρωπος, τσακισμένος ἀπ' τὴν κούραση καὶ κάθε λογιῶ στέρηση, κι ἂν πάλι τὰ κύματα τὸν πᾶνε καὶ τὸν φέρνονν ὄρες, πὸν τοῦ φαίνονται περισσότερες κι ἀπὸ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του, καὶ τύχει ἀργότερα κάποια φρεγάτα, μὲ τσακισμέ-

νη τὴν καρὲνα νὰ διασχίζει κείνες τὶς περιοχὲς τῆς ἀπελπισίας, καὶ διακρίνει τὸν δυστυχή πὺν περιφέρει τὴν ἀποστεωμένην του καρκάσα στὸν ὠκεανό, καὶ τοῦ προσφέρει βοήθεια, πὺν λίγο ἔλειψε νὰ εἶναι ἀργά, νομίζω πὺς αὐτὸς ὁ ναυαγὸς θ' ἀντιληφθεῖ καλύτερα σὲ ποιό βαθμὸ νάρκης εἶχαν πέσει οἱ αἰσθήσεις μου. Ὑπάρχουν φορὲς, πὺν ὁ μαγνητισμὸς καὶ τὸ χλωροφόρμιο, ξέρον νὰ προκαλοῦν παρόμοιες ληθαργικὲς καταστάσεις. Μὲ τὸν θάνατο ὁμως, καμία ὁμοιότητα: θάταν ἓνα μεγάλο ψέμα νὰ τὸ πῶ. Ἄς πᾶμε ὁμως ἀμέσως στὸ ὄνειρο, ὡστε οἱ ἀνυπόμοινοι πὺν ξελιγώνονται γιὰ τέτοιου εἶδους ἀναγνώσματα, νὰ μὴν ἀρχίσουν νὰ ὠρύνονται σὰν κοπάδι ἀπὸ μακροκέφαλους φουσητῆρες πὺν πολεμᾶν μεταξὺ τους γιὰ μιὰ γκαστρομένη θηλυκιά. Ὀνειρευόμουν πὺς εἶχα μπεῖ μέσα στὸ σῶμα ἑνὸς χοίρου, καὶ πὺς μοῦ ἦταν δύσκολο ἀπὸ κεῖ νὰ βγῶ, καὶ πὺς κυλιόμουν στὴ λάσπη ἑνὸς βούρκου. Νὰ τὸ πάρω γιὰ ἀνταμοιβή; Ἡ εὐχή μου εἶχε πιᾶσει, δὲν ἀνῆκα πιὰ στὴν ἀνθρωπότητα! Αὐτὴ τὴν ἐξήγηση ἔδωσα, κι ἔδοκίμασα μιὰν ἀνείπωτη χαρά. Ὡστόσο, ἔφαχνα ἐπίμονα νὰ βρῶ ποιὰ νὰ ἦταν ἡ ἐνάρετη πράξη πὺν εἶχα κάνει γιὰ ν' ἀξίζω ἀπὸ μέρος τῆς Θείας Πρόνοιας μιὰ τέτοια ξεχωριστὴ εὐνοια. Τῶρα πὺν ξαναφέρνω στὴ θύμησή μου τὶς διάφορες φάσεις αὐτῆς τῆς φοβερῆς συμπίεσης στὴν κοιλιά ἀπὸ γρανίτη, ὅπου ἡ ὄργη, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, ξέσπασε δυὸ φορὲς πᾶνω σ' αὐτὸ τὸ ἀμετάβλητο μίγμα τῆς νεκρῆς ὕλης καὶ τῆς ζωντανῆς σάρκας, ἴσως νὰ εἶναι σκόπιμο νὰ διακηρῶξω, πὺς πιθανὸν αὐτὴ ἡ ταπείνωση νὰ ἦταν μιὰ τιμωρία δοσμένη σὲ μένα ἀπὸ τὴν θεία δίκη. Ποιὸς ξέρει ὁμως τὶς προσφιλεῖς του ἐπιθυμίες, ἢ, τὸν λόγο γιὰ τὶς νοσηρὲς του ἀπολαύσεις; Στὰ μάτια μου αὐτὴ ἡ μεταμόρφωση ὑπῆρξε πάντα ἡ ἔξοχη ἀνταπόδοση μιᾶς πλείριας εὐτυχίας πὺν ἀπὸ καιρὸ περιμένα. Ἐπιτέλους, εἶχε ἔρθει ἡ μέρα πὺν ἔγινα γουροῦνι! Δοκίμαζα τὰ δόντια μου στοὺς φλοιοὺς τῶν δέντρων καὶ ἀπολάμβανα καμαρώνοντας τὸ ρῆγχος μου. Τὸ ἐλάχιστο

δὲν εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τῆς θεῖας φύσης: ἤξερα νὰ ἀνυψῶνω τὴν ψυχὴ μου στὸ ἀπώγειο αὐτῆς τῆς ἀνείπωτης ἀπόλαυσης. Καὶ τώρα ἀκοῦστε με, καὶ μὴ κοκκινίζετε, ἀνεξάντλητες καρικατοῦρες τοῦ ὠραίου, ποὺ παίρνετε στὰ σοβαρὰ τὸ κωμικὸ γκάρισμα τῆς ψυχῆς σας, ποὺ κανεὶς δὲν λογαριάζει, καὶ ποὺ δὲν καταλαβαίνετε γιατί ὁ Παντοδύναμος, σὲ μιὰ σπάνια στιγμή ἔξοχου ἀστεϊσμοῦ, ποὺ βέβαια, δὲν ξεπερνάει τοὺς βασικοὺς κανόνες τοῦ γελοίου, πῆρε τὴν φαεινὴ ἀπόφαση νὰ κάνει νὰ κατοικηθεῖ ἓνας πλανήτης ἀπὸ ὄντα περίεργα καὶ μικροσκοπικὰ ποὺ λέγονται ἄ ν θ ρ ο π ο ι, καὶ ποὺ ἡ ὕλη ποὺ εἶναι φτιαγμένοι, μοιάζει μ' αὐτὴ τῆ ροδοκόκκινη τοῦ κοραλιοῦ. Μὲ τὸ δίκηο σας λοιπὸν νὰ κοκκινίζετε, κόκαλα καὶ ξύγκια, ὅμως ἀκοῦστε με: Δὲν ἐπικαλοῦμαι τὴ νοημοσύνη σας, ποὺ θὰ τὴν πνίγατε στὸ αἷμα προκειμένου νὰ σᾶς προδόσει: αὐτὴ ξεχάστε την, καὶ νὰ εἴστε συνεπεῖς μὲ τοὺς ἑαυτοὺς σας... Ποὺ λέτε ἐκεῖ, κανένα ἐμπόδιο. "Ὅταν ἤθελα νὰ σκοτώσω, σκότωνα. Κι αὐτὸ μοῦ συνέβηκε συχνὰ χωρὶς κανεὶς νὰ μ' ἐμποδίσει. "Ὅμως, ἀκόμα καὶ κεῖ, μὲ κνηγοῦσαν οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι μὲ τὴν ἐκδικητικότητά τους, παρ' ὅλο ποὺ δὲν πολεμοῦσα τὴ ράτσα ποὺ τόσο ἤσυχά ἐγκατέλειπα. Κι ὅσο γιὰ τὴ συνειδήσή μου, αὐτὴ δὲν εἶχε τίποτα νὰ μοῦ μεμφθεῖ. "Ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν ἔκανα τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ χτυπιέμαι μὲ τοὺς καινούργιους συνομοίους μου, κι ὁ τόπος ὀλόγυρα ἦταν σπαρμένος κοκαλιασμένα αἵματα. "Ἡμουν ὁ δυνατότερος, καὶ σάρονα ὄλες τὶς νίκες. Τὸ κορμί μου ἦταν γεμάτο πληγὲς ποὺ αἱμοραγοῦσαν, ἀλλὰ ἔκανα δῆθεν πῶς δὲν τὶς ἔβλεπα. Τὰ ζωντανὰ τῆς γῆς φεύγαν μακρὰ μου, κι ἔμενα μόνος μέσα στὸ ἐκθαμβωτικὸ μου μεγαλεῖο. Ποιὰ ἦταν ὅμως ἡ λαχτάρα μου, ὅταν ἀφοῦ διέσχισα ἓνα ποτάμι κολυμπώντας, γιὰ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπ' τὶς περιοχές, ποὺ ἡ μανία μου εἶχε ξεκληρίσει καὶ νὰ πάω ἄλλοῦ νὰ μεταφντέψω τὶς συνήθειές μου τοῦ φόνου καὶ τοῦ μακελειοῦ, μόλις δοκίμασα νὰ περπατήσω σ' αὐτὴ τὴν ἀνθρώσπαρτη ὄχθη! Τὰ

πόδια μου ἦταν παράλυτα, καὶ τίποτα δὲν πρόδιδε τὴν ἀλήθεια τούτης τῆς ἀναγκαστικῆς ἀκίνησιος. Καὶ μέσα σ' αὐτὲς τὶς ἀπεγνωσμένες προσπάθειες, γιὰ νὰ συνεχίσω τὸν δρόμο μου, ἦταν τότε πὸν ξύπνησα, κι ἔνωσα πὸς ξαναγινόμουν ἄνθρωπος. "Ἐτσι ἡ Θεία Πρόνοια μ' ἔκανε νὰ καταλάβω μὲ τρόπο πὸν δὲν εἶναι ἀνεξήγητος, πὸς οὔτε ἀκόμη καὶ στὸ ὄνειρό μου, ἤθελε τὰ ὑψηλά μου σχέδια νὰ ἐκπληρωθοῦν. Μὲ τὸ νὰ ξαναγυρῶ στὴν πρώτη μου μορφή, ἦταν γιὰ μένα μεγάλος σπαραγμός, πὸν κλαίω ἀκόμα τὶς νύχτες. Τὰ σεντόνια μου εἶναι πάντα βρεμένα λὲς καὶ βουτήχτηκαν στὸ νερό, καὶ κάθε μέρα τ' ἀλλάζω. "Ἄν δὲν τὸ πιστεύετε, ἐλάτε νὰ μὲ δεῖτε. Θὰ διαπιστώσετε μόνοι σας, ὄχι μόνο πὸς μοιάζουν σὰν βρεμένα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀλήθεια γιὰ ὅ,τι εἶπα. Πόσες φορὲς ὅμως ἀπὸ κείνη τὴ νύχτα, πὸν μὲ πῆρε ὁ ὕπνος στὸ ὑπαιθρο πάνω σ' ἓνα βράχο, δὲν ἔχω ἀνακατευτεῖ μὲ κοπάδια γουροῦνια, ὥστε νὰ παίρνω δικαιωματικὰ τὴν καταστραμμένη μου μεταμόρφωση! Καιρὸς εἶναι τώρα ν' ἀφήσω αὐτὲς τὶς ὄλο δόξα ἀναμνήσεις, πὸν στὸ πέρασμά τους δὲν ἀφήνουν, παρὰ τὸ θαμπὸ γαλαξία ἀπὸ ἀτελείωτες ὁδύνες.

*

Κάθε νύχτα, βυθίζοντας σ' ὄλο τους τὸ ἄνοιγμα τὶς φτεροῦγες μου, στὴ μνήμη μου πὸν ψυχορραγοῦσε, προσπαθοῦσα νὰ ξαναζωντανέψω τὴν εἰκόνα τοῦ Φάλμερ... κάθε νύχτα. Τὰ ξανθά του τὰ μαλλιά, τὸ μακρουλὸ πρόσωπό του, καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ χαρακτηριστικά του πού παρέμεναν ἀκόμη ἀναλλοίωτα στὴ φαντασία μου... κυρίως τὰ ξανθά του τὰ μαλλιά. Πάρτε το ἀπὸ δῶ, πάρτε το λοιπόν, αὐτὸ τὸ χωρὶς μαλλιά κεφάλι πὸν γυαλίζει σὰν κούκαλο χελώνας. Αὐτὸς ἦταν δεκατεσσάρων χρόνων, καὶ γὼ ἤμουν ἓνα χρόνο μεγαλύτερός του. Καὶ νὰ σταματοῦσε αὐτὴ ἡ φωνὴ τοῦ θρήνου. Γιατί; Τί ἔρχεται νὰ μοῦ καταλογίσει; "Ὅμως αὐτὸς πὸν μιλάει εἶμαι ἐγώ. Κάνοντας χρῆση τῆς γλώσσας μου

για να διατυπώσω την σκέψη μου, βλέπω πώς τα χείλη μου κινούνται, και πώς είμαι εγώ ο ίδιος αυτός που μιλάει. Και πώς είμαι εγώ, που διηγώντας μια ιστορία της νιότης μου, νιώθω τις τύψεις να περονιάζουν την καρδιά μου... και πώς αυτός που μιλάει, εκτός αν γελιέμαι... είμαι εγώ ο ίδιος. Δεν ήμουν παρά ένα χρόνο μεγαλύτερός του. Για ποιόν άραγε να κάνω τον υπαινιγμό; Υποθέτω, πώς είναι κάποιος φίλος που είχα κείνο τον καιρό. Μά ναί, ήδη πιο πάνω είπα τ' όνομά του... αυτά τα έξη γράμματα να μη τα ξανασυλλαβίσω, όχι, όχι. Κι ούτε έχει πια κανένα νόημα, να ξαναλέω πώς ήμουν ένα χρόνο μεγαλύτερός του. Ποιός είναι που το ξέρει; Τότε ως το επαναλάβουμε, έτσι όμως που μόλις ν' ακούγεται: δεν ήμουν παρά ένα χρόνο μεγαλύτερός του. Άλλα ακόμα κι αυτή η ύπεροχή της σωματικής μου δύναμης, ήταν ένας λόγος παραπάνω να παρασταθώ σ' αυτόν που μου είχε δοθεί στο τραχύ μονοπάτι της ζωής μου, παρά να βλάψω μια ύπαρξη που φαινόταν πιο αδύνατη. "Η, το φαντάζομαι πώς ήταν πραγματικά πιο αδύνατος..." Εστω κι έτσι αν είναι. Υποθέτω, πώς είναι κάποιος φίλος που είχα κείνο τον καιρό. Η ύπεροχή της σωματικής μου δύναμης... κάθε νύχτα... Κυρίως τα ξανθά του τα μαλλιά. Υπάροχον πολλοί που έχουν δεϊ φαλακρά κεφάλια: τα γεράματα, η αρρώστια, ο πόνος (και τα τρία μαζί ή το καθένα χωριστά) εξηγούν αυτό το αρνητικό φαινόμενο με τρόπο αρκετά ικανοποιητικό. Τουλάχιστον αυτή την απάντηση θα μου 'έδινε ένας σοφός, αν τον ρωτούσα πάνω σ' αυτό. Τα γεράματα, η αρρώστια, ο πόνος. Δεν μπορεί όμως να άγνοήσω (και γώ επίσης είμαι σοφός) πώς μια μέρα, επειδή μου κράτησε το χέρι την στιγμή που σήκωνα το στιλέτο να τρυπήσω κατάστηθα μια γυναίκα, τον άρπαξα απ' τα μαλλιά μ' ένα σιδερένιο μπράτσο, κι άρχισα να τον φέρνω βόλτες γρήγορα στον άέρα, μέχρι που τα μαλλιά του μου έμειναν στο χέρι, και το κορμί του όπως έκσφενδονίστηκε απ' τή φυγόκεντρο δύναμη, πήγε και χτύ-

πησε στὸν κορμὸ μιᾶς βαλανιδιάς... Δὲν μπορεῖ ν' ἀγνοήσω πὼς μιὰ μέρα τὰ μαλλιά του μοῦ ἔμειναν στὸ χέρι. Καὶ γὰρ ἐπίσης εἶμαι σοφός. Μὰ ναί, ἤδη πιὸ πάνω εἶπα τ' ὄνομά του. Δὲν μπορεῖ ν' ἀγνοήσω πὼς μιὰ μέρα ἔκανα μιὰ πράξη ἀκολασίας, ἐνῶ τὸ κορμί του εἶχε ἐκσφενδονισθεῖ ἀπ' τὴν φυγόκεντρο δύναμη. Ἦταν δεκατεσσάρων χρόνων. Κι ὅταν μὲ πιάνει κρίση παραφροσύνης, κι ἀρχίζω νὰ τρέχω στὰ χωράφια, κρατώντας σφιχτὰ πάνω στὴν καρδιά μου ἓνα ματωμένο πράμα, πὸν ἀπὸ καιρὸ φυλάω σὰν κειμήλιο ἱερό, τὰ μικρὰ παιδιὰ πὸν μὲ παίρνουν ἀπὸ πίσω... τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ οἱ γρηῆς πὸν μὲ παίρνουν ἀπὸ πίσω πετώντας μου πέτρες, σκούζουν θρηγώνοντας: «Νὰ τὰ μαλλιά τοῦ Φάλμερ». Πάρτε το ἀπὸ δῶ, πάρτε το λοιπόν, αὐτὸ τὸ χωρὶς μαλλιά κεφάλι, πὸν γυαλίζει σὰν κούκαλο χελώνας... Ἔνα ματωμένο πράμα. Ὅμως αὐτὸς πὸν μιλάει εἶμαι ἐγώ. Τὸ μακρουλὸ πρόσωπό του, τὰ μεγαλόπρεπα χαρακτηριστικά του. Ἡ, τὸ φαντάζομαι πὼς πραγματικὰ ἦταν πιὸ ἀδύνατος. Οἱ γρηῆς καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ. Ἡ, τὸ φαντάζομαι πὼς... τί ἤθελα νὰ πῶ;... πὼς ἦταν πραγματικὰ πιὸ ἀδύνατος. Μ' ἓνα σιδερένιο μπράτσο. Κεῖνο τὸ τίναγμα νὰ τὸν σκότωσε, κεῖνο νὰ εἶναι; Τὰ κόκαλά του νὰ τσακίστηκαν στὸ δέντρο... ἀνεπανόρθωτα; Νὰ εἶναι ἀφορμὴ ἢ δύναμη τοῦ ἀθλητῆ πὸν τὸν σκότωσε; Νὰ συνέχιζε νὰ ζεῖ, παρ' ὅλο πὸν τὰ κόκαλά του ἦταν ἀνεπανόρθωτα σπασμένα... ἀνεπανόρθωτα; Νὰ εἶναι κεῖνο τὸ τίναγμα πὸν τὸν σκότωσε; Αὐτὸ πὸν τὰ κλειστά μου μάτια δὲν ἦταν μάρτυρες, φοβᾶμαι νὰ τὸ μάθω. Πραγματικὰ... Κυρίως τὰ ξανθὰ του τὰ μαλλιά. Πραγματικά, ἀπὸ τότε φεύγω μακρὰ χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἔλεος γιὰ τὴν συνείδησή μου. Ἦταν δεκατεσσάρων χρόνων. Χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἔλεος γιὰ τὴν συνείδησή μου πιά. Κάθε νύχτα. Καὶ τὰ μεσάνυχτα, κείνη τὴν ὥρα τῆς σιγῆς, σ' ἓνα πέμπτο πάτωμα, ἓνας νέος πὸν διψάει γιὰ δόξα, σκυμμένος στὸ τραπέζι τῆς δουλειᾶς του, ἀντιλαμβάνεται ἓνα θρόισμα, πὸν μὴ ξέροντας σὲ τί νὰ τὸ ἀποδώσει, στριφογυρίζει παντοῦ τὸ

ζαλισμένο ἀπὸ τὶς σκέψεις καὶ τὰ σκονισμένα χειρόγραφα κεφάλι του, χωρὶς νὰ ὑπάρχει τίποτα νὰ τοῦ φανερώσει τὴν αἰτία, γι' αὐτὸ πὸν τόσο ἀνεπαίσθητα ἀκούει, καὶ πὸν ὁμως ἀκούει. Τέλος, ἀντιλαμβάνεται πὼς ὁ καπνὸς τοῦ κεριοῦ του ὅπως ἀνεβαίνει στὸ ταβάνι, προκαλεῖ μέσα στὸν διάχυτο ἀέρα, κραδασμοὺς σχεδὸν ἀδιόρατους σ' ἓνα φύλλο χαρτὶ πὸν κρέμεται ἀπὸ μιὰ πρόκα στὸν τοῖχο. Σ' ἓνα πέμπτο πάτωμα. Κι ὅπως ὁ νέος πὸν διψάει γιὰ δόξα ἀκούει ἓνα θρόισμα πὸν δὲν ξέρει ποῦ νὰ τὸ ἀποδώσει, ἔτσι καὶ γὼ ἀκούω μιὰ μελωδική φωνή στ' αὐτί μου νὰ προσφέρει τ' ὄνομά μου: «Μαλντορόρ!» Πρὶν ὁμως σταματήσῃ νὰ βρῖσκεται σὲ πλάνη, νόμιζε, σκυμένος ὅπως ἦταν στὸ τραπέζι τῆς δουλειᾶς του, πὼς ἄκουγε νὰ φτερουγίζει ἓνα κουνούπι... Πάντως δὲν ὄνειρεύομαι, κι οὔτε ἔχει σημασία πὼς εἶμαι ξαπλωμένος στ' ἀτλαζένιο μου κρεβάτι. Ψύχραιμα διαπιστώνω πὼς ἔχω τὰ μάτια ἀνοιχτά, ἐνῶ εἶναι ἡ ὥρα τῶν ῥοῦ ντομινοῦ καὶ τῶν χορῶν τῶν μετεμφισμένων. Ποτέ!... ὦ! ναί, ποτέ!... φωνὴ θνητῆ δὲν ἔκανε ν' ἀκουστοῦν οἱ σεραφικοὶ τῆς ἤχου μὲ τόση θλιμένη χάρη προσφέροντας τὶς συλλαβὲς ἀπ' τ' ὄνομά μου! Σὰ νὰ φτερούγιζε κουνούπι... Πῶς περιμένω τὴ φωνὴ του... Ὡστε μὲ συχώρεσε λοιπόν;... Τὸ κορμί του πῆγε καὶ χτύπησε στὸν κορμὸ μιᾶς βαλανιδιάς... «Μαλντορόρ!»

Μπρός μου, πάνω σ' ένα ὕψωμα, ἔβλεπα ἕνα πράμα ὀρθό. Τὸ κεφάλι του δὲν τὸ διέκρινα καθαρὰ, μάντενα ὁμως πὼς ξέφευγε ἀπ' τὸ συνηθισμένο σχῆμα, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ καθορίσω καὶ τὴν ἀκριβὴ ἀναλογία τῶν διαστάσεών του. Πάντως, γιὰ νὰ πλησιάσω σ' αὐτὴ τὴν ἀκίνητη κολώνα δὲν τὸ ἀποτολμοῦσα. Θᾶμενα στὴ θέση πού βρισκόμουν, ἔστω κι ἂν διέθετα τὰ περιπατητικὰ πόδια τριῶν χιλιάδων καβουριῶν, ἂν ἕνα γεγονὸς ἀσήμαντο δὲν ἔβγαζε τὴν περιέργειά μου ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο σπάζοντας τοὺς φραγμούς της. "Ένας σκαραβαῖος, κυλώντας στὸ χῶμα μὲ τὰ σαγόνια του καὶ τὶς κεραῖες του μιὰ μπάλα, μὲ βασικὰ συστατικὰ τῆς σύνθεσής της τὶς κοπριές, προχωροῦσε μὲ βῆμα ταχύ, ἀφήνοντας καθαρὰ νὰ φαίνεται πὼς κατευθυνόταν πρὸς τὸ ὕψωμα. Κι αὐτὸ τὸ ἀρθρόποδο ζῶο δὲν ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ ἀγελάδα! "Οποῖος ἀμφιβάλλει γι' αὐτὰ πού λέω, νὰ ἔρθει σὲ μένα, καὶ θὰ ἰκανοποιηθοῦν καὶ οἱ πιὸ δύσπιστοι μὲ τὴν διαβεβαίωση ἀψευδῶν μαρτύρων. Καὶ κατάπληκτος, παρακολουθοῦσα ἀπὸ μακρὰ. Τί νᾶθελε ἄραγε νὰ κάνει μ' αὐτὴ τὴν τεράστια μπάλα; "Ω, ἀναγνώστη, ἐσὺ πού ἀδιάκοπα καυχίεσαι γιὰ τὴν ὀξυδέρκειά σου (καὶ μὲ τὸ δίκηο σου), μήπως θὰ μπορούσες νὰ μοῦ πεῖς; "Επειδὴ ὁμως δὲν θέλω νὰ βάλω σὲ σκληρὴ δοκιμασία τὸ γνωστὸ πάθος σου γιὰ τὰ αἰνίγματα, ἀρκέσου νὰ μάθεις πὼς ἢ πιὸ ἦπια τιμωρία πού μπορῶ νὰ σοῦ ἐπιβάλω, εἶναι νὰ σὲ κάνω νὰ προσέξεις πὼς αὐτὸ τὸ μυστήριον δὲν θὰ σοῦ ἀποκαλυφθεῖ (κάποτε θὰ σοῦ ἀποκαλυφθεῖ) παρὰ ἀργότερα, στὸ τέλος τῆς ζωῆς σου, τότε πού μὲ τὴν ἀγωνία στὸ προσκέφαλό σου θὰ πιάσεις τὴ φιλοσοφικὴ συζήτηση... ὅπως δὲν ἀποκλείεται καὶ

στὸ τέλος τούτης τῆς στροφῆς. Ὁ σκαραβαῖος εἶχε φτάσει
 κάτω ἀπ' τὸ ὕψωμα, καὶ γὰρ πὺν τὸν εἶχα πάρει ἀπὸ πίσω
 ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη του, βρισκόμουν ἀκόμα σὲ μεγάλη
 ἀπόσταση ἀπὸ τὸν τόπο τῆς σκηνῆς. Σὰν τοὺς γλάρους
 πὺν εἶναι πάντα λιμασμένοι καὶ δὲν τοὺς χωρᾶνε οἱ εὐκρα-
 τες περιοχές, ὅσες φορὲς συμβαίνει στὴν τύχη νὰ περνοῦν,
 καὶ χαίρονται μονάχα στὶς θάλασσες πὺν βρέχουν τοὺς δύο
 πόλους, τόσο ἐνωθα ἀναστατωμένος κουβαλώνοντας τὰ πόδια
 μου πρὸς τὰ μπρὸς ἀργά. Τί ἦταν λοιπὸν αὐτὴ ἡ σωματο-
 ποιημένη οὐσία πρὸς τὴν ὁποία προχωροῦσα; Ἡξερα πὺς
 ἡ οἰκογένεια τῶν πελεκανιδῶν περιλαμβάνει τέσσερα χα-
 ρακτικιστικά εἶδη: τὸν τρελό, τὸν πελεκάνο, τὸν κορμοράνο
 καὶ τὸν ὄνοκρόταλο. Ὡστόσο, ἡ γκριζωπὴ φόρμα πὺν μοῦ
 παρουσιαζόταν, δὲν ἀνῆκε στὸ εἶδος τοῦ τρελοῦ, οὔτε ἡ πλα-
 στική μάζα πὺν διέκρινα στὸν ὄνοκρόταλο, κι ἀκόμα λιγό-
 τερο, ἡ κρυσταλλίζουσα σάρκα πὺν παρατηροῦσα στὸν κορ-
 μοράνο. Νᾶτο, ἔβλεπα τώρα τί ἦταν. Ἦταν ὁ ἄντρας μὲ τὸν
 ἐγκέφαλο, πὺν τοῦ ἔλειπε ὅμως ἡ δακτυλιωτὴ προεξοχή!
 Καὶ δώσ' του ἔφαχνα μὲς στὶς πτυχὲς τῆς μνήμης μου,
 σὲ ποιά κατεψυγμένη ἢ διακεκαυμένη περιοχὴ εἶχα παρα-
 τηρήσει αὐτὸ τὸ ράμφος, τὸ πολὺ μακρὺ, τὸ πλατὺ, τὸ
 κυρτὸ στὴν κορφή, τὸ νυχωτό, τὸ φουσκωτὸ καὶ στὴν ἄκρη
 ἀγκιστροτό. Αὐτὰ τὰ εὐθυγραμμισμένα δαντελλωτὰ ἄκρα
 αὐτῆ τὴν κάτω σιαγόνα μὲ τίς διακλαδώσεις μέχρι τὴν
 ἄκρη· αὐτὸ τὸ γεμισμένο ἐνδιαμέσο μ' ἓνα μεμβρανοειδὲς
 πετσί· αὐτὴ τὴν μεγάλη κίτρινη τσέπη σὲ σχῆμα σάκου, πὺν
 πιάνει ὅλο τὸ λάρυγγα κι ἄνετα διαστέλλεται· κι αὐτὰ τὰ
 πολὺ ἐπιμήκη ρουθούνια, πὺν σχεδὸν δὲν διακρίνονται σκα-
 μένα ἰδιότυπα στὴ βάση! Φυσικά, ἂν αὐτὸ τὸ ζωντανὸ
 ὄν, μὲ τὴν ἀπλὴ πνευμονοφόρα ἀνάσα καὶ τὸ κορμὶ ὅλο
 τρίχα, ἦταν ἓνα ὀλοκληρωμένο πουλὶ μέχρι τὰ πέλματα τῶν
 ποδιῶν, κι ὄχι μονάχα μέχρι τοὺς ὤμους, δὲν θὰ μοῦ ἦταν
 δύσκολο νὰ τὸ ἀναγνωρίσω: πολὺ εὐκόλο νὰ γίνεῖ, ὅπως θὰ
 δεῖτε καὶ μόνοι σας. Μόνο πὺν τούτη τὴ φορὰ μ' ἀποδίξομαι.

Γιὰ νὰ εἶμαι σὲ θέση ν' ἀποδείξω ξεκάθαρα αὐτὰ πὸν λέω, θὰ χρειάζοταν νὰ ἔχω ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ πουλιὰ πάνω στὸ γραφεῖο μου, ἔστω καὶ βαλσαμωμένο. Δὲν εἶμαι ὅμως τόσο πλούσιος γιὰ νὰ προμηθευτῶ ἓνα. Ὅποτε, ἀκολουθώντας βῆμα πρὸς βῆμα μιὰ προγενέστερη ἐκφρασμένη πιθανότητα, θὰ μπορούσα ἀμέσως νὰ εἶχα καθορίσει τὴν πραγματικὴ του ιδιοσυστασία, καὶ νὰ βρῶ μιὰ θέση στὰ πλαίσια τῆς φυσικῆς ἱστορίας, γι' αὐτόν, πὸν ἐθαύμαζα τὴν εὐγένειά του, παρὰ τὴν ἀδέξια στάση του. Καὶ μὲ πόση ἱκανοποίηση, μὴ ὄντας τελείως ἀδαῆς στὰ μυστικὰ τοῦ δυσνόστατου ὄργανισμοῦ του, καὶ μὲ πόση ἀπληστία, γιὰ νὰ μάθω περισσότερα, δὲν τὸν ἀπολάμβανα στὴ διαρκῆ μεταμόρφωσή του! Καὶ μ' ὄλο πὸν δὲν εἶχε πρόσωπο ἀνθρώπινο, μοῦ φαινόταν ὠραῖος ὅπως οἱ δυὸ μακριεῖς νηματοειδεῖς προβοσκίδες ἐντόμου· ἢ μᾶλλον, ὅπως τὸ βιαστικὸ θάψιμο κάποιου πρὶν ἔχει βγεῖ ἢ ψυχὴ του· ἢ ἀκόμα, ὅπως ὁ νόμος τῆς ἀποκατάστασης ἐννουχισμένων ὀργάνων· καὶ πρὸ παντός, ὅπως τὸ ὑγρὸ πὸν ὑπόκειται σὲ ἄμεση σήψη! Μὴ δίνοντας ὅμως ὁ ξένος καμιὰ προσοχὴ σ' ὅτι γινόταν γύρω, συνέχιζε νὰ κοιτάζει μπροστὰ μὲ τὸ κεφάλι του πὸν ἦταν πελεκάνου!... Πῶς τελειώνει αὐτὴ ἡ ἱστορία, θὰ σᾶς μιλήσω ἄλλη φορὰ. Πάντως, θὰ συνεχίσω τὴ διήγησή μου, μὲ μιὰ ἄχαρη βιασύνη. Γιατί, ἂν ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆ δική σας ἀνυπομονεῖτε νὰ μάθετε, πὸν θέλει νὰ φτάσει ἢ φαντασία μου (πὸν μακάρι νὰ ἦταν πράγματι μόνο φαντασία!), ἀπ' τὴ δική μου, πῆρα τὴν ἀπόφαση νὰ τελειώσω αὐτὸ πὸν εἶχα νὰ σᾶς πῶ μὲ μιὰ μόνη φορὰ (κι ὄχι μὲ δυό!), παρ' ὄλο πὸν κανεῖς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὲ κατηγορήσει γιὰ ἔλλειψη θάρρους. Ὅταν βρισκόμαστε σὲ παρόμοιες περιπτώσεις, εἶναι πολλοὶ πὸν νιώθουν κάτω ἀπ' τὴν παλάμη τους τὴν καρδιά τους νὰ χτυπάει. Τελευταῖα, πέθανε σχεδὸν ἄγνωστος, σ' ἓνα μικρὸ λιμάνι τῆς Βρετάνης, ἓνας ναυτικὸς τῆς ἀκτοπλοίας, παλῆος θαλασσινός, πὸν ὑπῆρξε ὁ ἥρωας μιᾶς συγκλονιστικῆς ἱστορίας. Κεῖνη τὴν ἐποχὴ, ἦταν καπετάνιος κι ἔκανε

μακρινὰ ταξίδια γιὰ λογαριασμό κάποιου ἐφοπλιστῆ τοῦ Σάν Μαλό. Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀπουσία δεκατριῶν μηνῶν, ἔφτασε στὴ συζυγικὴ ἐστία, τὴν στιγμὴ ποῦ ἡ γυναίκα του λεχῶνα ἀκόμη, τοῦ εἶχε δώσει ἓνα κληρονόμο, γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ ὁποίου δὲν παραδεχόταν καμιὰ ὑποχρέωση. Ὁ καπετάνιος, χωρὶς ν' ἀφήσει νὰ φανεῖ τίποτα ἀπὸ τὴν ἐκπληξή του καὶ τὸν θυμὸ του, παρακάλεσε ψυχρὰ τὴν γυναίκα του νὰ ντυθεῖ καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσει σ' ἓνα περίπατο στὰ τείχη τῆς πόλης. Ἦταν Γενάρης. Τὰ τείχη τοῦ Σάν Μαλό εἶναι ψηλά, κι ὅταν φυσάει βοριάς, κι οἱ πῶ τολμηροὶ κάνουν πίσω. Ἡ δύστηχη ὑπάκουσε, ἤρεμα καὶ καρτερικά. Ὅταν ἐπέστρεψαν, παραληροῦσε. Τὴν νύχτα ξεψύχισε. Γυναίκα ἦταν. Ἐνῶ ἐγὼ ποῦ εἶμαι ἄντρας, δὲν ξέρω ἂν μπροστὰ σ' ἓνα παρόμοιο μεγάλο δράμα, θὰ μπορούσα νὰ κυριαρχήσω στὸν ἑαυτό μου, ὥστε οἱ μῦς τοῦ προσώπου μου νὰ μείνουν ἀσάλεντοι! Μὲ τὸ φτάσιμο τοῦ σκαραβαίου κάτω ἀπ' τὸ ὕψωμα, ὁ ἄνθρωπος σήκωσε τὸ χέρι του πρὸς τὴ δύση (ἀκριβῶς στὴν κατεύθυνση ὅπου ἓνας γύπας κι ἓνας θρασαετὸς πάλευαν στοὺς αἰθέρες), σκούπισε ἓνα μακρὸ δάκρυ ἀπὸ τὸ ράμφος του, ἀπαράλλακτο μὲ σύνολο ἰριδισμῶν ποῦ διαμάντιζαν, καὶ εἶπε στὸ σκαραβαῖο: «Δύστηχη σφαῖρα! Δὲν βρίσκεις, πὼς ἀρκετὰ τὴν κύλησες; Φαίνεται πὼς δὲν κορέστηκε ἀκόμα ἡ ἐκδίκησή σου· κι εἶναι ἡ γυναίκα ποῦ τῆς ἔδενες τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια μὲ περιδέραια μαργαριτάρια, ἔτσι, ποῦ νὰ καταντήσει ἄμορφο πολύεδρο, γιὰ νὰ τὴν σέρονεις τώρα μὲ τὶς πατουῦσες σου μέσα ἀπ' τὰ χωράφια καὶ τοὺς δρόμους, πάνω στοὺς βάλτους καὶ στὶς πέτρες (ἄσε με νὰ πάω κοντὰ γιὰ νὰ δῶ ἂν ἀκόμα εἶναι αὐτή!), καὶ νὰ τὴν κάνεις νὰ βλέπει τὰ κόκαλά της νὰ κομματιάζονται ἀπ' τὶς πληγές, τὰ μέλη της νὰ στίλβουν ἀπὸ τὸ νόμο τῆς περιστροφικῆς τριβῆς, ν' ἀνακατώνονται ὅλα μαζὶ στὴν ἐνοποίηση τῆς πήξης, καὶ τὸ σῶμα της, ἀντὶ γιὰ τὰ προῖστορικὰ στοιχεῖα καὶ τὶς φυσικὲς καμπύλες, νὰ παρουσιάζει τὴν μονότονη ἐμφάνιση ἑνὸς ὁμοιογενοῦς συνόλου, ἔτσι

πὸ τὸ κουβάρισμα τῶν διάφορων τσακισμένων στοιχείων
της νὰ μοιάζει μὲ ὄγκο σφαίρας! Πρὶν πολὺ ἔχει πεθάνει.
Παράτα χάμου αὐτὰ τὰ λείψανα, καὶ φυλάξου νὰ δίνεις δια-
στάσεις σὲ ἀναλογίες ἀνεπανόρθωτες ὅτι λύσσα πὸ σὲ κα-
τατρῶει: αὐτὸ παύει πιά νὰ εἶναι δικαιοσύνη. Γιατὶ ὁ
ἐγωισμὸς, κρυμμένος μέσα στοὺς ὑμένες τοῦ μετώπου σου,
σηκώνει ἀργὰ σὰ φάντασμα τὸ παραπέτασμα πὸ τὸν σκε-
πάζει». Ὁ γύπας καὶ ὁ θρασαετὸς μὲ τὶς περιπέτειες τῆς
πάλης τους μᾶς εἶχαν πλησιάσει. Ὁ σκαραβαῖος τρεμούλια-
ξε μπρὸς σ' αὐτὰ τὰ ἀναπάντεχα λόγια, καὶ κείνο πὸ σὲ
μιὰν ἄλλη περίπτωση, θὰ ἦταν ἀπλῶς μιὰ κίνηση χωρὶς ση-
μασία, τῆ φορὰ τούτη ἔγινε ἔνδειξη ὀργῆς πὸ δὲν εἶχε ὄρια·
κι αὐτό, γιατί ἔτριψε ἀπειλητικὰ τὰ πισινὰ του σκέλια ἄκρη-
στὰ ἔλυτρά του, κι ἔκανε ν' ἀκουστεῖ μεγάλη φασαρία:
«Καὶ σύ, ποιὸς εἶσαι, ὃν φοφοδέες; Φαίνεται πὼς ξεχνᾶς
μερικὰ παράξενα περιστατικὰ πὸ κάποτε συμβῆκαν· δὲν
τᾶχει συγκρατήσει ἢ μνήμη σου, ἀδελφέ μου. Αὐτὴ ἡ γυ-
ναίκα, μᾶς ἔχει προδώσει τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλο. Ἐσένα
πρῶτον, ἐμένα δεύτερο. Μοῦ φαίνεται πὼς αὐτὴ ἡ προσβο-
λὴ δὲν πρόπει (δὲν πρόπει!) νὰ ξεχαστεῖ τόσο εὐκόλα. Τόσο
εὐκόλα! Ὁ δικός σου μεγαλόφυχος χαρακτήρας σοῦ ἐπι-
τρέπει νὰ τὴν συγχωρέσεις, ξέρεις ὅμως ἂν, παρ' ὅλη τὴν
ἀφύσικη κατάσταση τῶν ἀτόμων αὐτῆς τῆς γυναίκας, πὸ
ἔχει φρυάνει κι ἔχει γίνει πολτὸς (κι οὔτε ὑπάρχει περίπτω-
ση νὰ μάθει κανεὶς, ἂν δὲν γίνεῖ ἀντιληπτὸ μὲ τὴν πρώτη
ἔρευνα, πὼς τὸ σῶμα αὐτὸ δὲν ὀφείλει τὴν σημαντικὴ αὔξηση
τῆς συμπύκνωσής του, περισσότερο στοὺς δυὸ δυνατοὺς τρο-
χοὺς τῆς ζυμωτικῆς μηχανῆς, παρὰ στὶς ἐνέργειες τοῦ δικοῦ
μου θυελλώδους πάθους), δὲν ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ; Πάψε,
κι ἄφησέ με νὰ ἐκδικηθῶ». Καὶ βάζοντας πάλι τὴν τέχνη
του σ' ἐνέργεια, ἔφυγε σπρώχνοντας τὴν μπάλα μπρὸς του.
Ὅταν πιά ἀπομακρύνθηκε, ὁ πελεκάνος φώναξε: «Αὐτὴ ἡ
γυναίκα μὲ τὴ μαγικὴ της δύναμη, σὲ μένα ἔδωσε κεφάλι
παλαμόποδου, καὶ τὸν ἀδελφὸ μου τὸν μεταμόρφωσε σὲ

σκαραβαῖο: ἴσως νὰ τῆς ἄξιζαν χειρότερα νὰ πάθει ἀπὸ κεῖνα πὸν ἀπαρίθμησα». Καὶ γὰρ πὸν δὲν ἤμουν σίγουρος πὼς δὲν ὄνειρευόμουν, παρὰ ἔβγαζα συμπεράσματα ἀπ' ὅ,τι εἶχα ἀκούσει, σχετικὰ μὲ τὴ φύση τῶν ἐχθρικῶν σχέσεων πὸν εἶχαν φέρει ἀντιμέτωπους σὲ πόλεμο αἱματηρό, τὸν γύπα καὶ τὸ θρασαετὸ ἀπάνωθ' ἐμὸν, ἔριξα τὸ κεφάλι μου σὰν κουκούλα πρὸς τὰ πίσω, γιὰ ν' ἀνοίξουν τὰ πλεμόνια μου καὶ νὰ λειτουργήσουν μὲ ἄνεση, καὶ τοὺς φώναξα στρέφοντας τὰ μάτια μου ψηλά: «Σεῖς οἱ ἄλλοι, σταματήστε νὰ μαλώνετε. Κι οἱ δυὸ ἔχετε δίκη, γιατί καὶ στὸν ἕνα καὶ στὸν ἄλλον ὑποσχέθηκε τὸν ἔρωτά της, πράγμα πὸν σημαίνει πὼς σὰς ἀπατοῦσε μαζί. Δὲν εἴσαστε ὁμῶς οἱ μόνοι. Ἐξω ἀπ' αὐτό, σὰς ἀποστέρησε ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη ὑπόστασή σας, παίζοντας μὲ τοὺς πιὸ ἱερούς σας πόνους. Καὶ νὰ διστάζετε νὰ μὲ πιστέψετε! Ἄλλωστε εἶναι πεθαμένη, ὁ σκαραβαῖος τὴν ἔκανε νὰ ὑποστῆ μιὰ τέτοια τιμωρία, πὸν τὸ σημάδι πὸν τῆς ἄφησε δὲν ἐξαλείφεται, παρὰ τὸν οἶχτο τοῦ πρώτου προδομένου». Μὲ τὰ λόγια αὐτά, ὁ κανγὰς τοὺς πῆρε τέλος καὶ σταμάτησαν νὰ μαδᾶνε τὰ φτερά τους καὶ τὰ κρέατά τους: κι εἶχαν δίκη νὰ κάνουν ἔτσι. Ὁ θρασαετός, ὠραῖος σὰν τὴ νοητὴ καμπύλη πὸν διαγράφει ὁ σκύλος τρέχοντας πίσω ἀπ' τὸν ἀφέντη του, βυθίστηκε στὰ χαλάσματα ἐνὸς ἐρειπωμένου μοναστηριοῦ. Ὁ γύπας, ὠραῖος σὰν τὸ νόμο πὸν σταματᾷ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ θώρακα στοὺς ἔφηβους, πὸν ἢ ἔφεση γι' ἀνάπτυξη δὲν βρίσκεται σὲ σχέση μὲ τὴν ποσότητα τῶν μορίων πὸν ἀφομοιώνει ὁ ὀργανισμὸς τους, χάθηκε στὰ ψηλὰ στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας. Ὁ πελεκάνος, πὸν ἢ γενναιοψυχὴ συγγνώμη του μοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση, γιατί δὲν τῶβρισκα φυσικό, ξαναπῆρε τὴ μεγαλόπρεπη ἀταραξία τοῦ φάρου στὸ ὕψωμα, σὰ νὰ εἰδοποιῶσε τοὺς ναυτιλομένους νὰ προσέξουν τὸ παράδειγμά του, καὶ νὰ μὴν ἀφήνουν ἔρμαιο τὴν μοίρα τους στὸν ἔρωτα γι' αὐτὲς τὶς καταχθόνιες μάγισσες, κοίταζε πάντα μπρὸς του. Ὁ σκαραβαῖος, ὠραῖος σὰν τὸ τρεμούλιασμα τῶν χειρῶν

ἀλκοολικοῦ, χανόταν στὸν ὀρίζοντα. Ἄκόμα τέσσερις ὑ-
πάρξεις πὸν μποροῦσε νὰ διαγράψει κανεὶς ἀπ' τὸ βιβλί-
ο τῆς ζωῆς. Ἐνα μούσκουλο ὀλόκληρο τράβηξα ἀπ' τὸ ἀρι-
στερό μου μπράτσο, μὴ ξέροντας τί νὰ κάνω ἀπ' τὴ συγκί-
νηση, μπρὸς σ' αὐτὴ τὴν τετραπλὴ συφορά. Καὶ γώ, τοὺς
νόμιζα φτιαγμένους ἀπὸ κοποιές. Ἄντε, μεγάλο ζῶον εἶμαι.

*

— Ποιὸς λοιπόν!... μὰ ποιὸς λοιπὸν τολμάει νὰ σέρνει
ἐδῶ πέρα, σὰ συνωμότης, τοὺς χαλκάδες τοῦ κορμιοῦ του
καὶ νᾶρχεται κατὰ πάνω στὸ μαῦρο μου στῆθος; Ὅποιος
κι ἂν εἶσαι, πύθωνα ἐκκεντρικέ, μὲ ποιό πρόσχημα δικαιο-
λογεῖς τὴν γελοία παρουσία σου; Μήπως σὲ βασανίζουν τύ-
ψεις; Γιατί, ὅπως βλέπεις, βόα, ἡ θηριώδικη ἐξοχότητά σου
δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει, ὑποθέτω, τὴ διαρκὴ πρόθεση νὰ ὑποτι-
μηθεῖ συγκρίνοντάς την μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ κακούργου.
Αὐτὸ τὸ σάλιο, τὸ ἀφρισμένο καὶ ἀσπριδερό, γιὰ μένα εἶναι
σημάδι λύσσας. Ἄκου με: τὸ ξέρεις πὼς τὸ μάτι σου εἶναι
πολὸν μακρὸν γιὰ νὰ ρουφήξει μιὰν οὐράνια ἀχτίδα; Καὶ μὴν
ξεχνᾶς, πὼς ἂν τὸ ξιπασμένο σου μυαλὸ διάλεξε ἐμένα γιὰ
κατάλληλο νὰ σὲ παρηγορήσει, αὐτὸ σημαίνει πὼς ἔχεις
ἄγνοια παντελὴ ἀπὸ φυσιογνωμικὲς γνώσεις. Γιὰ γύρισε τὴ
λάμπη τῶν ματιῶν σου, κι ἄσ' την γιὰ κάμποσο σ' αὐτὸ πού
ἔχω καὶ γὼ τὸ δικαίωμα νὰ λέω, ὅπως ὁ καθένας, πρόσωπό
μου! Πὸν κλαίει, δὲν τὸ βλέπεις; Ἀπατήθηκες, βασιλικέ.
Ἄλλοῦ χρειάζεται νὰ ψάξεις γιὰ νὰ βρεῖς τὴ λίγη ἀνακού-
φιση πὸν ἡ ὀρμέμφυτη ἄρνησή μου σὲ καταργεῖ, παρὰ τίς
πολλὲς διαμαρτυρίες τῆς καλῆς μου θέλησης. Ποιᾶς δύνα-
μης τὰ λόγια σὲ πλανέψαν καὶ σὲ παρέσυραν μοιραῖα στὸ
χαμό σου; Μοῦ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ ἐξοικειωθῶ στὴ
σκέψη, πὼς δὲν καταλαβαίνεις ὅτι μπορῶ πιέζοντας στὴν
κοκκινισμένη χλόη, μ' ἓνα χτύπημα τοῦ τακουνιοῦ μου, τίς
φενγαλέες καμπύλες τοῦ τριγωνικοῦ κεφαλιοῦ σου, νὰ ζυ-

μώσω μιὰ σιχαμερὴ μαστίχα μὲ τὸ χορτάρι τοῦ βαλτολίβα-
δου καὶ τὴν σάρκα τοῦ γινωμένου λειῶμα. Χάσον γρήγορα
ἀπὸ μπρὸς μου, ἔνοχε μὲ τὴν τρομαγμένη φάτσα! Τὸ δολερὸ
ἀντικαθρέφτισμα τοῦ τρόμου σοῦ ἔδειξε τὸ ἴδιο σου τὸ εἶδω-
λο! Τὶς ἄδικες ὑποψίες σου νὰ τὶς ἀποβάλεις, ἂν δὲ θὲς νὰ
σὲ κατηγορήσω μὲ τὴ σειρὰ μου, καὶ νὰ σοῦ ἐξαπολύσω ἓνα
ἀντικατηγορητήριο, πὸν ἀσφαλῶς θὰ ἐπιδοκίμαζαν τὰ ἐρπε-
τοφάγα ὄρνια.

— Ποιὸ φοβερὸ σάλεμα τοῦ μυαλοῦ σου σ' ἐμποδίζει νὰ
μὲ ἀναγνωρίσεις; "Ὡστε δὲ θυμᾶσαι τὶς σπουδαῖες ὑπηρε-
σίες πὸν σοῦ πρόσφερα, μὲ τὴν δωρεὰ νὰ βγάλω μιὰ ὑπαρξη
ἀπ' τὸ χάος, καὶ τὸ ἀλησμόνητο τάξιμο ἀπὸ μέρους σου,
πὼς δὲν θ' ἀπαρνιόσουν ποτὲ τὴ σημαία μου, καὶ πὼς θὰ
μοῦ ἔμενες πιστὸς μέχρι θανάτου; "Ὅταν ἦσουν παιδὶ (τότε
ἡ σκέψη σου ἦταν στὴν πιὸ ὠραία τῆς φάση), πρῶτος σκαρ-
φάλωνες στὸ λόφο, μὲ τὴ σβελτάδα σαύρας, γιὰ νὰ χαιρετή-
σεις μὲ μιὰ κίνηση τοῦ μικροῦ χεριοῦ σου τὶς πολύχρωμες
ἀχιτίδες ὅπως χάραζε ἡ αὐγὴ. Οἱ νότες τῆς φωνῆς σου ξε-
πηδοῦσαν ἀπ' τὸ λαρύγγι σου σὰ διαμαντένιες χάντρες, κι ἡ
καθεμιὰ μὲ τὸν τόνο τῆς, κατέληγαν σ' ἓνα σύνολο συγκινη-
τικῆς μελωδίας ὕμνου λατρείας. Καὶ τώρα πετᾶς στὰ πόδια
σου, σὰ λασπωμένο κουρέλι, τὴν ἀνεκτικότητα πὸν ἀπὸ καιρὸ
δείχνω. Ἡ εὐγνωμοσύνη εἶδε τὶς ρίζες τῆς νὰ ξεραίνονται
ὅπως τοῦ βάλτου ἢ κοίτη, καὶ στὴ θέση τῆς νὰ παίρνει ἡ
οἴηση τέτοιες διαστάσεις, πὸν μοῦ κάνει λύπη νὰ χαρακτη-
ρίσω. Ποιὸς εἶναι αὐτὸς πὸν μ' ἀκούει, γιὰ νᾶχει τέτοια
ἐμπιστοσύνη στὴν κατάχρηση τῆς ἴδιας του τῆς ἀδυναμίας;

— Καὶ σὺ, ψυχὴ ἀυθάδικη, ποιὸς εἶσαι; "Ὅχι!... ὄχι!...
δὲν μὲ ξεγελᾶς, παρόλες σου τὶς πολυποίκιλες μεταμορφώ-
σεις ὅπου καταφεύγεις. Τὸ φιδίσιο σου κεφάλι θὰ φέγγει
πάντα μπρὸς στὰ μάτια μου σὰν τὸ φάρο τῆς αἰώνιας ἀδι-
κίας καὶ τῆς σκληρῆς δεσποτείας! Θέλησε νὰ πάρει τὰ ἡνία
τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ δὲν ξέρει νὰ βασιλέψει. Θέλησε νὰ γίνει
τὸ φόβητρο σ' ὅλα τὰ πλάσματα τῆς δημιουργίας καὶ τὸ

πέτυχε. Θέλησε νὰ δείξει πὼς μόνο αὐτὸς εἶναι ὁ ἄρχοντας τοῦ σύμπαντος, καὶ δῶ εἶναι πὸν ἔπεσε ἔξω. "Αθλιε! περιμενες μέχρι τούτη τὴν ὥρα, γιὰ ν' ἀκούσεις τὰ ψιθυρητὰ καὶ τὶς συνωμοσίες πὸν ξεφεύγοντας ταυτόχρονα ἀπὸ τὶς ἐπιφάνειες τῶν πλανητῶν, νὰ ἔρθουν μὲ ἀγριεμένη φτερούγα νὰ ξύσουν τὶς μπιμπικιασμένες προεξοχὲς τοῦ ἔλλεινοῦ σου τυμπάνου. Πλησιάζει ὅμως ἡ μέρα πὸν τὸ μπράτσο μου θὰ σὲ ἀναποδογυρίσει μέσα στὴν δηλητηριασμένη ἀπ' τὴν ἀνάσα σου σκόνῃ, καὶ ξεριζώνοντας ἀπ' τὰ σωθικά σου μιὰ ζωὴ βλαβερή, θὰ παρατήσῃ στὸ δρόμο τὸ κουβαριασμένο ἀπ' τὶς συσπάσεις πτώμα σου, γιὰ νὰ πληροφορήσῃ τὸν ἐκπληκτο ταξιδευτὴ, πὼς αὐτὴ ἡ σάρκα πὸν σφαδάζει καὶ προκαλεῖ στὴν ὄρασή του τρόμο, καθηλώνοντας τὴ γλώσσα του μουγγὴ μέσα στὸ στόμα του, δὲν μπορεῖ πιά νὰ συγκριθεῖ, ἂν ψύχραιμα κανεῖς προσέξει, παρὰ μὲ τὸν σαπισμένο κορμὸ βαλανιδιάς πὸν γκρεμίστηκε ἀπ' τὰ χρόνια!

— Ποιὰ σκέψη οἶχτον νὰ μὲ κρατάει μπροστά σου;

— Ἐσύ, καλύτερα νὰ χαθεῖς ἀπὸ μπροστά μου λέω, καὶ νὰ πᾶς νὰ πλύνεις τὴν ντροπὴ σου στὸ αἷμα ἐνὸς παιδιοῦ μόλις γεννημένου: ὀρίστε ποιὲς εἶναι οἱ συνήθειές σου. Τέτοια μόνον εἶσαι ἄξιος νὰ κάνεις. Πήγαινε... προχώρα. Σὲ καταδικάζω, πάντα σου νὰ πλανιέσαι κι ἔρημος χωρὶς οἰκογένεια νὰ μείνεις. Νὰ παραδέρνεις ἀδιάκοπα ὥσπον τὰ πόδια σου νὰ σοῦ ἀρηθηοῦν τὸ βάσταγμα τους. Νὰ διασχίσεις τὶς ἄμμους τῶν ἐρήμων μέχρις ἐκεῖ πὸν τελειώνει ὁ κόσμος καὶ τ' ἀστέρια καταποντίζονται στὸ χάος. Περαιστικός ἀπὸ κρυφὸνὰ τίγρη, στὴ θεά σου θὰ ἐξαφανίζεται, γιὰ νὰ μὴν ἀντικρούσει σὰν σὲ καθρέφτη, τὸ χαρακτήρα του ὑψωμένο πάνω στὸ βᾶθρο τῆς ἰδεώδους μοχθηρίας. Κι ὅταν κάποτε ἡ ἐπιτακτικὴ κούραση σὲ ὑποχρεώσει νὰ σταματήσεις τὴν πορεία σου μπρὸς στὶς πλάκες τοῦ ἀνάκτορό μου, σκεπασμένες ἀπὸ θάμνους καὶ γαῖδουράγκαθα, πρόσεξε τὰ κουρελιασμένα σου σανδάλια, καὶ πέρασε ἀκροποδητὴ ἀπὸ τοὺς ὠραίους προθαλάμους. Ἡ σύσταση δὲν εἶναι ἄσκοπη.

Θὰ μπορούσες νὰ ξυπνήσεις τὴ νεαρὴ γυναίκα μου καὶ τὸ ἀνήλικο ἀγόρι μου, πὸν ἤσυχάζουν στὶς μολυβένιες σαρκοφάγους, ἀραδιασμένες στὰ θεμέλια τοῦ παλιοῦ πύργου. Ἄν δὲν πάρεις τὶς προφυλάξεις σου ἀπὸ πρὶν, θὰ μπορούσαν νὰ σὲ κάνουν νὰ χλωμιάσεις ἀπ' τὰ οὐρλιαχτά τους, ὅπως θ' ἀκούγονται ἀπὸ κάτω. Ὅταν ἡ ἀνεξιχνίαστη βούλησή σου τοὺς πῆρε τὴν ζωὴ, τὸ ἤξεραν πὼς ἡ δύναμή σου εἶναι φοβερή, κι ὅσο γι' αὐτό, δὲν ἀμφέβαλαν καθόλου. Δὲν ἐπερίμεναν ὁμως (κι αὐτὸ μοῦ τὸ βεβαίωσαν μὲ τὸν ὕστατο χαιρετισμό τους), πὼς ἡ Θεία σου Πρόνοια θὰ δειχνόταν ὡς τὸ σημεῖο αὐτὸ ἀδυσώπητη! Ὅπως καὶ νᾶναι, διέσχισε γρήγορα αὐτὲς τὶς ἐγκαταλειμμένες καὶ σιωπηλὲς αἰθουσες, μὲ τὰ φατνώματα ἀπὸ σμαράγδι καὶ τὰ ξεθωριασμένα οἰκόσημα, ὅπου βρίσκονται τοποθετημένοι οἱ ἔνδοξοι ἀδριάντες τῶν προγόνων μου. Αὐτὰ τὰ μαρμάρινα κορμιὰ εἶναι ὀργανισμένα ἐναντίον σου καὶ τὸ γυάλινο βλέμμα τους νὰ τ' ἀποφύγει. Εἶναι μιὰ συμβουλὴ πὸν σοῦ δίνει ἡ γλῶσσα τοῦ μοναδικοῦ καὶ τελευταίου τους ἀπογόνου. Γιά κοίταξε πὼς τὸ χέρι τους εἶναι σηκωμένο σὲ στάση ἄμυνας προκλητικῆς, καὶ τὸ κεφάλι γερμένο περήφανα πρὸς τὰ πίσω. Ἀσφαλῶς τὸ κακὸ πὸν μοῦχεις κάνει τὸ ἔχουν φανταστεῖ, καὶ πὼς περνώντας κοντὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ ψυχρὰ βάρθρα πὸν σηκώνουν τοὺς σμιλεμένους ὄγκους, σὲ περιμένει ἡ ἐκδίκηση. Ἄν ἔχεις τίποτα νὰ πεῖς γιὰ ὑπεράσπισή σου, λέγε. Τώρα, εἶναι πολὺ ἀργὰ νὰ κλαῖς. Θᾶπρεπε νὰ κλάψεις τὴ στιγμή πὸν ἔπρεπε, τότε πὸν ἦταν καιρὸς. Κι ἂν ἐπιτέλους τὰ μάτια σου ξεστραβώθηκαν, κρίνε μόνος σου ποιὲς ἦταν οἱ συνέπειες τῆς διαγωγῆς σου. Χαῖρε! Πηγαίνω στοὺς βράχους ν' ἀναπνεύσω τὸ θαλασσινὸ ἀέρι, γιατί τὰ πλεμόνια μου κοντεύουν νὰ σκάσουν, κι ἔχουν βάλει τὶς φωνὲς πὼς θέλουν ἓνα θέαμα πιὸ φρόνιμο καὶ πιὸ συνετὸ ἀπ' τὸ δικό σου!

Σιωπή! δίπλα σας περνάει κηδεία. Αυγίστε τὴ δύαδα
τὶς ἐπιγονατίδες σας στὴ γῆς καὶ ψάλτε ἓνα μεταθανάτιο
ὕμνο. ("Ἄν πάρετε τὰ λόγια μου μᾶλλον σὰν τύπο ἀπλῆς
προστακτικῆς καὶ ὄχι σὰ διαταγὴ δοσμένη ἐπίτηδες, θὰ
δείξετε πὼς σᾶς κόβει, καὶ μάλιστα πολὺ). Μπορεῖ νὰ κατα-
φέρετε νὰ εὐχαριστήσετε τὰ μέγιστα τὴν ψυχὴ τοῦ πεθαμέ-
νου πὸν πάει ν' ἀναπαυθεῖ ἀπ' τὴ ζωὴ μέσα σ' ἓνα λάκκο.
Γεγονὸς πὸν αὐτὸ καθεαυτό, γιὰ μένα εἶναι βέβαιο. Προσέ-
χτε, δὲν θέλω νὰ πῶ ὅτι ἡ γνώμη σας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι
ἀντίθετη ὡς ἓνα σημεῖο ἀπ' τὴ δική μου. Πάντως, ἐκεῖ-
νο πὸν προέχει, εἶναι νὰ κατέχει κανεὶς σωστὲς γνώσεις
πάνω στὶς βάσεις τῆς ἠθικῆς, ὥστε νὰ δίνει τὴ σημασία
πὸν πρέπει στὴν αἰτία πὸν τὸν ἀναγκάζει νὰ κάνει στὸν
ἄλλον, ὅ,τι ἴσως θὰ χρειαζόταν νὰ εἶχε γίνει σ' αὐτὸ τὸν
ἴδιον. Ὁ ἱερέας τῶν θρησκειῶν ξεκινάει πρῶτος, κρατώντας
στὸ ἓνα χέρι μιὰ ἄσπρη σημαία, σύμβολο τῆς εἰρήνης, καὶ
στὸ ἄλλο ἓνα χρυσὸ ἔμβλημα πὸν παρασταίνει τὰ γεννητι-
κὰ ὄργανα τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας, θέλοντας ἔτσι νὰ
δείξει, πὼς αὐτὰ τὰ σάρκινα μέλη εἶναι συνήθως, χωρὶς
πρόθεση ἀλληγορίας, ὄργανα ἐπικίνδυνα στὰ χέρια αὐτῶν
πὸν τὰ χρησιμοποιοῦν ὅταν τὰ πασπατεύουν στὰ τυφλὰ γιὰ
διάφορους σκοποὺς πὸν ἀλληλοσυγκρούονται μεταξὺ τους,
ἀντὶ ν' ἀντιδράσουν ἔγκαιρα ἐνάντια στὸ γνωστὸ πάθος πὸν
προκαλεῖ σχεδὸν ὅλες μας τὶς συφορές. Στὸ κάτω μέρος
τῆς ράχης του εἶναι κολλημένη μιὰ φουντωτὴ οὐρὰ ἀλόγου
(ψεύτικη φυσικά), πὸν σαρώνει τὸ χῶμα. Ἡ σημασία της
εἶναι νὰ προσέχουμε τὴ συμπεριφορὰ μας γιὰ νὰ μὴν κατε-
βαίνομε στὸ ἐπίπεδο τῶν ζώων. Τὸ φέρετρο πὸν ξέρει τὸ
δρόμο του, προχωρεῖ πίσω ἀπ' τὸ ἱμάτιο πὸν ἀνεμίζει τοῦ
παρηγορητῆ. Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ θανόντος, ὀδυρό-
μενοι ἀποφασίζουν νὰ σταματήσουν τὴν πορεία τῆς πομπῆς.
Αὐτὸ ὅμως προχωρεῖ ὄλο μεγαλοπρέπεια, σὰν τὸ καράβι
πὸν διασχίζει ἀνοιχτὴ θάλασσα καὶ δὲν φοβᾶται τὸ φαινό-
μενο τοῦ καταποντισμοῦ, ἀφοῦ τούτῃ τὴ στιγμὴ κατὰ πε-

ρίεργο τρόπο, τίποτα δὲν προδίδει πὼς ὑπάρχουν σκόπελοι καὶ καταιγίδες. Οἱ γρούλλοι καὶ οἱ βάτραχοι ἀκολουθοῦν ἀπὸ κάποια ἀπόσταση τῇ νεκρώσιμῃ γιορτῇ. Ἀκόμα καὶ σ' αὐτοὺς δὲν διαφεύγει, πὼς ἡ ταπεινή τους παρουσία στὴν κηδεία, ἄσχετα τίνος εἶναι, θὰ εἶναι μία μέρα πὸν θὰ τοὺς ὑπολογιστεῖ. Καὶ συζητοῦν μεταξύ τους χαμηλόφωνα στὴ γραφικὴ τους γλώσσα (μὴν εἴσαστε τόσο φαντασμένοι, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ τούτῃ ἡ ἀνούσια συμβουλή, νὰ πιστεύετε πὼς μόνον ἐσεῖς κατέχετε τὸ πολύτιμο χάρισμα νὰ διατυπώνετε τὰ συναισθήματα τῆς σκέψης σας) γι' αὐτὸν πὸν ἔβλεπαν συχνὰ νὰ τρέχει στὰ καταπράσινα λιβάδια καὶ νὰ βουτάει τὰ ἰδρωμένα μέλη του στὰ γαλανὰ κύματα τῶν ἀμμουδερῶν ὄρμων. Ἡ πομπὴ φτάνοντας στὴν πόρτα τοῦ νεκροταφείου, βιάζεται νὰ σταματήσει μιὰ καὶ δὲν ἔχει πρόθεση νὰ πάει μακρότερα. Ὁ νεκροθάφτης ἔχοντας τελειώσει τὸ σκάψιμο τοῦ τάφου, τὸ φέρετρο τοποθετεῖται μέσα, μ' ὄλες τὶς δέουσες προφυλάξεις σὲ παρόμοιες περιπτώσεις, ἐνῶ μερικὲς ἀναπάντεχες φτυαριὲς χῶμα ἔρχονται νὰ σκεπάσουν τὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ. Ὁ ἱερέας τῶν θρησκευτῶν στὸ μέσο τῆς συγκινημένης ὁμήγουρας, προσφέρει μερικὰ λόγια γιὰ νὰ θαφτεῖ καλύτερα ὁ νεκρὸς στὴ φαντασία τῶν παρευρισκομένων. «Λέει πὼς μένει κατάπληκτος πὸν χύνουν τόσα δάκρυα, γιὰ ἓνα τόσο ἀσήμαντο γεγονός. Αὐτὰ ἐπὶ λέξει. Καὶ φοβᾶται μήπως δὲν ἀπέδωσε ὅσο ἔπρεπε, αὐτὸ πὸν ὁ ἴδιος ἰσχυρίζεται πὼς εἶναι μιὰ ἀναντίρροπη εὐτυχία. Ἄν εἶχε πιστέψει πὼς πραγματικὰ ὁ θάνατος εἶναι τόσο λίγο συμπαθητικὸς στὴ μακαριότητά του, θὰ εἶχε ἀποφύγει νὰ τὸ ἀναφέρει γιὰ νὰ μὴ λυπήσει περισσότερο τοὺς πολυάριθμους συγγενεῖς καὶ φίλους τοῦ ἐκλιπόντος. Μιὰ μυστικὴ ὅμως φωνὴ τὸν σπρώχνει νὰ πεῖ μερικὰ παρηγορητικὰ λόγια, πὸν πίσω ἀπ' αὐτὰ διαφαίνεται ἡ ἐλπίδα τῆς μέλλουσας συνάντησης κείνου πὸν πέθανε μ' αὐτοὺς πὸν ἐπιζοῦν στοὺς οὐρανοὺς». Ὁ Μαλντορόρ, τρέχοντας μ' ἓνα ξέφρενο καλπασμό, δείχνει πὼς κατευθύνεται στὸν περίβολο τοῦ νεκρο-

ταφείου, ἐνῶ οἱ ὀπλὲς τοῦ ἀλόγου σηκώνουν γύρω του ἓνα στεφάνι ψεύτικο ἀπὸ πυκνὴ σκόνη. Σεῖς οἱ ἄλλοι δὲν μπορεῖτε νὰ ξέρετε τὸ ὄνομα τοῦ καβαλάρη, ὅμως ἐγὼ τὸ ξέρω. Κι ὅσο πλησιάζει τόσο ξεχωρίζει τὸ ἀσπρόχρυσο πρόσωπό του, παρ' ὅλο πὺ εἶναι τυλιγμένος ὀλόκληρος σ' ἓνα μανδύα, πὺ ὁ ἀναγνώστης φρόντισε νὰ βγάλει ἀπ' τὴ θύμησή του, ἔχοντας ἀφήσει νὰ φαίνονται τὰ μάτια του μόνο. Ὁ ἱερέας τῶν θρησκειῶν καθὼς μιλάει γίνεται ξαφνικὰ χλωμός, γιατί τ' αὐτὶ του ἀναγνώρισε τὸν ἄτακτο καλπασμὸ τοῦ περιφημοῦ ἄσπρου ἀλόγου πὺ δὲν ἀποχωρίζεται ποτὲ τὸν κύριό του. «Μάλιστα, τονίζει ἔντονα τούτη τὴ φορά, ἡ πίστη μου εἶναι ἀκράδαντη γι' αὐτὴ τὴ μέλλουσα συνάντηση, καὶ καταλαβαίνει κανεὶς ποιό συναίσθημα θὰ πρέπει νὰ κυριαρχεῖ μέσα μας γι' αὐτὸν τὸν πρόσκαιρο χωρισμὸ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα. Κι ὅποιος πιστεύει πὺς ζεῖ μόνο σὲ τούτη τὴ γῆς, νανορίζεται ἀπὸ μιὰ πλάνη πὺ καλὰ θὰ κάνει νὰ τὴν ἀποβάλει τὸ ταχύτερο». Ὁ θόρυβος τοῦ καλπασμοῦ ὅλο καὶ δυνάμωνε ὡσπὺ ὁ καβαλάρης, σπάζοντας τὴ γραμμὴ τοῦ ὀρίζοντα, παρουσιάζεται σὰν περιστροφικὸς κυκλώνας στὸ ὀπτικὸ πεδίο πὺ ἀγκάλιαζε ἡ πόρτα τοῦ νεκροταφείου, ἐνῶ ὁ ἱερέας τῶν θρησκειῶν ἐπαναλάμβανε αὐστηρότερα: «Καθὼς δὲν ἀμφιβάλλετε πὺς αὐτὸς πὺ τὸν ἀνάγκασε ἡ ἀρρώστια νὰ μὴ γνωρίσει παρὰ τὶς πρῶτες φάσεις τῆς ζωῆς κι ἤρθε νὰ τὸν πάρει στὸν κόρφο του ὁ τάφος, εἶναι ὁ ἀναμφισβήτητος ζωντανός. Μάθετε, λοιπόν, πὺς ἐκεῖνος ἐκεῖ πέρα πὺ βλέπετε τὴν ὑποπιη σιλουέτα του νὰ τὴν κουβαλάει ἓνα ἀφηγιασμένο ἄλογο, καὶ σὰς συμβουλευῶ ἀμέσως νὰ γυρίστε νὰ τὸν δεῖτε, γιατί μόνο μιὰ κονκίδα φαίνεται καὶ σὲ λίγο θὰ χαθεῖ στὰ ρεικοτόπια, παρ' ὅλο πὺ ἔζησε πολὺ, εἶναι ὁ μόνος πραγματικὸς νεκρός».

*

«Κάθε νύχτα, τὴν ὥρα πὺ ὁ ὕπνος βροῖσκειται στὴ μεγα-

λύτερη ἔντασί του, μιὰ γρηὰ ἀράχνη ἀπ' τὸ μεγάλο εἶδος, βγάζει τὸ κεφάλι της ἀργὰ ἀπὸ μιὰ τρύπα στὸ πάτωμα, σὲ μιὰ ἀπ' τὶς κόχες πὸν σχηματίζουν οἱ γωνιὲς τοῦ δωματίου, καὶ στήρει τ' αὐτὴ της μήπως κανένας θόρυβος χτυπάει ἀκόμη τὶς μασέλες του στὴν ἀτμόσφαιρα. Τὸ λιγότερο πὸν μπορεῖ νὰ περιμένει κανεὶς ἀπ' τὴ συνομοταξία της, εἶναι νὰ δώσει στὸ θόρυβο μασέλες, ἂν σκοπεύει νὰ πλουτίσει τοὺς θησαυροὺς τῆς λογοτεχνίας μὲ φαεινὲς προσωποποιήσεις. "Ὅταν πιά βεβαιωθεῖ πὼς ὀλόγυρα βασιλεύει ἡσυχία, βγάζει τῶνα μετὰ τ' ἄλλο ἀπ' τὰ βάθη τῆς φωληᾶς της, χωρὶς νὰ χρειάζεται ἄλλο νὰ σκεφθεῖ, τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματός της καὶ προχωρεῖ μὲ ὑπολογισμένα βήματα πρὸς τὸ κρεβάτι μου. Καὶ τὸ ἀξιοπρόσεχτο εἶναι πὼς ἐγὼ πὸν ξαποστέλνω τὸν ὕπνο καὶ τοὺς ἐφιάλτες, παραλύω ὀλόκληρος, καθὼς τὴ νιώθω νὰ σκαρφαλώνει στὰ ἐβένινα πόδια τοῦ ἀτλαζένιου κρεβατιοῦ μου. Μοῦ σφίγγει τὸ λαρύγγι μὲ τὰ ἀραχνόποδά της καὶ μοῦ βυζαίνει τὸ αἷμα μὲ τὴν κοιλία της. Αὐτὸ μοῦ κάνει! Πόσες λίτρες δὲν ἔχει πιεῖ, ἀπ' αὐτὸ τὸ πορφυρόχρωμο ὑγρὸ πὸν τ' ὄνομά του ξέρετε ὄλοι, ἀπὸ τότε πὸν ἔβαλε σ' ἐφαρμογὴ αὐτὸ τὸ τέχνασμα, καὶ πὸν ὀ λόγος θὰ πρέπει νὰ εἶναι σοβαρότερος! Δὲν ξέρω τί τῆς ἔχω κάνει γιὰ νὰ μοῦ συμπεριφέρεται ἔτσι. Νὰ τῆς ἔσπασα κανένα πόδι; Νὰ τῆς πῆρα τὰ μικρά της; Σὲ καμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς δύο ὑποθέσεις, δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ κανεὶς γιὰ νὰ τὶς ἐξετάσει σοβαρά. Ὅστε τὸ ἀνασήκωμα τῶν ὤμων μου καὶ τὸ μειδίαμα τῶν χειλιῶν μου δὲν ἀξίζουν, ἂν καὶ δὲν πρέπει νὰ κοροϊδεύουμε κανέναν. Γι' αὐτὸ φυλάξου ἑλεεινὴ ταραντούλα, γιατί ἂν ὁ συλλογισμὸς τῆς συμπεριφορᾶς σου δὲν εἶναι ἀδιάσειστος, θὰ πεταχτῶ καμιὰ νύχτα ξαφνικὰ ἀπ' τὸν ὕπνο, ὅπως ἡ προσπάθεια τῆς θέλησής μου θὰ σβύνει, καὶ θὰ σοῦ σταματήσω τὴν ἀπόλαυση νὰ κρατᾶς τὰ μέλη μου ἀκίνητα, λειώνοντάς σε ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά μου σὰν κομμάτι πλαδαρῆ σάρκα. "Ἄν καὶ κάπως ἀόριστα, πάντως θυμᾶμαι πὼς σοῦ ἔχω ἐπιτρέψει ν' ἀφήνεις τὰ πόδια σου νὰ

σκαρφαλώνουν απ' τὴν ἐκβλάστηση τοῦ θώρακα, κι ἀπὸ κεῖ ὡς τὸ δέριμα ποὺ ἐπιστρώνει τὸ πρόσωπό μου. Συνεπῶς δὲν μπορῶ νὰ σοῦ φέρω ἀντίρρηση. "ὦ! τὶς μπερδεμένες ἀναμνήσεις μου ποιὸς θὰ τὶς ξεδιαλύνει! Τοῦ δίνω γιὰ τὸν κόπο του τὸ αἷμα ποὺ μοῦ μένει: καὶ λογαριάζοντας κυρίως τὴν τελευταία στάλα, θὰ γεμίσει τουλάχιστον μισὴ κούπα ὄργιου». Μιλáει καὶ δὲν σταματáει νὰ γδύνεται. Στριρίζει τῶνα πόδι στὸ στρῶμα, καὶ μὲ τ' ἄλλο πιέζοντας τὸ ζαφειρένιο πάτωμα γιὰ ν' ἀνασηκωθεί, βρίσκεται ξαπλωμένος σὲ θέση ὀριζόντια. Ἐχει ἀποφασίσει νὰ μὴν κλείσει μάτι, γιὰ νὰ περιμένει τὸν ἐχθρὸ μὲ τὸ σταθερὸ πόδι. Κάθε φορὰ ὅμως δὲν παίρνει τὴν ἴδια ἀπόφαση, καὶ πάντα δὲν τὴ ματαιώνει ἀπ' τ' ἀνεξήγητο φάσμα τῆς μοιραίας του ὑπόσχεσης; Δὲν λέει τίποτα πιά, καὶ μὲ λύπη του ὑποκύντει, ἀφοῦ γι' αὐτὸν ὁ ὄρκος εἶναι ἱερός. Τυλίγεται νωχελικὰ μέσ' στὶς πτυχές τοῦ μεταξιοῦ, τὶς χρυσές φοῦντες στὶς κουρτίνες του ἀπαξιώνει νὰ τὶς δέσει, κι ἀκουμπώντας τὶς μποῦκλες τῶν μαύρων μαλλιῶν του πάνω στὰ κρόσια τοῦ βελούδινου μαξιλαριοῦ, πασπατεύει μὲ τὸ χέρι του τὴ μεγάλη πληγὴ τοῦ λαιμοῦ του, ποὺ πῆρε τὴ συνήθεια νὰ κατοικοεδρεῦει μέσα τὸ σφαλάγγι, σὰ νᾶναι δεύτερη φωληὰ του μὲ τὴν ἱκανοποίησι διάχυτη στὸ πρόσωπό του. Ἐλπίζει πῶς τούτῃ τὴ νύχτα (νὰ ἐλπίζετε καὶ σεῖς μ' αὐτὸν) θὰ δεῖ τὴν τελευταία παράστασι τοῦ τελειωτικοῦ βυζάγματος, μιὰ κι ἡ εὐχὴ του εἶναι νὰ τελειώνει ὁ δήμιος μαζί του: ὁ θάνατος, καὶ θὰ εἶναι εὐχαριστημένος. Κοιτάχτε αὐτὴ τὴ γρηὰ μεγαλοκάμωτη ἀράχνη ποὺ βγάζει ἀργὰ τὸ κεφάλι της μέσα ἀπὸ μιὰ τρύπα στὸ πάτωμα, στὴν κόχη κάποιας γωνιάς τοῦ δωματίου. Τώρα δὲν ἀφηγοῦμαι. Ἀκούει προσεχτικὰ μήπως κανένας θόρυβος χτυπάει ἀκόμη τὶς μασέλες του στὴν ἀτμόσφαιρα. Ἀλλοίμονο! τώρα βρισκόμαστε στὴν πραγματικότητα σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ταραντούλα, καὶ παρ' ὄλο ποὺ θὰ μπορούσε στὸ τέλος κάθε φράσης νὰ μπαίνει ἓνα θαυμαστικό, δὲν ἀποκλείεται νὰ μὴν ἀξίζει ὁ

κόπος νὰ κοπιᾷσει κανείς! Βεβαιώθηκε πὼς βασιλεύει παντοῦ ἡσυχία. Νᾶτην πὸν βγάζει τὸνα μετὰ τὸ ἄλλο ἀπ' τὰ βάθη τῆς φωληᾶς της, τὰ διάφορα μέρη τοῦ κορμιοῦ της, ἡ βοήθεια τῆς σκέψης δὲν τῆς χρειάζεται ἄλλο, καὶ προχωρεῖ μὲ ὑπολογισμένα βήματα πρὸς τὸ κρεβάτι τοῦ κατὰμονου ἀνθρώπου. Πρὸς στιγμή κοντοστέκεται, ἀλλ' αὐτὴ ἡ στιγμή τοῦ δισταγμοῦ εἶναι σύντομη, γιατί λέει μέσα της πὼς δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ σταματήσει νὰ τὸν βασανίζει, καὶ πὼς θάπρεπε ἀπὸ πρὶν νὰ εἶχε δώσει στὸν κατὰδικὸ τὶς δικαιολογημένες ἐξηγήσεις πὸν καθορίζουν τὴ διαιώνιση τῆς τιμωρίας του. Σκαρφάλωσε κιόλας στ' αὐτὸ τοῦ ἀνθρώπου πὸν ἔχει πάρει ὁ ὕπνος. "Ἄν θέλετε τώρα νὰ μὴν χάσετε οὔτε λέξη ἀπὸ κεῖνα πὸν θὰ πεῖ, παραμερίστε τὰ διάφορα καὶ ποικίλα πὸν στομώνουν τὴ στοὰ τῆς σκέψης σας, καὶ νὰ μὸ εἶστε τουλάχιστον εὐγνώμονες γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον πὸν δείχνω, κάνοντας τὴν παρουσία σας νὰ παραβρεθεῖ στὶς θεατρικὲς σκηνὲς πὸν μὸ φαίνεται πὼς ἀξίζουν τὴν προσοχή σας. Ποιὸς θὰ μ' ἐμπόδιζε, αὐτὰ πὸν θὰ διηγηθῶ νὰ τὰ κρατήσω γιὰ τὸν ἑαυτό μου; «Ξύπνησε, φλόγα ἐρωτικὴ κείνων τῶν ἡμερῶν, ξύπνησε, σκελετὲ ἀποστεωμένη. Ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ σταματήσει τὸ χέρι τῆς δικαιοσύνης. Κι ὅσο γιὰ τὴν ἐξήγηση πὸν ἐπιθυμεῖς, δὲν θὰ σὲ κάνουμε πολὺ νὰ περιμένεις. Μ' ἀκοῦς, δὲν εἶναι ἔτσι; Μή! τὰ μέλη σου μὴν τ' ἀναδεύεις, γιατί καὶ σήμερα ἀκόμα εἶσαι κάτω ἀπὸ τὴ μαγνητικὴ μας δύναμη, καὶ ἡ ἐγκεφαλικὴ ἀτονία ἐπιμένει: κι αὐτὸ γιὰ τελευταία φορὰ. Τὸ πρόσωπο τοῦ Ἑλσενερ, στὸ νοῦ σου τί σοῦ φέρνει; Ὡστε τὸν ξέχασες! Καὶ τοῦ Ρέτζιναλτ, μὲ τὸ περήφανο παράστημα, τᾶχεις κρατήσει τὰ χαρακτηριστικὰ του τὸ πιστὸ μυαλό σου; Γιὰ κοίταξέ τον κρυμμένον μέσα στὶς πτυχὲς πὸν σχηματίζουν οἱ κουρτίνες, μὲ τὸ στόμα του γεμμένο στὸ πρόσωπό σου, χωρὶς νὰ τολμάει νὰ βγάλει μιλιὰ, γιατί εἶναι πιὸ ντροπαλὸς ἀπὸ ἐμένα. Μ' ἕνα συμβᾶν πὸν θὰ σοῦ διηγηθῶ τῆς νιότης σου, θὰ σὲ ξαναβάλω στὸ δρόμο τῆς θύμησης...». Ἡ ἀράχνη

είχε από ώρα ανοίξει την κοιλιά της, απ' όπον είχαν ξεπεταχτεί δυο ξφηβοί με γαλάζια έσθήτα, κι ένα άστραφτερό σπαθί ό καθέννας τους στο χέρι, κι είχαν πάρει θέση στα πλάγια του κρεβατιού λές και πιά θα φύλαγαν τον βωμό του ύπνου.

—“Ελσενεο! Ρέτζιναλντ!

«Ένας αρχάγγελος, κατεβασμένος απ' τον ούρανό και άγγελιοφόρος του Κυρίου, μās διέταξε να μεταβληθούμε κι οι δυο σε μιάν άράχνη, και να έρχόμαστε κάθε νύχτα να σου βυζαίνουμε το λαρύγγι μέχρι να ξρθει από ψηλά άλλη διαταγή να σταματήσει ή τιμωρία. Πάνε περισσότερα από δέκα χρόνια πού κάθε νύχτα δέν λείπουμε από το κρεβάτι σου, όμως από σήμερα λυτρώνεσαι απ' τον κατατρεγμό μας. Για την άόριστη ύπόσχεση πού κάποτε μιλούσες, δέν την έδινες σε μās, αλλά στο “Ον πού είναι ισχυρότερο από σένα: το καταλαβαίνεις και μόνος σου, πώς ήταν προτιμότερο να ύποκύψεις σ' αυτήν την άμετάκλητη προσταγή. Ξύπνησε, Μαλντορόο! “Η μαγνητική νάρκη πού βάραινε το σπονδυλοεγκεφαλικό σου σύστημα επί δύο πενταετίες, έξατμίσθηκε». Με το πού ξύπνησε όπως διατάχτηκε, βλέπει δυο ούράνιες σιλουέτες να χάνονται άγκαλιασμένες στους αιθέρες. Να ξανακοιμηθεϊ δέν το έπιχειρεϊ, παρὰ βγάζει άργά απ' το κρεβάτι του το ένα μετά το άλλο τὰ μέλη του, και πηγαίνει να ζεστάνει το παγωμένο δέρμα του στο γοθτικό τζάκι πού έχουν ξαναφουντώσει τὰ δαυλιά. “Ένα πουκάμισο σκεπάζει το σώμα του, ενώ τὰ μάτια του γυρεύουν την κρυστάλλινη καράφα, για να δροσίσει το στεγνωμένο στόμα του. Άνοίγει τὰ παραθυρόφυλλα κι άκουμπάει στο πρεβάζι. Άπολαμβάνει το φεγγάρι πού ρίχνει πάνω στο στήθος του ένα κώνο από έκστατικές άκτίνες, πού στραφταλίζουν σαν φάλαινες, άτομα άσημένα μιάς άνείπωτης γλύκας. Περιμένει το σούρουπο τής αυγής, για να του φέρι με την άλλαγή του σκηνηικού ένα ξεγελαστικό άλάφρωμα στη σφιγμένη του ψυχή.

ΕΚΤΟ ΑΣΜΑ

Τὰ μαγαζιά τῆς ὁδοῦ Βιβιέν ἐκθέτουν τὶς πολύτιμες πράματιες τοὺς στὰ ἐκστατικὰ μάτια. Οἱ ἀκαζοῦ μπιζοντιέρες καὶ τὰ χρυσὰ ρολόγια, φωτισμένα ἀπ' τὰ πολυάριθμα μπέκ τοῦ γκαζιοῦ, σκορπίζουν μέσα ἀπ' τὶς βιτρίνες δέσμες ἀπὸ ἐκθαμβωτικὸ φῶς. Τὸ ρολοὶ τοῦ χρηματιστηρίου χτύπησε ὀχτώ: δὲν εἶναι ἀργά! Μὲ τὸ τελευταῖο χτύπημα τοῦ σφυριοῦ ποὺ ἀκούστηκε, ὁ δρόμος ποὺ ἀνέφερα ἄρχισε νὰ τρέμει καὶ νὰ σειέται συθέμελα, ἀπὸ τὴν πλὰς Ρουαγιαλ ὡς τὸ μπουλβάρ Μονμάρτρ. Οἱ διαβάτες ἐπιταχύνουν τὸ βῆμα τοὺς καὶ σκεπτικοὶ ἀποσύρονται στὰ σπιτικά τοὺς. Μιὰ γυναίκα ποὺ λιποθύμησε κι ἔπεσε στὴν ἄσφαλτο, δὲν τὴν σηκώνει κανεὶς: ὅλοι βιάζονται ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κείνη τὴν περιοχὴ. Τὰ παραθυρόφυλλα κλείνουν μ' ὄρμη, κι οἱ κάτοικοι κουκουλώνονται στὰ σκεπάσματά τοὺς. Θάλεγε κανεὶς πὼς ἡ ἀσιατικὴ πανούκλα ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της. Κι ἔτσι, ἐνῶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς πόλης ἐτοιμάζεται νὰ ξεφαντώσει στὶς ἀπολαύσεις τῆς νύχτας, ἡ ὁδὸς Βιβιέν ξαφνικὰ παγώνει καὶ πέφτει σ' ἓνα εἶδος ἀπολίθωσης, σὰν τὴν καρδιὰ ποὺ ὅταν σταματάει ν' ἀγαπάει, σβύνει ἢ ζωῆ της. Καὶ τὸ καινούργιο φαινόμενο μέσα σὲ λίγο ἀπλώνεται καὶ στ' ἄλλα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ μιὰ βαθειὰ σιωπὴ πλανιέται στὴν ἀπέραντη πολιτεία. Τί ἔγιναν τὰ μπέκ τοῦ γκαζιοῦ, κι αὐτὲς ποὺ πουλᾶν τὸν ἔρωτα; Τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά... ἔρημιὰ καὶ σκοτεινιά μονάχα! Μιὰ νυχτερίδα, πετώντας σ' εὐθύγραμμὴ κατεύθυνση καὶ ποὺ τὸ πόδι της εἶναι σπασμένο, περνάει πάνω ἀπ' τὴ Μαντλέν, κι ὅπως κατευθύνει τὸ πέταγμά της πρὸς τὸν περίβολο τοῦ Θρόνου φωνάζει: «Κάποιο κακὸ θὰ συμβεῖ». Καὶ τώρα, στὸ σημεῖο

πού ἡ πέννα μου (αὐτὸς ὁ πραγματικὸς φίλος καὶ συνεργά-
 τής) θέλησε νὰ περιβάλλει μὲ μυστήριον, ἂν κοιτάξετε πρὸς
 τὸ μέρος πού ἡ ὁδὸς Κολμπέρ συναντᾷ τὴν ὁδὸ Βιβιέν,
 θὰ δεῖτε στὴ γωνία πού σχηματίζουν αὐτοὶ οἱ δύο δρόμοι,
 κάποιος νὰ παρουσιάζει τὴ σιλουέτα του καὶ νὰ κατευθύ-
 νεται μὲ βῆμα ἀνάλαφρο πρὸς τὰ μπουλβάρ. Πηγαίνοντας
 κανεὶς περισσότερο κοντά, ἔτσι ὁμως πού ὁ περαστικὸς νὰ
 μὴ τὸ ἀντιληφθεῖ, βλέπει μὲ εὐχαρίστηση του πὼς εἶναι
 νέος! Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἀπὸ μακριὰ θὰ τὸν ἔπαιρνε κανεὶς
 γιὰ ὄριμον ἄντρα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν δὲν λογαριάζεται
 πιά, ὅταν πρόκειται νὰ ἐκτιμηθεῖ ἡ διανοητικὴ ἰκανότητα
 ἀξιόλογου προσώπου. Ἐγὼ πού ξέρω νὰ διαβάσω τὴν ἡλι-
 κία ἀπὸ τὶς φυσιογνωμικὰς γραμμὰς τοῦ μετώπου: εἶναι δέκα
 ἕξι ἐτῶν καὶ τεσσάρων μηνῶν! Κι εἶναι ὥραϊος σὰν τὸ μά-
 ζημα τῶν νυχιῶν τῶν ἀρπαχτικῶν πουλιῶν ἢ ἀκόμα, σὰν
 τὴν ἀβεβαιότητα τῶν μυικῶν κινήσεων στὶς πληγὰς τῶν
 μαλακῶν μερῶν τῆς ὀπίσθιας ἀχενικῆς χώρας ἢ μᾶλλον,
 σὰν τὴ μόνιμη στημένη ποντικοπαγίδα, πού ἐνῶ ζορίζεται
 ἀπ' τὸ πιασμένο ζῶον πού τὴν κατατρώγει μὲ τὶς δαγκωμα-
 τιὰς του, αὐτὴ ἔξακολουθεῖ νὰ λειτουργεῖ ἀκόμα καὶ κρυ-
 μένη κάτω ἀπ' τ' ἄχυρα· καὶ πρὸ παντὸς ὥραϊος, σὰν τὴν
 ἀπρόοπτη συνάντησιν πάνω σ' ἓνα τραπέζι ἀνατομίας μιᾶς
 μηχανῆς τοῦ ραφίματος καὶ μιᾶς ὀμπρέλας! Ὁ Μέρβον,
 αὐτὸς ὁ γιὸς τῆς ξανθοῦς Ἀγγλίας, μετὰ τὸ μάθημα ξιφα-
 σκίας στὸ σπίτι τοῦ καθηγητῆ του, τυλιγμένος στὴ σκοτσέ-
 ζικὴ ἐσάρπα του, ἐπιστρέφει στοὺς γονεῖς του. Ἡ ὥρα
 εἶναι ὀχτὼ καὶ μισή, κι ἐλπίζει στὶς ἐννέα νὰ εἶναι σπίτι του:
 τοῦ πάει πολὺ ὁμως νὰ πιστεύει πὼς γιὰ τὰ μελλούμενα
 εἶναι σίγουρος. Κάποιο ἐμπόδιο ἀπρόοπτο δὲν θὰ μπορούσε
 νὰ παρουσιαστῆ καὶ νὰ τὸν καθυστερήσει; Καὶ θὰ πρέπει
 αὐτὸ τὸ μὴ συνηθισμένο περιστατικόν, νὰ τὸ πάρει γιὰ ἐξαί-
 ρεση; Ἡ μήπως αὐτὴ τὴν ἀνωμαλία, πού δὲν τὴν ἔχει ὡς
 τώρα ζήσει, θὰ τὴν πάρει γιὰ διασκεδαστικὴ; Πραγματικά,
 μὲ ποῖο δικαίωμα θὰ ἰσχυριζόταν πὼς θὰ ἔφτανε σπίτι του

σῶος, ὅταν κάποιος τὸν παραμονεύει καὶ τὸν ἔχει πάρει ἀπὸ πίσω σὰν μελλοντικό του θύμα; Ὅσο γιὰ τὸν φανταστικό ἥρωα πὸν μὲ τὴν προσωπικότητά του καταδυναστεύει τῆ δόλια τῆ σκέψη μου, τὸν ἔχετε καταλάβει. Ὁ Μαλντορόρ, ἄλλοτε πάει κοντὰ στὸν Μέρβιν γιὰ νὰ τοῦ ἐντυπωθοῦν τὰ χαρακτηριστικά του, κι ἄλλοτε, στὴ δεύτερη φάση τῆς διαδρομῆς του, τραβιέται πρὸς τὰ πίσω σὰν αὐστραλέζικο μπουμεραγκ, σὰν μηχανήμα φονικό δηλαδή. Γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ κάνει εἶναι ἀναποφάσιτος. Πάντως ἡ συνείδησή του, δὲν παρουσιάζει κανένα σύμπτωμα συγκίνησης ἔστω καὶ τῆς πλέον ἐμβρυογενοῦς, ὅπως ἄδικα θὰ τὸ ὑποθέσατε. Πρὸς στιγμή τὸν εἶδα νὰ παίρνει ἀντίθετη κατεύθυνση. Νὰ τὸν βάραιναν οἱ τύψεις; Νάτος ὁμως πὸν ξαναγυρίζει, καὶ τούτῃ τῆ φορὰ πῶ ἀγριεμένος ἀπὸ πρῖν. Ὁ Μέρβιν δὲν ξέρει γιὰτί χτυπᾶνε τὰ μελίγγια του ἔτσι δυνατά, κι ἐπιταχύνει τὸ βῆμα του. Ἐνας τρόμος τὸν ἔχει καταλάβει, πὸν μάλιστα καὶ σεῖς κι αὐτὸς γυρεύετε τὴν αἰτία. Λάβετε ὑπόψην σας πὸς ἔχει βαλθεῖ ν' ἀνακαλύψει τί συμβαίνει. Γιὰτί δὲν γυρίζει πίσω του νὰ δεῖ; Τότε θὰ τὰ καταλάβαινε ὅλα. Ἄλλὰ πότε, σὲ δύσκολες στιγμές, πάει ὁ νοῦς μας στὰ πῶ ἀπλὰ μέσα γιὰ νὰ τίς σταματήσῃ; Εἶναι σὰν τὸν ἀλήτη μὲ τὸ λαρύγγι σαλατιέρα ἀπὸ ἄσπρα κρασιά, καὶ τὸ ροῦχο νὰ κρέμεται κουρέλια, πὸν ὅπως διασχίζει κάποιο προάστιο, παίρνει τὸ μάτι του σὲ κάποια γωνιὰ ἕνα γεροδεμένο γάτο, σύγχρονο μὲ τίς ἐπαναστάσεις πὸν ἔλαβαν μέρος οἱ πατεράδες μας, νὰ ἀπολαμβάνει μελαγχολικὰ τίς ἀκτίνες τοῦ φεγγαριοῦ ὅπως φώτιζαν τὴν κοιλάδα, καὶ προχωρεῖ σκυφτὰ-σκυφτὰ κάνοντας νόημα σ' ἕνα στραβοκάνη σκύλο νὰ τοῦ ἐπιτεθεῖ. Τὸ εὐγενὲς ζῶο τῆς ράτσας τῶν αἰλουροειδῶν περιμένει μὲ θάρρος τὸν ἀντίπαλό του, καὶ διεκδικεῖ σκληρὰ τὴ ζωὴ του. Κι ἔτσι αὔριο ἕνας ρακοσυλλέκτης θ' ἀγοράζει ἕνα τομάρι πὸν θὰ ἐνθουσιάζει. Γιὰτί δὲν τῶβαλε στὰ πόδια ὁ γάτος; Κι ἦταν τόσο εὐκολο. Σὲ τούτῃ ὁμως τώρα τὴν περίπτωσιν, ὁ Μέρβιν περιπλέκει ἀκόμη περισσότερο τὸν κίν-

δύο λόγοι τῆς ἀγνοίας του. Ἔχει μερικές σπάνιες ἀναλαμπές, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ἀλλὰ δὲν θὰ σταθῶ γιὰ ν' ἀποδείξω τὴν ἀοριстіα πὸν τίς περιβάλλει. Ὡστόσο, τὴν πραγματικότητά τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὴν ἀντιληφθεῖ. Προφήτης δὲν εἶναι, κι οὔτε λέω τὸ ἀντίθετο, ἄλλωστε κι ὁ ἴδιος δὲν θὰ παραδεχόταν μιὰ τέτοια ἰκανότητα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ὅταν φτάνει στὴ μεγάλη ἀρτηρία, στρίβει δεξιά καὶ διασχίζει τὴ λεωφόρο Πουασονιέρ καὶ τὴ λεωφόρο Μπὸν-Νουβέλ. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τοῦ δρόμου του, προχωρεῖ μέσα στὴν ὁδὸ Σαιν Ντενί, ἀφήνει πίσω του τὴν ἀποβάθρα τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Στρασβούργου, καὶ σταματάει μπρὸς σὲ μιὰ μεγαλοπρεπὴ εἴσοδο, πρὶν φτάσει στὴν κάθετη προέκταση τῆς ὁδοῦ Λαφαγιέτ. Ἐφ' ὅσον ὁμως μὲ συμβουλευσετε νὰ σταματήσω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τὴν πρώτη στροφή, πολὺ τὸ θέλω γιὰ τούτη τὴ φορὰ νὰ συμμορφωθῶ μὲ τὴν ἐπιθυμία σας. Νὰ ξέρατε τί εἶδος φοβερὸ μού διαπερνάει τὰ μαλλιά, ὅταν σκέφτομαι τὸ σιδερένιο χαλκὰ κρυμμένο ἀπ' τὸ χέρι ἑνὸς μανιακοῦ, κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα!

Σημείωση: Τὸ ἕκτο καὶ τελευταῖο ἄσμα τοῦ Μάλντορόρ, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτὼ μέρη, διαφέρει ἀπὸ τὰ πέντε προηγούμενα, μόνον ὡς πρὸς τὴ διατύπωσή του, ἐνῶ ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἴδια θέματα, καὶ γι' αὐτὸ ἀναφέρω μόνο «Τὰ καταστήματα τῆς ὁδοῦ Βιβιέν», μὲ τὸ περίφημο «ὠραῖος σάν...». Ἐπίσης, στὸ ἕκτο ἄσμα, διαγράφεται σαφῶς ἡ διάθεση τοῦ συγγραφέα νὰ στήσει ἓνα ἢ ὀκτὼ μυθιστορήματα, τελείως ἄσχετα ὡς πρὸς τὴ δομὴ τοῦ ἔργου πὸν ἔχει προηγηθεῖ. Θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς πὸν ὁ Λωτρεαμὸν κουρδίζει τὴν ἄρπα του γιὰ ἓνα βιβλίον πὸν δὲν θὰ γραφεῖ ποτέ.

ΤΑ ΑΣΜΑΤΑ

ΑΣΜΑ I

- Ἐμποτε νὰ γενεῖ κι ὁ ἀναγνώστης...
Ἐναγνώστη, δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι τὸ μῖσος...
Μὲ λίγες γραμμὲς θὰ ἀποδείξω πὼς ὁ Μαλντορόρ...
Ἐπάρχουν αὐτοὶ ποὺ γράφουν ἐπιζητώντας τὰ χειρο-
κροτήματα...
Στὴ ζωὴ μου δὲν εἶδα παρά...
Πρέπει ν' ἀφήσουν τὰ νύχια τους νὰ μεγαλώσουν...
Ἐγὼνινα σύμμαχος τῆς πορνείας...
Μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, καὶ κοντὰ στὴ θάλασσα...
Στροφὴ ὠκεανοῦ...
Δὲν θὰ μὲ δοῦν τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ πεθαίνω...
Αὐτὸς ποὺ δὲν ξέρει νὰ κλαίει... (Στροφὴ νεκροθάφτη)
Ἐὸ ἀδελφὸς τῆς βδέλλας...
Ἐὰν εἶναι καμιὰ φορὰ λογικὸ... (Τελευταία στροφὴ τοῦ
Ἰου Ἐσματος καὶ ἡ πλέον βιογραφικὴ.)

ΑΣΜΑ II

- Ποῦ νὰ πῆγε κεῖνο τὸ πρῶτο ἄσμα...
Στροφὴ ἀπόφασης νὰ γράψει
Ποτὲ νὰ μὴν ἔρθει ἡ μέρα ποὺ ὁ Λόεγκριν καὶ γὰ...
Εἶναι μεσάνυχτα...
Κάνοντας τὸν καθημερινό μου περίπατο...
Ἐὸταν μιὰ γυναίκα μὲ φωνὴ σοπράνο...
Οἱ ψεῖρες...
Ἐὸ μαθηματικὰ...
Ἐὸ καντῆλα ἀσημόφλογη...
Κάνει ἔρωτα μ' ἓνα θηλυκὸ καρχαρία

Ἐπάρχον ὥρες στὴ ζωὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ πειριασμένα μαλλιὰ...

Καιρὸς εἶναι νὰ σφίξω τὰ φρένα τοῦ οἴστρου μου...

ΑΣΜΑ ΙΙΙ

Ἄς ξαναφέρουμε στὴ θύμησή μας τὰ ὀνόματα ἐκείνων τῶν φανταστικῶν ὑπάρξεων...

Ἦταν μιὰ μέρα τῆς ἀνοιξῆς... (Τὸ μεθύσι τοῦ Δημιουργοῦ.)

Ὁ Δημιουργὸς ἀφήνει μιὰ τρίχα του σ' ἓνα μοναστήρι-πορνεῖο...

ΑΣΜΑ ΙV

Ἄνθρωπος, πέτρα ἢ δέντρο εἶναι αὐτὸ ποὺ θ' ἀρχίσει τὸ τέταρτο Ἄσμα...

Εἶμαι βρώμικος. Μὲ τρῶνε οἱ ψεῖρες.

Ὁ ἀφηγητὴς ὀνειρεύεται πὼς μεταβάλλεται σὲ γουρούνι. Κάθε νύχτα, βυθίζοντας ὀλάνοιχτα τὰ φτερά μου...

ΑΣΜΑ V

Μπροστά μου ἔβλεπα ἓνα πράμα ὀρθὸ πάνω σ' ἓνα λόφο...

Ποιὸς λοιπόν! (Στροφὴ φιδιῶν)

Σιωπὴ, δίπλα σας περνάει κηδεῖα...

Μιὰ γρηὰ ἀράχνη ἀπ' τοῦ μεγάλου εἴδους...

ΑΣΜΑ VI

Τὰ καταστήματα τῆς ὁδοῦ Βιβιέν.

22 Μαΐου 1869

Κύριε,¹

Χθές έλαβα τὸ γράμμα σας με̄ ἡμερομηνία 21 Μαΐου. Αὐτὸ ἦταν τὸ δικό σας. Ἐποὺ εἶναι ἔτσι, μάθετε πὼς δυστυχῶς δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω νὰ περάσει ἡ εὐκαιρία χωρὶς νὰ σᾶς δώσω ἐξηγήσεις. Κι αὐτὸ νὰ γιατί: διότι, ἂν μοῦ εἶχατε κάνει γνωστὸ τὴν περασμένη φορὰ ὅτι οἱ καταθέσεις ἐξηγητοῦντο, ἐν ἀγνοία τοῦ τί δυσάρεστο θὰ μπορούσε νὰ συμβεῖ στὴν κατάστασι πού βρίσκεται τὸ ἄτομό μου, θὰ εἶχα ἀποφύγει νὰ τίς ἀγγίξω, καὶ ἀσφαλῶς ἡ χαρὰ μου νὰ μὴν εἶχα γράψει αὐτὰ τὰ τρία γράμματα, θὰ ἦταν τόση, ὅση θὰ δοκιμάζατε νὰ μὴν τὰ εἶχατε διαβάσει. Ἐχετε βάλει καὶ σεῖς σὲ ἐνέργεια, τὸ ἐλεεινὸ σύστημα τῆς δυσπιστίας πού φαίνεται πὼς ἔγινε καθ' ὑπόδειξι τῆς ἀναποδιᾶς τοῦ πατέρα μου. Πάντως διαβλέφατε, πὼς ὁ πονοκέφαλός μου δὲ θὰ με̄ ἐμπόδιζε νὰ ἀντιληφθῶ τὴ δύσκολη θέση πού σᾶς ἔβαλε ἓνα ἐπιστολόχαρτο σταλμένο ἀπ' τὴ Νότια Ἀμερικὴ, καὶ πού τὸ βασικό του μειονέκτημα ἦταν ἡ ἔλλειψη σαφήνειας. Δὲν κάνω λόγο γιὰ τὸ ἄτοπο ὀρισμένων θλιβερῶν παρατηρήσεων πού πάντα συγχωρεῖ κανεὶς σ' ἓναν ἡλικιωμένο, ἀλλά, ἐκεῖνο πού διαφαίνεται ἀπὸ τὴν πρώτη ἀνάγνωσι πού ἔκανα, εἶναι πὼς σᾶς ὑποχρεώνουν εἰς τὸ μέλλον, νὰ βγεῖτε ἀπὸ τὸν αὐστηρὸ ρόλο τοῦ τραπεζίτη, ὡς πρὸς τὸν ἄρτι ἀφιχθέντα κύριον εἰς τὴν πρωτεύουσα. . . Με̄ συγχωρεῖτε, κύριε, ἔχω νὰ σᾶς ὑποβάλω μιὰ παράκλησι: θὰ εἶχατε τὴν καλοσύνη,

1. Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς πού ἀπευθύνεται στὸν τραπεζίτη κ. Νταράς.

στην περίπτωση που ὁ πατέρας μου θὰ ἔστειλε χρήματα πρὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου, ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἡ κορμοστασιά μου θὰ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της στὴν πόρτα τῆς Τράπεζας, νὰ μοῦ τὸ ἐκάνατε γνωστό; Τὸ γεγονός ὅτι βρίσκομαι σπῆτι ἀνὰ πᾶσαν ὥρα τῆς ἡμέρας, δὲν θὰ εἶχατε παρὰ νὰ μοῦ γράψετε μιὰ λέξη τὴν ὁποία δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔπαιρνα ἀμέσως μόλις ἀνοιγε τὴν ἐξώπορτα ἢ δεσποινίς, ἢ πολὺ πρὶν ἀκόμη ἂν συναντιόμουν στὴν εἴσοδο... Κι ὅλα αὐτὰ, ἐπαναλαμβάνω, γιὰ μιὰ μπαγκατέλλα τυπικότητας χωρὶς κενά νόημα!

Παρίσι, 23 Ὀκτωβρίου

Κατ' ἀρχὴν ἀφῆστε με νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὴν πρόθεσή μου. Ἐξυμνῶ καὶ γὼ τὸ κακό, κατὰ τὸν τρόπο πού τὸ ἔκαναν ὁ Μίκιεβιτς, ὁ Μπάϋρον, ὁ Μίλτον, ὁ Σάθεϋ, ὁ Α. ντέ Μυσσέ, ὁ Μπωντλαίρ, κ.λ.π. Φυσικά, ἔχω κάπως ὑπερβάλλει σὲ ὀξύτητα γιὰ νὰ δώσω κάτι καινούργιο στὴ σημασία πού ἔχει αὐτὸ τὸ ὑπέροχο εἶδος τῆς λογοτεχνίας, καὶ πού δὲν ἐξυμνεῖ τὴν ἀπελπισία, παρὰ μόνον γιὰ νὰ ἀναγκάσει τὸν ἀναγνώστη νὰ ἀποζητήσῃ σὰν ἀντίδοτο τὸ καλὸ. Κατὰ συνέπεια, μόνον τὸ καλὸ εἶναι ἐκεῖνο πού τελικὰ ἐξυμνεῖται, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ἡ ἀκολουθητέα μέθοδος, εἶναι περισσότερο φιλοσοφικὴ καὶ λιγότερο ἀπλοϊκὴ ἀπὸ ἐκείνη τῆς παληᾶς σχολῆς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ καὶ μερικοὶ ἄλλοι εἶναι οἱ μόνον ἐπιζῶντες πού τὴν ἀντιπροσωπεύουν. "Ὅσο γιὰ νὰ πουλήσετε, δὲν σᾶς ἐμποδίζω: ἐγὼ ὅμως τί πρέπει νὰ κάνω γι' αὐτό; Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ μοῦ γνωρίσετε τοὺς ὄρους σας. Πάντως ἐκεῖνο πού θὰ ἤθελα, εἶναι νὰ τύχω τῆς κριτικῆς τῶν ἐγκυροτέρων τῆς Δευτέρας. Μόνον αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀρμόδιοι νὰ κρίνουν τὴν ἀρχὴ μιᾶς δημοσίευσης, πού δὲ θὰ δεῖ τὸ τέλος της, παρὰ ἀσφαλῶς

πολύ ἀργότερα ἀπὸ τότε πού θά ἔχω δεῖ ἐγὼ τὸ δικό μου. Ἐπομένως τὸ ἠθικὸ πόρισμα δὲν ἔχει βγεῖ ἀκόμη. Εἶναι γεγονός πὼς σὲ κάθε σελίδα ὑπάρχει μιὰ ἀπέραντη θλίψη. Ἄλλὰ μήπως εἶναι αὐτὸ πού βλάπτει; Ἀσφαλῶς, ὄχι. Θὰ σᾶς ἤμουν εὐγνώμων ἂν ἡ κριτικὴ μιλοῦσε εὐνοϊκά, γιατί ἔτσι θὰ μπορούσα στὶς ἐπόμενες ἐκδόσεις νὰ παραλείψω μερικὰ πολὺ βίαια κομμάτια. Συνεπῶς ἐκεῖνο πού ἐπιθυμῶ πρὶν ἀπ' ὅλα, εἶναι νὰ μοῦ γίνει κριτικὴ, καὶ ὄντας μιὰ φορὰ γνωστός, μετὰ τὸ πρᾶμα θὰ πάει μόνο του.

Δικός σας

I. Ντυκάς¹

Κον. I. Ντυκάς

ὁδὸς Φομπούργ - Μονμάρτρ, 32.

Παρίσι, 27 Ὀκτωβρίου¹

Σύμφωνα μὲ τις ὑποδείξεις σας, μίλησα στὸν Λακρουά². Ὅπωςδήποτε θὰ σᾶς γράψω. Οἱ προτάσεις σας: ὅτι σᾶς καθιστῶ πωλητὴ μου, τὸ 40% καὶ τὸ 13 ἀντίτυπο, ἔγιναν δεκτά. Ἐπίσης, ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν γεγονότων τὸ ἔργο ἀξιολογήθηκε κατὰ κάποιον τρόπο ὥστε νὰ συμπεριληφθεῖ ἐπαξίως εἰς τὸν κατάλογόν σας, νομίζω πὼς θὰ μπορούσε νὰ πουληθεῖ κατὰ τι πιὸ ἀκριβὰ, δὲν βλέπω ποῦ εἶναι τὸ κώλυμα. Ἄλλωστε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη, τὰ πνεύματα ἐκεῖ εἶναι καλύτερα προετοιμασμένα ἀπ' τὴ Γαλλία γιὰ νὰ ἐγκολπωθοῦν αὐτὴ τὴν ποίηση τῆς ἀνταρσίας. Ὁ Ἐρνέστ Νεβίλ (ἀντιπρόσωπος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου) ἔδωσε πέρσι διαλέξεις στὴ Γενεύη καὶ τὴ Λωζάννη ἐπὶ τοῦ Προβλήματος τοῦ Κακοῦ, ἀναφέροντας φιλοσόφους καὶ ποιητὲς τῆς κατηγορίας τῶν ὀργισμένων, καὶ οἱ ὁποῖες πρέπει νὰ ἄφησαν

1. Ἐπιστολὴ πού ἀπευθύνεται στὸν ἐκδότη Βερμπρόφεν.

2. Συνεταῖρος τοῦ Βερμπρόφεν.

τὰ ἴχνη τους στὰ πνεύματα, ἀπὸ ἓνα ἀπροσδιόριστο ρεῦμα πὺ ὄλονέν καὶ ἐξαπλοῦται. Τὶς διαλέξεις αὐτὲς κατόπιν τὶς συγκέντρωσε σ' ἓνα τόμο. Θὰ τοῦ στείλω ἓνα ἀντίτυπο. Στὶς ἐκδόσεις πὺ θ' ἀκολουθήσουν θὰ μπορέσει νὰ μιλήσει καὶ γιὰ μένα, γιὰτὶ καταπιάνομαι μὲ περισσότερη δριμύτητα ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους μου πάνω σ' αὐτὸ τὸ ἐπίμαχο θέμα, καὶ πὺ τὸ βιβλίο του πὺ παρουσιάστηκε στὸ Παρίσι στοῦ Σερμπυλιέ τὸν βιβλιοπώλη, ἀντιπρόσωπο τῆς Ἰταλικῆς Ἑλβετίας, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Γενεύης, θὰ μὲ κάνει γνωστὸν ἐμμέσως στὴ Γαλλία, διὰ τοῦ ἰδίου βιβλιοπωλείου. Εἶναι ζήτημα χρόνου. Ὅταν θὰ μοῦ στείλετε τὰ ἀντίτυπα, ἀποστείλατέ μου 20, θὰ εἶναι ἀρκετά.

Δικός σας
I. Ντυκάς

Παρίσι, 21 Φεβρουαρίου 1870

Κύριε,¹

Θὰ ἦταν καλοσύνη σας νὰ μοῦ στέλνατε τὸ συμπληρωματικὸ τῶν ποιημάτων τοῦ Μπωντλαίρ, γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ὁποίου σᾶς ἐσωκλείω 2 φράγκα σὲ γραμματόσημα. Φτάνει μόνο αὐτὸ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερο, γιὰτὶ θὰ τὸ χρειαστῶ γιὰ ἓνα ἔργο πὺ κάνω λόγῳ πιὸ κάτω.

Ἔχω τὴν τιμὴ, κλπ.

I. Ντυκάς
Φομπουργκ Μονμάρτρ, 32

Ὁ Λακρουά συγκατετέθη γιὰ τὴν ἐκδοση, τί ἔχει κάνει σχετικὰ; Ἡ μήπως σεῖς τὴν ἀρνηθήκατε; Περὶ αὐτοῦ δὲν μοῦ ἔχει πεῖ τίποτα, κι οὔτε ἔκτοτε τὸν ἔχω δεῖ. Ξέρετε,

1. Ἐπιστολὴ πὺ ἀπευθύνεται στὸν ἐκδότη Βερμπρόφεν.

ἀπαρνοῦμαι πᾶν ὅ,τι ἔχω κάνει ὡς τώρα. Τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ ἐξυμνῶ παρὰ τὴν ἐλπίδα μόνο. Γιὰ νὰ γίνει ὅμως αὐτό, θὰ χρειαστεῖ νὰ καταπολεμήσω πρῶτα τὴν ἀβεβαιότητα αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα (μελαγχολίες, λύπες, βάσανα, ἀπελπισίες, γοερὰ χλιμιντρίσματα, ἐπικτητες κακίες, παιδαριώδεις ἀλλοζονεῖες, βλακώδη πάθη, κλπ.). Σ' ἓνα ἔργο πού θὰ φέρω στὸν Λακρουὰ στὶς ἀρχές Μαρτίου, ξεχωρίζω τὰ πιὸ ὠραῖα ποιήματα τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Ἄλφρεντ ντέ Μυσσέ, τοῦ Μπάϋρον καὶ τοῦ Μπωντλαίρ, καὶ τὰ διορθώνω στὴν ἔννοια τῆς ἐλπίδας. Ὑποδεικνύω δηλαδὴ πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν γίνει. Συγχρόνως διορθώνω ἐξ ἀπὸ τὰ πιὸ κακὰ κομμάτια τῆς καταραμένης μου φυλάδας.

Παρίσι, 12 Μαρτίου 1870

Κύριε,¹

Ἀφῆστε με νὰ ἀναφερθῶ λίγο σ' ὅ,τι ἔχει προηγηθεῖ. Ἔχω ἐκδόσει ἓνα ποιητικὸ ἔργο στοῦ κ. Λακρουὰ (Μπ. Μονμάρτρ, 15), καὶ τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐτύπωσε, ἀρνήθηκε νὰ τὸ παρουσιάσει, γιὰτὶ ἡ ζωὴ ζωγραφιζόταν ἐκεῖ μέσα μὲ τὰ πιὸ πικρὰ χρώματα καὶ φοβόταν τὸν εἰσαγγελέα. Ἦταν κάτι στὸ εἶδος τοῦ «Μάνφρεντ» τοῦ Μπάϋρον, καὶ τοῦ «Κόνραντ» τοῦ Μίκιεβιτς, ἀλλὰ κατὰ πολὺ πιὸ φοβερό. Ἡ ἐκδοσὴ ἔστοίχισε 1200 φράγκα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤδη εἶχα καταβάλει 400 φράγκα. Ὅλα αὐτὰ ὅμως πῆγαν χαμένα. Κι αὐτὸ μ' ἔκανε ν' ἀνοίξω τὰ μάτια μου. Σκεπτόμουν πῶς ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἡ ἐν ἀμφιβόλω ποίηση (πού ἀπ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς τόμους εἶναι ζήτημα ἂν ξεκαθαρίζουν 150 σελίδες) φτάνει σὲ τέτοιο σημεῖο στυγνῆς ἀπελπισίας καὶ ἐπιβλητικῆς ἀνεπάρκειας, ἐπόμενο εἶναι, νὰ εἶναι βασικὰ ψεύτικη. Τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκεῖ διαμφισβητοῦν δοξασίες πού δὲν θ' ἄπρεπε

1. Ἐπιστολὴ πού ἀπευθύνεται στὸν κ. Νταράς.

κάν νά τις θέτουν σέ ἀμφοβολία: ξεπερνάει τὰ ὄρια τοῦ ἄστοχου. Οἱ ποιητικοὶ ἀναστεναγμοὶ τούτου τοῦ αἰώνα δὲν εἶναι παρὰ ἀπαίσιες σοφιστεῖες. Τὸ νὰ ἐξυμνεῖ κανεὶς τὴν πλήξη, τὰ βάσανα, τὶς λύπες, τὶς μελαγχολίες, τὸ θάνατο, τὴν προσκαιρότητα, τὸν "Ἄδη κ.λ.π., εἶναι σὰν νὰ μὴν θέλει νὰ δεῖ ξεκάθαρα τὴν παιδαριώδη ἀντίστροφη ὄψη τῶν πραγμάτων. Ὁ Λαμαρτῖνος, ὁ Οὐγκώ, ὁ Μυσσέ, θεληματικὰ μεταμορφώθηκαν σὲ γυναικωτά. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Μεγάλο-Κουφιοκέφαλοι τῆς ἐποχῆς μας. Πάντα νὰ κλαψουρίζουνε. Νά λοιπὸν τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μ' ἔκανε ν' ἀλλάξω τελείως τακτική, καὶ νὰ ἀφιερῶσω τὴν ποίησή μου ὑμνώντας ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο τὴν ἐλπίδα, τὴν προσδοκία, τὴν ΗΡΕΜΙΑ, τὴν εὐτυχία, τὸ καθῆκον. Καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐπανασυνδέω μὲ τὸν Κορνῆλιο καὶ τὸν Ραχίνα τὴν ἀποκομμένη ξαφνικὰ ἀλυσίδα τῆς φρόνησης καὶ τῆς ψυχραιμίας, ἀπὸ τοὺς ταλαντούχους τῆς προσποίησης Βολταῖρο καὶ Ζάν-Ζάκ Ρουσσώ. Ὅμως αὐτὸς ὁ τόμος μου δὲν θὰ εἶναι τελειωμένος πρὶν ἀπὸ τέσσερους ἢ πέντε μῆνες. Ἐν τῷ μεταξύ, θὰ ἤθελα νὰ στείλω στὸν πατέρα μου μέσω τοῦ κ. Λεμέρ, τὸν πρόλογο ποὺ θὰ περιλαμβάνει ἐξῆντα σελίδες. Ἔτσι θὰ δεῖ πὼς ἐργάζομαι καὶ θὰ μοῦ στείλει ὀλόκληρο τὸ ποσὸν γιὰ νὰ τυπώσω ἀργότερα τὸν τόμο.

Καὶ τώρα σᾶς ἐρωτῶ, Κύριε, ἂν ὁ πατέρας μου σᾶς εἶπε νὰ μοῦ δώσετε χρήματα, ἐκτὸς τῆς διατροφῆς ἀπὸ κεῖνα τῶν μηνῶν Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου. Ὅποτε θὰ χρειαστοῦνε 200 φράγκα γιὰ τὴν ἐκτύπωση, καὶ τὸν ὅποιο θὰ μποροῦσα νὰ στείλω στὶς 22, στὸ Μοντεβιδέο. Ἄν πάλι δὲν σᾶς εἶπε τίποτα, θὰ εἶχατε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ τὸ γνωρίσετε;

Μετὰ τιμῆς

Ι. Ντυκάς
15, ὁδὸς Βιβιέν

ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΒΙΟΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΖΙΝΤΟΡ ΝΤΥΚΑΣ

1846. 4 Ἀπριλίου. Γέννηση τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς στὸ Μοντεβιδέο

Γέννηση τοῦ Λεὸν Μπλουά

Ὁ Πρυντόν δημοσιεύει τὴ «Φιλοσοφία τῆς δυστυχίας» καὶ «Τὸ σύστημα τῶν οἰκονομικῶν ἀντικρούσεων».

Δουμάς: «Ἡ Κυρία τοῦ Μοντσορώ».

Πῖος 9ος: γίνεται πάπας.

Θάνατος Ἐτιέν Σεναγκούρ.

1847. Κάρλ Μάρξ: «Ἡ μιζέρια τῆς φιλοσοφίας».

Μισελέ: «Ἡ Ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως».

Μπαλζάκ: «Ἐξάδελφος Πόνς».

Ε. Σύ: «Ὁ Περιπλανώμενος Ἰουδαῖος».

Μάρξ καὶ Ἐνγκελς: «Τὸ Μανιφέστο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος».

10/12 Αὐτοκτονεῖ ἡ Σελεστίν Ντεβαζάκ, μητέρα τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς.

1848. Ἐρνέστ Ρενάν: «Τὸ μέλλον τῆς Ἐπιστήμης».

Παραίτηση τοῦ Λουί Φιλίπ.

Ἐπανάσταση Φεβρουαρίου, ὁ Μπαλζάκ μάρτυρας τῆς λεηλασίας τοῦ Κεραμεικοῦ.

Ὁ Λαμαρτίνος λαμβάνει μέρος στὴν προσωρινὴ κυβέρνηση, καὶ ἀρνεῖται στοὺς κινηματίες τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακηρύξουν Δημοκρατία.

Ἐπανάσταση στὴν Πρωσσία καὶ Αὐστρία — Ἐξέγερση στὴν Πολωνία, Οὐγγαρία, Ἰταλία.

Ἀνακάλυψη νέων χρυσοφόρων κοιτασμάτων στὴν Καλιφόρνια.

Θάνατος τοῦ Σατωμπριάν.

1849. Ἀνέβασμα τῶν «Μοντενέγκρων» τοῦ Ζεράρ ντὲ Νερβάλ στὴν Ὁπερὰ Κωμίκ.

Ὁ Μάρξ ζεῖ στὸ Παρίσι.

Ὁ Ντοστογιέβσκυ συλλαμβάνεται καὶ καταδικάζεται σὲ θάνατο. Ἡ ποινὴ του μετατρέπεται σὲ καταναγκαστικὰ ἔργα στὴ Σιβηρία.

Θάνατος τοῦ Ἔντγαρ Πόε.

1850. Κουρμπέ: ἐκθέτει τὸν «Ἐνταφιασμὸ τοῦ Ἑρνάν».

Βάγκνερ: «Λόεγκριν».

Μάρξ: «Ἡ Πάλη τῶν τάξεων στὴ Γαλλία».

Ἀποστολὴ γιὰ ἐξερεύνηση στὴν ἀφρικανικὴ ἥπειρο.

Θάνατος τοῦ Μπαλζάκ.

1851. Μελβίλ: «Μπόμπυ Ντίκ».

Πραξικόπημα στὴ Γαλλία μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φέρει τὴ δευτέρη αὐτοκρατορία. Ὁ Οὐγκὼ μετὰ τὴν ἐναντίωσή του στὸ πραξικόπημα, ἐφοδιασμένος μ' ἓνα διαβατήριο στὸ ὄνομα Λανβέν, παίρνει τὸ τραῖνο γιὰ τίς Βρυξέλλες.

Δημοψήφισμα ποὺ δίνει τὴ δυνατότητα στὸν Λουδοβῖκο Ναπολέοντα νὰ κάνει σύνταγμα. (7.839.000 ναί, 253.000, ὄχι).

Ἰδρύονται οἱ Ἄλ στὸ Παρίσι.

Ἀνακάλυψη νέων χρυσοφόρων κοιτασμάτων στὴν Αὐστραλία.

Θάνατος τοῦ Φρανσουά Κουμπέ.

1852. Οὐγκὼ: «Ναπολέων ὁ μικρός».

Νερβάλ: «Οἱ Φωτισμένοι».

Λεκόντ ντὲ λ' Ἴλ: «Ἀρχαῖα ποιήματα».

Ἄλφρέ ντὲ Μυσσέ: γίνεται μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Δημοσίευση τοῦ Συντάγματος, πού δίνει στὸν Πρίγκιπα-Πρόεδρο κάθε ἐξουσία.

Θάνατος τοῦ Γκόγκολ.

1853. Οὐγκώ: «Οἱ Τιμωρίες».

Νερβάλ: «Συλβί».

Ἦσμάν: ἀναλαμβάνει τὴ διαμόρφωση τοῦ Παρισιοῦ.

Ἀνοίγει τὰ μπουλβάρ Σαιν-Μισέλ, Σεμπαστοπόλ, Στρασβούργου.

Κατάληψη τῆς Νέας Καλιδονίας πού θὰ χρησιμεύσει σὰν ἀποικία μετάνοιας.

1854.20 Ὀκτ. Γέννηση τοῦ Ρεμπώ.

Μυσσέ: πλήρης ἔκδοση «Κωμωδίες καὶ Ρητά».

Α. Κόντ: «Σύστημα θετικῆς πολιτικῆς».

Κήρυξη πολέμου στὴ Ρωσία (στρατιὰ Κριμαίας).

Θάνατος τοῦ Λαμεναί.

1855. Χουίτμαν: «Φύλλα χλόης».

Διεθνῆς ἔκθεση στὸ Παρίσι.

Θάνατος τοῦ Μίκιεβιτς.

Αὐτοκτονία τοῦ Ζεράρ ντὲ Νερβάλ.

1856. Γέννηση τοῦ Φρόύντ.

Ἀρχίζει νὰ δημοσιεύεται στὴ «Ρεβὺ ντὲ Παρί» ἡ «Μαντάμ Μποβαρὺ» σὲ διορθώσεις καὶ ἀφαιρέσεις ἀπὸ τὴ διεύθυνση.

Γιούγκ: «Οἱ Νύχτες» σὲ μετάφραση Λὲ Τουρνέρ.

Οὐγκώ: «Ὁραματισμοί».

Εὐγένιος Σὺ: «Τὰ μυστήρια τῶν Παρισίων».

Πрунтόν: «Δικαιοσύνη στὴν Ἐπανάσταση καὶ τὴν Ἐκκλησία».

1857. Γέννηση τοῦ Φ. ντὲ Σωσσὺρ.

Μπωντλαίρ: «Τὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ».

Φλωμπέρ: «Μαντάμ Μποβαρύ».

Βάγκνερ: «Νυμπελοῦγκεν».

Θάνατος Εὐγ. Σύ.

Θάνατος Ἀλφρέ ντε Μυσσέ.

1859. Γέννηση ντε Ε. Ὑσσέρλ.

Γέννηση Μπέρξον.

Μάρξ: «Κριτικὴ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας».

Οὐγκώ: «Ὁ θρύλος τῶν αἰώνων».

Ντάρβιν: «Ἡ Προέλευση τῶν εἰδῶν».

Βάγκνερ: «Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη».

Κατάληψη τῆς Σαϊγκὸν ἀπὸ τοὺς Γάλλους.

1860. Ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς μαθητὴς στὸ λύκειο στὶς Τάρμπ.
Στρατιὰ τῆς Συρίας.

1861. Ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς μαθητὴς στὸ λύκειο στὶς Τάρμπ.
Μπωντελαίρ: 2η ἔκδοση «Τὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ».
«Τανχῶζερ» στὸ Παρίσι.

Οὐγκώ: ὑπογράφει μὲ τὸν Λακρουά τὸ συμβόλαιο γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν «Ἀθλίων». Εἰσπράττει ὡς δικαιώματα τὸ ποσὸ τῶν 300.000 φργκ.

Ἰδρύεται ἡ Ὀπερα τῶν Παρισίων.

Στρατιὰ στὸ Μεξικό.

Θάνατος τοῦ Λακορνταίρ.

1862. Ἰζιντόρ Ντυκάς: εἶναι μαθητὴς στὸ λύκειο στὶς Τάρμπ.
Γέννηση Ντεμπυσσύ.

Φλωμπέρ: «Σαλαμπῶ».

Λεκὸντ ντε λ' Ἰλ: «Ἀτίθασα ποιήματα».

Μπωντλαίρ: «Μικρὰ ποιήματα σὲ πρόζα».

Οὐγκώ: «Οἱ Ἀθλιοι».

Ναπολέον ὁ 3ος διατάζει τὰ γαλλικὰ στρατεύματα νὰ προχωρήσουν στὸ Μεξικό.

1863. Ίζιντόρ Ντυκάς μαθητής στο λύκειο του Πώ.

Ρενάν: «Ἡ Ζωὴ τοῦ Χριστοῦ».

Ντοστογιέβσκυ: «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ σπίτι τῶν πεθαμένων».

Λιττρέ: δημοσίευση «Λεξικοῦ».

Μανέ: στὸ σαλόνι τῶν ἀπαραδέκτων, ἐκθέτει «Πρόγευμα στὴ χλόη». Ὁ αὐτοκράτορας βρίσκει τὸν πίνακα ἄσεμνο. Μαζί του ἐκθέτουν Σεζάν, Πισσαρό.

Ὁ Βασιλιάς τῆς Καμπότζης ἀναγνωρίζει τὸ γαλλικὸ προτεκτοράτο.

Θάνατος Ἄλφρὲ ντὲ Βινύ.

Θάνατος Ντελακρουά.

1864. Ίζιντόρ Ντυκάς στὸ λύκειο τοῦ Πώ.

Τολστόϊ: «Πόλεμος καὶ Εἰρήνη».

1865. Ίζιντόρ Ντυκάς μαθητής στὸ λύκειο τοῦ Πώ.

Οὐγκώ: «Τραγούδια τοῦ δρόμου καὶ τοῦ δάσους».

Γράμμα τοῦ Μπωντλαίρ στὸν Λεβὺ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς μετάφρασης τοῦ «Μέλμουθ» ἀπὸ τὸν Κοέν.

1865. Μαλλαρμὲ παρουσιάζει τὴν πρώτη μετάφραση τοῦ «Φαύνου» στοὺς Κοκλὲν καὶ Μπανβίλ.

Θάνατος τοῦ Πρυντόν.

1866. Γέννηση τοῦ Ἐρὶκ Σατί.

Οὐγκώ: «Οἱ Ἐργάτες τῆς θάλασσας».

Βερλαίν: «Ποιήματα».

Ντοστογιέβσκυ: «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία».

Φλωμπέρ καὶ Πονσὸν ντὲ Τεράϊγ ὀνομάζονται ἱππότες τῆς λεγεώνας τῆς τιμῆς.

Θάνατος τοῦ Μπερνάρ Ρίεμαν.

1867. Ίζιντόρ Ντυκάς: ζεῖ στὸ Παρίσι· κρατάει ἓνα δωμάτιο σ' ἓνα ξενοδοχεῖο στὴν ὁδὸ Νὸτρ-Ντάμ ντὲ Βικτουάρ Νο 23.

Ματουρέν: «Μέλμουθ» τυπώνεται στὸν Λακρουά σὲ μετάφραση Μαρία ντὲ Φόζ.

Λωτρεαμόν: «Τὰ Ἔσματα τοῦ Μαλντορόρ» στὸν Λ. Ζενοσώ.

Μισελέ: «Ἱστορία τῆς Γαλλίας». Τόμος 17ος.

Μάρξ: «Τὸ Κεφάλαιο», Τόμος 1ος.

Ἐπανάληψη τοῦ «Ἐρνάνη».

Μανέ: ζωγραφίζει τὴν ἐκτέλεση τοῦ αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανοῦ.

Ἡ αὐτοκρατορική κυβέρνηση ἀπαγορεύει τὴν ἐπανάληψη τοῦ «Ρουί Μπλάς» στὸ ὄντεόν.

Θάνατος τοῦ Ἐνγκρ.

Θάνατος τοῦ Μπωντλαίρ.

1868. Γράμμα τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς σ' ἓνα κριτικό, ἀφορᾷ τὸ 1ο ἄσμα πὺ τυπώνεται στὸν Μπαλιτοῦ & Σία.

Ναβίλ: «Τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ».

1868. Νερβάλ: «Φάουστ». 6η ἐπανεκδόση.

Ντάντε: ἐπανεκδόση τῆς «Θείας Κωμωδίας» ἀπὸ τὸν ἐκδοτικό οἶκο Ἀσὲτ καὶ μετάφραση Φιορεντίνου.

1869. Ἰζιντόρ Ντυκάς: κατοικεῖ Φομπούργκ Μονμάρτρ, 32. Τὸ 1ο ἄσμα τοῦ Μαλντορόρ, σ' ἓνα περιοδικὸ σύγχρονης Λογοτεχνίας πὺ κυκλοφορεῖ ὁ Ἐβαρίστ Καράνς στὸ Μπορντώ.

Γράμμα τοῦ I. Ντυκάς στὸν τραπεζίτη Νταράς. Ἐκδόση τῶν ἕξι Ἐσμάτων τοῦ Μαλντορόρ στοῦ Λακρουά. 23/10/69 Τὰ «Ἔσματα τοῦ Μαλντορόρ» ἀναγγέλλονται στὸ τρίμηνο περιοδικὸ Νο 7 τῶν ἀπαγορευμένων ἐκδόσεων στὴ Γαλλία, στὸ Βέλγιο ἀπὸ τὸν Πουλὲ-Μαλασσί, στὴν ἐπόμενη ὁμως σελίδα τοῦ ἴδιου τεύχους ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἐκδότης τελικὰ ἀρνεῖται νὰ παραδώσει τὸ ἔργο.

23/10/69 Γράμμα τοῦ I. Ντυκάς στὸν Βερμπρόφεν σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο του.

27/10/69 Γράμμα τοῦ Ι. Ντυκάς στὸν Βερμπρόφεν
σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο του.

Φλωμπέρ: «Αἰσθηματικὴ Ἀγωγή».

Θάνατος τοῦ Λαμαρτίνου.

Θάνατος τοῦ Σαιντ Μπέβ.

1870.Ι. Ντυκάς: κατοικεῖ ὁδὸς Βιβιέν, Νο 15.

21/2/70 Γράμμα τοῦ Ι. Ντυκάς στὸν Βερμπρόφεν
ζητώντας τὸ συμπληρωματικὸ τῶν «Ποιημάτων» τοῦ
Μπωντλαίρ.

12/3/70 Γράμμα τοῦ Ι. Ντυκάς στὸν τραπεζίτη Ντα-
ράς ἀναγγέλλοντάς του πὼς τελείωσε τὸν πρόλογο τῶν
στιχουργημάτων.

Ἀπρίλης: Κατάθεση τῶν «Στιχουργημάτων» στὸ Ὑ-
πουργεῖο Ἑσωτερικῶν.

Ἰούνιος: Ἐκδοση τῶν «Στιχουργημάτων» ἀπὸ τὸ Βι-
βλιοπωλεῖο Γκαμπρί.

Γέννηση τοῦ Λένιν.

Νίτσε: ἐργάζεται στὴ «Γέννηση τῆς Τραγωδίας».

Κηρύσσεται πόλεμος.

Πτώση τῆς αὐτοκρατορίας.

Διακήρυξη τῆς Δημοκρατίας.

Κατάληψη Παρισιοῦ ἀπὸ τοὺς Πρώσους.

Τὸ Παρίσι μαστίζεται ἀπὸ πείνα.

Θάνατος τοῦ Ντίκενς.

24/11/70 Θάνατος τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς ὑπὸ ἱστο-
ρικῆς συνθήκης ποὺ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐκπλήσσειται
ἂν ἡ αἰτία του παραμένει ἄγνωστη.

25/11/70 Ὁ Ἰζιντόρ Ντυκάς θάβεται στὸ νεκροτα-
φεῖο τοῦ Βορρά (Μονμάρτρ).

1871.Γεννάρης: Στὴν ἐτήσια σειρὰ τῆς «Σύγχρονης Λογο-
τεχνίας», ὁ Ἐβαρίστ Καράνς ἀναγγέλλει: Ποιήματα,
ἀπὸ τὸν Ἰζιντόρ Ντυκάς. Τιμὴ: 1 Φρ.

1874. Ο Έκδοτης Ροζέ, έγκατεστημένος στις Βρυξέλλες, αγοράζει μεταξύ τῶν ἄλλων ἀπὸ τὸν Λακρουά καὶ τὴν ἔκδοση «Τὰ Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ» (1869) καὶ ἀλλάζει ἐξώφυλλο.

1889.18/11/89 Στὸ ξενοδοχεῖο Πυραμίδες τοῦ Μοντεβιδέο, πεθαίνει ἀπὸ καρδιακὴ προσβολὴ ὁ συνταξιούχος Φρανσουά Ντυκάς.

1890. Ο Λεὸν Ζενονσὼ ἐπανεκδίδει τὰ «Ἄσματα τοῦ Μαλντορόρ», ἐφ' ὅσον ἡ ἔκδοση Λακρουά ποὺ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ Ροζέ δὲν ἐξαντλήθηκε.

ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΧΤΗΚΕ

- Ἐποκάλυψη Χάνς Ρούντολφ Λίντερ
(Κατὰ τὸν Μ. Μπλανσό ἡ στροφή 9
στὸ 2ο ἄσμα τὸ ἐπεισόδιο τῶν ἀ-
κρίδων στὴν Ἐποκάλυψη.)
- Μπωντλαίρ Μωρίς Μπλανσό: ἡ στροφή τοῦ ὠκεα-
νοῦ πλησιάζει «Τὸν ἄνθρωπο κι ἡ θά-
λασσα».
Ἡ στροφή τῆς πορνείας τίς «Ἐκ τῶν
ὑστέρων τύψεις.»
- Μπάϋρον Πιερ Καπρέτζ: Τοῦτο τὸ 1ο ἄσμα τε-
λειώνει ἐδῶ... (Μαλντορόρ)
«Ἐδῶ τελειώνει τὸ 12ο ἄσμα τῆς εἰ-
σαγωγῆς μας». (Ντὸν Ζουάν, XII.)
- Ντάντε Μωρίς Μπλανσό: προσέγγιση μεταξὺ
τοῦ τέλους τῆς 1ης στροφῆς καὶ τοῦ
5ου ἄσματος ἀπὸ τὴν Κόλαση, σὲ
μετάφραση τοῦ Ἄρτῶ ντὲ Μοντόρ
ποὺ ὁ Λωτρεαμὸν εἶχε μπρὸς στὰ
μάτια του.
Ρομπέρτ Ἄμαντοῦ
Πιερ Καπρέτζ
Π. Γ. Καστέξ
Ἐντμόν Ζαλοῦ
Μ. Ρόντκερ καὶ Ι. Ἄμαντοῦ
- Φλωμπέρ Ρεμὺ ντὲ Γκουρμόν: Τὰ Προσωπεῖα

Γκαϊτε	Πιέρ Καπρέτζ: 'Ο Βασιλεύς τῶν Ὁλν Π. Καστέξ
Ὁμηρος	Ρ. Γκαγιουά Ρεμύ ντέ Γκουρμὸν Μαρσελ Ζάν, Ἄρπὰντ Μεζετ
Ούγκώ	Πιέρ Καπρέτζ
Κλοπστοκ	Πιέρ Καπρέτζ
Μούργκερ	Κούρτ Μούλλερ
Μυσσέ	Πιέρ Καπρέτζ
Πόε	Πῶλ Λεσπές
Σάντ	Πιέρ Καπρέτζ Πῶλ Ἐλυάρ Ἄντρέ Μαλρῶ Ζάν Πωλάν Ρόντκερ
Σκὸτ	Πιέρ Καπρέτζ
Σαίξπηρ	Ρ. Γ. Καστέξ Πιέρ Καπρέτζ Μωρίς Μπλανσό (Στροφή νεκροθάφτη.)
Εὐγένιος Σὺ	Πιέρ Καπρέτζ Λεὸν Πιέρ Κιέντ
Βάγκνερ	Πιέρ Καπρέτζ (Λόεγκριν, ἡ εἰσαγωγή ποὺ παίχτηκε στὸ Παρίσι καὶ γίνεται πολὺς λόγος στὸν τύπο ἀπὸ τὸ 1860- 1868.
Γιούγκ	Πιέρ Καπρέτζ: Πολὺ λόγος στὸν ἡμε- ρήσιο τύπο καὶ πηγὴ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων ἀπὸ τὸν Λωτρεαμὸν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

LAUTRÉAMONT (Comte de) : *Œuvres complètes*. Introduction par André Breton. Paris, G.L.M., 1938.

LAUTRÉAMONT (Comte de) : *Œuvres complètes*. Avec les préfaces de L. Genonceaux, R. de Gourmont, Éd. Jaloux, A. Breton, Ph. Soupault, J. Gracq, R. Caillois, M. Blanchot. Paris, José Corti, 1953.

DUCASSE (Isidore, Comte de Lautréamont) : *Poésies*. Édition commentée par Georges Goldfayn et Gérard Legrand. Paris, Le Terrain vague, 1960.

DUCASSE (Isidore) : *Œuvres complètes. Les Chants de Maldoror*, par le Comte de Lautréamont. *Poésies, Lettres. Opinions de Poulet-Malassis et de Valery Larbaud*. Précédé de « Notes pour une vie d'Isidore Ducasse et de ses écrits », par Maurice Saillet. Paris, Le Livre de Poche, 1963.

BLANCHOT (Maurice) : *Lautréamont et Sade*. Avec le texte intégral des *Chants de Maldoror*. Paris, éd. de Minuit, 1963.

LAUTRÉAMONT (Comte de) : *Les Chants de Maldoror, Œuvres complètes d'Isidore Ducasse*. Précédé de « Les Crimes du langage », par Hubert Juin. Paris, « Club Géant », éd. de la Renaissance, 1967.

LAUTRÉAMONT : *Œuvres complètes. Chronologie et introduc-*

- tion par Marguerite Bonnet. Paris, Garnier-Flammarion, 1969.
- DUCASSE (Isidore, Comte de Lautréamont) : *Œuvres complètes*. Fac-similé des éditions originales. Introduction d'Hubert Juin. Paris, éd. de la Table Ronde, 1970.
- LAUTRÉAMONT (et Germain NOUVEAU) : *Œuvres complètes*. Introduction et notes par Pierre-Olivier Walzer. Paris, « Bibliothèque de La Pléiade », Gallimard, 1970.
- LAUTRÉAMONT (Comte de) : *Œuvres complètes*. Commentaire de Marcel Jean et Arpad Mezei. Paris, Éric Losfeld, 1970.
- LAUTRÉAMONT : *Les Chants de Maldoror, Poésies, Lettres*. Présentation et notes de Philippe Sellier. Paris, Classiques contemporains Bordas, 1970.

ΜΕΛΕΤΕΣ

- ARAGON (Louis) : « Lautréamont et nous. » *Les Lettres françaises*, 1er juin 1967 et 8 juin 1967.
- BACHELARD (Gaston) : *Lautréamont*. Paris, J. Corti, 1939 et 1956.
- BONNET (Marguerite) : « Lautréamont et Michelet. » *Revue d'Histoire littéraire de la France*, octobre-décembre 1964.
- CARADEC (François) : *Isidore Ducasse, Comte de Lautréamont*. Paris, La Table Ronde, 1970.
- ÉLUARD (Paul) : *Donner à voir*. Paris, Gallimard, 1939.
- FAURISSON (Robert) : *A-t-on lu Lautréamont?* Paris, Gallimard, 1972.
- GILLE (Valère) : *La Jeune Belgique*. Bruxelles, Office de Publicité, 1943.
- GRAAF (Daniel de) : *Approximations sur Lautréamont*. Bruxelles, Courrier du Centre International d'Études Poétiques, 1969.
- GUILLOT-MUNOZ (Alvaro et Gervasio) : *Lautréamont et Laforgue*. Montevideo, Agencia gen. de libreria y publicaciones, 1925.
- GUILLOT-MUNOZ (Alvaro) : *Lautréamont à Montevideo*. Paris, éd. de La Quinzaine littéraire, 1972.

- HAES (Franz de) : *Images de Lautréamont*. Gembloux, Duculot, 1970.
- IVSIC (Radovan) : « Le Plagiat des coquilles n'est pas nécessaire. » *La Brèche*, n° 6, juin 1964.
- JEAN (Marcel) et MEZEI (Arpad) : *Maldoror*. Paris, éd. du Pavois, 1947, et A.-G. Nizet, 1959.
- LINDER (Hans Rudolf) : *Lautréamont; sein Werk und sein Weltbild*. Affoltern am Albis, J. Weiss, 1947.
- MARCENAC (Jean) : « Lautréamont et la logique de la poésie. » *Nouvelle Critique*, avril 1964.
- NESSSELROTH (Peter W.) : *Lautréamont's Imagery. A stylistic approach*. Genève, Librairie Droz, 1969.
- PHILIP (Michel) : *Lectures de Lautréamont*. Paris, Armand Colin, 1971.
- PICHON-RIVIÈRE (Enrique) : « Lautréamont, vie et portrait. » *Ailleurs*, n° 8, 1966.
- PIERRE-QUINT (Léon) : *Le Comte de Lautréamont et Dieu*. Marseille, Cahiers du Sud, 1928; Paris, Fasquelle, 1967.
- PLEYNET (Marcelin) : *Lautréamont par lui-même*. Paris, éd. du Seuil, 1967.
- RISPAL (Yvonne) : « Le Monde de Lautréamont à travers l'étude du langage. » *Cahiers du groupe Françoise Min-kowska*, octobre 1962.
- ROCHON (Lucienne) : « Un professeur de Lautréamont : Gustave Hinstin. » *Europe*, septembre 1966.
- SAILLET (Maurice) : « Les Inventeurs de Lautréamont. » *Les Lettres nouvelles*, avril, mai, juin et juillet 1954.
- SAILLET (Maurice) : *Sur la route de Narcisse*. Paris, Mercure de France, 1958.
- SOLLERS (Philippe) : *Logiques*, Paris, éd. du Seuil, 1968.
- SOULIER (Jean-Pierre) : *Lautréamont, génie ou maladie mentale*. Genève, Droz, 1964.
- SOUPAULT (Philippe) : *Lautréamont*. Paris, Les Cahiers libres, 1927.
- SOUPAULT (Philippe) : *Lautréamont*. Paris, Pierre Seghers, 1946.
- WEBER (Jean-Pierre) : *Domaines thématiques*. Paris, Gallimard, 1963.

ZWEIG (Paul) : *Lautréamont ou les violences du Narcisse*.
Paris, Minard, 1967.

Jacques Lefrère "Le visage de Lautréamont" Éditeur: Piere Hozay Paris
1977

ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Le Disque Vert, Paris-Bruxelles, 1925 : LE CAS LAUTRÉAMONT.
Cahiers du Sud, Marseille, août 1946 : LAUTRÉAMONT N'A
PAS CENT ANS.
L'Arc, Aix-en-Provence, n° 33, 1967 : LAUTRÉAMONT.
Entretiens, Rodez, 1er trimestre 1971 : LAUTRÉAMONT.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πρόλογος	σελ.	7
2. Ἀνάλυση τοῦ ἔργου	»	29
3. Τά ἄσματα	»	43
Πρῶτο ἄσμα	»	45
Δεύτερο ἄσμα	»	81
Τρίτο ἄσμα	»	132
Τέταρτο ἄσμα	»	156
Πέμπτο ἄσμα	»	174
Ἑκτο ἄσμα	»	191
4. Τά ἄσματα (περιεχόμενα)	»	195
5. Ἐπιστολές τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς	»	197
6. Παράλληλη βιοχρονολογία τοῦ Ἰζιντόρ Ντυκάς	»	203
7. Οἱ ἐπιδράσεις πού δέχτηκε	»	211
8. Βιβλιογραφία	»	213

